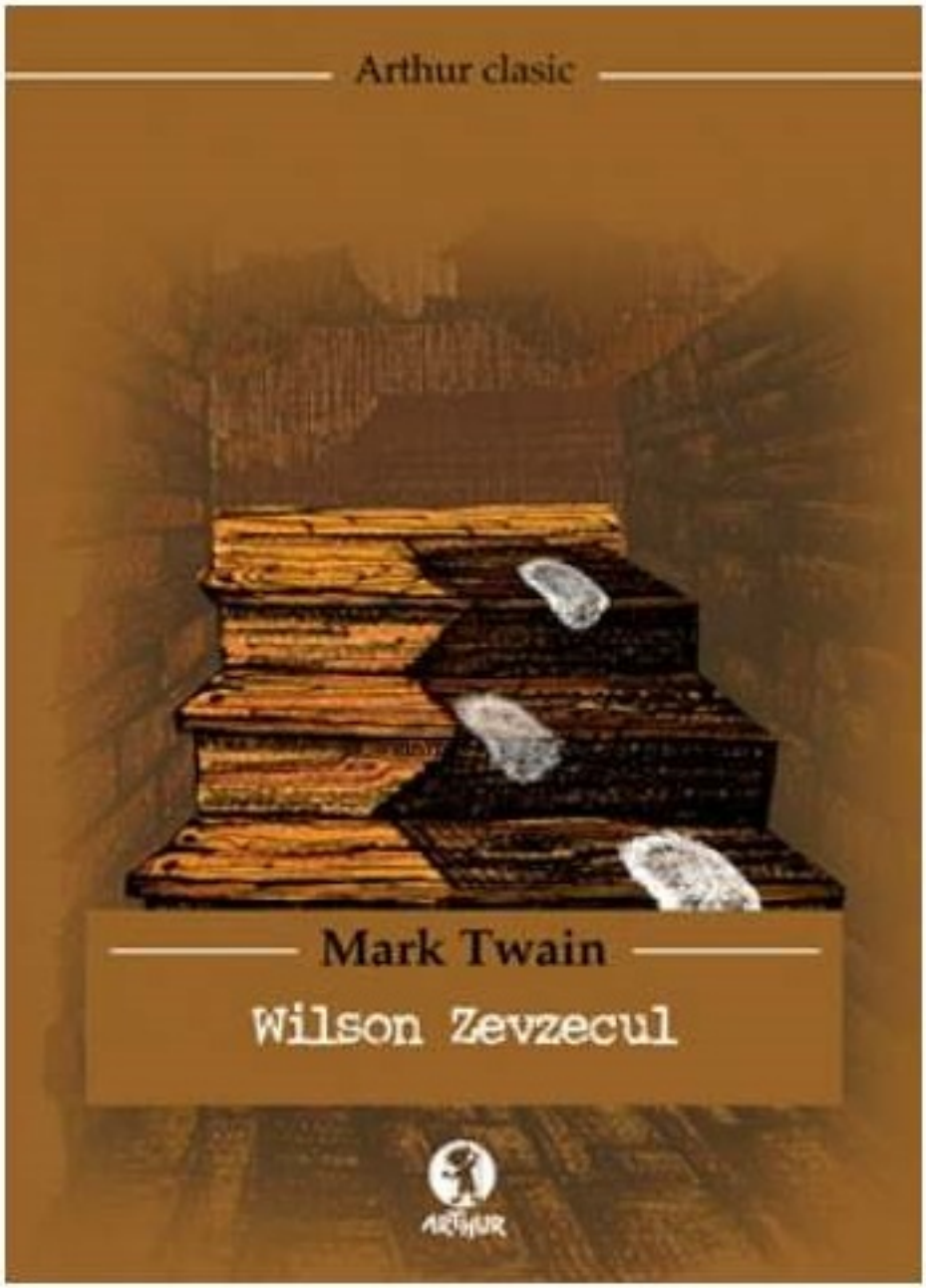

WILSON ZEVZECUL
MARK TWAIN

«Scris în 1892—1893, acest roman sui—generis *constituie un foarte bun punct de observaţie al întregii opere twainiene; fiind întrucîtva o încununare a creaţiei lui romaneşti,* Wilson Zevzecul *este în acelaşi timp un cap de serie inaugurînd suita scrierilor sale categoric pesimiste. Pe de altă parte,* Wilson Zevzecul *este ultima carte care încearcă o reconstituire a lumii copilăriei lui Twain, dar o face la un mod aproape realist si detaşat, străin atît de* Aventurile lui Tom Sawyer si Aventurile lui Huckleberry fin, cît *şi de* Străinul misterios.»

PETRE SOLOMON

Cuprins

PREFAȚĂ ... 3
CAPITOLUL 1. ZEVZECUL ÎȘI CÎȘTIGĂ NUMELE ... 15
CAPITOLUL 2. DRISCOLL ÎȘI SCHIMBĂ SCLAVII ... 25
CAPITOLUL 3. ROXY JOACĂ UN TRUC SUBTIL ... 38
CAPITOLUL 4. MODALITĂȚILE SCHIMBĂRILOR ... 48
CAPITOLUL 5. FIOROȘII GEMENI DAWSON'S LANDING ... 61
CAPITOLUL 6. ÎNOTÎND ÎN GLORIE ... 71
CAPITOLUL 7. NIMFA NECUNOSCUTĂ ... 80
CAPITOLUL 8. TOM ÎȘI DISPREȚUIEȘTE ȘANSA ... 87
CAPITOLUL 9. TOM PRACTICĂ SYCOPHANCY ... 107
CAPITOLUL 10. NIMFA SE DESTĂINUIE ... 115
CAPITOLUL 11. SENZAȚIONALA DESCOPERIRE A ZEVZECULUI ... 123
CAPITOLUL 12. RUȘINEA JUDECĂTORULUI DRISCOLL ... 146
CAPITOLUL 13. TOM SE HOLBEAZĂ LA RUINĂ ... 156
CAPITOLUL 14. ROXANA INSISTĂ ASUPRA RECONSTITUIRII ... 167
CAPITOLUL 15. TÎLHARUL JEFUIT ... 184
CAPITOLUL 16. VÎNDUT ÎN JOS PE RÎU ... 200
CAPITOLUL 17. JUDECĂTORUL PRONUNȚĂ ÎNFRICOSĂTOAREA SENTINȚĂ ... 205
CAPITOLUL 18. ROXANA COMANDĂ ... 209
CAPITOLUL 19. SE REALIZEAZĂ SENTINȚA ... 229
CAPITOLUL 20. CHICOTELILE CRIMINALULUI ... 244
CAPITOLUL 21. OSÎNDA ... 254
ÎNCHEIERE ... 274

PREFAŢĂ

Albert Bigelow Paine, primul biograf al lui Mark Twain, povesteşte, că, în cursul uneia din numeroasele sale călătorii, celebrul scriitor şedea pe puntea vaporului, cînd două fetiţe s—au oprit în faţa lui, iar una dintre ele l—a întrebat:

—Dumneavoastră sînteţi domnul Mark Twain ?

—Păi, da, drăguţo, aşa mi se spune, i—a răspuns el.

—N—aţi vrea să ne spuneţi ceva hazliu ?

Twain n—a rămas cu gura căscată, incapabil să răspundă.[1]

Rugămintea celor două fetiţe exprima, în limbajul candorii, ceea ce o întreagă critică literară formulase, încă de la bun început, în limbajul ei mai doct şi mai pretenţios. Încă în 1869, într—una din primele recenzii închinate cărţii de debut a lui Twain, *Ageamiii în străinătate,* autorul acesteia era trecut printre umoriştii de genul lui Josh Billings şi Artemus Ward, cartea lui cuprinzînd „toate caracteristicile de căpetenie ale şcolii noastre specifice de umorişti — îndrăzneala, extravaganţa şi exagerarea" *(The Nation,* din 2 sept. 1869).

Prizonier al propriei sale faime de umorist, Mark Twain avea să încerce, toată viaţa, să demonstreze că era un „scriitor serios", nu doar un simplu comediant. Destul de puţini au fost criticii care şi—au dat seama de acest lucru, iar printre ei William Dean Howells a fost cel mai perspicace, şi cel mai tenace în a—l repeta, dar nici el nu a izbutit să spulbere prejudecata că Twain era, în cel mai bun caz, un măscărici de geniu. Într—un eseu publicat în revista *Century* (din septembrie 1882), Howells demonstra, cu argumente convingătoare, că Twain „îi întrece pe toţi ceilalţi umorişti americani sub raportul calităţilor sale universale" şi că e „un moralist", dar recunoştea că demonstraţia lui e zadarnică, deoarece Twain „i—a făcut să rîdă prea îndelungă vreme" pe cititori, pentru ca ei „să—l ia în serios" : „Aceasta e... pedeapsa pe care—o primeşte un scriitor cînd a debutat cu succes ca umorist", încheia Howells.

Mark Twain a fost „pedepsit" chiar şi după moarte din pricina vocaţiei şi a faimei lui de umorist : în 1920, Van Wyck Brooks, vorbind în numele unei generaţii tinere şi iconoclaste, o ţintuia pe Twain la stîlpul infamiei, tocmai din cauză că nu—i înţelegea umorul şi nu—l socotea apt să exprime critica aspră, radicală, pe care Brooks şi alţi intelectuali din generaţia postbelică, o preconizau pe drept cuvînt, pentru a scoate America din impasul conformismului ei puritan. In celebrul său pamflet *The Ordeal of Mark Twain (Calvarul lui Mark Twain),* Brooks, proaspăt convertit la teoriile freudiste, îl acuza pe Twain, fără pic de umor, că ar fi capitulat în faţa mediului burghez, filistin şi mercantil, sacrificîndu—şi astfel geniul pe altarul banului, şi preferind să ducă o existenţă dublă, în loc să devină „un Rabelais

[1] Albert Bigelow Paine, *Mark Twain : A Biography,* Harper & Brothers, 1912, voi. II, p. 1046.

american".[2]

Oricine citeşte măcar câteva pagini din opera lui Mark Twain îşi poate da seama de arbitrariul acestor reproşuri (şi al altora, întemeiate fie pe psihanaliză, fie pe o analiză pseudo—marxistă, dogmatică şi simplificatoare, fie pur şi simplu pe rea—credinţă)[3] . Singura scuză a lui Brooks era că eseul lui denigrator venea după un exces de osanale, care nici ele nu—i priau lui Twain (socotit drept "un supraom" de către Paine, în *Biografia* lui ; acelaşi biograf—hagiograf se făcea vinovat de o excesivă prudenţă în gospodărirea bogatei arhive a manuscriselor inedite rămase de la marele scriitor).

Riposta cea mai vehementă i—a fost dată lui Brooks de Bernard De Voto, în studiul său amplu, publicat în 1932 sub titlul *Mark Twain's America (America lui Mark Twain)*. De Voto respingea categoric învinuirile aduse scriitorului, că ar fi capitulat în faţa mediului burghez etc, şi amintea numeroasele lui luări de poziţie în legătură cu problemele epocii — printre altele, însuşi faptul că epitetul „Epoca aurită", cu care junii critici biciuiau moravurile corupte din Statele Unite, fusese făurit de Twain. Dar De Voto nu făcea mare caz de radicalismul lui Twain ; el punea accentul pe apartenenţa acestuia la o tradiţie puţin cunoscută pînă atunci, tradiţia umoriştilor „Frontierei", întemeiată pe anecdota orală numită „tall tale" (poveste trasă de păr).

Deşi De Voto are meritul de a—l fi plasat pe Twain într—o perspectivă mult mai firească, aceea a umorului american, şi de a—i fi scos în relief geniul specific, el păcătuia la rîndu—i printr—o simplificare regretabilă : Twain ar fi fost, potrivit lui De Voto, un artist spontan, „incapabil să conceapă vreo modalitate de a da formă materiei cărţilor sale..."

De Voto redeschidea astfel o altă controversă în legătură cu Twain, controversă la fel de veche şi de tenace ca şi aceea privitoare la „seriozitatea" sau „neseriozitatea" lui : a fost oare scriitorul un artist conştient, sau pur şi simplu un improvizator (ori „un amator divin", cum îl califica Arnolri Bennett[4])? Pînă şi Howells, care făcuse atîtea eforturi pentru a—l „explica" pe Twain compatrioţilor săi, ca pe un mare artist al cuvîntului, revenea adesea la teza contrarie, a „geniului spontan". De Voto va încerca să demonstreze în cîteva studii că scriitorului i—ar fi lipsit „disciplina" şi „conştiinţa estetică" — afirmaţie repetată şi în Introducerea la volumul *The Portable Mark Twain,* din 1946[5].

La polul opus se vor situa critici ca John De Lancey Ferguson sau ca Gladys Bellamy (primul, în studiul publicat în 1943 sub titlul *Mark Twain : Man and Legend,* iar Gladys Bellamy într—un studiu din 1950, intitulat *Mark Twain as a Literary Artist),* precum şi câţiva mari scriitori ca Hemingway sau T. S. Eliot. E cunoscută afirmaţia făcută de Hemingway (în *The Green Hills of Africa,* 1936) : „întreaga literatură americană îşi are obîrşia într—o carte a lui Mark Twain, intitulată *Huckleberry Finn*... E cea mai bună carte pe care—am avut—o vreodată... înainte de ea n—a fost nimic. Şi de atunci încoace nu s—a mai scris nimic la fel de bun." Iar T. S. Eliot sublinia, în prefaţa lui la o nouă ediţie a acestei cărţi (tipărită în 1950 de editura „Chanticleer Press" din New York) : „Lectura repetată a cărţii nu face decît să confirme şi să adâncească sentimentul de admiraţie pentru consistenţa şi perfecta adecvare a scrisului. Iată un stil care reprezenta la vremea aceea, fie în America fie în Anglia, o noutate, o descoperire nouă în limba engleză."

Pot fi oare conciliate toate aceste puncte de vedere atît de diametral opuse ? Va ieşi oare vreodată Mark Twain din zona magnetică a paradoxurilor, la care invită însăşi opera lui, pe cît de întinsă, pe atît de variată şi contradictorie ? Se vor pune oare vreodată de acord criticii, măcar în privinţa apartenenţei lui
Twain la o arie geografică ? Impasul criticii pare total, deşi, aşa cum spune Frederick Anderson, operele scriitorului „îşi păstrează audienţa la aproape toate nivelele de rafinament literar şi de afiliere politică" [6].

---

[2] Van Wyck Brooks i—a aplicat şi lui Henry James acelaşi tratament nedrept : într—un studiu publicat în 1925 sub titlul *The Pilgrimage of Henry James,* criticul îi reproşa marelui romancier că întorsese spatele Americii, preferînd să se expatrieze, chipurile tot din pricina unei personalităţi „divizate" şi a unui dezechilibru nervos. Culmea ironiei este că, scurt timp după publicarea acestui studiu, Van Wyck Brooks a suferit el însuşi un puternic, şi foarte real şoc nervos, de pe urma căruia n—avea să—şi revină decît după vreo şase ani.

[3] Un exemplu în acest sens îl constituie studiul lui Granville Hicks, reprodus în excelenta antologie alcătuită de Dan Grigorescu sub titlul Cosa cu *multe ferestre,* Editura Univers, 1981. Hicks îi reproşa lui Twain (în 1933) că, nepreocupîndu—se „de mişcările şi de evenimentele vieţii americane din ultima jumătate a secolului al XIX—lea" şi mulţumindu—se să atace „feudalismul", şi—ar fi ratat şansa de a deveni „un mare romancier social" (pp. 128—9, op. cit.).

[4] Într—un articol publicat în revista engleză *Bookman* (iunie 1910) şi reprodus în volumul *Mark Twain. The Criticai Heritage,* ed. by Frederick Anderson, London, Routledge & Kegan Paul, 1971.

[5] În această introducere, De Voto afirmă că „nimeni n—a devenit un mare scriitor mai la nimereală decît Mark Twain" şi atribuie „epocii şi continentului" american transformarea lui într—un asemenea scriitor *(The Portable Mark Twain,* The Viking Press, New York, 1946. ediţia 7—a, 1957).

[6] Frederick Anderson, în Introducerea la *Mark Twain. The Criticai Heritage.*

Pentru a găsi o ieşire din impas, Henry Nash Smith, unul dintre cei mai competenţi exegeţi ai lui Twain, propunea, ca absolut necesară, integrarea lui într—o perspectivă mai largă decît cea pur literară: „Nu—mi vine în minte nici un alt autor a cărui operă să necesite cu atîta evidenţă plasarea ei într—un cadru social, pentru a putea fi înţeleasă pe deplin. Nici un alt scriitor american de o importanţă comparabilă cu a lui, nu aparţine atît de clar poporului. Ar fi cu totul artificială încercarea de a—i trata cărţile ca şi cum ar fi nişte universuri autonome, de sine—stătătoare." „Dar, adăuga Smith referindu—se la aşa—numita „Noua critică" *(New Criticism),* dominantă multă vreme în Statele Unite, „cursul luat de studiile literare din ţara noastră în ultimele două sau trei decenii", ridică numeroase obstacole în calea unei analize literare întreprinse simultan cu „analiza transformărilor sociale" şi cu examinarea contextului cultural[7].

Integrarea lui Twain într—o astfel de perspectivă largă se impune, mai ales în cazul unei cărţi ca *Wilson Zevzecul,* care pune atîtea probleme de ordin extra—literar.

Scris în 1892—1893, acest roman *sui—generis* constituie un foarte bun punct de observaţie a întregii opere twainiene ; fiind întrucîtva o încununare a creaţiei lui romaneşti, deşi la un nivel inferior *Aventurilor lui Huckleberry Finn* — care rămîne capodopera scriitorului — *Wilson Zevzecul* este în acelaşi timp un cap de serie, inaugurînd suita scrierilor sale categoric pesimiste. Pe de altă parte, *Wilson Zevzecul* este ultima carte care încearcă o reconstituire a lumii copilăriei lui Twain, dar o face la un mod aproape realist şi detaşat, străin atît de *Aventurile lui Tom Sawyer şi Aventurile lui Huckleberry Finn,* cît şi de *Străinul misterios* (roman apărut postum, în 1916, şi nedefinitivat de autor).

Înainte de a scoate în relief importanta şi semnificaţiile cărţii, să—i precizăm coordonatele şi să—i reconstituim istoria. Twain şi—a început probabil povestirea în vara anului 1892, la Bad Nauheim, o mică localitate balneară din Germania, unde—şi petrecea vacanţa împreună cu familia[8]. în iarna aceluiaşi an, a continuat—o în *Villa Viviani* de lîngă Florenţa, unde se instalase ; iar în vara anului 1893, a definitivat cartea — în Germania, unde se întorsese pentru cîteva luni, înainte de a porni din nou spre patrie, in ajunul falimentului casei sale de editură.

Între vara lui 1892 şi vara lui 1893, textul lui Twain a trecut prin cîteva metamorfoze semnificative. Despre cea mai semnificativă dintre ele ne vorbeşte Însuşi autorul, în introducerea la *Acei gemeni nemaipomeniţi,* bucata eliminată „printr—un fel de operaţie cezariană de ordin literar", din versiunea finală a povestirii. În timp ce lucra la *Wilson Zevzecul,* spune Twain (cu o sinceritate demnă de laudă), a constatat că povestirea „s—a transformat, cu de la sine putere, dintr—o farsă într—o tragedie". „Dar partea cea mai rea, e că nu era o singură povestire, ci două, care se împiedicau şi se întrerupeau la tot pasul, provocînd la nesfîrşit confuzie şi necazuri..." Aceste necazuri au luat sfîrşit abia după multe luni, cînd autorul, descoperind „unde era buba", a smuls din rădăcină una din povestiri (cea comică) şi a lăsat—o pe cealaltă publicată serial în revista *Century Magazine* (între decembrie 1893 şi iunie 1894) şi ulterior în volum, sub titlul *The Tragedy Of Pudd'nhead Wilson (Tragedia lui Wilson Zevzecul).*

Această „operaţie cezariană" a însemnat eliminarea sau diminuarea ..echipei" cu care pornise la drum scriitorul (mătuşa Batsy Cooper şi cei doi băieţi ai ei, fiica ei cretină şi romanţioasă Rowena, mătuşa Betsy Hale. precum şi fraţii siamezi Angelo şi Luigi Capello), şi promovarea la rangul de protagonişti a trei personaje : avocatul Wilson. poreclit pe nedrept „Zevzecul", sclava mulatră Roxana şi tînărul Tom Driscoll, fiul ei, crescut în iluzia că e moştenitorul stăpînului alb.

Corespondenţa purtată de Twain cu Fred Hall, directorul casei sale de editură „Charles Webster & Co." aruncă la rîndu—i oarecare lumină asupra gestaţiei neobişnuite a cărţii. La 28 ianuarie 1893, scriitorul îi comunica lui Hall : „Cartea mea e dactilografiată şi gata pentru tipar — *Wilson Zevzecul* — o povestire (sau *Acei gemeni nemaipomeniţi,* dacă e preferabil)" ; ceea ce înseamnă că, la data respectivă, cele două povestiri încă mai conviеţuiau. La 30 iulie 1893, Twain îl anunţa pe Fred Hall că a „rescris" povestirea, în aşa fel încît să acorde întîietate celor trei personaje amintite, în dauna protagoniştilor din versiunea iniţială. De asemenea, îi comunica lui Hall că a redus importanţa celor doi gemeni şi că i—a

---

[7] Henry Nash Smith, într—un eseu din 1957, reprodus în volumul *The American Experience,* ed. by Henning Cohen, Houghton Mifflin Comp., Boston, New York, Atlanta etc, 1968.

[8] Redau aceste date după studiul publicat de Daniel Mor ley McKeithun sub titlul *The Morgan Manuscript of Mark Twain's Pudd'nhead* Wilson (Upsala, Cambridge Mass., Copenhagen, 1965) şi după studiul aceluiaşi cercetător,A Marie *Twain Notebook for 1892* (Upsala, Copenhagen, 1961). Mckeithan însuşi a folosit ca sursă articolul publicat de Anne P. Wigger sub titlul *The Composition of Mark Twain's Pudd'nhead Wilson* and *Those Extraordinary Twins : Chronology and Development* (în revista *Modern Philology,* nov. 1957).

„despărţit" fiziceşte. Noua versiune cuprindea 58.000 de cuvinte în loc de 81.000, Twain eliminînd „tot ceea ce întîrzia desfăşurarea acţiunii", inclusiv „descrierea unui vapor de pe Mississippi" şi „starea vremii"...

„Operaţia cezariană" efectuată de Twain a reuşit, deşi nu pe deplin, dar în orice caz „pacientul", adică *Wilson Zevzecul,* a ieşit *viu,* ca dealtfel şi „pendant"—ul său comic. *Acei gemeni nemaipomeniţi.* Lectura ambelor texte prilejuieşte o întîlnire cu faţetele esenţiale ale geniului twainian.

Wilson Zevzecul reia, la un mod tragic, o temă care revine frecvent în întreaga creaţie a scriitorului, aproape de la început : tema identităţii. Strîns legată de propria—i biografie literară (să ne amintim de numeroasele pseudonime folosite de Samuel Clemens înainte de a adopta definitiv pseudonimul „Mark Twain") această temă avea în acelaşi timp o rezonanţă şi o semnificaţie naţionale, problema identităţii punîndu—se pentru însăşi naţiunea americană, mai ales înainte de Războiul Civil, dar chiar şi după aceea. Pe planul literaturii, problema s—a pus cu acuitate în tot secolul al XlX—lea, care debutează, pe acest plan, printr—o negare a oricărei identităţi specifice şi prin acceptarea tutelei engleze (vezi Washington Irving, de pildă) şi se încheie printr—o afirmare răspicată a specificităţii americane, afirmare devenită posibilă graţie unor scriitori ca Melville, Whilman, Hawthorne, Mark Twain etc. Spre sfîrşitul secolului, nimeni n—ar mai fi putut repeta, fără a cădea în ridicol, aserţiunea făcută de Sydney Smith în 1818 (în *Edinburgh Review) :* „Americanii nu au o literatură proprie. Ea este importată..."

Dar problema identităţii unui popor nu încetează să se pună după ce îşi capătă o rezolvare pe plan naţional. Mai ales în cazul unei naţiuni atît de eteroclite ca naţiunea americană, alcătuită din atîtea valuri de imigranţi, această problemă rămîne într—o permanentă actualitate. După cum rămîne mereu actuală şi o problemă ca aceea a negrilor, care părea rezolvată în primăvara lui 1865, cînd armatele Sudului sclavagist capitulau la Appomattox.

În aprecierea poziţiei lui Twain în această ultimă chestiune, se cuvine să luăm în considerare punctul ei de plecare ; ce a însemnat pentru el sclavia negrilor, ne—o spune chiar Twain, cu o maximă sinceritate, în *Autobiografia* lui :

„În zilele copilăriei mele n—aveam nici o aversiune împotriva sclaviei. Nu—mi dădeam seama că ar putea fi un lucru rău. Nimeni nu o condamna în prezenţa mea ; ziarele locale nu spuneau nimic împotriva ei ; predicatorii locali ne învăţau, de la amvon, că Dumnezeu o aprobă, că este o instituţie sacră şi că cei ce se îndoiau de ea n—aveau decît să se uite în Biblie pentru a—şi linişti cugetul..." [9]

Pe acest fundal trebuie proiectată atitudinea de mai tîrziu a scriitorului în legătură cu negrii, atitudine exemplară, ca dealtfel întreaga lui comportare faţă de minorităţile naţionale, faţă de evrei etc. S—ar putea alcătui o antologie voluminoasă a textelor ocazionale ale lui Twain privitoare la sclavia negrilor, la emanciparea lor, la drepturile lor.

Dar contribuţia lui cea mai importantă în acest domeniu o constituie însăşi literatura lui, de la *O poveste adevărată,* publicată în 1874 în revista *Atlantic Monthly,* pînă la *Wilson Zevzecul,* publicat cu douăzeci de ani mai tîrziu, între aceste două opere înscriindu—se, ca o culme, *Aventurile lui Huckleberry Finn.*

Criticii au prostul obicei de a judeca toate operele unui scriitor de la înălţimea atinsă de acesta în cea mai izbutită dintre ele — în cazul lui Twain, de la nivelul suprem atins în *Aventurile lui Huckleberry Finn.* Evident că, în comparaţie cu această carte, mai toate celelalte se situează la cote ceva mai joase, dar nu trebuie uitat faptul că însăşi capodopera scriitorului nu e lipsită de unele cusururi, mai ales de construcţie. Mă refer la ceea ce a fost îndeosebi numit „anticlimax"—ul reprezentat de ultimele douăsprezece capitole ale cărţii, capitole în care Tom Sawyer „preia comanda", în locul lui Huckleberry Finn (deşi acesta continuă să fie povestitorul), şi, preluînd—o, înscenează o evadare teatrală a negrului Jim, cu toate că ştie tot timpul că Jim fusese de fapt slobozit din robie de către stăpâna lui. Henry Nash Smith a explicat, cred, cel mai bine ce s—a petrecut în mintea lui Twain, cînd s—a decis să readucă naraţiunea la registrul comic, abandonat pe parcurs în favoarea registrului tragic : „Parţiala schimbare a identificării lui Mark Twain, de la Huck la Tom, în secvenţa finală, reprezintă o expresie a recunoaşterii de către el a faptului că încercarea lui Huck şi Jim de a—şi găsi libertatea era doar un vis : el a căutat să acopere cu vălul parodiei şi al farsei realităţile crunte care—o condamnau la eşec" [10].

---

[9] Mark Twain, *Autobiografie,* traducere de Petre Solomon, Ed. Univers, 1977, p. 12.
[10] Henry Nash Smith, *Mark Twain. The Development of a Writer,* Atheneum, New York, 1974, p. 134.

Wilson Zevzecul trebuie citit în lumina *Aventurilor lui Huckleberry Finn,* ca o completare a capodoperei, cu care se înrudeşte desigur mai mult tematic decît stilistic ; în orice caz, ambele ne trimit la acelaşi univers — lumea copilăriei lui Twain, şi la aceeaşi problematică, a sclaviei negrilor. Şi, în ciuda deosebirilor dintre ele sub raport literar, ambele se înscriu în aceeaşi viziune scriitoricească şi poartă aceeaşi pecete, a unui meşteşug care nu e cel al romancierului propriu—zis.

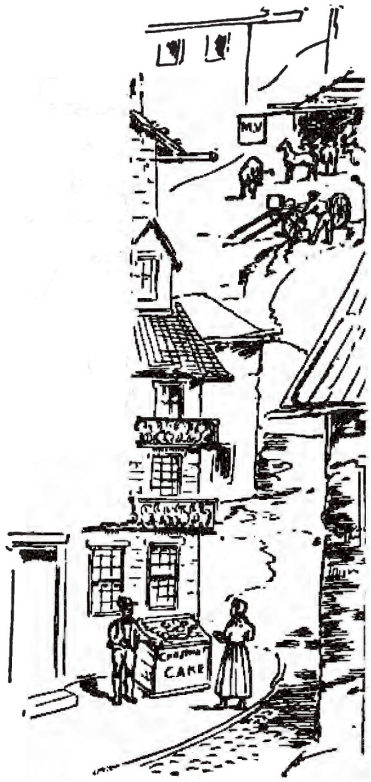

În paranteză fie spus, cînd i se aduc scriitorului anumite reproşuri în legătură cu defectele de construcţie ale cărţilor sale, normele ce i se aplică nu i se potrivesc. Twain nu e un romancier, în sensul în care era de pildă Henry James, practician şi teoretician eminent al genului şi, în bună măsură, întemeietor al lui în America. Pînă la Henry James se poate vorbi, cel mult, de ceea ce Richard Chase (pe urmele lui Hawthorne şi ale altor prozatori americani) numeşte *romance,* gen fundamental diferit de *romanul* de tip european[11]. Mark Twain provine dintr—o cu totul altă tradiţie decît cea a autorilor de *romance,* şi anume, tradiţia umoriştilor din Sud—Vest, şi chiar cînd ajunge să scrie în acest gen, o face într—un mod original, spărgînd tiparele obişnuite sau modificîndu—le substanţa. Cu atît mai puţin poate fi el integrat tradiţiei romanului.

Dealtfel, Twain mărturiseşte în introducerea la *Acei gemeni nemaipomeniţi* că nu posedă din naştere „talentul de romancier", şi poate fi crezut pe cuvînt. Adresîndu—se cititorului, el îi spune chiar că se consideră un „cîrpaci" : „Ar dori oare cititorul să afle cîte ceva despre povestirea pe care am dat—o afară ? I s—a vorbit de multe ori despre felul cum lucrează un romancier înnăscut şi experimentat. N—ar fi oare dispus să—mi îngăduie a—i completa cunoştinţele, printr—o imagine asupra felului cum lucrează un cîrpaci ?"

Postura comică, şi polemică, a scriitorului nu ascunde nici o impostură : efectiv, Twain nu pretinde că ar fi romancier, el se vrea cel mult un „cronicar" : „Scena acestei cronici este orăşelul Dawson's Landing". Îşi începe el povestirea. Totuşi, pe undeva, se simte şi ambiţia secretă de a scrie un roman — un roman poliţist — genul era relativ nou, şi foarte la modă (literatura poliţistă îşi cucerise un loc de frunte în lumea anglo—saxonă, întîi prin povestirile lui Poe, apoi prin povestirile lui Conan Doyle, al cărui erou, Sherlock Holmes, îl fascinase şi pe Twain). E semnificativ, însă, că scriitorul ajunge de fapt să parodieze genul, atît în *Wilson Zevzecul,* cît şi în alte povestiri, comportîndu—se deci şi pe acest plan

[11] Richard Chase demonstrează, în *The American Novel and Its Tradition* (Doubleday Anchor Books, 1957) că, încă de la începuturile lui, romanul american s—a dezvoltat pe o cu totul altă linie decît cel englez, asimilîndu—şi tehnica şi modalităţile aşa—numitei *romance,* un gen mult mai lax, potrivit cu realităţile americane. În celebra lui prefaţă la *Faumil de marmoră,* Hawthorne a definit genul, prin contrast cu romanul propriuzis.

ca un umorist. Bernard De Voto avea dreptate să afirme că umorul era însăşi „respiraţia minţii" lui Twain *(the breathing of his mind),* deşi această respiraţie nu excludea nicidecum gîndirea serioasă şi profundă a aceleiaşi minţi, una dintre cele mai luminate care s—a răsirînt vreodată asupra Arnericii.

Wilson Zevzecul completează aşadar *Aventurile lui Huckleberry Finn,* fiind, într—un fel, o încununare a trilogiei începute prin *Aventurile lui Tom Sawyer* (1876). O încununare tragică, din care n—au dispărut însă cu totul elementele de farsă, dominante în cartea despre Tom Sawyer şi ţinute în cumpănă în cartea despre Huck. Henry Nash Smith observă că, pentru a scrie ultimele capitole din *Huckleberry Finn,* Twain „a trebuit să abandoneze imaginea plină de forţă a fericirii trăite de Huck şi de Jim pe pluta lor, şi să recunoască astfel că valorile vernaculare întruchipate în naraţiunea lui erau doar nişte scorneli ale imaginaţiei, ce nu puteau fi conciliate cu realitatea socială".[12]

Recunoaşterea, implicită în carte, e explicită în *Viaţa pe Mississippi,* memorialul de călătorie scris de Twain în urma vizitei făcute în 1882 pe meleagurile copilăriei şi tinereţii sale, vizită ce i—a permis să ducă la bun sfîrşit *Aventurile lui Huckleberry Finn,* în direcţia comică arătată. Întorcîndu—se cu imaginaţia la lumea fluviului, după un deceniu, pentru a scrie *Wilson Zevzecul,* Mark Twain n—a mai putut găsi în el resursele de lirism, activate de obicei de priveliştile din valea marelui fluviu. Între timp, el îşi pierduse multe iluzii, nu atât din pricină că era mai în virată, cît din pricină că evenimentele luaseră o întorsătură sinistră. Pe la începutul ultimului deceniu al secolului trecut, cînd Twain îşi scria povestirea, devenise limpede că emanciparea negrilor, realizată în urma Războiului Civil, cu atîtea sacrificii de vieţi omeneşti, fusese zădărnicită în Sud şi grav compromisă chiar în Nord. În ciuda amendamentelor aduse Constituţiei Statelor Unite[13] şi a măsurilor votate de Congres şi de adunările legislative ale diferitelor state din Sud, vechea clasă conducătoare, dominată de plantatori, îşi recucerise grabnic puterea politică. Referindu—se la perioada „Reconstrucţiei", cum a fost numită perioada de tranziţie din anii imediat următori Războiului Civil, istoricul englez William R. Brock arată că ea „a început ca o încercare constituţională de a legifera anumite prevederi menite să .salvgardeze cuceririle războiului", dar s—a sfîrşit printr—un eşec. „învinşi pe cîmpul de luptă, zdrobiţi politiceşte, împovăraţi de amendamentele constituţionale, liderii Sudului alb au recurs la ocolirea legii şi la intimidarea acelora pe care legea trebuia să—i protejeze, şi în ciuda strigătelor de indignare, majoritatea din Nord a ajuns să accepte ideea că Sudul trebuie lăsat în pace". Ku Klux Klanul şi alte societăţi secrete, care luaseră fiinţă în lunile tulburi de după terminarea războiului, au trecut la violenţă pentru a înfrânge legea. „Linşajul, bătaia, incendierea bunurilor au devenit o parte a modului de viaţă sudist" [14].

Un tablou asemănător schiţează Robert A. Bane in remarcabilul său studiu despre romancierii negri din Statale Unite : „Emanciparea a provocat o revoluţie economică şi socială în Sudul de odinioară. Dintr—o lovitură, ea a distrus economia bazată pe vechile plantaţii, a anulat relaţia stăpîn—sclav dintre rase, şi l—a azvârlit pe fostul sclav pe piaţa muncii salariate, ca un om egal în faţa legii. În perioada Reconstrucţiei, care—a urmat, negrul liber a Încercat, sub protecţia guvernului federal, să—şi consolideze noul statut pentru a face faţă inevitabilei reacţii. Pe la 1876, partidul Republican, cuprins de oboseală, înceta să mai fie revoluţionar şi—i abandona pe negrii Sudului alb. Rezultatul a fost represiunea din perioada de după Reconstrucţie. A fost o perioadă în care negrului i s—au răpit sistematic drepturile cetăţeneşti, pentru a se asigura restaurarea supremaţiei albe... Acolo unde metodele legale dădeau greş, Ku Klux Klan—ul şi gloata pusă pe linşaj preluau comanda... între 1876—1900, au fost puse temeliile sistemului american al castelor. Noul sistem se întemeia în ultimă instanţă pe economia de plantaţii a Sudului rural şi era sprijinit, prin uz şi prin lege, de *segregaţie,* o reţea complicată de relaţii de castă, menită să separe parţial rasele, îngăduindu—le să se amestece doar în condiţii umilitoare pentru casta subordonată..." [15]

Scriind *Wilson Zevzecul,* Twain nu era, aşadar, prea departe de actualitate. Tema abordată de el în această carte, începută şi concepută ca o farsă, era „la ordinea zilei", atât pe plan politic, cât şi pe plan

---

[12] Henry Nash Smith, op. cit., pp. 132—33. Prin „vernacular" se înţelege „indigen", „neaoş", mai ales pentru a caracteriza vorbirea americanilor din Vest, dar Smith extinde termenul şi asupra valorilor etice şi estetice reprezentate de aceşti americani, şi îmbrăţişate un timp de Mark Twain, pînă la pierderea încrederii în aceste valori. Teza lui Smith e o variantă mai plauzibilă a tezei lui De Voto.

[13] Potrivit celui de—al 13—lea Amendament, adoptat de Congres în ianuarie 1865, sclavia era desfiinţată. Cel de—al 14—lea Amendament, adoptat cu un an mai tîrziu, garanta egalitatea tuturor cetăţenilor în faţa legii. Iar cel de—al 15—lea Amendament acorda, teoretic, dreptul de vot tuturor cetăţenilor ţării, indiferent de culoarea pielii lor. Dar, aşa cum spune William Brock, „amendamentele 14 şi 15 au fost adăugate Constituţiei, însă figura simbolică a viitorului imediat rămînea omul cu glugă albă al Ku Klux Klanului"...

[14] William R. Brock, *Conflict and Transformation,* voi. 3 din *The Pelican History of the United States,* Penguin Book.s, 1973, pp. 380—83.

[15] Robert A. Bone, *The Negro Novel in America,* New Haven and London, Yale University Press, 1973, pp. 16—17.

literar : mai ales în Sud, apăreau de la o vreme o sumedenie de cărţi şi broşuri care glorificau „Sudul de altădată" şi exaltau „supremaţia albă", punînd în circulaţie o serie cu şabloane nu numai false, dar şi nocive. Un scriitor reprezentativ în acest sens era Thomas Nelson Page, autorul unor povestiri şi eseuri de mare audienţă pe vremea aceea, în care zugrăvea în culori idilice viaţa de pe plantaţii, cu sclavi care munceau cântând etc.

Exista şi o „literatură" mai agresivă, în care negrii erau prezentaţi ca nişte animale sălbatice *(The Negro a Beast* se intitula o broşură, apărută in 1900 !) ; un anume Thomas Dixon care, culmea Ironiei, era pastor, avea să exceleze în acest gen, ilustrat de el în romane ca *The Leopard's Spots (Petele leopardului,* 1902) sau *The Clansman (Omul clanului,* 1905).

Foarte puţini scriitori din Sud reuşeau să scape de sub tirania dogmelor împietrite ale societăţii lor, dogme paralizante, păstrate în ciuda lecţiilor amare ale istoriei. Louis D. Rubin încearcă să explice acest paradox, prin patriotismul local al scriitorilor din Sud ; ataşamentul lor orb faţă de instituţiile şi valorile Sudului, inclusiv faţă de instituţia sclaviei, ar mai avea, potrivit aceluiaşi autor, o explicaţie în refuzul de a accepta capitalismul care venea din Nord. Fapt este că majoritatea scriitorilor din Sud s—au manifestat, atît înainte cât şi după Războiul Civil, ca nişte apologeţi ai unui mod de viaţă condamnat de istorie dar menţinut, prin toate mijloacele, inclusiv prin literatură. Şi asta, in ciuda locului foarte modest rezervat literelor, şi culturii în general, în statele sudice. „Singurii autori originari din Sud care au contestat serios, în secolul lor, instituţiile sociale ale regiunii lor natale, au fost Clemens şi Cable", mai spune Rubin[16].

George Washington Cable, însă, e mult mai timid în critica pe care—o face dogmelor rasiste şi realităţilor sumbre ale Sudului (deşi tabloul pe care—l dă despre perioada de după Reconstrucţie, în *John March, Southerner,* este destul de veridic, depăşind pitorescul nostalgic al povestirilor sale despre societatea creolă, care i—au adus consacrarea). Mark Twain rămîne, de fapt, singurul scriitor originar din Sud, care — aşa cum recunoaşte chiar Rubin — „reuşeşte să scape de traumatismul Cauzei Pierdute".

Unicitatea lui e şi mai vrednică de laudă dacă se ia în considerare faptul că negrii înşişi nu aveau încă o literatură de valoare, capabilă să dea riposta cuvenită detractorilor lor, unii dintre ei nu lipsiţi de talent. În studiul din care am mai citat, Robert Bone arată că, la început, scriitorii negri n—au făcut decît să preia şabloanele vehiculate de literalii sudişti, punîndu—le sub semnul schimbat ; la imaginile lor calomnioase, ei răspundeau prin imagini idealizante, la fel de neconvingătoare. Mai grav încă, scriitorii negri imitau fără să—şi dea seama, sau din dorinţa de a avea „succes", procedeele literare şi modalităţile stilistice ale detractorilor albi ai „rasei negre". Ei cultivau astfel, cu ardoare, melodrama — un „vehicol natural pentru protestul împotriva discriminării rasiale". „Melodrama convenţională presupune existenţa unui univers moral stabil manifestat prin eternul triunghi al eroului, eroinei şi canaliei. Primii romancieri dădeau acestei triade o întorsătură rasială : eroul era un negru chipeş, eroina — o mulatră frumoasă, iar canalia — un ticălos alb. Absolutismul moral al melodramei servea astfel necesităţilor strategice ale epocii, care cereau eroi şi eroine negre de o virtute exagerată, şi ticăloşi albi de o perfidie fără seamăn." Pentru ca literatura negrilor să devină adultă şi să abordeze convingător problemele fundamentale ale vieţii şi societăţii, era nevoie de abandonarea clişeelor romantice, şi de adoptarea unei perspective realiste. „Din nefericire, spune Robert Bone, romancierul negru nu a rupt cu romantismul pînă prin anii 20." [17]

De—romantizarea legendelor, este, după cum se ştie, una din preocupările constante ale lui Mark Twain ; cu cîţiva ani înainte de a scrie *Wilson Zevzecul,* el publicase *Un yankeu la curtea regelui Arthur,* o adevărată întreprindere de demolare a feudalităţii, în numele unui ideal democratic şi republican, afirmat categoric, în ciuda finalului apocaliptic al romanului (final ce reflectă îndoielile grave nutrite de scriitor, la acea vreme, în privinţa democraţiei americane). În *Wilson Zevzecul,* Twain întreprinde, de asemenea, o critică a *sistemului* feudal, aşa cum fiinţase acesta în însăşi regiunea lui natală. Asemănările dintre cele două cărţi sînt, însă, mai puţin importante decît deosebirile : Wilson Zevzecul e şi el un „intrus" care contribuie la demascarea unei orînduiri feudale, dar autorul se identifică mult mai puţin cu el, decît cu yankeul. Wilson e şi el un spirit practic, pasionat de tehnologie, dar spre deosebire de Hank

---

[16] Louis D. Rubin, *Jr., The Writer in the South,* University of Georgia Press, Athens, 1972, p. 8.
[17] Robert A. Bone, op. *cit.,* pp. 24—28.

Morgan, nu—şi foloseşte cunoştinţele pentru a transforma radical societatea, ci numai pentru a demasca o impostură individuală. Wilson e un yankeu descins în Sud pentru a—şi încerca norocul ca avocat — el nu aspiră la mai mult, poate şi din pricină că celălalt yankeu se întorsese înfrînt din ambiţioasa lui aventură. Performanţa lui Wilson e o reuşită de ordin tehnic, fără să—l implice prea mult în existenţa concetăţenilor săi. Deşi aceştia sfîrşesc prin a—l accepta în mijlocul lor şi chiar a—l pune în fruntea tîrguşorului, ca primar, Wilson rămîne exterior dramei. Titlul iniţial, *Tragedia lui Wilson Zevzecul* e cît se poate de nepotrivit : Wilson e unicul personaj din carte care are noroc, atît în cariera lui de avocat cît şi în ipostaza lui de „om de ştiinţă". (Twain şi—a înzestrat personajul cu pasiunea de a colecţiona amprente digitale, abia după ce a citit studiul lui Francis Galton despre *Finger Prints,* apărut în 1892. înzestrarea ştiinţifică a personajului se reduce la chirornanţie şi la capacitatea de a interpreta amprentele ca semne sigure ale identităţii ; totuşi, curiozitatea lui ştiinţifică e de netăgăduit.)

Rolul cel mai important al lui Wilson este acela de furnizor al cîtorva din numeroasele focare de ironie care radiază în cuprinsul cărţii, şi care—i conferă o remarcabilă complexitate.

Aforismele din „Calendarul lui Wilson Zevzecul", puse deasupra capitolelor cărţii, reprezintă un prim nivel al acestei ironii multilaterale — nivelul cel mai vizibil. La acest nivel, identificarea autorului cu personajul este totală — de fapt, cel ce vorbeşte este însuşi Twain, care—şi transcrie din propriile carnete de însemnări aceste pseudo—proverbe, unele fără legătură directă cu povestirea. (Twain avea să folosească şi în memorialul său de călătorie, *Following the Equator,* reeditat în Anglia sub titlul *More Tramps Abroad,* maximele lui Wilson Zevzecul. Dealtfel, genul acesta de maxime hazlii fusese cultivat şi de alţi umorişti americani, mai ales de Josh Billings, într—un „Allminax", adică Almanah, celebru la vremea lui.)

Potrivit lui Henry Nash Smith, maximele lui Wilson joacă rolul unui „comentariu coral asupra universului, faţă de care Dawson's Landing reprezintă un microcosm"[18].

Prin inteligenţa lui ascuţită, servită de o curiozitate mereu trează, Wilson reuşeşte să dezlege o enigmă pe care ceilalţi nici n—o percepeau. Cu ajutorul colecţiei lui de amprente digitale, el îl demască pe asasinul judelui Driscoll, într—un moment cînd nimeni nu se mai îndoia că omorul fusese comis de unul dintre cei doi gemeni pripăşiţi în tîrguşor. El reconstituie în acelaşi timp adevărul despre identitatea adevăratului asasin. Prin toate aceste operaţiuni detectivistice, Wilson aduce o contribuţie importantă la clarificarea situaţiei. Dar el rămâne, în fond, un simplu instrument în mâinile scriitorului, care mai are şi alte instrumente pentru a—şi atinge scopul.[19]

Acest scop este, nici mai mult nici mai puţin, decât demonstrarea prin absurd a caracterului aberant al sclaviei.

---

[18] Henry Nash Smith, *op. cit.,* p. 182.

[19] Într—o scrisoare trimisă din 1894 soţiei sale, Twain îşi exprima uimirea că un conferenţiar din New York i—a elogiat ca pe „un personaj limpede şi puternic conturat" figura lui Wilson Zevzecul. „Nu—a aşa că—i plăcut şi neaşteptat să auzi aşa ceva ? Fiindcă eu, unul, nu m—am gîndit niciodată la *Zevzecul* ca la un personaj, ci doar ca la o piesă dintr—un mecanism".

Strategia lui Twain vizează la demontarea întregului mecanism social care o făcuse posibilă : întrucât acest mecanism funcţiona în baza unei ficţiuni, trebuia demascată însăşi ficţiunea, sau mitul subiacent societăţii sclavagiste din Sud. Locuitorii tîrguşorului Dawson's Landing trăiesc, toţi — atît albii cât şi negrii — cu iluzia că au o identitate precisă, dar de fapt singura lor identitate incontestabilă o constituie amprentele digitale.

În introducerea lui la o nouă ediţie o romanului, Malcolm Bradbury subliniază că, „atâta timp cît identitatea poate rămâne asigurată în această societate, nu pare să se ivească nici o sursă de tensiune", dar „metisajul, amestecul raselor, a şters graniţele dintre ele", creând astfel „o zonă de paradox moral şi posibilitatea unei imposturi atît morale cit şi sociale". Tocmai aceasta, spune Bradbury, e tema lui Twain.[20]

Roxy, sclava mulatră, are în vine doar a şaisprezecea parte din sîngele strămoşilor ei negri, dar se consideră, şi e considerată, o negresă şi, ca atare, o sclavă. Fiul ei, avînd în vine şi mai puţin sînge negru, e şi el, în virtutea aceleiaşi „ficţiuni a legii şi a obiceiului", un sclav negru, deşi nu se deosebeşte decît prin îmbrăcăminte de copilul născut în aceeaşi zi a anului 1830, de către soţia stăpînului alb. Ameninţarea acestuia de a—şi vinde sclavii „la vale pe rîu" după ce constată dispariţia unor lucruri din casă, o determină pe Roxy să—i schimbe pe cei doi prunci în leagăne, pentru a—l feri astfel pe copilul ei de soarta ce l—ar aştepta ca sclav pe o plantaţie din „Sudul profund", soartă mult mai groaznică decît aceea a sclavilor domestici din ţinutul de frontieră Missouri. Urmează o „comedie a încurcăturilor", cu implicaţii şi consecinţe tragice pentru toţi cei ce iau parte la ea. Copilul mulatrei, botezat de ea „Valet de Chambre", mai pe scurt Chambers, îi ia locul copilului alb, botezat de stăpîn Thomas â Becket, mai pe scurt Tom. Roxy, care—i creşte pe amîndoi, devine victima propriei ei înşelăciuni : falsul Tom, adică fiul pe care a vrut să—l scape de primejdia de a fi vîndut ca sclav „la vale pe rîu", o tratează ca pe o sclavă şi nu va pregeta să o vîndă unui plantator din Sud. Celălalt băiat, al stăpînului alb, va creşte în convingerea că e negru şi va ajunge să—l slugărească pe adevăratul servitor. Ravagiile psihice şi morale ale *sistemului* — ale oricărui sistem bazat pe asemenea ficţiuni — sânt descrise cu o forţă cumulativă, mult mai convingătoare decît argumentele teoretice sau propangardistice folosite îndeobşte în literatura anti—sclavagistă, de dinainte sau de după Războiul Civil. Atacînd *sistemul* şi dezvăluindu—i absurditatea, Twain rezolvă cu succes şi o problemă destul de delicată, aceea a prezentării negrilor : el poate, fără a aduce apă la moară rasiştilor, să înfăţişeze în chip realist comportamentul victimelor lor. Bunăoară, „Tom" îşi pierde orice urmă de omenie, după ce Roxy îi dezvăluie adevărata identitate, de sclav şi de negru ; din acel moment, el e cuprins de o furie oarbă, îndreptată atît împotriva albilor, cât şi împotriva negrilor, şi a lui însuşi (vezi capitolul 9). Un comentator regretă că Twain a omis unele pasaje care—l arătau şi mai ticălos pe „Tom", căci dacă le—ar fi lăsat, ele l—ar fi putut preface „într—un personaj viu şi realist, demn să stea în compania lui Jim şi a lui Roxy, deşi complet lipsit de toate calităţile lor nobile"[21] .

În Roxy, Twain a realizat într—adevăr un personaj de o cuceritoare vitalitate şi de o remarcabilă complexitate, — cu atît mai remarcabilă, cu cît e aproape unica femeie autentică din opera acestui scriitor care *in genere* a ocolit în opera lui „sexul slab", evitînd, ca dealtfel majoritatea compatrioţii lor săi, problemele „delicate" ale relaţiilor dintre sexe. Vechi şi îndărătnice prejudecăţi şi tabu—uri, împărtăşite şi de scriitorii englezi din epoca victoriană, dar mai cu seamă de cei americani, moştenitori ai unei puternice tradiţii puritane, îl determină pe Twain să lase pe dinafară femeile, sau să le prezinte superficial şi convenţional. Iată de ce, prezenţa unui personaj autentic şi complex ca Roxy, surprinde la un asemenea scriitor.

Complexitatea caracterului ei se manifestă şi în asumarea naivă a unor prejudecăţi şi credinţe specifice mediului ambiant. Ea se mîndreşte cu o origină nobiliară, bineînţeles fictivă, dar în care crede cu tărie, fără să—şi dea seama că—i maimuţăreşte pe stăpînii albi. Twain ridiculizează şi prin Roxy ifosele aristocratice ale cetăţenilor de frunte şi tîrguşoirului, proiectând asupra lor o lumină ironică, ce n—o diminuează cîtuşi de puţin pe naiva mulatră. Din nou, el face o critică a *sistemului,* scoţând în relief caracterul aberant al valorilor pe care se întemeiază, dar şi forţa lor corupătoare. Contaminată de „codul onoarei", precumpănitor în Sud, Roxy îşi păstrează totuşi demnitatea şi bunul simţ ; potrivit lui Henry

---

[20] Mark Twain, *Pudd'nhead Wilson,* Penguin Books, 1969, p. 35 din Introducerea lui Malcolm Bradbury.
[21] McKeithan. op. cit., p. 63.

Nash Smith, ea „reprezintă ultimul vestigiu al naturii nealterate, care—a supravieţuit educaţiei pervertite a societăţii din Dawson's Landing" [22].

Cu o mare fineţe şi abilitate îi descrie Twain şi comportamentul ca mamă, evitând capcanele melodramei ; Roxy e capabilă să—l dispreţuiască pe „Tom" şi să—l umilească pentru a—l pedepsi, dar instinctul dragostei materne se dovedeşte mai puternic întotdeauna, silind—o să devină la un moment dat chiar complicea ticălosului. Adevărata tragedie din carte nu e tragedia lui Wilson, nici aceea a lui „Tom" — victimă nevolnică a *sistemului* — oi tragedia lui Roxy, care se sacrifică în zadar pentru un copil ce nu va ezita să o vîndă „la vale pe rîu" şi va sfîrşi prin a fi el însuşi vîndut ca sclav. Moartea ei psihică, rezultată din pierderea tuturor iluziilor, are valoare de simbol.

Ca operă literară, *Wilson Zevzecul* trăieşte în bună măsură „pe spinarea" acestui personaj feminin, deşi nici Wilson, nici „Tom" nu sînt lipsiţi de o anume vitalitate. Romanul (în măsura în care putem vorbi de un roman) trăieşte şi prin lumea microcosmică a tîrguşorului Dawson's Landing, lume surprinsă în toate dimensiunile ei morale, culturale şi politice, de un ochi ager, ce—şi plimbă privirea ironică într—un spaţiu de fapt mult mai larg. Twain adoptă aici un ton detaşat, ce—i permite să ţină sub control elementele disparate ale unei naraţiuni care, în ciuda „operaţiei cezariene" amintite, şi—a păstrat totuşi destule corpuri străine, din prima versiune. Referindu—se la „independenţa narativă" pe care scriitorul o dobîndeşte adoptând „vocea" lui Wilson, Malcolm Bradbury vede în ea un indiciu al măiestriei lui Twain, considerat îndeobşte ca un artist nu tocmai conştient de mijloacele sale. In *Wilson Zevzecul,* scrie Bradbury, Twain „stabileşte un model recurent de contraste şi dubluri, dînd intrigii o structură dialectică şi creând sentimentul că în spatele lucrurilor dezvăluite se ascund altele, nedate în vileag..."[23]

Dintre mijloacele utilizate de Twain, se cuvine remarcat monologul interior, folosit mai ales pentru caracterizarea lui „Tom", chiar dacă limbajul lui e uneori lipsit de autenticitate, spre deosebire de cel al Roxanei, care, fiind redat în dialect, sună (în original) mult mai firesc.

Romanul are, desigur, şi defecte — defecte de construcţie, de stil şi de caracterizare, dar, potrivit aceluiaşi critic, ele „sînt defectele unui roman cu totul remarcabil". „însuşi caracterul ambiguu al stilului narativ sfîrşeşte prin a deveni sursa unei distanţări comico—ironice şi a unui realism riguros moral." În acelaşi timp, acest stil imprimă cărţii „o viziune tragi—comică suprarealistă... pe care o asociem cu o bună parte a umorului negru din secolul douăzeci." [24]

Observaţia e valabilă mai ales pentru povestirea *Acei gemeni nemaipomeniţi,* dar chiar în *Wilson Zevzecul* au rămas, poate fără voia autorului, destule ingrediente comice, pentru a—l îndreptăţi pe David E. E. Sloane să afirme că romanul „vădeşte urme de comedie literară", termen folosit de el cu un sens foarte precis [25]. Un suflu de mare comedie animă de pildă paginile în care apar cei doi gemeni italieni, personaje de care Twain nu s—a putut despărţi cu totul, deşi i—a despărţit fiziceşte. Prezenţa lor în romanul „serios" se justifică însă, din mai multe puncte de vedere, nu numai ca o rămăşiţă a tradiţiei „comediei literare". Reduşi ca importanţă şi readuşi, prin despărţirea lor fizică, la o oarecare normalitate, ei servesc în primul rînd la îmbogăţirea temei centrale, a identităţii, printr—o variaţiune într—un registru minor. Apariţia celor doi gemeni în tîrguşor e încă un pretext, pentru Twain, de a scoate în relief credulitatea şi tembelismul locuitorilor săi, inclusiv ale celor ce se mîndresc cu descendenţa lor din „primele familii din Virginia". Cei doi gemeni servesc şi la caracterizarea vieţii politice a tîrguşorului ; ei participă de pildă la o întrunire a „Fiilor Libertăţii", cum se autointitulează beţivanii din Dawson's Landing — întrunire ce ia sfîrşit prin intervenţia pompierilor locali. Scena e de un comic enorm, aş spune caragialesc, şi deloc gratuit, fiindcă în timpul ei „Tom" primeşte lovitura in fund ce va declanşa duelul între judele Driscoll şi fratele geamăn care i—a administrat—o ; iar acest duei joacă un rol important în caracterizarea mentalităţii sudiste şi în sublinierea contrastului dintre laşitatea lui „Tom" şi curajul maică—si (vezi cap. 11 şi cap. 14).

În partea propriu—zis comică a romanului, eliminată din ţesătura acestuia, cei doi gemeni ocupă, firesc, locul de frunte. Tema gemenilor l—a fascinat întotdeauna pe Twain, care a revenit deseori la ea, tratînd—o îndeobşte la modul burlesc. Încă în 1869, într—o schiţă intitulată *The Siamese Twins (Fraţii*

---

[22] Henry Nash Smith, op. cit., p. 177.
[23] Malcolm Bradbury, în Introducerea citată, pp. 39—40. XXIV
[24] Malcolm Bradbury, op. cit., p. 45.
[25] David E.E. Sloane, *Mark Twain asa Literary Comedian,* Louisiana State University Press, 1979, p. 177. Sloane opune celor care—l plasează pe Twain în tradiţia „umoriştilor din Sud—Vest", leza apartenenţei lui la tradiţia „comediei literare", o tradiţie la fel de americană, care a înflorit între 1840—1910 şi care s—a caracterizat printr—o viziune democratică şi egalitară, printr—o preferinţă pentru satira politică etc.

siamezi), şi bazată se pare pe un caz real, el speculează potenţialul comic al temei : Eng şi Chang, siamezii descrişi de umorist, au cam aceleaşi trăsături şi cam aceleaşi atitudini ca ale lui Angelo şi Luigi Capello — Eng e baptist, pe cînd Chang e catolic, Eng e amator de băutură, pe cînd Chang e abstinent etc. Ei adoptă poziţii total divergente în Războiul Civil şi ajung să se ia reciproc prizonieri...

Tot în 1869, Twain pomenea, în rubrica lui din ziarul *Express,* de o fată cu două capete, despre care spunea că nu ştie dacă să se refere la ea la singular sau la plural... Se cuvine amintit şi romanul *Prinţ şi cerşetor,* în care prinţul moştenitor al tronului Angliei îşi schimbă straiele cu cele ale unui sărăntoc, leit la chip cu el — prilej, pentru Twain, de a descrie stările de lucruri din Anglia acelei vremi. De asemenea, trebuie amintită perechea de povestiri *Povestea unui băieţaş bun şi Povestea unui băieţaş rău* — variaţiuni pe aceeaşi temă a gemenilor.

Interesul umoristului pentru fenomenul „gemelităţii" a fost îndeobşte explicat prin dedublarea propriei lui personalităţi, şi e adevărat că în Twain conviețuiesc două serii de vocaţii, aparent diametral opuse, — vocaţia de umorist şi cea de scriitor „serios", în primul rînd, dar şi vocaţia de artist şi cea de om de afaceri (păgubaş), precum şi vocaţia de aventurier şi cea de familist etc. Deşi literatura modernă a evoluat într—un sens care a făcut caducă dogma incompatibilităţii dintre umor şi „seriozitate", demonstrînd (prin Joyce, prin Beckett, prin Kafka şi prin mulţi alţii) legitimitatea metisajului între comic şi tragic, persistă încă prejudecata că un scriitor trebuie să semene cu eroii săi şi că n—are dreptul să se distanţeze. Ajunge ca un scriitor să se pasioneze şi de altceva decît de literatură, — de pildă Hemingway pentru luptele cu tauri, — ca să fie învinuit de „duplicitate" sau suspectat de „dedublare a personalităţii". Mark Twain a fost, după cum am văzut, o victimă predilectă a psihanaliştilor, cărora le—a oferit un material bogat de „analiză", prin comportamentul lui contradictoriu, şi prin atitudinile luate de el, de—a lungul vremii, în legătură cu problemele fundamentale ale existenţei, atitudini cînd optimiste cînd de un pesimism sumbru. Twain e capabil să exalte progresul tehnic şi să vadă în el remediul tuturor relelor din societate, dar în acelaşi timp să facă profeţii apocaliptice privind viitorul Americii şi să evoce nostalgic societatea pre—industrială a Sudului. El poate crede în perfectibilitatea şi în libertatea omului şi în acelaşi timp profesa un fatalism prăpăstios, un determinism mecanicist în care nu e loc pentru nici o iniţiativă individuală.

Fascinaţia lui Twain pentru gemeni vădeşte însă nu atît o dedublare a personalităţii sale, cît o obsesie a identităţii într—o lume generatoare de perplexităţi şi percepută (nu doar de el!) ca o suită nesfîrşită de paradoxuri. America, ţară a contrastelor violente, a conflictelor acute între Nord şi Sud, între Vest şi Est, între capitalişti şi plantatori, între guvernul federal şi administraţiile statelor, între albi şi negri, între descendenţii vechilor colonişti şi noii imigranţi, între desţelenitorii pămînturilor virgine şi băştinaşii indieni, o asemenea ţară, întinsă pe un întreg continent, nu putea inspira decît atitudini extreme şi „dualităţi psihice". Twain nu e singurul scriitor american care suferă de ceea ce De Voto numeşte ***„a basic split"***. o ruptură fundamentală — aceeaşi ruptură, aceeaşi falie interioară poate fi depistată şi la Melville, şi la Hawthorne, şi la Henry James, firește, în chip diferit la fiecare dintre ei. Şi trebuie recunoscut că, în cazul fiecăruia, inclusiv în cazul lui Twain, această ruptură interioară e generatoare de complexitate şi profunzime, de dramatism şi tensiune conflictuală, ceea ce le conferă şi o modernitate de netăgăduit. Dar oare, care om nu adăposteşte în sufletul lui aspiraţii şi impulsuri contradictorii, care om nu trăieşte în două lumi — în lumea realităţii cotidiene şi în cea a visului ? încă în urmă cu trei veacuri şi jumătate, Sir Thomas Browne, un vestii medic şi cărturar englez, spunea că omul e „acea măre şi adevărată fiinţă amfibie, făcută prin însăşi natura ei să viețuiască în lumi divizate şi distincte..."

În evaluarea „dualismului" lui Twain trebuie ţinut seama şi de evoluţia lui ca scriitor (nu doar ca gînditor sau ca moralist). Încă de la începutul carierei sale, îl găsim pe Twain preocupat, ca orice debutant, de descoperirea şi afirmarea unei „voci" proprii. Chiar şi după ce şi—o va găsi, el nu va înceta să—şi moduleze această „voce", în funcţie de temele abordate, şi de împrejurări. Scriind *Wilson Zevzecul,* umoristul s—a văzut confruntat cu o serie de probleme de ordin literar, la fel de dificile ca şi cele de ordin moral—pulitic, ridicate de tema aleasă. Nefiind romancier în sensul clasic al termenului, dar vrînd totuşi să scrie o cronică a „Sudului de altădată", Twain avea de rezolvat nişte probleme „tehnice"!, care dădeau mult de furcă până şi unui romancier înnăscut ca Henry James — printre altele, problema „punctului de vedere", a „conştiinţei centrale" în care se reflectă întâmplările povestite. El recurgea la procedeele puse la punct de cîteva generaţii de povestitori americani şi desăvîrşite de el însuşi, procedee ţinînd fie de tradiţia „umoriştilor din Sud—Vest", fie de tradiţia „comediei literare". Dar

tema aleasă necesita, prin implicaţiile ei adînci, ceva mai mult decît asemenea procedee ; Twain simţea acest lucru şi nu prea ştia cum să găsească o ieşire. *Wilson Zevzecul* reprezintă, evident, o răspîntie, la care scriitorul s—a oprit, neştiind bine încotro ar putea s—o apuce. Şovăiala lui a sfârşit prin a—l lansa pe Twain într—un fel de salt în necunoscut, salt ce—l va aduce fără voia lui, în mijlocul veacului nostru, transformîndu—l într—un precursor al literaturii absurdului şi chiar al suprarealismului. *Aceşti gemeni nemaipomeniţi* ar putea figura, într—adevăr, în orice antologie a umorului negru, atît de îndrăgit de suprarealişti (şi e de mirare că Breton nu l—a inclus şi pe Twain în celebra lui *Anthologie de l'humour noir,* în care i—a făcut loc unui O. Henry...).

Ideea de bază a povestirii care avea să se scindeze în două, i—a fost sugerată lui Twain de un caz real: în 1891, doi siamezi italieni, Giovanni şi Giacomo Tocci, au fost „exhibaţi" în diverse oraşe din Statele Unite, stîrnind senzaţie şi chiar comentarii „serioase", în presă ; revista *Scientific American,* de pildă, publicase la 12 decembrie 1891 un articol însoţit de o ilustraţie[26]. Lectura acestui articol i—a aprins imaginaţia lui Twain, trezindu—i din nou interesul pentru gemeni, într—o perioadă cînd conştiinţa lui era mai ”divizată” ca oricînd.

PETRE SOLOMON

[26] Cf. McKeithan, op. ***cit,*** p. 12.

CAPITOLUL 1. ZEVZECUL ÎȘI CÎȘTIGĂ NUMELE

„Nu există personaj, fie el cît de bun şi de nobil, care să reziste în faţa acţiunii ridiculizante a unei glume, fie ea cît de ieftină. Iată de pildă măgarul : deşi posedă un caracter aproape perfect şi e cel mai inteligent dintre animalele mai modeste, vedeţi unde l—au adus glumele debitate pe socoteala lui. în loc să ne simţim măguliţi cînd ni se spune „măgar", ne cuprinde îndoiala."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„Spune adevărul, sau scoate—ţi atu—urile, totul e să cîştigi."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Scena acestei cronici este orăşelul Dawson's Landing, aşezat în partea dinspre Missouri a fluviului Mississippi, la o jumătate de zi de drum cu vaporul, mai jos de St. Louis.

În 1830, nu era decît un pilc de căsuţe de lemn, cu un cat sau două, ale căror faţade văruite erau aproape în întregime ascunse vederii de tufele căţărătoare ale trandafirilor, caprifoiului şi zorelelor. Fiecare din aceste căsuţe frumuşele avea în faţă cîte o grădină, împrejmuită cu uluci albe şi înţesată cu nalbe, gălbinele, flori de nu—mă—uita sau de pana—prinţului, şi alte asemenea flori desuete ; în vreme

ce pe prichiciurile ferestrelor se înşirau lădiţe de lemn cu trandafiri de dulceaţă şi ghivece de lut în care creştea un soi de geranium, ale cărui flori de un roşu aprins accentuau nota dominantă, dată de faţadele îmbrăcate în trandafiri, încît ai fi zis că luaseră foc. Cînd lădiţele şi ghivecele lăsau loc pe margine vreunei pisici, pisica era acolo — în zilele cu soare — întinsă cît era de lungă, adormită şi fericită, cu burtica păroasă în bătaia razelor şi cu o lăbuţă încolăcită peste năsuc. Atunci, casei cu pricina nu—i mai lipsea nimic, iar mulţumirea şi tihna îi erau aduse la cunoştinţa lumii prin acest simbol, fără greş grăitor. O casă fără pisici — fără pisici bine hrănite, răsfăţate şi chiar adorate — poate fi o casă perfectă, dar cum ar putea s—o dovedească ?

De—a lungul uliţelor, pe ambele laturi, lă marginea trotuarelor de cărămidă, creşteau nişte salcîmi ale căror trunchiuri erau protejate de scînduri şi care dăruiau umbră în zilele de vară şi o mireasmă dulce în cele de primăvară, cînd se iţeau mugurii. Strada mare, aflată cu un rînd de case înapoia fluviului, şi paralel cu el, era singura arteră comercială a tîrguşorului. Număra şase corpuri de case, fiecare corp avînd cîte două—trei prăvălii cu ziduri de cărămidă, înalte de trei etaje şi adăpostind, la parter, numeroase dughene de scînduri. Firmele lor se legănau, trosnind, în bătaia vîntului, pe toată lungimea străzii. Stîlpul dungat ca o acadea, care indică, de—a lungul canalelor străjuite de palate ale Veneţiei, prezenţa unei nobilimi străvechi şi trufaşe, indica aici doar modesta frizerie de pe strada mare a tîrguşorului Dawson's Landing. Într—un colţ al ei se înălţa un par nevopsit, împodobit de sus pînă jos cu tingiri, oale şi căni de tinichea, singurul semnal zgomotos prin care (cînd bătea vîntul) tinichigiul tîrguşorului aducea la cunoştinţa lumii că prăvălia lui e gata să—şi primească muşteriii în colţul acela. Casele de pe mal erau spălate de apele limpezi ale marelui fluviu ; trupul tîrguşorului se întindea ceva mai înapoi, pe o pantă lină, iar casele de la marginea lui cea mai depărtată se pierdeau la poalele dealurilor, nişte dealuri înalte, care închideau tîrgusorul într—un fel de semilună şi care erau acoperite de sus pînă jos cu blana pădurilor.

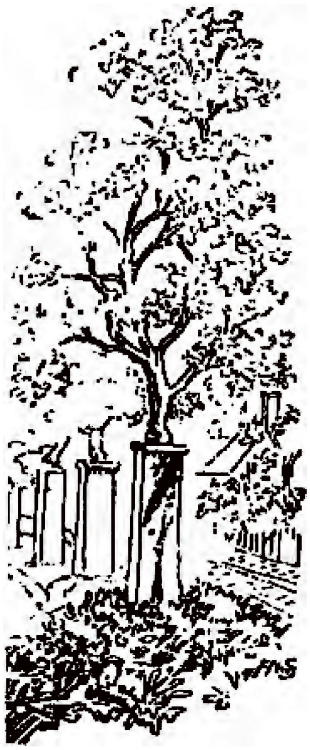

Pe apă treceau vapoare, încolo şi—ncoace, cam o dată pe oră. Cele care aparţineau micilor companii de navigaţie din Cairo şi Memphis, se opreau totdeauna ; navete mari din New Orleans se opreau doar cînd le striga cineva de pe mal, sau cînd trebuiau să debarce vreun pasager ori vreo încărcătură ; acelaşi lucru se întîmpla şi cu marea flotilă a „vaselor de tranzit". Acestea veneau de pe rîurile Illinois, Missouri, cursul superior al lui Mississippi, Ohio, Monongahela, Tennessee, Rîul Roşu, Rîul Alb şi altele, în total vreo duzină de rîuri, şi aveau toate destinaţiile posibile, fiind înzestrate cu întreg confortul şi cu toate condiţiile cerute de comunităţile din bazinul fluviului Mississippi, de la cele din gerosul ţinut al cascadei Sf. Anton pînă la cele din toridul New Orleans, între care se puteau număra vreo nouă zone climatice.

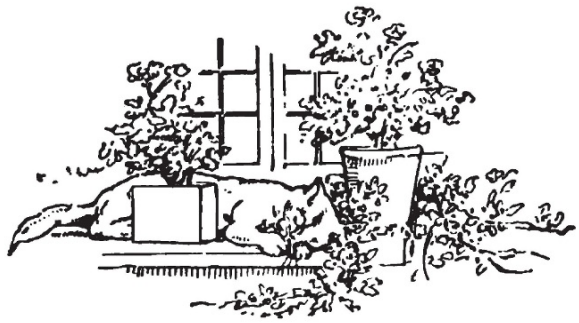

Dawson's Landing era un tîrguşor sclavagist[27], avînd în spate o regiune bogată în grîne şi în crescătorii de porci — un tîrguşor somnoros, prosper şi tihnit. Avea o vechime de vreo jumătate de secol şi creştea încet foarte încet, de fapt, dar totuşi creştea.

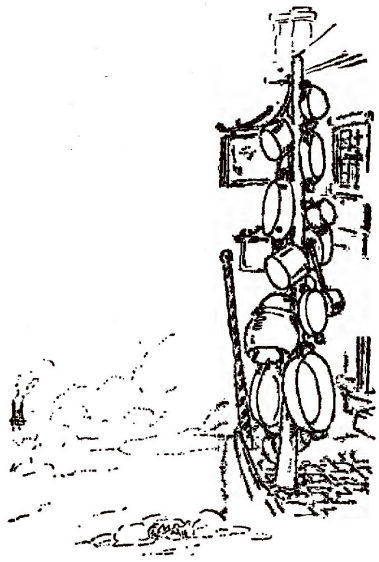

Cel mai de seamă cetăţean al său era York Leicester Driscoll, un bărbat de vreo patruzeci de ani, judecător la tribunalul districtual. Foarte mîndru de descendenţa lui din Primele Familii stabilite în Virginia[28] ţinea să le păstreze tradiţia, prin însuşi felul său de a se purta, de o grandoare cam convenţională. Drept şi generos din fire, avea o singură religie, pe care o slujea cu o credinţă statornică: să fie un gentleman, un gentleman fără prihană. Era respectat, stimat şi iubit de întreaga obşte. Om cu stare, îşi sporea treptat averea. El şi soţia lui erau aproape fericiţi, dar nu chiar pe deplin, fiindcă n—aveau copii. Pe măsură ce treceau anii, dorinţa de a dobîndi o asemenea comoară devenea tot mai puternică, dar nu se împlinea, şi n—avea să se împlinească niciodată.

[27] Statul Missouri era un stat sclavagist, primit în Uniunea statelor americane în anul 1820 (cu zece ani înainte de începerea acţiuni romanului lui Twain). Pentru a menţine un oarecare echilibru între statele „libere" şi cele „sclavagiste", s—a ajuns la un compromis, „Compromisul din Missouri", potrivit căruia sclavia era acceptată în Missouri, dar nu şi în teritoriile ce urmau să fie cumpărate la nord de latitudinea de 36°, 30 nordica.

[28] Virginia, teritoriul unde s—au stabilit primele familii de colonişti englezi în America, familii ai căror descendenţi şi—au atribuit o origină aristocratică pentru a—şi impune stilul de viaţă feudal. Termenul „First Families of Virginia", prescurtat „F.F.V.", e folosit ironic de Twain şi de alţi scriitori americani.

Împreună cu acest cuplu, trăia sora văduvă a judecătorului, doamna Rachel Pratt, care la rîndu—i n—avea copii, spre marea ei mîhnire, cu neputinţă de ogoit. Femeile erau nişte fiinţe simple, cumsecade şi—şi făceau datoria, găsindu—şi răsplata într—o conştiinţă curată şi in aprobarea obştii. Erau presbiteriene, dar judecătorul era liber—cugetător.

Pembroke Howard, un avocat celibatar, în vîrstă de patruzeci de ani, era şi el un nobil virginian, descendent cu patalama din Primele Familii.— Era un bărbat chipeş, viteaz şi impunător, un adevărat gentleman, pe măsura celor mai subtile exigenţe ale codului Virginian, cod în care era expert ; pe lîngă că era un presbiterian evlavios, mai era şi un om de onoare, gata oricînd să—ţi dea socoteală pentru orice faptă sau vorbă ce ţi s—ar fi părut suspectă sau îndoielnică, şi să ţi—o explice cu orice armă ţi—ar fi fost pe plac — de la sulă pînă la artilerie. Era un om foarte popular, şi cel mai bun prieten al judecătorului.

Colonelul Cecil Burleigh Essex, un tip de un calibru formidabil, făcea şi el parte din Primele Familii, însă persoana lui nu ne interesează..

Percy Northumberland Driscoll, fratele judecătorului, cu cinci ani mai mic decît dînsul, era căsătorit şi avusese o sumedenie de copii, care fuseseră însă atacaţi rînd pe rînd de pojar, difterie şi scarlatină, ceea ce—i dăduse doctorului prilejul de a—şi aplica metodele antediluviene, astfel încît leagănele rămăseseră goale. Era un om bogat, plin de imaginaţie în ce priveşte afacerile, aşa că averea îi sporea mereu. în ziua

de 1 februarife 1830, doi prunci de sex bărbătesc se născuseră în casa lui : unul, al lui, iar celălalt al Roxanei, una din sclavele sale, în vîrstă de douăzeci de ani. În ziua aceea, se nimerise să nască şi ea, aşa că ieşise cu ambii copilaşi în braţe.

Doamna Percy Driscoll avea să moară după cîteva zile, lăsîndu—i pe copilaşi în grija Roxanei, să—i crească în felul ei : absorbit de afacerile lui, domnul Driscoll o lăsa să facă ce vrea.

În aceeaşi lună februarie, Dawson's Landing se îmbogăţi cu un nou cetăţean : domnul David Wilson, un tînăr de origină scoţiană, care ajunsese în acest fund de ţară, pornind taman din locul său de baştină, din statul New York, pentru a—şi căuta norocul. Era un bărbat în vîrstă de douăzeci şi cinci de ani, cu studii superioare — cu vreo doi ani înainte absolvise un curs de perfecţionare la o şcoală juridică din răsăritul ţării.

Era un tînăr simpatic, pistruiat, cu părul de culoarea nisipului şi cu nişte ochi albaştri, inteligenţi şi prietenoşi, care te priveau pe furiş, cu o licărire plăcută. Dacă nu i—ar fi scăpat o remarcă nefericită, ar fi putut să se lanseze, încă de la bun început, într—o carieră strălucită la Dawson's Landing ; a lăsat însă să—i scape acea remarcă fatală, chiar în prima zi petrecută în tîrguşor, şi ea „l—a dat gata". Tocmai făcuse cunoştinţă cu un grup de cetăţeni, cînd un cîine nevăzut se porni să scheaune, să latre şi să urle, într—un mod atît de dezagreabil, încît tînărul Wilson se pomeni spunînd, ca unul care gîndeşte cu voce tare :

—Aş vrea să fiu stăpîn pe—o jumătate din cîinele ăsta.
—De ce ? îl întrebă cineva.
—Ca să—l pot omorî măcar pe jumătate.

Grupul îl privi cu curiozitate, ba chiar cu nelinişte, dar nu desluşi pe faţa lui nici o lumină, nici o

expresie lizibilă. Oamenii se depărtară de el ca de un nebun şi începură să—l bîrfească.
—Parcă n—ar fi în toate minţile lui, zise unul.
—Parcă ? spuse un altul. E nebun de—a binelea !
—Dobitocul ! exclamă un al treilea. Cică ar vrea să fie stăpîn pe—o *jumătate* din cîine ! Dar ce şi—o fi închipuind c—ar putea deveni cealaltă jumătate, dacă el ar omorî—o pe—a lui ? Te pomeneşti că—şi închipuie c—ar putea rămîne în viaţă !

—Păi, sigur că—şi închipuie, altminteri ar fi un dobitoc fără pereche ; dacă nu şi—ar fi închipuit asta, ar fi zis că vrea cîinele în întregime, ştiind prea bine că ar fi răspunzător şi de moartea celeilalte jumătăţi, nu doar de moartea jumătăţii pe care ar fi căpătat—o ca s—o omoare. Nu—i aşa, oameni buni ?
—Aşa e. Dacă ar fi stăpîn pe—o jumătate de cîine, iar altcineva ar fi stăpîn pe cealaltă jumătate, aşa ar fi — mai ales în primul caz, fiindcă dacă omori o jumătate dintr—un cîine, n—ar putea nimeni să—ţi spună cui îi aparţine jumătatea aia, pe cînd dacă ai fi stăpîn pe—un capăt al cîinelui, l—ai putea omorî, să zicem...

—Ba nu, n—ai putea, adică n—ai putea să—l omori fără să fii răspunzător de moartea celuilalt capăt al cîinelui. Eu, unul, zic că individul nu—i întreg la minte.
—După mine, n—are pic de minte.
—Oricum, e—un tîmpit, zise al treilea.
—Aşa e, spuse al patrulea, un prost fără pereche!
—Da, domnilor, adeveri al cincilea. E un idiot. Puteţi fi de altă părere, dacă doriţi, dar părerea mea e asta!
—Sînt de acord cu voi, domnilor, zise al şaselea. E un nătărău fără pereche, da, nu cred că greşesc spunînd că—i un zevzec. Dacă nu—i un zevzec, se cheamă că nu mă pricep la oameni.

Domnul Wilson întruni astfel toate sufragiile. Întâmplarea fu povestită în tot tîrguşorul, fiind discutată cu gravitate. În decurs de o săptămînă, îşi pierdu numele, care—i fu înlocuit cu porecla „Zevzecul". Cu timpul, avea să cucerească simpatia oamenilor, dar porecla avea să—i rămînă, lipindu—se zdravăn de el. Verdictul dat în acea primă zi făcuse din el un nătărău, şi omul n—avea cum să se lepede de acest verdict, sau măcar să—l modifice. Porecla încetă în curînd să fie rostită cu ciudă sau cu duşmănie, dar rămase la locul ei şi acolo avea să rămînă vreme de douăzeci de ani.

CAPITOLUL 2. DRISCOLL ÎŞI SCHIMBĂ SCLAVII

„Adam nu era decît un om, ceea ce explică totul. El nu dorea mărul de dragul mărului, îl dorea doar fiindcă era interzis. Greşeala era că nu fusese interzis şarpele : în acest caz, Adam ar fi mîncat şarpele".
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Avînd ceva bani, Wilson Zevzecul îşi cumpără o căsuţă la marginea de apus a tîrguşorului. Între ea şi casa judecătorului Driscoll se întindea dor o ogradă năpădită de iarbă, în mijlocul căreia un gard de uluci despărţea cele două proprietăţi. Wilson luă cu chirie un mic birou în partea de jos a tîrguşorului şi atîrnă deasupră—i o firmă de tinichea pe care scrisese :

DAVID WILSON AVOCAT ŞI CONSILIER JURIDIC, EXPERTIZE, ACTE DE TRANSFER ETC.

Numai că remarca aceea fatală îi zădărncise toate şansele — cel puţin în domeniul juridic. Nici un client nu binevoi să se arate. După cîtva timp, Wilson îşi dădu jos firma şi o atîrnă pe propria—i casă, avînd însă grijă să şteargă cuvintele privitoare la cunoştinţele sale juridice. Acum îşi oferea serviciile în calitatea, mai modestă, de topograf şi expert contabil. Din cînd în cînd, căpăta cîte o comandă topografică, iar alteori cîte un negustor venea la el să—i ceară să—i pună la punct registrele. Cu o răbdare tipic scoţiană şi cu un curaj aşijderea, luă hotărîrea de a—şi croi totuşi drum spre avocatură, în ciuda reputaţiei sale proaste. Bietul de el, nu putea să prevadă că repararea acesteia avea să—i ia atîta amar de vreme !

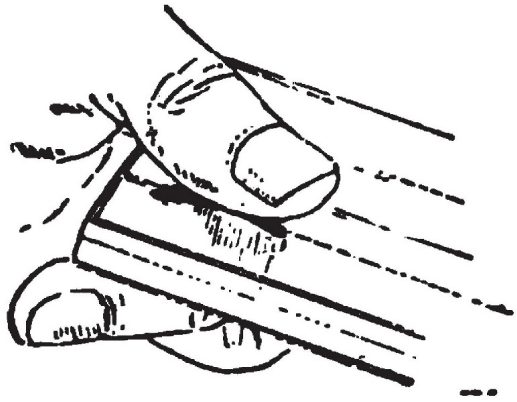

Îşi folosea timpul liber, de care dispunea din belşug, cercetînd şi experimentînd în propria—i locuinţă toate fenomenele noi apărute în lumea ideilor. Una din maniile lui preferate era ghicitul în palmă. Avea şi o altă manie, căreia nu—i dăduse nici un nume şi pe care nu voia s—o explice nimănui, mulţumindu—se să spună că era doar o distracţie. De fapt, constatase că maniile lui nu făceau decît să—i sporească faima de „zevzec" ; de aceea, avea grijă să fie cît mai discret în privinţa lor. Mania fără nume era legată de amprentele digitale. Purta întotdeauna în buzunarul de la haină o cutiuţă cu despărţituri, fiecare despărţitură conţinînd cîte o lamelă de sticlă, lungă de zece centimetri şi lată de şase. De—a lungul fiecărei lamele era lipită, pe marginea de jos, cîte o bucăţică de hîrtie albă. Wilson le cerea oamenilor să—şi treacă mîinile prin păr (dep unind astfel pe mîini un strat subţire de grăsime naturală) şi să facă apoi cîte un semn cu degetul gros pe una din lamelele acelea de sticlă, semn urmat de amprentele tuturor celorlalte degete. Sub acest şir de amprente, obişnuia să noteze, pe hîrtie albă, cîte o menţiune, de pildă :

JOHN SMITH, mîna dreaptă şi să adauge ziua, luna şi anul ; lua apoi amprentele mîinii stîngi a numitului Smith pe o altă lamelă de sticlă, adăugind numele, data şi menţiunea : „mîna stîngă". Lamelele erau vîrîte în cutiuţa aceea, pentru a—şi ocupa locul în ceea ce Wilson numea „arhiva" lui.

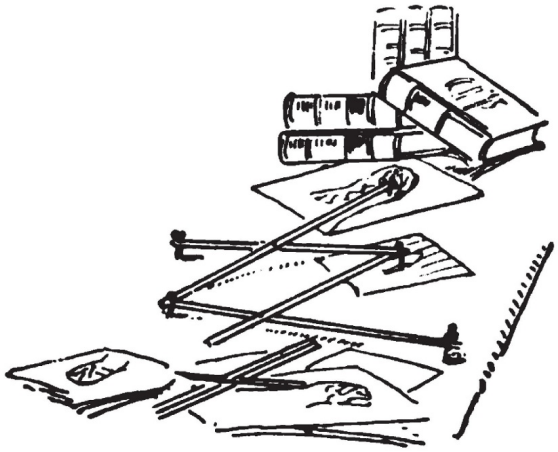

Îşi cerceta deseori „arhiva", aplecîndu—se asupra documentelor ei pînă noaptea tîrziu, cu un interes neobosit, dar nu dezvăluia nimănui ceea ce găsea în ele, dacă găsea cumva ceva. Cîteodată copia pe hîrtie desenul complicat şi delcat pe care—l lăsau buricele degetelor, apoi îl mărea cu ajutorul unui pantagraf, ca să—i poată examina mai lesne păienjenişul de linii curbe.

Într—o după—amiază zăpuşitoare — era prima zi de iulie a anului 1830 — Wilson stătea aplecat asupra unui teanc de registre în biroul lui (ale cărui ferestre dădeau spre apus, deasupra unor terenuri virane) cînd atenţia îi fu atrasă de o discuţie ce avea loc afară. O discuţie cu zbierete, ceea ce dovedea că oamenii care o purtau nu erau prea aproape unul de celălalt.

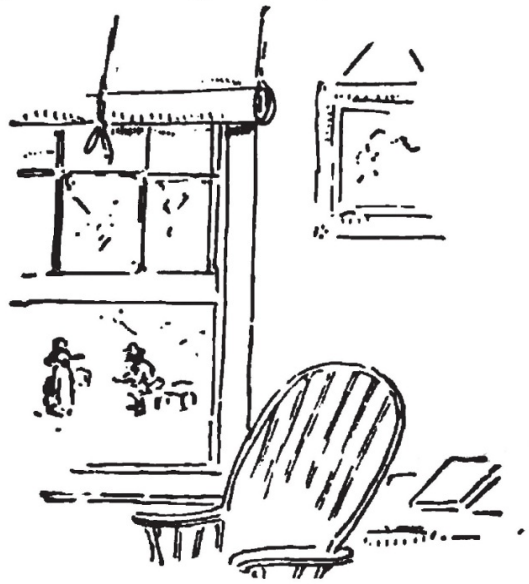

—Ia zi, Roxy, cum o mai duce copilaşu' tău ? întreba glasul de departe.
—Prima—ntîi. Da' tu, cum o mai duci, Jasper ? Vocea asta răsuna de aproape.
—A, merge ! N—am de ce să mă plîng. Să ştii, Roxy, c—o să vin să—ţi fac curte.
—*Tu,* să—mi faci mie curte ? Cioroiule ! Am eu ceva mai bun de făcut decît să—mi pierd vremea cu nişte negri ca tine. Nu cumva Nancy a lu' coana Cooper ţi—a făcut vînt ?

Şi Roxy izbucni din nou în rîs.

—Eşti geloasă, Roxy, asta e, da, da, obraznico ! Acu' te—ai dat în vileag !
—Nu zău ?! Mă, da—ncrezut mai eşti ! Să ştii, Jasper, că înfumurarea asta o să ţi se urce la cap şi—o să te doboare. Dacă aş fi stăpîna *ta,* te—aş vinde la vale[29], că prea te—ntreci cu gluma. O să te spun lu' stăpînu—tău la prima ocazie.

[29] Amenințarea de a—i vinde pe negri „la vale", adică în josul fluviului Mississippi, în statele din Sud, era făcută oarecum în glumă într—un stat ca Mâssouri, aflat la frontiera cu aceste state sclavagiste. Totuşi, şi în Missouri se practica, pe o scară ceva mai redusă, comerţul cu sclavi pentru marile plantaţii din miazăzi.

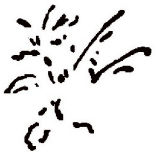

Discuţia asta în doi peri continuă multă vreme, ambele părţi savurînd prietenosul duel şi fiecare din ele fiind satisfăcută de săgeţile azvîrlite celeilalte, săgeţi muiate în veninul unor vorbe pe care le socoteau „de duh".

Wilson veni la fereastră pentru a—i observa pe combatanţi ; oricum, nu mai putea lucra, cîtă vreme discuţia lor continua. Pe unul din terenurile virane, îl zări pe Jasper, un tînăr negru ca tăciunele, bine legat, aşezat călare pe—o tărăboanţă sub soarele arzător — chipurile ieşise la lucru, dar de fapt îşi luase o oră de repaus înainte de a se apuca de treabă. În faţa porţii casei lui Wilson stătea Roxy, cu un cărucior de fabricaţie locală, în care şedeau cei doi copilaşi — unul în faţa celuilalt. După felul cum vorbea, Roxy ar fi putut trece drept o negresă, dar nu era. Numai a şaisprezecea parte din fiinţa ei era neagră, iar această parte nu se vedea cu ochiul liber. Era o femeie maiestuoasă, cu un trup statuar şi cu nişte gesturi şi mişcări pline de graţie şi distincţie. Avea o piele foarte albă. obrajii trandafirii îi străluceau de sănătate, faţa îi era expresivă şi plină de caracter, ochii căprui şi parcă lichizi, iar părul, castaniu şi catifelat, Si atîrna în cosiţe bogate, deşi nu se vedeau, fiindcă—şi legase capul cu o basma cadrilată. Se vedea numai faţa, o faţă inteligentă şi atrăgătoare, ba chiar frumoasă. Cînd se afla printre cei de—o seamă cu ea avea o ţinută dezinvoltă şi mîndră, şi un fel de a se purta cu capul sus, „obraznic"; fireşte, însă, că era destul de umilă şi smerită în prezenţa albilor.

Una peste alta, Roxy era la fel de albă ca oricare albă, dar a şaisprezecea parte din ea, care era neagră, punea pe fugă celelalte cincisprezece părţi, transformînd—o într—o negresă. Era o sclavă şi, ca atare, putea fi vîndută. Copilul ei era alb în proporţie de treizeci şi una de părţi, dar şi el era un sclav şi, printr—o ficţiune a legii şi a obiceiului, un negru. Avea nişte ochi albaştri şi nişte cîrlionţi bălai, întocmai ca tovarăşul său alb ; dar pînă şi tatăl copilului alb era în stare să—i deosebească pe cei doi copii, oricît de puţin avea de—a face cu ei — îi deosebea după îmbrăcăminte : căci copilaşul alb purta o hăinuţă de muselină cu guleraş de dantelă şi avea la gît un colier de mărgean, pe cînd celălalt purta doar o cămăşuţă de cînepă netoarsă, care abia îi ajungea pînă la genunchi, şi n—avea nici un juvaer la gît.

Copilul alb se numea Thomas a Becket Driscoll ; celălalt era cunoscut sub numele „Valet de Chambre" — nu avea nici un nume de familie, căci sclavii erau lipsiţi de acest privilegiu. Roxana auzise cîndva cuvintele acelea, „Valet de Chambre", care—i sunaseră plăcut şi, luîndu—le drept un nume, îşi botezase astfel copilul. Avea să—l prescurteze, fireşte, foarte curînd, în „Chambers".

Wilson o ştia din vedere pe Roxy. Cînd duelul vorbelor de duh începu să scadă în intensitate, el ieşi afară ca să culeagă niscaiva amprente. Jasper se puse pe treabă rramaidecît, dîndu—şi seama că—i observat. Wilson se uită la cei doi copilaşi şi întrebă :

—Ce vîrstă au, Roxy ?
—Amîndoi îs de—o vîrstă, dom'le, au cinci luni. S—au născutără *zintîi* februar.
—Frumoşi copii. Amîndoi, la fel de frumoşi. Cu un zîmbet ce—i dezveli dinţii albi, fata spuse :
—Fii binecuvîntat, dom'le Wilson, e frumos din partea matale că spui asta, fiindcă unu' din ei nu—i decît un negru. Fireşte, un negrişor grozav, fiindcă—i al meu.
—Dar cum îi deosebeşti, Roxy, cînd n—au nimic pe ei ?

Roxy izbucni într—un hohot da rîs pe măsura ei, apoi răspunse :
—A, *eu* îi deosebesc, dar pun rămăşag, dom'le Wilson, că dom' Percy n—ar fi în stare, nici să—l pici cu ceară!

Wilson mai stătu de vorbă cu Roxy un timp, apoi îi luă amprentele pentru colecţie — amprentele ambelor mîini — pe două lamele de sticlă : după ce le etichetă şi le dată, luă şi amprentele celor doi copilaşi, etichetîndu—le şi datîndu—le şi pe ele.

Cu vreo două luni mai tîrziu, în ziua de 3 septembrie, le luă din nou amprentele, întregului trio. îi plăcea să aibă o „serie", cîte două sau trei amprente luate la anumite intervale în timpul copilăriei şi urmate de altele, la intervale de cîţiva ani.

A doua zi, adică la 4 septembrie, avu loc o întîmplare care o tulbură adînc pe Roxana. Domnul Driscoll constată lipsa unei mici sume de bani — ceea ce nu i se întîmpla pentru prima oară dealtfel : de fapt, i se mai întîmplase de trei ori pînă atunci. Răbdarea lui Driscoll era pusă la grea încercare. Era un om destul de înţelegător faţă de sclavi şi de alte dobitoace ; un om extrem de înţelegător faţă de păcatele celor de—un neam cu el. Hoţia, însă, n—o putea tolera şi era limpede că în propria lui casă se ascundea un hoţ. Hoţul acesta nu putea fi decît unul dintre sclavii săi negri. Trebuiau luate măsuri drastice împotriva lui. Driscoll îi chemă aşadar pe servitori la dînsul. Erau trei, în afară de Roxy : un bărbat, o femeie şi un băiat de doisprezece ani. Nu erau rude. Driscoll le vorbi astfel :

—V—am prevenit pe toţi, dar" avertismentele mele n—au fost de nici un folos De data asta, o să vă dau o lecţie : o să—l vînd pe hoţ. Care din voi e vinovat ?

La auzul acestei ameninţări, începură să tremure, fiindcă o duceau destul de bine în casa domnului Driscoll, iar schimbarea stăpînului putea să fie o schimbare în rău. Tăgăduiră aşadar cu toţii. Nimeni nu furase nimic — nici un caz, bani ! — poate doar niţel zahăr, cîte o prăjiturică sau niscaiva miere, acolo — ceva care „Dom'Percy nici n—ar băga de seamă sau nici nu i—ar păsa că lipseşte", dar bani, nu, nici măcar o centimă. Se dezvinovăţeau cu convingere, dar domnul Driscoll nu se arătă deloc mişcat.

—Spune—mi numele hoţului ! îi îndemnă el pe fiecare în parte.

Adevărul este că toţi, în afară de Roxana, erau vinovaţi ; ea îi suspecta, fără să ştie nimic precis. Se îngrozea la gîndul că fusese cît pe ce să se facă ea însăşi vinovată : o salvase taman la timp Biserica Metodistă pentru oamenii de culoare, care organizase, cu două săptămîni în urmă, o adunare de „convertire". Cu care ocazie, se „convertise" şi ea. Chiar a doua zi după acea fericită întîmplare, tocmai cînd se mîndrea cu noul ei fel de a vedea lucrurile şi cu starea ei de neprihană, stăpînul lăsase pe masa lui de birou doi dolari fără apărare, iar Roxy căzuse peste ispită în clipa cînd se pregătea să şteargă praful cu o cîrpă. Se uitase la cei doi dolari cu o ciudă crescîndă, apoi izbucnise :

—Fir'ar a naibii de adunare, mai bine—ar fi amînat—o pînă mîine !

Şi, zicînd acestea, acoperise cu o carte obiectul ispitei, pe care un alt servitor putuse astfel să şi—l însuşească. Roxy făcuse acest sacrificiu pe altarul religiei, ca un gest necesar în cazul respectiv, nu însă de natură să constituie un precedent : într—o săptămînă sau două, evlavia i s—ar fi muiat şi, atunci, redevenind o fiinţă raţională, următorii doi dolari lăsaţi afară, în frig, ar fi găsit un ocrotitor — în persoana ei.

Să fi fost oare o femeie rea din fire ? Ori mai rea decît cei din neamul ei ? Nu. Oamenii aceştia erau handicapaţi în lupta pentru viaţă şi nu socoteau un păcat să obţină un avantaj militar asupra inamicului — un avantaj mărunt, nu unul prea mare. Ori de cîte ori li se ivea prilejul, şterpeleau provizii din cămară sau vreun degetar de alamă, vreo turtă de ceară, vreo bucăţică de şmirghel, o testea de ace, o lingură de argint, vreun dolar, niscaiva lucruşoare de îmbrăcăminte sau orice alt articol de mică valoare ; şi, departe de a vedea în aceste acţiuni de represalii ceva reprobabil, se duceau la biserică şi se rugau şi cîntau cu convingere, ascunzîndu—şi prada în buzunare. Afumătoriile fermelor trebuiau să fie bine ferecate, cu lacăte grele, fiindcă pînă şi diaconul negru nu putea rezista ispitei de a şterpeli o halcă de slănină, cînd Pronia îi arăta în vis,, sau pe alte căi, unde anume atîrna halca aceea, singură—singurică şi dornică de companie. Dacă, însă, i s—ar fi arătat o sută de halci de slănină, diaconul n—ar fi luat două — adică, nu în aceeaşi noapte. În nopţile geroase, inimosul noţ negru era in stare să încălzească vreun capăt de scîndură şi să—l vîre sub ghearele reci ale puilor cocoţaţi în vreun copac : cîte o găină adormită păşea atunci pe scîndură aceea călduţă, cloncănind a recunoştinţă, şi hoţul o vîra în sac, iar mai tîrziu în stomac, încredinţat că, luînd acest lucru de nimic de la stăpînul care—i fura zilnic comoara cea mai de preţ — libertatea — nu săvîrşea nici un păcat demn de a fi rememorat de Dumnezeu în ziua Judecăţii de Apoi.

—Numele hoţului !

Domnul Driscoll rosti pentru a patra oară, şi pe acelaşi ton aspru, acest îndemn, la care ţinu să adauge, cu gravitate :

—Vă acord un minut (şi—şi scoase din buzunar ceasul). Dacă la capătul acestui minut n—aţi mărturisit, nu numai c—o să vă vînd pe toţi patru, dar o să vă vinci în josul fluviului !

Era ca şi cum i—ar fi osîndit la flăcările iadului ! Nici un negru din Missouri nu se îndoia de asta. Roxy se clătină pe picioare, pălind toată ; ceilalţi căzură în genunchi, parcă împuşcaţi ; ochii le şiroiau de lacrimi, mîinile ridicate cerşeau îndurare, şi trei răspunsuri răsunară într—un glas :

—Eu am furat !

—Eu am furat !

—Eu am furat ! Fie—ţi milă, stăpîne, Domnul îndură—se de nişte negri sărmani !

—Foarte bine, zise stăpînul, vîrîndu—şi ceasul în buzunar. O să vă vînd *aici,* deşi n—o meritaţi. Aţi merita să vă vînd în josul fluviului.

Vinovaţii se trîntiră la pămînt şi—i sărutară picioarele, într—un elan de recunoştinţă, declarînd că nu vor uita niciodată bunătatea lui şi că se vor ruga întotdeauna pentru dînsul, cît vor trăi. Erau sinceri, fiindcă dumnealui întinsese întocmai ca un zeu mîna—i puternică şi închisese porţile iadului în faţa lor. Ştia el însuşi că săvîrşise o faptă nobilă şi—i plăcea să se ştie mărinimos ; în seara aceea, notă în jurnal întîmplarea, pentru ca feciorul său să poată citi despre ea peste un număr de ani şi să se simtă la rîndu—i îndemnat a săvîrşi fapte bună şi umanitare.

CAPITOLUL 3. ROXY JOACĂ UN TRUC SUBTIL

„Cine a trăit îndeajuns de mult pentru a şti ce—i viaţa, îşi dă seama cîtă recunoştinţă îi datorăm lui Adam, cel dintîi binefăcător al neamului nostru : el a adus moartea pe pămînt".
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Percy Driscoll dormi bine în noaptea cînd hotărî să—şi salveze slugile de la pedeapsa vînzării în josul fluviului, dar Roxy nu putu închide nici o clipă ochii. O spaimă cumplită pusese stăpînire pe sufletul ei. Copilul ei să ajungă într—o bună zi să fie vîndutla vale, pe rîu?! Gîndul acesta o făcea să—şi piardă minţile. Dacă apuca să aţipească o clipă, în clipa următoare sărea în sus şi se repezea la leagănul copilului ei ca să vadă dacă mai era acolo. Luîndu—l în braţe şi copleşindu—l cu sărutări, îi spunea, printre lacrimi şi gemete : „N—au să te vînză, nu ! mămica ta n—o să—i lase, mai bine te omoară chiar ea !"' Odată, tocmai cînd îl punea la loc în leagăn pe pruncul ei, celălalt copilaş se răsuci în somn, atrăgîndu—i astfel atenţia. Rămase îndelung în faţa lui, vorbindu—i în gînd :

„Cu ce—a păcătuit bietu' meu copil, de n—a putut fi la fel de norocos ca tine ? N—a făcut nimic rău ! Dumnezeu a fost bun cu tine, de ce n—a fost bun şi cu el ? Tu nu poţi fi vîndut la vale, pe rîu. Îl urăsc pe tăticu' tău, e un om lipsit de inimă — faţă de negri, oricum. Îl urăsc, da, şi aş fi în stare să—l omor !"

Se opri cîteva clipe, apoi izbucni din nou în suspine şi se depărta de leagăn, murmuînd :

„A, trebuie să—mi omor copilu', n—am de ales — numai omorîndu—l pot să—l scap de năpastă ! Da, trebuie s—o fac, trebuie să te omor ca să te scap, comoara mea !"

Şi, strîngîndu—şi la piept copilul, începu să—l dezmierde, în vreme ce—i şoptea :

„Mămica trebuie să te omoare, dar cum aş putea să te omor ? Nu, mămica ta n—o să te părăsească, nu ! hai; nu mai plînge ! mămica o să meargă cu tine, o să—şi ia şi , ea viaţa ! Hai, scumpişorule, vino cu mămica ta — o să ne aruncăm amîndoi în rîu, şi atunci gata cu toate ne—s cazurile din lumea asta — pe lumea *ailaltă* bieţii negri nu—s vînduţi la vale, pe rîu !"

Porni spre uşă, cu copilul la piept, şoptindu—i mereu ; deodată se opri — zărise rochia ei nouă, de duminică, o rochie de stambă ieftină, pestriţă, cu imprimeuri fanteziste.

„Nici măcar n—am purtat—o, îşi spuse, privind—o galeş. *Tii,* ce frumoasă e !"

Şi, scuturînd din cap ca pentru a răspunde unui gînd plăcut adăugă :

„Nu, n—o să mă las pescuită în zdrenţele astea vechi; sub privirile tuturor !"

Punînd aşadar jos copilul, se îmbrăcă în cealaltă rochie şi se privi în oglindă; uluită de propria—i frumuseţe, se hotărî să—şi desăvîrşească toaleta funerară. îşi scoase basmaua şi—şi pieptănă cosiţele lungi, „întocmai ca o cult coană albă", legîndu—le cu nişte panglicuţe cam lugubre; după ce—şi vîrî în păr nişte flori artificiale oribile, îşi aruncă pe umeri un fel de văl care, pe vremea aceea, se numea „nor" — un văl de un roşu aprins. Acum, că era gata să moară, îşi ridică din nou copilul în braţe, dar cînd văzu cum era îmbrăcat, în cămăşuţa aceea scurtă şi cenuşie, şi—şi dădu seama de contrastul dintre îmbrăcămintea asta sărăcăcioasă şi propria ei îmbrăcăminte, de o splendoare diavolească, inima de mamă i se înfiora şi se simţi ruşinată.

— „Nu, scumpu' mamii, n—o să te las aşa. Îngerii din ceruri au să te—admire la fel cum au s—o admire pe mămica ta. N—o sări las să—şi ducă mina la ochi şi să le zică lu' David, lu' Goliat şi ălorlalţi proroci: «Copilu ăsta—i prea prost îmbrăcat pentru un asemenea loc»—..."

Între timp, scosese cămăşuţa de pe copil. Se apucă să—l îmbrace într—una din hăinuţele lungi şi albe ale lui Thomas a Becket, o hăinuţă cu fundiţe albastre şi cu guleraş plisat.

„Aşa, acu' eşti gata."

Şi, aşezîndu—şi copilul într—un jilţ, se depărta puţin ca să—l privească mai bine. Ochii i se căscară de uimire şi admiraţie.

„Tii ! exclamă ea, bătînd din palme. Nici n—am ştiut ce frumuşel eşti ! Domnişoru' Tommy nu—i nici cu—atîtica mai frumuşel !"

Se apropie de celălalt copil şi—l privi cu atenţie, apoi îşi mai privi odată propriul copil, şi din nou pc moştenitorul averii stăpînului. Deodată îi miji în ochi o lumină ciudată, şi păru să se cufunde în gînduri, ca într—o transă. Cînd îşi reveni, rosti în şoaptă :

„Ieri, pe cînd îi spălam în băiţă, chiar stăpînu' m—a—ntrebat care—i copilu' lui ?"

Începu să se mişte ca într—un vis. Îl dezbrăcă pe Thomas a Becket, lăsîndu—l gol—golut, apoi îl

îmbrăcă în cămăşuta ieftină a celuilalt. După ce puse la gîtul copilului ei colierul de mărgean al lui Thomas, îi aşează pe copii unul lîngă altul şi, cercetîndu—i cu luare—aminte, şopti :

„Cine—ar fi crezut că o haină poate face aşa ceva !" Să—mi moară pisica dacă—s în stare să i deosebesc, mai mult dccît stăpînu' !"

Şi, punîndu—şi pruncul in elegantul leagăn al lut Tommy, îi spuse :

„De—aci—nainte eşti domnişoru' Tom, iar eu trebuie să mă obişnuiesc să—ţi zic aşa, scumpişorule, ca să nu uit, altminteri s—ar putea s—o încurc şi ar fi vai şi—amar de noi amîndoi. Şi ucu', domnişoru' Tom, stai cuminte şi nu te mai foi atîta — a, ce bine—mi pare, eşti salvat, slavă Domnului, nimeni n—o să mai poată să—l vînză la vale pe puisoru' mamii !"

După ce—l vîrî pe moştenitorul stăpînului în leagănul de lemn nevopsit al propriului ei copil, îi vorbi astfel, privindu—i cu nelinişte trupşorul adormit :

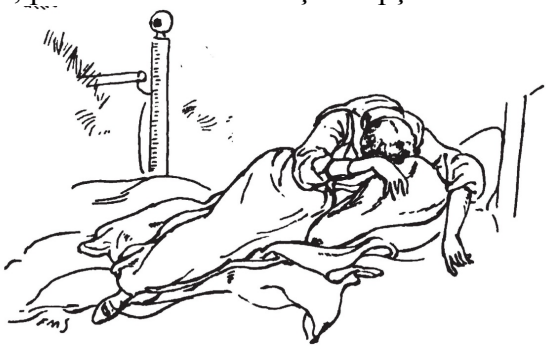

„Îmi pare rău de tine, drăguţule, zău că—mi pare rău, dar ce pot face ? Tăticu' tău ar fi în stare să—l vînză cine ştie cui pe copilu' meu, undeva la vale, iar eu n—aş putea îndura una ca asta, zău n—aş putea!"

Se trînti pe pat şi începu să se frămînte, năpădită de gînduri. Deodată se ridică în picioare, fulgerată de—un gînd liniştitor :

„Nu—i nici un păcat ! Mulţi *albi* au făcut la fel ! Nu—i nici un păcat — slavă Domnului ! Au făcut şi *ei* la fel, da, şi nu erau nişte oameni de rînd, ci ăi mai de soi dinspre ei, adică regii !"

Căzu din nou pe gînduri, încercând să—şi amintească amănuntele tulburi ale unei poveşti pe care—o auzise: „Acu' mi—aduc aminte ! exclamă ca. Predicatoru' ăla negru ne—a vorbit despre asta, cînd a venit aici din Illinois ca să ţină o predică în biserica noastră. Zicea că nimeni nu—şi poate mîntui sufletu' — nici prin credinţă, nici prin fapte, nici prin altceva. Numai prin haru' Domnului, care vine doar de la Domnu' Dumnezeu, iar El îl poate dărui oricui îi place, unui păcătos ca şi unui sfînt, nu—i pasă cui anume. El face ce vrea, alege pe cine—i place şi pune—n loc pe oricare altu', să arză—n flăcările iadului, pe cînd alesu' Lui trăieşte fericit în vecii vecilor. Predicatoru' zicea că taman aşa au făcut şi—n Anglia, odată, mai demultişor. Regina cică şi—a lăsat într—o bună zi pruncu' şi s—a dus nu ştiu unde, iar o negresă din locu' ăla plin de albi, s—a apropiat de copil şi l—a luat şi l—a îmbrăcat în straiele propriului ei copilaş, lăsîndu—l pe acesta acolo, îmbrăcat în straiele pruncului regesc ; şi s—a dus cu pruncul regesc la ea acasă, în cartieru' negrilor, şi nimeni n—a băgat de seamă nimic, aşa că pruncu' negresei a ajuns ditamai regele, şi l—a vîndut pe copilu' reginei la vale, în ziua cînd au trebuit să—mpartă moştenirea. Da, predicatoru' zicea că nu—i nici un păcat, fiindcă au mai făcut—o şi albii. Sigur că da, au făcut—o şi *ei,* şi nu nişte albi de rînd, ci ăi mai de soi dintre ei. A, ce bine—mi pare că mi—am adus aminte !".

Se dădu jos din pat fericită şi cu inima uşoară şi Veni lîngă leagăne, să—şi petreacă restul nopţii „repetînd".

„Stai cuminte, domnişoru' Tom'", îi spunea ea cu blîndeţe propriului ei prunc, atingîndu—l uşor.

Apoi, cu asprime, către celălalt copilaş : „Stai cuminte, Chambers ! Vrei să te—ating ?"

Pe măsură ce „repeta", constata cu uimire că spaima ce—o făcuse pînă nu demult să i se adreseze cu respect şi cu smerenie adevăratului fiu al stăpînului, trecea acum asupra uzurpatorului ; de asemenea, vorba tăioasă şi atitudinea poruncitoare îl vizau acum în chip firesc pe nefericitul moştenitor al străvechii familii Driscoll.

În pauzele dintre „repetiţii", îşi cîntărea şansele : „Au să—i vînză pe negrii din casă fiindcă—au şterpelit banii, pe urmă au să cumpere alţi negri, care nu—i cunosc pe copilaşi, aşa c—o să fie bine. Cînd o să—i scot la aer pe copilaşi, o să le mînjesc botrşoarele cu magiun, încît *nimeni* n—o să vază că i—am schimbat. Da, aşa o să fac mereu, pînă—o să treacă primejdia, chiar de—ar fi să ţină un an întreg. De un singur om mi—e teamă, şi anume, de Wilson Zevzecu'. Oamenii zic că—i zevzec, da' zău că nu—i mai neghiob decît mine ! E ăl mai deştept om din tîrguşor, afară doar de.judele Driscoll sau poate de Pem Howard. Mă scoate din minţi cu sticlele alea ale lui, cred că—i un vrăjitor. Da' las' pe mine, o să mă apropii de el într—o zi şi—o să—l fac să creadă că vreau să ia din nou' *'prentele* deştelor de la copilaşi : dacă nici *el* n—o să bage de seamă schimbarea, am scăpat de primejdie. Da' cred că tot mai bine—ar fi să port o potcoavă ca s—alung farmecele."

Negrii aduşi de stăpîn în locul celorlalţi nu—i dădură nici o bătaie de cap Roxanei. Şi nici stăpînul însuşi, fiindcă ora prea preocupat de o afacere care mergea prost, ca să—i mai vadă pe copii cînd le arunca vreo privire ; în acel moment, Roxy trebuia doar să—i gîdile pe amîndoi ca să rîdă în hohote,

dezvelindu—şi gingiile, iar cînd se potoleau, şi—şi recăpătau înfăţişarea omenească, stăpînul nu mai era în preajmă.

După vreo cîteva zile, afacerea aceea deveni atît de îndoielnică, încît domnul Percy trebui să plece împreună cu frate—său, judecătorul, pentru a vedea ce—i de făcut. Era, ca de obicei, o afacere de speculă cu terenuri, complicată însă cu un proces. Cei doi fraţi Driscoll lipsiră vreme de şapte săptămîni. Înainte de întoarcerea lor, Roxy îi făcu o vizită lui Wilson şi se declară mulţumită : Wilson luă amprentele digitale, scrise dedesubt numele şi data — 1 octombrie — le puse deoparte cu grijă, şi continuă să stea de vorbă cu Roxy, care ţinea morţiş ca el să—şi exprime admiraţia pentru felul cum crescuseră copilaşii în luna care trecuse de cînd le luase ultima oară amprentele. Wilson lăudă frumuseţea copilaşilor — pe care, de data aceasta, Roxy nu—i deghizase cîtuşi de puţin, aşa că rămase mulţumită, deşi tremura de frică la gîndul că el ar putea în ultimul moment să...

Dar el nu observă nimic, astfel că Roxy se întoarse acasă cu sufletul plin de bucurie, iar de atunci încoace încetă să—şi mai facă griji din această pricină.

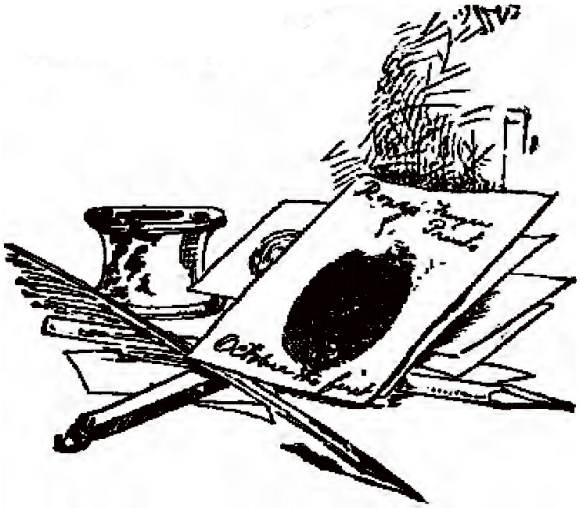

CAPITOLUL 4. MODALITĂȚILE SCHIMBĂRILOR

„Adam şi Eva s—au bucurat de multe avantaje, principalul fiind acela c—au scăpat de dentiție".
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„Pronia cerească are un cusur, şi anume că, adesea, nu prea se poate şti cui i—a fost hărăzită. În cazul copiilor, al urşilor şi al profetului, urşii s—au ales cu mai multă bucurie decît profetul, fiindcă i—au mîncat pe copii".
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Cronica de faţă cată de aci înainte să se adapteze la schimbarea săvîrşită de Roxana, numindu—l pe adevăratul moştenitor „Chambers" şi pe micul sclav uzurpator „Thomas a Becket" — mai pe scurt. „Tom", aşa cum îi spuneau cei din jurul lui, în viaţa de toate zilele.

„Tom" era un copil rău, încă din clipa cînd devenise un uzurpator. Ar fi fost în stare să izbucnească în plîns, din senin, să zbiere ca un apucat, fără nici un motiv, pentru ca la urmă „să—şi ţină respiraţia" — această îngrozitoare specialitate a copiilor cărora le cresc dinţii şi care—i face să—şi piardă suflul şi să se zbuciume, să se sucească şi să lovească în dreapta şi—n stînga, încercînd să respire. în timp ce buzele li se învineţesc şi guriţa li se cască şi încremeneşte, oferind vederii un dinţişor înfipt în marginea inferioară a unui şir de gingii roşcate ; iar cînd înfricoşătoarea înţepenire s—a prelungit îndeajuns de mult pentru a—ţi da sentimentul că respiraţia pierdută nu se va mai întoarce niciodată, o doică îşi face apariţia în fugă şi toarnă apă pe faţa copilului — şi atunci, plămânii lui se umplu cu aer şi slobozesc numaidecît un ţipăt, un zbieret sau un urlet ce—ţi sparge timpanul, silindu—te să rosteşti nişte vorbe care nu s—ar potrivi deloc cu un nimb, dacă ai purta vreunul. Copilaşul Tom era în stare să zgîrie cu unghiile pe oricine s—ar fi apropiat de el şi să facă zob cu zbieretele lui pe oricine i—ar fi stat în preajmă. Putea să zbiere aşa, pînă căpăta apă, dar trîntea apoi cana pe podea şi zbiera, cerînd altă cană cu apă. I se făceau toate mendrele, oricît de extravagante şi de exasperante ar fi fost. I se dădea voie să mănînce orice poftea, mai cu seamă mîncăruri care—i provocau durere de burtă.

Cînd fu îndeajuns de mare ca să poată să umble, să îngaime cîteva vorbe şi să—şi dea seama la ce—i pot folosi mîinile, deveni o adevărată pacoste. Cînd era el treaz, Roxy nu mai era în stare să închidă un ochi : o striga pentru orice lucru îi ieşea în cale — „vleau !" — iar vorba asta era o poruncă. În clipa cînd ea îi aducea lucrul acela, pramatia zbiera, dînd din mîini ca un apucat : „Nu *vleau* ! nu *vleau*!", pentru ca

mai apoi, cînd obiectul îi era luat, să strige ca din gură de şarpe : „*Vleau ! vleau* !" Roxy; trebuia să—şi ia călcîiele la spinare, ca să—i aducă înapoi ; obiectul. înainte ca afurisitul să aibă răgazul să se înfurie.

Mai presus de orice, îi plăcea cleştele : asta, fiindcă „tatăl" lui îi interzisese acest obiect, pentru ca nu cumva i să spargă geamurile şi mobila. în clipa cînd Roxy se întorcea cu spatele, băiatul se apropia de cleşte şontîcîind şi exclama : „Plate !" avînd grijă să tragă cu ochiul ca să vadă dacă Roxy îl observă sau nu. „Vleau !", exclama el apoi şi, privind pe furiş către Roxy, adăuga : „E—al meu !", şi chiar era al lui. În clipa următoare, unealta era ridicată în aer, peste alte cîteva clipe se auzea un trosnet şi un urlet, iar motanul o zbughea, pe trei din cele patru lăbuţe ale sale, grăbit să ajungă la o întîlnire ; Roxy sosea Ha faţa locului în momentul cînd lampa sau o fereastră erau iremediabil distruse.

Tom primea tot răsfăţul, iar lui Chambers nu—i mai rămînea nimic. Tom căpăta toate bunătăţile, pe cînd Chambers se mulţumea cu un terci cu lapte şi cu o coleaşă neîndulcită. Drept urmare, Tom ajunsese un copil bolnăvicios, spre deosebire de Chambers. Tom era „furisit", cum zicea Roxy, şi obraznic ; Chambers era smerit şi supus.

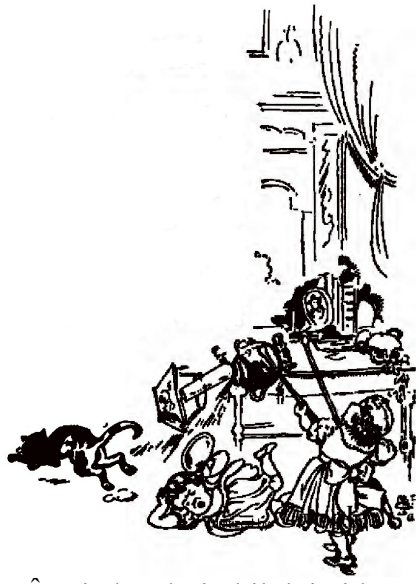

În ciuda admirabilului ei bun simţ şi a firii ei practice şi descurcăreţe, Roxy era o mamă exagerată. Mai mult decît atît : prin ficţiunea creată de ea însăşi, băiatul devenise stăpînul ei. Necesitatea de a impune recunoaşterea formală a acestei relaţii, şi de a se perfecţiona în atitudinile menite să exprime această recunoaştere, o determinase să le practice cu atîta rîvnă şi asiduitate, încît ele se transformaseră curînd în adevărate deprinderi, în gesturi maşinale şi inconştiente. în chip firesc, trucurile menite doar să—i înşele pe alţii, ajunseră s—o înşele şi pe ea ; falsa adulare deveni adulare reală, falsul servilism deveni servilism adevărat, iar omagiul simulat — omagiu real ; mica deosebire artificială dintre sclav şi stăpîn se adînci, devenind o prăpastie foarte reală — pe o buză a ei stînd Roxy, victima propriilor ei înşelăciuni, iar pe cealaltă copilul ei, care nu—i mai apărea ca un uzurpator, ci ca un stăpîn, acceptat şi recunoscut ca atare. Stăpînul şi totodată Dumnezeul ei, pe care—l adora pînă la uitarea de sine.

Micul Tom îi bătea şi—l zgîria pe Chambers, fără să fie pedepsit pentru asta, iar Chambers descoperise de timpuriu că—i mult mai avantajos să rabde cu smerenie atacurile, decît să li se împotrivească. în puţinele ocazii cînd prigonitorul său îl scosese din sărite şi—l silise să se împotrivească, plătise foarte scump la „cartierul general" — nu din pricina Roxanei, căci ea se mărginea să—l mustre că „uită cine—i stăpînu'su" şi nu împingea niciodată pedepsele dincolo de o urechială ; ci din pricina lui Percy Driscoll, care ţinuse să—i spună lui Chambers că n—avea dreptul să ridice mîna împotriva micului său stăpîn, oricît l—ar fi provocat acesta. Chambers nesocotise de trei ori această poruncă şi de fiecare dată se alesese cu cîte o ciomăgeală atît de zdravănă din partea omului care—i era lată fără să ştie. încît după aceea acceptase cu smerenie răutăţile lui Tom, încetind să mai opună vreo rezistenţă, înafara casei, cei doi băieţi erau mereu împreună, şi aveau să fie în tot timpul copilăriei lor. Chambers era puternic, mai puternic decît cei de vîrstă lui, şi un bun ţuptător : căpătase această putere

din pricina hranei simple şi a muncilor grele făcute prin casă, şi devenise un bun luptător, graţie lui Tom, care—i oferea din belşug ocazia de a—i lua apărarea împotriva unor băieţi albi, pe care—i ura şi de care se temea. Chambers era scutierul lui, care—l însoţea la şcoală şi înapoi acasă ; tot el veghea din umbră pentru a—l proteja pe terenul de joacă. Îşi dobândise astfel o reputaţie de luptător atît de formidabilă încît Tom ar fi putut să schimbe hainele cu ale lui Chambers şi să „călărească în pace", întocmai ca Sir Kay în armura lui Launcelot.

Era foarte priceput şi la jocurile care cereau oarecare dibăcie. Tom îl punea să joace „bile" cu el, dar i le lua pe toate la urmă, după ce Chambers i le cîştiga. În sezonul de iarnă, Chambers era la îndemînă, îmbrăcat. în hainele uzate ale lui Tom, cu mănuşi roşii, găurite la degete, ca şi ghetele, şi cu nişte nădragi găuriţi în fund şi la genunchi — gata să tragă la deal săniuţa pentru ca Tom, încotoşmănat în straie călduroase, să poată luneca la vale ; el, însă, nu avea voie să se dea cu sania. La porunca lui Tom trebuia să clădească oameni de zăpadă şi fortificaţii întregi. Cînd Tom avea poftă să tragă în careva cu bulgări de zăpadă, Chambers era ţinta lui răbdătoare, o ţintă care nu putea riposta. Chambers ducea pînă la rîu patinele lui Tom şi i le prindea de tălpi, iar cînd Tom luneca pe gheaţa rîului, pornea după el şontîc—şontîc, pentru a fi la îndemînă ; dar Tom nu—l poftea niciodată să încerce şi el patinele.

Vara, ocupaţia preferată a băieţilor din Dawson's Landing era să şterpelească mere, piersici şi pepeni din căruţele fermierilor, de dragul primejdiei de a—şi vedei capetele sparte de bîtele acestora. Tom era un mare amator de asemenea furtişaguri — prin procură. Chambers era cel care fura poamele, şi—şi primea răsplata sub formă de sîmburi şi coji.

Tom îl lua întotdeauna pe Chambers la scaldă, să înoate lîngă el ca un scut. Cînd se sătura de scaldă, Tom ieşea pe mal şi, legînd cămaşa lui Chambers, o muia în apă pentru ca nodurile să se întărească zdravăn, apoi se îmbrăca şi rămînea pe mal, rîzînd de bietul Chambers, care dîrdîia gol—goluţ, trăgînd cu dinţii de nodurile îndărătnice.

Tom îi căşuna toate aceste mizerii, parte dintr—o răutate înnăscută, parte fiindcă—l ura din pricina puterii, curajului şi isteţimii sale. Tom nu ştia să plonjeze, în orice caz se ferea să plonjeze, din cauza unor dureri de cap cumplite. Chambers plonja cu plăcere, fără nici o greutate, într—o zi, sub ochii uimiţi ai multor băieţi albi, făcu nişte sărituri atît de grozave din barcă, încît Tom, plictisit peste măsură, împinse barca mai încolo, făcîndu—l pe Chambers să cadă cu capul în jos, drept în fundul ei; şi, în timp ce Chambers zăcea fără cunoştinţă acolo, unii dintre foştii adversari ai lui Tom, socotind că li s—a ivit în sfîrşit prilejul mult—aşteptat, îi traseră falsului moştenitor o asemenea chelfăneală, încît abia izbuti să se tîrască pînă acasă, ajutat fireşte de bietul Chambers.

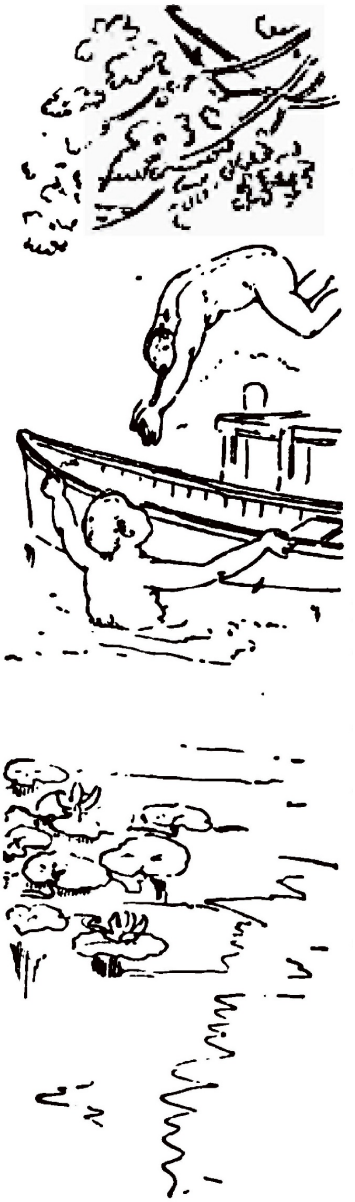

Într—altă zi (împliniseră între timp cincisprezece ani), Tom „făcea pe grozavul" în rîu, cînd simţi deodată că—l apucă un cîrcel şi începu să strige „ajutor !". Golanii din tîrguşor recurgeau mai toţi la acest truc — mai ales de faţă cu vreun străin : strigau, adică, „ajutor !" prefăcîndu—se că i—a apucat un cîrcel, iar cînd străinul se repezea să—i întindă o mînă de ajutor, golanul din apă se zbătea şi se zvîrcolea, pînă ajungea în preajma străinului şi atunci, înlocuindu—şi zbieretele cu un zîmbet sarcastic, se depărta inotînd, in vreme ce ceilalţi golani îl asaltau pe fraier cu o salvă de rîsete batjocoritoare. Tom nu recursese, încă niciodată la această glumă, dar băieţii, închipuindu—şi c—o făcea acum, stăteau deoparte şi se uitau ; numai Chambers credea că stăpînul lui are efectiv nevoie de ajutor, aşa că înotă spre el şi din nefericire, ajunse la timp pentru a—i salva viaţa.

Aceasta fu ultima picătură. Tom răbdase pînă acum multe, dar a rămîne îndatorat în felul acesta, şi în văzul întregii lumi, unui negru, şi încă unui asemenea negru — era prea de tot ! Îl ocărî aşadar pe Chambers pentru că—şi „închipuise" că el, Tom, cerea cu adevărat ajutor : oricine în afară de un negru tembel şi—ar fi putut da seama că se prefăcea şi l—ar fi lăsat în pace.

Duşmanii lui Tom, fiind în număr mare, îşi exprimară destul de liber părerile, rîzînd de el şi copleşindu—l cu vorbe ca „laş", „fricos", „mincinos" şi alte asemenea ; ba, îi mai spuseră că de aici înainte îl vor porecli pe Chambers ”babacul negru al lui Tom Driscoll”, fiindcă, *deh*, Tom îi datora lui Chambers o a doua viaţă. Iritat la culme, Tom începu să zbiere :

—Dă—le la cap, Chambers, dă—le la cap ! De ce stai cu mîinile—n buzunare ?
—Păi, dom' Tom, îs prea mulţi ! încercă să se scuze Chambers.
—Mă, n—auzi ce—ţi spun ?
—Te rog, dom' Tom, nu mă pune ! Îs prea mulţi, zău ! Tom se repezi la el şi—l împunse în vreo cîteva locuri cu briceagul, înainte ca băieţii să i—l poată smulge din mină şi să—i dea rănitului şansa de a scăpa. Rănile nu erau grave, dar îl dureau cumplit. Dacă lama briceagului ar fi fost ceva mai lungă, iar fi scurtat zilele.

Tom o învăţase de mult pe Roxy „să stea la locul ei", i Nici ea nu mai ştia de cînd nu mai îndrăznise să—l sărute sau să—i spună vreo vorbă de alint. Asemenea manifestări, din partea unei „negrese"', îl umpleau de scîrbă, iar cit despre ea, fusese prevenită să nu se apropie şi să nu uite cine era. Roxy îşi văzuse aşadar fiul iubit încetînd, treptat, să—i mai fie un fiu ; rămînea doar stăpînul — un stăpîn nu prea bun. Iar ea însăşi, se pomenise prăbuşindu—se de pe culmea sublimă a maternităţii în prăpastia întunecată a sclaviei. între ea şi băiat se căsca o prăpastie de netrecut. Acum, Roxy nu mai era pentru el decît o sclavă neajutorată şi umilă, victimă pasivă a hachiţelor şi a firii lui arţăgoase.

I se întîmpla să nu poată adormi, nici măcar cînd era moartă de oboseală, într—atît de furioasă era din pricina celor îndurate peste zi de la feciorul ei. îşi spunea atunci :
—M—a lovit fără nici un motiv, m—a lovit peste faţă, în văzul oamenilor ! Şi—mi zice mereu că—s o „negresă împuţită", o „stricată", şi alte vorbe de—astea urîte. Ah, Doamne, am făcut atîta pentru el, l—am ridicat de—a ajuns unde e, şi iată cu ce mă aleg drept răsplată !

Uneori, cînd vreo ticăloşie prea mare îi ustura sufletul, îşi făurea planuri de răzbunare şi savura în închipuire spectacolul demascării ticălosului ca un impostor şi ca un sclav ; dar, în toiul acestor bucurii, o năpădea teama : graţie ei, băiatul devenise peste măsură de puternic ; nu putea aduce nici o dovadă în sprijinul afirmaţiilor ei şi, culmea ! risca să fie vîndută în josul fluviului ! Dîndu—şi seama că planurile ei sînt zadarnice, renunţă la ele, cuprinsă de o furie neputincioasă împotriva soartei şi împotriva ei înşişi, că nu se gîndise, în acea zi fatidică de septembrie, să facă apel la un martor, pe care să—l poată folosi în ziua cînd ar fi avut nevoie de un asemenea martor pentru a—şi potoli setea de răzbunare.

Şi totuşi, în momentul cînd Tom se purta frumos ou ea — existau şi asemenea momente — se simţea fericită, şi toate rănile i se vindecau ; da, se simţea fericită şi mîndră de fiul ei, de feciorul ei negru, care stăpînea peste albi şi se răzbuna pentru fărădelegile comise de aceştia împotriva neamului negru.

În toamna aceea, toamna anului 1845, la Dawson's Landing avură loc două înmormântări grandioase: cea a Colonelului Cecil Burleigh Essex şi cea a lui Percy Driscoll. Pe patul de moarte, Driscoll o slobozi pe Roxy din sclavie şi—l puse pe aşa—zisul său fiu adorat sub tutela fratelui său, judecătorul, şi a soţiei acestuia. Neavînd copii, soţii Driscoll erau bucuroşi să—l primească. Oamenii fără copii nu sînt defel pretenţioşi.

Cu vreo lună înainte, judele Driscoll se dusese la fratele său şi—l cumpărase într—ascuns pe Chambers. Auzise că Tom încercase să—l convingă pe taică—su să—l vîndă pe băiat în josul fluviului, aşa că voia să preîntîmpine scandalul — fiindcă opinia publică nu admitea ca servitorii să fie trataţi în felul acesta pentru un motiv neînsemnat, sau chiar fără nici un motiv, Percy Driscoll se străduise din răsputeri să—şi salveze moşia ameninţată de marea speculă cu terenuri, dar murise fără să fi izbutit. Abia intrase în mormînt, că valoarea terenurilor scăzu vertiginos, aducîndu—l pe tînărul moştenitor în sapă de lemn. Doar făgăduiala unchiului de a—i lăsa moştenire întreaga lui avere îl mai linişti pe Tom.

Nemaiavînd nici un cămin, Roxy se hotărî să—şi ia rămas bun de la prietenii ei şi să plece în lume — adică, să se angajeze ca slujnică pe un vas fluvial, împlinindu—şi astfel marele vis al femeilor din neamul ei. Ultimul om pe care—l vizită fu Jasper, uriaşul negru. Îl găsi tăind lemnele pentru iarnă ale lui Wilson Zevzecul.

Wilson tocmai stătea de vorbă cu Jasper, cînd sosi Roxy. O întrebă cum de se îndură să—şi lase copiii, pentru a se angaja ca slujnică, şi—i propuse, în glumă, să—i facă o copie după amprentele lor digitale, luate pînă la vîrsta de doisprezece ani — aşa, ca să—şi amintească de ei. Roxy se întrebă o clipă dacă nu cumva Wilson bănuia ceva, apoi îi spuse că nu doreşte amprentele. ,,E superstiţioasă din pricina stropului de sînge negru din vinele ei, gîndi Wilson. Îşi închipuie c—o fi vreo vrăjitorie la mijloc, că lamelele mele or fi nişte filtre. Nu degeaba venea la mine ţinînd în mînă o potcoavă, mă îndoiesc că era ceva întâmplător..."

CAPITOLUL 5. FIOROȘII GEMENI DAWSON'S LANDING

„Educaţia e totul. Piersica a fost cîndva o alună amăruie ; conopida nu—i altceva decît o varză trecută prin şcoli".
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„O remarcă a d—nului Baldwin, în legătură cu parveniţii : „Nu ne plac hribii ţigăneşti care se cred trufe".
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Vreme de doi ani doamna York Driscoll avu parte de fericirea de a trăi sub acelaşi acoperiş cu scumpul ei Tom — o fericire tulburată, ce—i drept, în răstimpuri, dar totuşi o fericire ; apoi îşi dădu duhul, lăsîndu—i pe soţul şi pe cumnata ei, doamna Pratt, care n—avea nici dînsa copii, să continue afacerea cu fericirea, în dugheana familiei. Tom era răsfăţat şi corcolit în fel şi chip, spre deplina sau aproape deplina lui satisfacţie. Asta, pînă la vîrsta de nouăsprezece ani, cînd fu expediat la Yale. Merse acolo înarmat cu toate „scutirile"' posibile, dar altminteri nu se distinse prin nimic de ceilalţi studenţi. Rămase la Yale vreo doi ani, apoi se lăsă păgubaş şi se întoarse acasă cu manierele simţitor ameliorate: îşi pierduse ursuzenia şi arţagul, devenind destul de afabil şi blajin : vorbea cu o ironie piezişă sau chiar făţişă, şfichiuindu—şi interlocutorii, însă cu un aer nevinovat, care—l făcea să—şi atingă ţinta, fără să dea de bucluc. Continua să fie la fel de indolent ca întotdeauna şi nu vădea cîtuşi de puţin dorinţa de a—şi găsi vreo ocupaţie. Oamenii deduceau că prefera să se lase ajutat de unchiu—său pînă—n clipa cînd ghetele acestuia ar fi rămas vacante. Adusese , cu cl două—trei năravuri noi, unul dintre ele practicat destul de deschis, şi anume beţia, dar un alt năravuri, jocurile de cărţi, şi—l ascundea cu grijă. Nu se încumeta să joace cărţi în vreun loc de unde vestea ar fi putut ajunge la urechile unchiului.

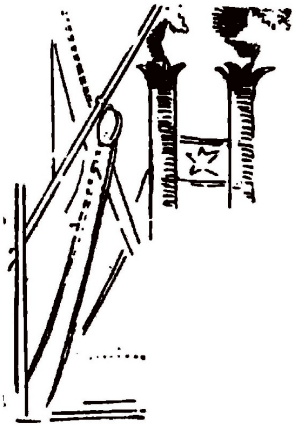

Şlefuiala căpătată de Tom în răsăritul ţării nu era pe placul tinerilor din localitate. Poate c—ar fi răbdat—o, dacă Tom s—ar fi oprit aici; el însă, purta mănuşi, ceea ce ei nu puteau să suporte cu nici un chip. Rămase aşadar fără prieteni. Adusese cu el un costum de o croială atît de modernă — moda oraşelor răsăritene — încît toţi îl priveau cu teamă, jigniţi ca de un afront, de o obrăznicie fără seamăn. Tom savura această spaimă a oamenilor, şi se fîţîia toată ziulica prin tîrguşor, cu un aer fericit şi împăcat ; dar într—o noapte tinerii îl puseră pe un croitor din localitate să lucreze de zor, astfel încît a doua zi dimineaţă, cînd Tom ieşi la plimbare, îl văzu pe bătrînul şi scălîmbul clopotar negru şchiopătînd pe urmele lui, îmbrăcat într—o replică fistichie şi ieftină a costumului său şi maimuţărindu—i manierele elegante dobîndite în răsăritul ţării.

Tom capitulă, şi se îmbrăcă de—aci înainte după moda locală. Dar plicticosul tîrguşor de provincie i se părea din ce în ce mai greu de suportat, după ce cunoscuse locurile atît de însufleţite din răsărit. Începu

să dea cîte—o raită pînă la St. Louis, ca să se mai răcorească. Găsea acolo oameni pe placul lui şi distracţii pe gustul lui, precum şi mai multă libertate, in unele privinţe, decît aceea de acasă. In următorii doi ani, vizitele lui la oraş deveniră mai dese, iar popasurile făcute acolo, din ce in ce mai lungi.

Se înfunda din ce în ce mai adînc. Îşi asuma, pe ascuns, riscuri care puteau să—l pună în încurcătură într—o bună zi, ceea ce s—a şi întîmplat.

Judecătorul Driscoll se retrăsese din magistratură şi din afaceri încă din 1850, şi ducea de vreo trei ani încoace o existenţă tihnită şi trîndavă. Era preşedintele Asociaţiei liber—cugetătorilor, al cărei unic membru era Wilson Zevzecul. Dezbaterile săptămînale ale Asociaţiei constituiau acum principala preocupare a bătrînului om al legii. Wilson încă se mai canonea, în obscuritate, la poalele scării, sub blestemul acelei nefericite remarci, pe care—o lăsase să—i scape din gură cu douăzeci şi trei de ani în urmă, în legătură cu cîinele.

Judecătorul Driscoll, care se împrietenise cu el, pretindea că Wilson avea o inteligenţă ieşită din comun, dar afirmaţia asta era privită ca una din fanteziile lui, aşa că nu izbutea să schimbe opinia oamenilor. Nu era singurul motiv pentru care această opinie rămînea neschimbată ; mai exista unul, unul mult mai temeinic. Dacă judele s—ar fi mărginit să afirme acel lucru, poate că ar fi avut oarecare succes; el, însă, făcuse greşeala de a încerca să—l dovedească. De vreo cîţiva ani încoace, Wilson lucra pe ascuns la un almanah fantezist, ca să se amuze — un soi de calendar, asezonat cu nişte remarci aşa—zis filozofice, îndeobşte ironice, iar judele socotea bine aduse din condei şi isteţe aceste vorbe de duh ale lui Wilson. De aceea, într—o zi, luă cu dînsul o parte din ele şi le citi unora dintre cetăţenii de frunte ai tîrguşorului. Numai că aceştia nu erau făcuţi să priceapă ironia ; ea nu intra în cîmpul vizual al inteligenţei lor. Citind cu toată seriozitatea acele bagatele glumeţe, hotărîră fără preget că ele înlăturau pentru totdeauna orice îndoială cu privire la Dave Wilson, deşi nici înainte nu se îndoiseră că acesta e un „zevzec". Aşa se întîmplă în lumea asta : un duşman e poate distruge parţial, dar pentru a te distruge cu totul i nevoie de un prieten nechibzuit şi bine intenţionat. După întîmplarea aceea, judele se simţi mai ataşat ca oricînd de Wilson, şi mai convins ca oricînd de valoarea calendarului său.

Judele Driscoll putea să fie un liber—cugetător şi să—şi păstreze totuşi rangul în societate, deoarece era personajul cel mai influent şi—şi putea îngădui să fie original şi să—şi urmeze propriile principii. Celălalt membru al Asociaţiei sale se putea bucura de aceeaşi libertate, deoarece era socotit ca un fel de zero, şi nimeni nu acorda vreo importanţă gîndurilor sau faptelor lui. Deşi simpatizat şi primit destul de bine peste tot, nu avea nici o greutate în viaţa tîrguşorului.

Văduva Cooper — poreclită afectuos „tuşa Patsy" — locuia într—o căsuţă confortabilă împreună cu fiica ei Rowena, o fată de nouăspreze ani, romantică, manierată şi foarte frumoasă, dar altminteri insignifiantă. Rowena avea doi frăţiori la fel de insignifianţi ca şi ea.

Văduva avea o cameră mare, de rezervă, pe care—o dădea cu chirie (masă şi casă) cînd putea găsi vreun amator, dar care rămăsese goală de vreun an încoace, spre jalea proprietăresei. Venitul ei abia dacă ajungea pentru întreţinerea familiei, aşa că avea nevoie de banii de chirie pentru a cumpăra cîte ceva în plus. Şi iată că, într—o zi călduroasă de iunie, se simţi şi ea fericită ; lunga aşteptare luase sfîrşit: cineva răspunsese la anunţul dat de vreun an încoace — şi nu un fitecine de la ţară, ci un cetăţean din lumea mare şi nebuloasă ce se întindea undeva la miazănoapte : scrisoarea era din Saint Louis !

Văduva şedea in pragul casei şi contempla cu nişte ochi pierduţi apele strălucitoare ale fluviului Mississippi, adîncită în gîndurile ei de mărire. Şi avea temei să nutrească asemenea gînduri, căci urma să aibă doi chiriaşi, nu doar unul .

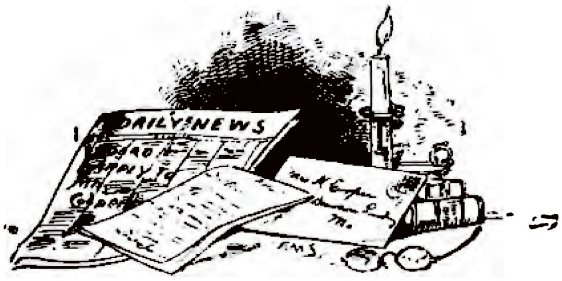

Citise scrisoarea în faţa întregii familii, iar Rowena o zbughise cu paşi de dans pentru a supraveghea curăţenia şi aerisirea odăii de către sclava Nancy ; cît despre băieţi, dăduseră fuga să răspîndească în tîrguşor marea veste, o veste de interes general, care trebuia adusă la cunoştinţa oamenilor, căci altminteri s—ar fi mirat şi s—ar fi supărat. Cînd Rowena se întoarse, cu obrajii încinşi de o veselă aţîţare, o rugă pe maică—sa să mai citească o dată scrisoarea. Aceasta suna astfel :

„STIMATĂ DOAMNĂ, fratele meu şi cu mine, citind din întîmplare anunţul dvs., vă rugăm să ne încredinţaţi camera pe care o oferiţi. Sîntem gemeni şi avem vîrsta de douăzeci şi patru de ani. Italieni de origină, am trăit multă vreme în diferite ţări europene şi un număr de ani în Statele Unite. Ne numim Luigi şi Angelo Capello. Dvs. doriţi un singur chiriaş, dar îngăduiţi—ne, scumpă doamnă, să plătim pentru doi chiriaşi, şi vă asigurăm că nu vă vom incomoda. Vom sosi pe ziua de joi."

—Italieni ! Ce romantic ! exclamă Rowena. Gîndeşte—te, mămico, în tîrguşorul ăsta n—a călcat pîn—acum picior de italian, aşa că toţi au să moară de curiozitate să—i vadă, iar ei vor fi *ai noştri !* Gîndeşte—te !

—Da, cred c—au să facă senzaţie.

—Te cred şi eu ! Tot orăşelul o să caşte gura la ei. Gîndeşte—te, au fost peste tot, chiar în Europa ! În tîrguşorul ăsta n—a pătruns niciodată vreun călător. Mămico, nu m—ar mira să aflu că ăştia doi au văzut şi niscaiva regi!
—Tot ce se poate, dar au să facă senzaţie, chiar şi fără asta !

—Aşa e, fireşte. Luigi şi Angelo — frumoase nume ! Străine şi impunătoare, nu ca Jones, Robinson sau alte asemenea. Vor sosi joi, şi azi e abia marţi — groaznic de mult mai avem de aşteptat ! Uite—l pe judele Driscoll, la poartă. O fi auzit şi el. Mă duc să—i deschid uşa.

Judele se arătă plin de curiozitate şi le felicită călduros. Scrisoarea fu citită şi discutată pe larg. în curînd sosi şi judecătorul Robinson — alte felicitări, altă lectură şi altă discuţie. Acesta era doar începutul. Vecin după vecin, de ambele sexe, se perindară, iar procesiunea ţinu de dimineaţă pînă seara, în acea zi, precum şi miercuri şi joi. Scrisoarea fu citită şi răscitită, pînă ce hîrtia aproape că se rupse ; toţi îi admirau tonul curtenitor şi graţios, stilul şlefuit şi meşteşugit, toţi erau aţîţaţi, iar familia Cooper era în culmea fericirii.

La vremea aceea, vasele fluviale navigau cu încetineală în apele scăzute. De data asta, cursa de joi nu ajunse la destinaţie nici la orele zece seara ; după o aşteptare zadarnică de o zi întreagă, o furtună năprasnică îi goni pe oameni de la debarcader, silindu—i să se întoarcă la casele lor, fără a—i fi văzut pe cei doi iluştri străini.

La orele unsprezece, casa Cooper—ilor era singura din tîrguşor în care mai ardea o lumină. Ploaia nu se oprise şi tunetele încă mai bubuiau, dar familia continua să aştepte, neliniştită şi plină de speranţă. În cele din urmă se auzi o bătaie în uşă, şi Cooper—ii se repeziră s—o deschidă. Doi negri intrară, fiecare cărînd cîte un cufăr, şi porniră pe scări spre camera de oaspeţi. Îşi făcură apoi intrarea cei doi gemeni — cea mai frumoasă, cea mai elegantă şi cea mai distinsă pereche de flăcăi pe care—o văzuse vreodată

Vestul. Unul mai frumos decît celălalt, deşi altminteri erau două exemplare perfect identice.

CAPITOLUL 6. ÎNOTÎND ÎN GLORIE

„Să ne străduim să trăim in aşa fel, încît atunci cînd va fi să murim, pînă şi groparului să—i pară rău."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Obiceiul e obicei şi nu trebuie azvîrlit pe fereastră de nimeni, ci rugat să coboare treaptă cu treaptă."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

La micul dejun, cei doi gemeni cuceriră grabnic, prin purtarea lor aleasă şi prin manierele lor elegante, simpatia familiei Cooper. Reticenţa şi formalismul dispărură în curînd, înlocuite cu simţămintele cele mai afectuoase. Mătuşa Patsy li se adresase aproape de la bun început chemîndu—i pe numele de botez. Îşi arăta fără sfială curiozitatea faţă de ei, iar gemenii i—o satisfăceau vorbind despre ei înşişi, ceea ce—i făcea o deosebită plăcere. Din spusele lor reieşea că, în fragedă pruncie, cunoscuseră privaţiuni de tot felul. Ascultîndu—i cu luare—aminte, bătrîna gazdă pîndea momentul propice pentru a arunca o întrebare—două pe această temă, iar cînd momentul se ivi, ea îi vorbi astfel blondului, care tocmai povestea, lăsîndu—l pe brunet să—şi tragă un pic sufletul :

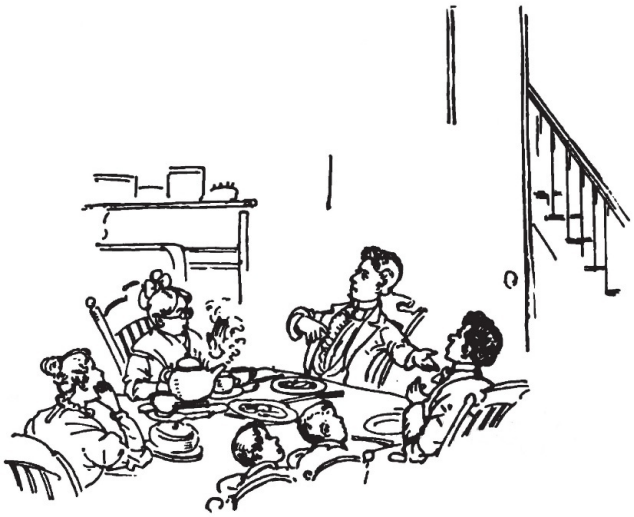

—Dacă nu cumva pun o întrebare pe care nu s—ar cuveni s—o pun, domnule Angelo, cum de—aţi ajuns într—o asemenea situaţie grea, pe cînd eraţi copii ? Vă deranjează întrebarea ? Dacă da, nu—mi răspundeţi !
—Nu, doamnă, nu ne deranjează cîtuşi de puţin. În cazul nostru, nu—i vina nimănui, a fost doar un ghinion. Părinţii noştri trăiau în Italia şi erau oameni cu stare, iar noi eram unicul lor copil. Făceam parte din vechea nobilime florentină (aici, Rowena simţi că—i sare inima din piept şi ochii i se luminară), iar

cînd a izbucnit războiul, tatăl nostru a trebuit să fugă, fiind din tabăra învinşilor. Moşiile i—au fost confiscate, ca şi averea personală, aşa că am ajuns în Germania săraci şi fără prieteni, nişte bieţi străini. Eu şi fratele meu aveam zece ani pe atunci, şi eram destul de bine educaţi pentru vîrsta noastră, da, eram şi foarte studioşi, foarte iubitori de carte, cu temeinice cunoştinţe de germană, franceză, spaniolă şi engleză. De asemenea, eram admirabil înzestraţi pentru muzică, nişte copii—minune, dacă—mi îngăduiţi s—o spun, căci acesta e purul adevăr. Tatăl nostru a supravieţuit doar o lună nenorocirii sale, mama l—a urmat în curînd, iar noi am rămas astfel singuri pe lume. Părinţii noştri ar fi putut să—şi câştige existenţa expunîndu—ne în public, li se făcuseră multe oferte în acest sens, chiar oferte avantajoase, dar erau prea mîndri ca să accepte o asemenea umilinţă — spuneau că preferă să moară de foame. Ceea ce n—au putut consimţi ei, a trebuit să facem noi, fără formalitatea consimţământului. Am fost rechiziţionaţi pentru datoriile contractate în timpul bolii şi al înmormântării lor, şi expuşi printre atracţiile unui muzeu din Berlin, ca să câştigăm banii datoraţi de părinţii noştri. Ne—au trebuit doi ani ca să scăpăm din acea robie. Am călătorit prin întreaga Germanie, fără să primim vreo simbrie, nici măcar banii de întreţinere. Eram expuşi pe gratis şi nevoiţi să ne cerşim pîinea. Ei bine, doamnă, restul n—are prea multă importanţă. Cînd am scăpat din robie, la vîrsta de doisprezece ani, eram în unele privinţe bărbaţi în toată firea. Experienţa ne învăţase unele lucruri de preţ, printre altele, cum să ne purtăm de grijă noi înşine, cum să evităm şi să punem cu botul pe labe rechinii şi şarlatanii, şi cum să ne conducem întreprinderea în propriul nostru folos, fără ajutorul nimănui. Am călătorit peste tot, timp de mulţi ani, învăţând frînturi de limbi străine, familiarizîndu—ne cu privelişti şi obiceiuri străine, agonisind o educaţie pe cît de variată pe atît de bizară. A fost o viaţă plăcută. Am stat la Veneţia, la Londra, la Paris, în Rusia, în India, în China, în Japonia...

În clipa aceea. Nancy, negresa, îşi vîrî capul pe uşă, exclamînd :

—Casa—i plină de oameni, cucoană, şi toţi vor să—i vază pe domnii !

Şi, arătînd cu capul spre cei doi gemeni, închise la loc uşa.

Pentru văduvă, era o ocazie rară, aşa că—şi făgădui să n—o piardă, ci să—i arate vecinilor şi prietenilor pe cei doi gemeni, ca pe nişte păsări exotice ; vecinii aceştia erau nişte oameni simpli, care nu văzuseră niciodată vreun străin, în orice caz nu vreunul de soi. Dar mîndria văduvei era moderată, în comparaţie cu aceea a Rowenei. Rowena era de—a dreptul în al şaptelea cer, parc—ar fi călcat pe nori ; pentru ea, această zi era mai măreaţă, marcînd cel mai romantic episod din istoria cenuşie a acelui tîrguşor de provincie. Iar ea urma să fie aproape de izvorul neaşteptatei sale glorii şi să—i simtă şuvoiul cu întreaga—i fiinţă ; celelalte fete puteau doar să privească şi s—o invidieze.

Văduva era gata, Rowena la fel, iar cei doi străini tot aşa.

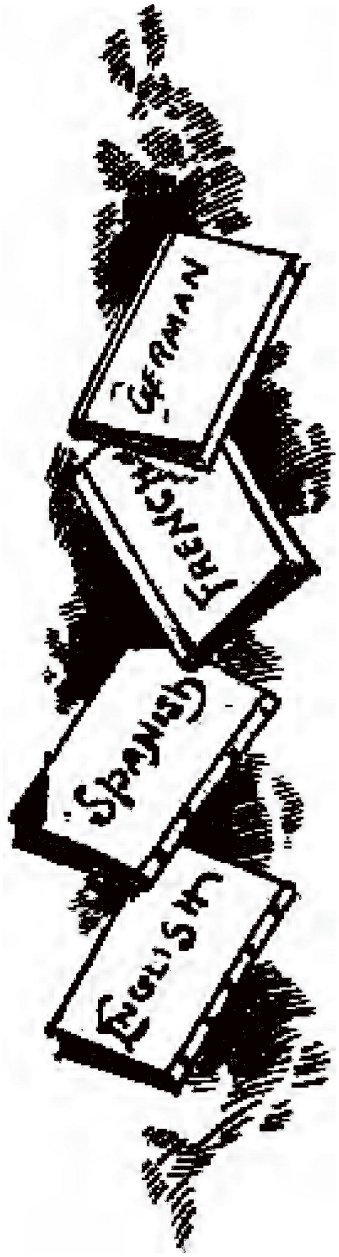

Întreaga trupă, cu gemenii în frunte, ieşi pe coridor şi intră pe uşa deschisă a salonaşului, de unde se auzea zvon de taclale. Gemenii luară poziţie lingă uşă, văduva stînd alături de Luigi, iar Rowena alături de Angelo ; prezentările de rigoare putură să înceapă, odată cu trecerea în revistă. Văduva era numai zîmbet. După ce primi defilarea, îi cedă locul Rowenei.

—Bună dimineaţa, cumătră Cooper.

Strîngere de mîini.

—Bună dimineaţa, frate Higgins, ţi—l prezint pe contele Luigi Capello.

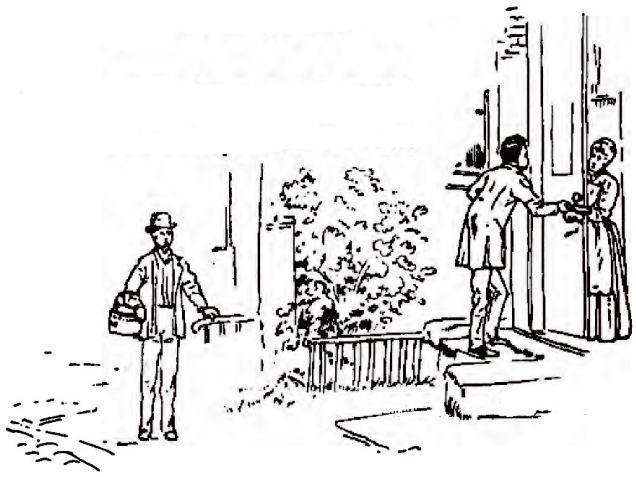

Strîngere de mîini, urmată de un „mă bucur" şi o privire lacomă a numitului Higgins, precum şi de o politicoasă înclinare a capului contelui Luigi, şi de un „încîntat de cunoştinţă" al aceluiaşi.

—Bună dimineaţa, Rowena. Strîngere de mîini.
—Bună dimineaţa, domnule Higgins, ţi—l prezint pe contele Angelo Capello.

Strîngere de mîini, privire admirativă, ,,mă bucur", apoi înclinare politicoasă a capului şi un ,,încîntat de cunoştinţă" însoţit de un surîs. Şi domnul Higgins trecu mai departe.

Nici unul dintre vizitatori nu se simţea la largul lui şi, fiind oameni cinstiţi din fire, nici nu se prefăceau c—ar fi. Nici unul dintre ei nu văzuse vreodată vreun nobil şi nici unul nu se aşteptase să aibă acum prilejul de a—l vedea aievea ; de aceea titlul de „conte" îi luă prin surprindere, ca o lovitură de măciucă. Cîţiva dintre ei încercară să fie la înălţime, bîiguind un stîngaci ”My lord" sau ceva asemănător, dar marea majoritate fură copleşiţi de neobişnuitul titlu şi de tulburile şi teribilele—i asociaţii cu ceremonialul de la curţile princiare sau regeşti, astfel încît nu mâi putură să scoată nici o vorbă după ritualul strîngerii mîinilor. Din cînd în cînd, cum se întîmplă pretutindeni, la toate recepţiile, cîte un individ din cale afară de prietenos bloca procesiunea şi o lăsa să aştepte, în timp ce dumnealui îi întreba pe gemeni cum le place tîrguşorul, cît aveau de gînd să stea acolo, sau dacă familia lor e sănătoasă, pomenind apoi şi de starea vremii, care să sperăm se va ameliora, şi alte asemenea lucruri, aşa fel încît, reîntors la el acasă, individul să poată spur.e : „Am stat mult de vorbă cu ei". Nimeni nu se făcu însă vinovat de vreo vorbă sau de vreun gest necuviincios, aşa că întreaga ceremonie se desfăşură într—un mod satisfăcător şi vrednic de laudă.

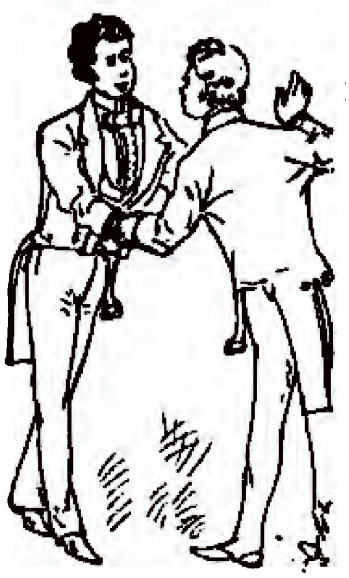

Prezentările fură urmate de o conversaţie generală, în care cei doi gemeni treceau de la un grup la altul, vorbind cu dezinvoltură şi cucerind aprobarea şi admiraţia tuturor. Văduva îi însoţea cu o privire mîndră, iar din cînd în cînd Rowena îşi spunea, cu adîncă satisfacţie : „Şi cînd mă gîndesc că—s ai noştri, numai ai noştri !"

Pentru mamă, ca şi pentru fiică, nu existau momente de inactivitate. Tot timpul, în urechile lor vrăjite picau întrebări aţîţate cu privire la cei doi gemeni ; fiecare dintre ele era mereu în centrul cîte unui grup de ascultători cu sufletul la gură ; şi amîndouă îşi dădeau seama că abia acum li s—a dezvăluit înţelesul deplin al cuvîntului „glorie", pe care—l preţuiau la adevărata valoare, pricepînd de ce atîţia oameni din toate timpurile se arătaseră dornici să se lepede de avere, de fericire, ba chiar de viaţă, pentru a putea gusta din această bucurie supremă şi sublimă. În sfârşit, îl înţelegeau — şi—l scuzau — pe Napoleon şi pe cei de—o seamă cu dînsul.

După ce—şi îndeplini toate obligaţiile faţă de musafirii din salonaş, Rowena urcă la etaj pentru a satisface curiozitatea celor adunaţi acolo, fiindcă salonaşul nu era îndeajuns de încăpător pentru toţi. Ea fu din nou asaltată de întrebări şi înotă din nou în oceanul însorit al gloriei. Era către amiază, cînd îşi dădu seama, cu un fior de tristeţe, că acest episod fără seamăn de frumos din viaţa ei aproape că luase sfîrşit, că nimic nu—l putea prelungi şi că nimic asemănător nu avea să—i mai lumineze vreodată calea. Totuşi, era mulţumită şi aşa : marele eveniment fusese cu adevărat mare şi memorabil. Dacă gemenii ar fi putut săvîrşi acum ceva neobişnuit, pentru a încununa evenimentul, vreo faptă uimitoare, senzaţională, asupra căreia să se concentreze atenţia şi admiraţia oamenilor — da, ceva ca o surpriză electrizantă.

În clipa aceea, se auzi de jos un zgomot puternic şi se repeziră cu toţii să vadă ce se întîmplă : cei doi gemeni executau la pian o bucată clasică, la patru mîini.

Rowena era mulţumită—mulţumită în adîncul inimii.

Gemenii rămaseră multă vreme la pian. Tîrgoveţii erau uimiţi şi incîntaţi de magnifica lor performanţă şi nu—i puteau lăsa să se oprească. În comparaţie cu aceste valuri de sunete melodioase, muzica pe care o cunoscuseră pînă atunci li se părea lipsită de har şi de farmec, o biată bîiguială. Aveau sentimentul că, pentru prima oară în viaţă, ascultă nişte muzicieni adevăraţi.

CAPITOLUL 7. NIMFA NECUNOSCUTĂ

„Una dintre cele mai izbitoare deosebiri dintre o pisică şi o minciună, este că pisica are doar nouă vieţi."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Oamenii plecară în silă şi se îndreptară spre casele lor, vorbind pe drum cu însufleţire şi fiind cu toţii de acord că va mai trece multă vreme pînă cînd tîrguşorul Dawson's Landing va mai trăi un asemenea eveniment. în toiul sindrofiei, cei doi gemeni acceptaseră numeroase invitaţii şi se oferiseră să cînte nişte duete la un spectacol de amatori dat în folosul unei acţiuni de binefacere. Obştea era dornică să—i primească la sinul ei. Judecătorul Driscoll avusese norocul de a—i convinge să—l însoţească numaidecît, într—o primă vizită în tîrguşor. Intrară aşadar cu el în cabrioletă şi defilară pe strada principală, sub privirile locuitorilor care se repezeau la ferestre şi pe trotuare să—i vadă.

Judecătorul le arătă străinilor cimitirul cel nou, închisoarea, casa celui mai bogat om din tîrguşor, sediul Francmasonilor, Biserica Metodistă, Biserica Presbiteriană, precum şi terenul unde avea să fie construită Biserica Baptistă atunci cînd se vor strînge suficiente fonduri în acest scop ; le mai arătă şi primăria, şi abatorul, şi sediul companiei independente a pompierilor, după ce obţinu ca aceştia să îmbrace uniforma şi să stingă un incendiu imaginar ; apoi îi puse pe gemeni să treacă în revistă compania de miliţie înarmată cu muschete. Peste toate aceste splendori, lăsă să se reverse un inepuizabil şuvoi de laude entuziaste, arătîndu—se foarte satisfăcut de reacţia gemenilor, care îi admirau admiraţia şi i—o răsplăteau cît puteau — ar fi putut face mai mult dacă cele cincisprezece sau şaisprezece sute de mii de experienţe anterioare de acest gen, în diverse ţări, nu le—ar fi tocit capacitatea de a aprecia pe deplin noutatea spectacolului.

Judecătorul se străduia din răsputeri să—i distreze, şi nu era vina lui dacă dădea greş pe ici pe colo. Le spunea de pildă, o sumedenie de anecdote hazlii, dar uita „poanta" — din fericire, ei erau totdeauna gata s—o furnizeze, fiindcă anecdotele acelea erau dintr—o recoltă destul de veche şi trecuseră prin multe încercări de reîmprospătare. Judecătorul le înşiră numeroasele sale funcţii, povestindu—le cum se achitase de ele — funcţii onorifice sau remunerate ; fusese o dată membru al Adunării legislative, iar acum era preşedintele Asociaţiei liber—cugetătorilor — o asociaţie care luase fiinţă în urmă cu patru ani şi avea deja doi membri, semn de mare vitalitate. N—ar dori oare distinşii străini să asiste la o şedinţă a Asociaţiei, chiar în această seară ?

În drum spre sediul Asociaţiei, judecătorul le vorbi despre Wilson Zevzecul, pentru a—i pregăti sufleteşte şi a—i predispune în favoarea lui. Şi într—adevăr izbuti să le creeze o impresie favorabilă, impresie de care Wilson le—o întări, propunînd ca, din politeţă faţă de cei doi străini, membrii Asociaţiei să renunţe la tema prevăzută şi să consacre şedinţa unei convorbiri pe teme mai obişnuite, ca de pildă cultivarea relaţiilor de prietenie şi camaraderie ; propunerea lui fu pusă la vot şi unanim acceptată.

Ora trecu repede, într—o conversaţie vioaie, la capătul căreia Wilson se pomeni mai bogat cu doi prieteni, decît fusese la începerea şedinţei. El îi pofti pe cei doi acasă la dînsul, invitaţie acceptată de ei cu dragă inimă.

Gemenii porniră aşadar, seara tirziu, spre locuinţa lui Wilson. Acesta îi aştepta, gîndindu—se între timp la un lucru care—i atrăsese atenţia în cursul dimineţii. Iată despre ce era vorba : în dimineaţa aceea se trezise foarte devreme, aproape în zori, şi, traversînd vestibulul care despărţea în două casa, intrase într—o încăpere pentru a lua ceva de—acolo. Fereastra încăperii n—avea perdele, deoarece acea parte a casei rămăsese multă vreme neocupată ; prin fereastra aceea, Wilson zări ceva care—l uimi şi—l interesă în cel mai înalt grad. Şi anume, o femeie ! — o femeie tânără, într—un loc unde n—avea ce să caute, mai precis în dormitorul de deasupra biroului sau salonaşului judecătorului. Era dormitorul junelui Tom Driscoll. El şi judecătorul, precum şi doamna Pratt, sora văduvă a judecătorului — şi trei servitori negri, erau singurii locatari ai casei. Cine putea fi acea femeie tînără ? Cele două case erau despărţite între ele printr—o curte obişnuită, prin mijlocul căreia se întindea un gard scund, între stradă şi uliţa din fund. Distanţa nu era mare ; Wilson o putea vedea foarte bine pe femeia aceea, prin fereastra cu obloanele ridicate. Femeia era îmbrăcată într—o rochie de vară, cu dungi roze şi albe, şi purta o pălărie cu voal roz. Judecînd după mişcările ei, făcea exerciţii de dans — le făcea cu graţie, total

absorbită de ele. Cine putea fi, şi cum de ajunsese în odaia tînărului Tom Driscoll ?

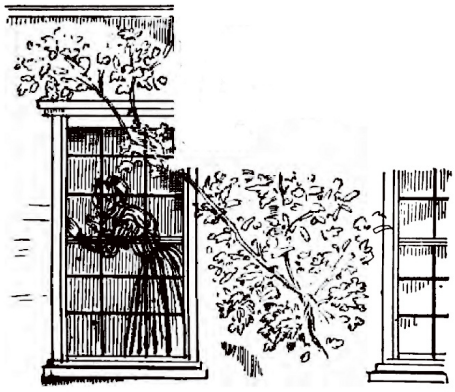

Wilson îşi găsise o poziţie de unde putea s—o privească pe fată fără riscul de a fi văzut, şi rămăsese acolo, în speranţa că ea îşi va ridica voalul şi—şi va dezvălui astfel faţa. Ea, însă, îl dezamăgi : după vreo douăzeci de minute, dispăru şi, deşi el mai zăbovi încă o jumătate de ceas la postul său, nu se mai întoarse.

Către amiază, Wilson merse la locuinţa judecătorului şi vorbi cu doamna Pratt despre marele eveniment al zilei — primirea celor doi străini în casa mătuşii Patsy Cooper. Întrebînd de Tom Driscoll, află de la doamna Pratt că nepotul ei era aşteptat să se întoarcă acasă înainte de căderea nopţii; doamna Pratt adăugă că atît ea cît şi judecătorul erau mulţumiţi să constate, din scrisorile lui, că Tom avea o comportare foarte frumoasă, demnă de laudă — ceea ce—l făcu pe Wilson să zîmbească în sinea lui. Deşi n—o întrebă pe doamna Pratt dacă primiseră în casă vreun musafir, îi puse unele întrebări care ar fi putut stîrni răspunsuri aducătoare de lumină, în cazul cînd doamna Pratt ar fi avut vreo lumină de adus în problema cu pricina. Plecă aşadar, convins că ştia de existenţa unor lucruri care se petreceau în casa doamnei Pratt, fără ca ea însăşi să ştie.

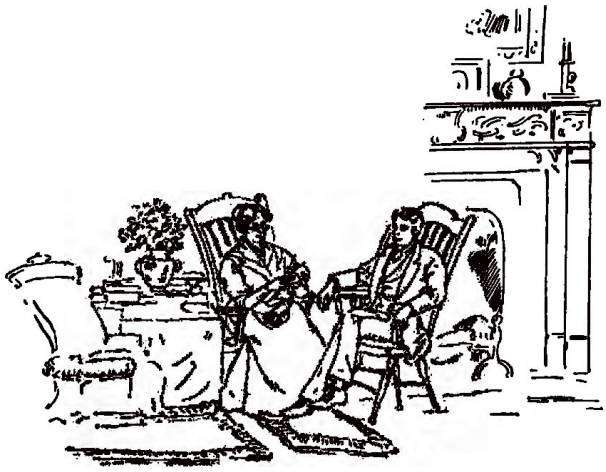

Wilson îi aştepta acum pe cei doi gemeni, încă tulburat de enigma identităţii acelei fete şi a prezenţei ei matinale în odaia tînărului Tom.

CAPITOLUL 8. TOM ÎȘI DISPREȚUIEȘTE ȘANSA

..Prietenia e un sentiment sacru, de o natură atît de durabilă, şi dătător de asemenea satisfacţii, încît poate dăinui cît o viaţă de om, cu condiţia ca prietenul să nu—ţi ceară bani cu împrumut."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„Gîndiţi—vă la proporţiile lucrurilor. E mai bine să fii un gîndac de iunie, decît o bătrînă pasăre a paradisului."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Să ne întoarcem acum la Roxy.

Cînd fusese pusă în libertate şi plecase să se angajeze ca slujnică, avea treizeci şi cinci de ani. Găsise un loc de ajutoare de cameristă pe vasul „Marele Mogul", care făcea naveta între Cincinnati şi New Orleans. După două—trei curse cu acest vas, se deprinsese cu munca ei, în care se descurca binişor, avînd pe deasupra şi sentimentul ameţitor al aventurii şi al libertăţii vieţii pe fluviu. Nu după multă vreme, fusese avansată cameristă—şefă. Ofiţerii erau încîntaţi de ea şi—i arătau multă simpatie, glumind mereu cu dînsa, ceea ce o umplea de mîndrie.

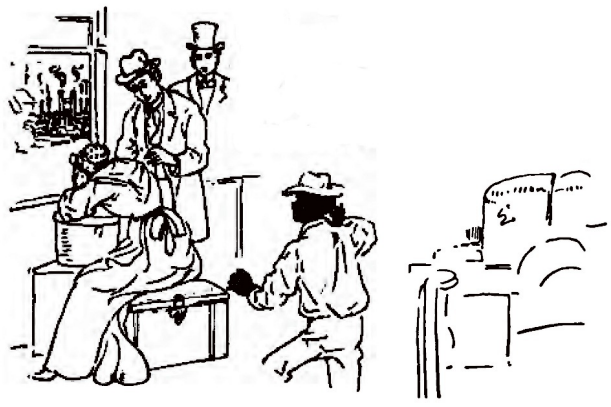

Timp de opt ani, îşi petrecu trei sferturi din an la bordul acelui vas, iar iernile la bordul unui pachebot din Vicksburg. Simţind, de la o vreme, dureri reumatice în braţe, fu nevoită să renunţe la slujba ei, care prevedea şi spălatul rufelor. Avea însă o situaţie bună — se socotea chiar bogată — căci dusese o viaţă cumpătată şi depusese în fiece lună cîte patru dolari la o bancă din New Orleans, ca o rezervă pentru bătrîneţe. De aci înainte, obişnuia ea să spună, nu va mai repeta greşeala pe care—o săvîrşise cîndva, „punînd ghete în picioarele unui negru desculţ, pentru ca ăla s—o calce" ; era hotărîtă să rămînă pururi

independentă, dacă prin muncă grea şi economii putea dobîndi această independenţă. Cind vasul ajunse la cheul din New Orleans, Roxy îşi luă rămas bun de la camarazii ei de pe „Marele Mogul" şi coborî pe mal.

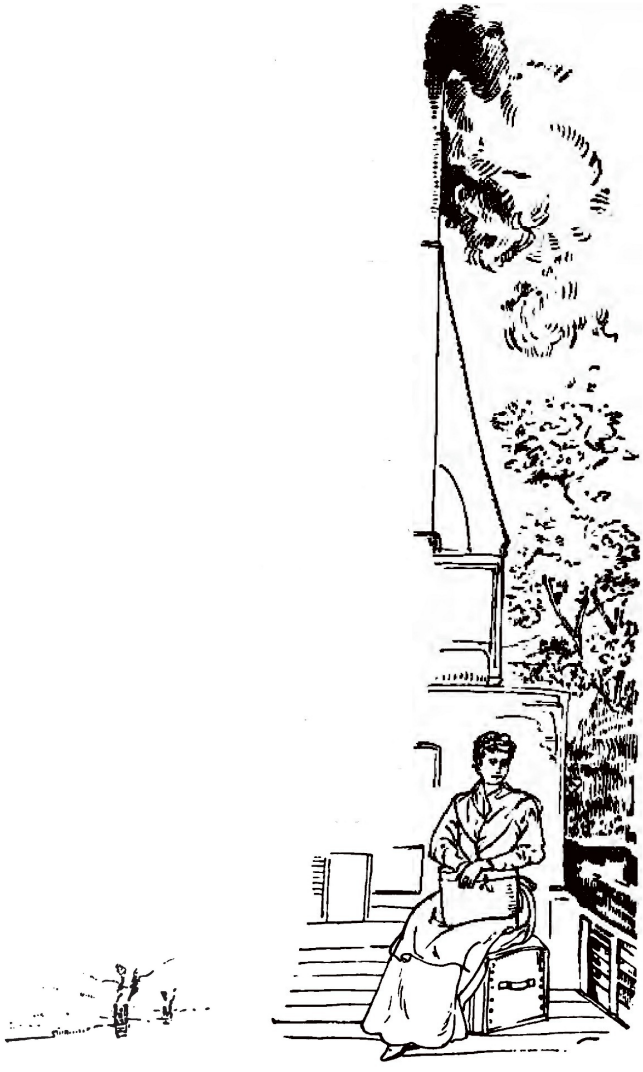

Se întoarse însă după vreun ceas : banca dăduse faliment, tîrînd în prăpastie şi cei patru sute de dolari ai Roxanei. Ofiţerii se arătară foarte binevoitori şi strînseră o mică sumă de bani ca s—o ajute, căci rămăsese săracă şi fără adăpost, după ce că era şi beteagă. Ea se hotărî să plece în tîrguşoru—i natal: avea destui prieteni printre negrii de—acolo şi, apoi, ştia că oropsiţii îi ajută întotdeauna pe oropsiţi ; tovarăşii ei din tinereţe n—au s—o lase să moară de foame.

Îmbarcîndu—se pe un mic vas la Cairo, porni în drumul de întoarcere. între timp, îi trecuse supărarea împotriva feciorului ei, la care se gîndea acum cu seninătate, îşi scosese din minte latura lui ticăloasă şi nu—şi mai amintea decît de rarele momente cînd se purtase bine cu ea, momente la care se gîndea cu plăcere, exagerîndu—le şi înfrumuseţîndu—le în fel şi chip. începuse chiar să dorească să—l revadă. Se va duce la el şi se va gudura, ca o sclavă, în faţa lui — căci aceasta trebuia, desigur, să fie atitudinea ei — şi poate că va constata că timpul operase, o schimbare în fiinţa lui, îngăduindu—i să se bucure de revederea bătrînei şi demult uitatei sale doici şi să se poarte frumos cu dînsa. Ar fi grozav. Şi ar ajuta—o să uite în sfîrşit de necazurile şi de sărăcia ei.

Sărăcia ei ! Gîndul acesta o împinse să adauge încă un castel la lumea ei de vis : poate că el îi va dărui din tind în cînd cîte un ban — să zicem, un dolar în fiece lună — orice atenţie, fie ea cît de mică, îi va fi de mare ajutor !

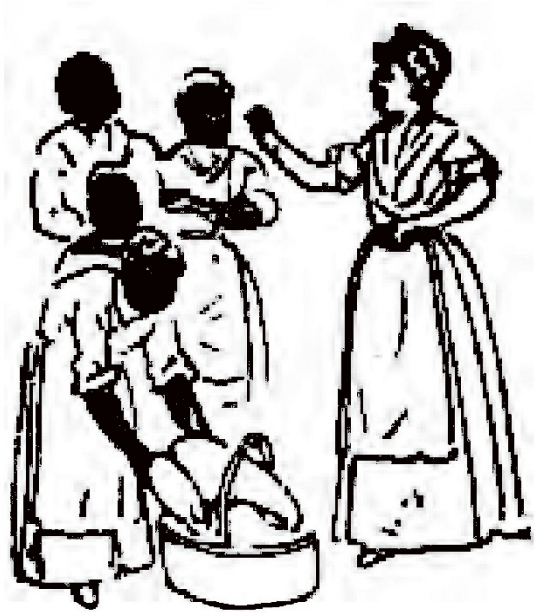

Cînd ajunse la Dawson's Landing, Roxy redevenise ea însăşi ; era veselă, fără umbră de tristeţe. Şi convinsă că se va descurca : existau destule bucătării, unde slugile vor fi bucuroase să împartă hrana cu dînsa şi să şterpelească zahăr, mere şi alte bunătăţi, sau să—i ofere ocazia să le şterpelească ea însăşi. Şi apoi, mai era şi biserica. Roxy era mai înfocată ca oricînd în credinţa ei în biserica metodistă, credinţă cît se poate de sinceră, fără pic de prefăcătorie. Da, redobîndindu—şi vechiul loc în biserică şi bucurîndu—se de plăcerile vieţii, va fi fericită şi împăcată cu sine însăşi pînă la capătul zilelor ei. Pentru început, intră în bucătăria judelui Driscoll, unde fu primită cu mare entuziasm. Minunatele călătorii pe care le făcuse şi locurile străine pe care le vizitase, ca şi aventurile prin care trecuse, o transformau într—o adevărată eroină de roman. Negrii ii ascultară încîntaţi povestea, întrerupînd—o mereu cu întrebări lacome, cu hohote de rîs, cu exclamaţii şi aplauze ; iar Roxy fu nevoită să recunoască în sinea ei că, plăcerea de a povesti despre viaţa pe un vas fluvial e mai mare chiar decît plăcerea de a trăi pe un asemenea vas. Negrii o îndopară, pe povestitoare cu bunătăţi, apoi goliră cămara pentru a—i încărca pînă—n vîrf coşarcă.

Tom era plecat la Saint Louis unde, potrivit spuselor servitorilor, îşi petrecea mai tot timpul de doi ani încoace. Roxy veni zilnic în bucătăria judecătorului şi avu numeroase discuţii despre familia Driscoll şi despre afacerile ei. Într—o zi, întrebă de ce lipsea atît de mult de—acasă Tom ? Aşa—zisul „Chambers" îi răspunse :

—Adevăru—i că stăpînu' ăl bătrîn se descurcă mai bine cînd stăpînu' ăl tînăr e plecat, decît cînd stă pe—acasă. Da, şi—l şi iubeşte mai mult, aşa că—i dă cîte cincizeci de dolari pe lună...
—Nu zău ?! Nu cumva glumeşti, Chambers ?
—Zău că nu glumesc, mi—a zis—o chiar dom' Tom. Da' nu—i ajunge...
—Cum adică, nu—i ajunge ?
—Bine, mamă, o să—ţi spun, clacă mă laşi. Nu—i ajunge, fiin'că dom' Tom joacă cărţi.
Roxy îşi ridică mîinile, de uimire, iar Chambers continuă :
—Stăpînu' ăl bătrîn a aflat, fiindcă a trebuit să plătească două sute de dolari pentru datoriile lu' dom' Tom, zău, mamă, ăsta—i adevăru'.
—Două sute de dolari ?! Ce tot vorbeşti ? Două sute de dolari, zici ? Păi, cu banii ăştia poţi cumpăra un negru, nu chiar unul clasa—ntîi, dar totuşi un negru bunicel. Nu cumva mă minţi, scumpule ? Nu se cade s—o minţi pe mămicuţa ta !
—Zău că spun adevăru' — da, două sute de dolari — să nu mă mai mişc dacă nu—i aşa ! Tii, ce furios era stăpînu' ăl bătrîn ! Parcă—şi ieşise din minţi ! Musai să—l dezmoştenească !

Şi Chambers îşi linse buzele de plăcere după ce rosti acest cuvînt măreţ. Roxy încercă şi ea să—l pronunţe, în gînd, dar se lăsă păgubaşă numaidecît :
—Dezmoş' ce ?
—Dezmoştinească.
—Ce—i aia ? Ce—nseamnă asta ?

—Înseamnă că a rupt testamentu'.
—A rupt testamentu' ? A, n—o să îndrăznească să se poarte aşa cu el ! Ia—ţi vorba înapoi, negru nenorocit care te—am purtat în pîntece cu sudoarea frunţii, de—ai ieşit cum ai ieşit, nici alb, nici negru !

Roxy îşi vedea năruindu—se castelul preferat — adică dolarul pe care i—l dăruia din cînd în cînd Tom. Nu putea îndura o asemenea nenorocire — nici măcar gîndul unei asemenea nenorociri. Amuzat de remarca ei, Chambers exclamă :
—Ia te uită ! Păi, dacă eu nu mi—s nici alb, nici negru, tu cum eşti ? Află că amîndoi sîntem mai degrabă albi ! Ca *negri* nu facem nici două parale, iar cît despre...
—Lasă'prostiile astea şi vorbeşte—mi de testament', altfel îţi crap capul — spune—mi că stăpînu' n—a rupt testamentu', hai, scumpişorule, spune—mi !
—Păi, de rupt l—a rupt, da' a făcut unu' nou, aşa că dom' Tom s—a pricopsit iarăşi. Da' ce te frămînţi atîta pe chestia asta, mămico ? Doar nu—i treaba ta !
—Nu—i treaba mea ? ! Atunci, a cui treabă—o fi, tare—aş vrea să ştiu? ! I—am fost sau nu i—am fost eu mamă pîn—a împlinit cin' şpe ani ? Ia să—mi răspunzi tu la întrebarea asta ! Crezi tu c—aş fi în stare să—l văz azvîrlit în lume fără—un sfanţ în buzunar, şi să nu—mi pese ? Păi, tu, Valet de Chambres, dac—ai fi şi tu mamă, n—ai vorbi aşa prosteşte !
—Bine, atunci află că stăpînu'ăl bătrîn l—a iertat şi—a schimbat testamentu' — acu' eşti mulţumită ?

Da, acum era mulţumită, ba chiar fericită. Oricum, Roxy îşi continuă vizitele zilnice în casa stăpînilor şi în cele din urmă află că Tom s—a întors. Tremurînd de emoţie, îi trimise vorbă că mămica lui îl roagă s—o lase să—l mai vadă măcar o dată, ca să nu moară fără această ultimă bucurie.

Tom stătea tolănit pe—o canapea în clipa cînd Chambers îi aduse această solie. Timpul nu ştirbise cu nimic vechea—i antipatie faţă de umilul salahor şi protector din copilărie — o antipatie încă vie şi neînduplecată. Tom se ridică în picioare şi privi cu asprime chipul frumos al tînărului, căruia îi folosea fără să—şi dea seama numele, şi de ale cărui drepturi familiale se bucura. Îl privi astfel, pînă cînd celălalt deveni îndeajuns de palid la faţă. apoi spuse :

—Ce vrea de la mine hoaşca bătrînă ? Rugămintea acesteia fu repetată în şoaptă.
—Cine ţi—a dat voie să vii să mă deranjezi cu păsurile unor negri ?

Tom stătea în picioare. Celălalt tremura de frică; ştiind bine ce—o să urmeze, îşi lăsase capul pe—un umăr şi—şi ridicase braţul stîng în chip de pavăză. Tom începu să—i care la pumni, fără să scoată un cuvînt. iar victima primea fiece lovitură cu vorbele :
—Dom' Tom, te rog ! Dom' Tom ! După şapte lovituri, Tom mîrîi :
—Ia—o spre uşă, marş !

Şi—i mai trase vreo cîţiva pumni zdraveni ; ultimul îl făcu pe bietul sclav alb să se rostogolească peste prag. În timp ce se depărta şchiopătînd şi ştergîndu—şi ochii cu mîneca zdrenţuită, Tom îi strigă :
—Trimite—o încoace !

Şi, trîntindu—se pe canapea, mormăi :
—A venit la ţanc ! Eram plin de gînduri negre şi n—aveam pe cine să—mi descarc furia. Ce uşurare ? Mă simt mult mai bine.

Mama lui Tom îşi făcu apariţia şi, după ce închise uşa în urma ei, se apropie încet, cu toate vorbele mieroase şi închinăciunile pe care frica şi interesul le poate inspira unui sclav din născare. Oprindu—se la un metru în faţa fiului ei, scoase cîteva exclamaţii de admiraţie în legătură cu frumuseţea şi înfăţişarea lui bărbătească, iar Tom îşi vîrî un braţ sub cap şi—şi azvîrli un picior peste spătarul canapelei, ca să arate cît de rece îl lasă aceste laude.

—Tii, ce—ai mai crescut, puişorule ! Zău că nu te—aş fi recunoscut, dom' Tom ! Zău aşa ! Uită—te bine la mine : o mai ţii minte pe bătrîna Roxy ? O mai ţii minte pe bătrîna ta maică neagră, puişorule ? Da, acu' pot să mor liniştită şi împăcată, fim'că am văzut...
—Mai scurt, mai scurt! Ce pofteşti ?
—Nu te—ai schimbat deloc, dom' Tom. mereu la fel de hazliu şi glumeţ cu bătrîna ta maică ! Eram sigură că...
—Mai scurt, îţi zic — spune—mi ce pofteşti ?

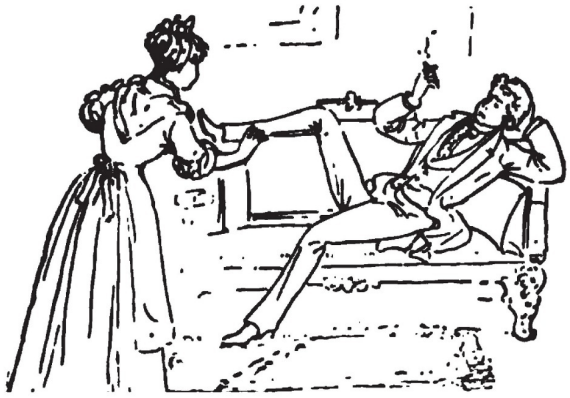

Cruntă dezamăgire ! Roxy nutrise atîtea zile convingerea că Tom va fi bucuros s—o revadă şi că—i va spune cîteva vorbe prietenoase care—o vor face mîndră şi fericită, încît îi trebui mult ca să se încredinţeze că el nu glumea şi că frumosul ei vis era doar o închipuire, o iluzie deşartă. Auzindu—l cum o repede, se simţi jignită pînă—n străfundul sufletului şi într—atît de ruşinată, încît o clipă nu ştiu ce să facă. Apoi pieptul începu să—i salte, ochii i se umplură de lacrimi şi, în deznădejdea ei, simţi nevoia să încerce şi celălalt vis — un apel la mila băiatului ei :

—Vai, dom' Tom, măicuţa ta, sărmana, o duce atît de greu de la o vreme, şi—i aşa de beteagă că nu poa' să mai muncească, încît dacă i—ai da un dolar, doar un dolar...

Tom se ridică atît de brusc în picioare, încît Roxy tresări de spaimă.

—Un dolar ? Să—ţi dau un dolar ? îmi vine să te strîng de gît ! De asta ai venit aici ? Cară—te ! Piei din ochii mei !

Roxy o porni încetişor spre uşă, dar la jumătatea drumului se opri şi spuse cu mîhnire în glas :
—Dom' Tom, te—am crescut cînd erai prunc şi te—am îngrijit pînă—ai ajuns băiat mare, acu' eşti tînăr şi bogat, iar eu mi—s săracă şi bătrînă, şi—am venit la tine crezînd c—o s—o ajuţi pe mămica ta pe scurtul drum ce i—a mai rămas de străbătut pîn' la moarte...

Lui Tom cântecul acesta îi plăcea şi mai puţin decît ce; de mai înainte, pentru că stîrnea un fel de ecou în conştiinţa lui ; de aceea îi tăie vorba, spunîndu—i cu hotărîre deşi fără asprime în glas, că n—o putea ajuta cu nici un chip.
—Chiar n—o să m—ajuţi, dom' Tom ?
—Nu ! Şi acum, cară—te şi nu mă mai deranja ! Roxy îşi lăsase capul în jos, într—o atitudine umilă, da' în piept îi ardeau, cu flacără mare, vechile amărăciuni Ridicîndu—şi încet capul, în vreme ce trupul statuar îşi recăpăta. În neştire, ţinuta dreaptă şi imperioasă, precum şi întreaga măreţie şi graţie a tinereţii pierdute, rosti răspicat, subliniindu—şi fiece vorbă cu un deget acuzator :

—Tu ai vrut—o. Ţi s—a dat o şansă, da' tu ai călcat—o în picioare. Cînd o să ţi se mai ivească una. o să cazi în genunchi şi—o s—o *cerşeşti !*

Un fior de gheaţă îl străbătu pe Tom, fără să ştie de ce (căci, dacă s—ar fi gîndit mai bine, şi—ar fi dat seama că asemenea vorbe, rostite în chip atît de solemn, nu puteau să nu înfioare), totuşi răspunse pe un fon batjocoritor şi amenînţător, cum era şi firesc din parte—i :

—*Tu* să—mi dai *mie* o şansă ? Ce—ar fi să cad în genunchi de pe—acum ? Dar dacă nu vreau, ce—o să se întîmple ? Tare—aş vrea să ştiu !

—Uite ce—o să se—ntîmple : o să mă duc la unchiu—tău şi—o să—i spun tot ce ştiu despre tine !

—Tom păli, iar Roxy observă această schimbare la faţă. Gînduri tulburătoare începură să se perinde prin mintea lui Tom :

„De unde—ar putea să ştie ? Şi totuşi trebuie că şi—a dat seama, se vede după mutra ei. N—au trecut decît trei luni de cînd l—am convins pe bătrîn să—şi refacă testamentul, şi m—am şi vîrît pînă—n gît în datorii ! Mă străduiesc din răsputeri să evit o demascare care m—ar distruge, şi iată că tocmai acum, cînd am oarecari şanse de a păstra ascunsă taina, în caz că nu ne amestecă nimeni — diavoliţa asta a mirosit care—i situaţia ! Mă întreb cît anume ştie ? A, mi se frînge inima, nu altceva ! Dar trebuie neapărat s—o îmbunez, n—am încotro."

Şi, silindu—se să scoată un rîs vesel, spuse, cu un glas cam dogit :

—Haide, hai, Roxy dragă, doi prieteni vechi ca tine şi ca mine n—are rost să se certe. Uite—ţi dolarul. Şi acum, spune—mi ce anume ştii ?

Roxy rămase locului, fără să întindă mîna spre hîrtia de un dolar : era rîndul ei să respingă cu dispreţ linguşelile menite s—o amăgească, şi nu pierdu ocazia.

—Ce anume ştiu ? zise ea cu un glas necruţător şi cu o expresie implacabilă, ce—l făcură pe Tom să—şi dea seama că pînă şi un fost sclav îşi poate aduce aminte, măcar pentru zece minute, de insultele şi injuriile primite în schimbul unor vorbe frumoase, şi că se poate răzbuna cu plăcere cînd i se ivea prilejul. Uite ce anume ştiu. Ştiu destul ca să arunc în aer testamentu' ăla — ba chiar *mai mult!*

—Mai mult ? îngînă el, speriat. Ce înseamnă, mai mult ? Unde e loc pentru mai mult ?

Roxy avu un rîs batjocoritor, apoi îi răspunse, scuturînd din cap şi proptindu—şi mîinile—n şold :

—Da, da, sigur c—ai vrea să ştii, tu, cu dolaru' ăsta care nu face doi bani ! Ce—ţi închipui c—o să—ţi spun, cînd n—ai nici o lăţcaie în buzunar ? O să—i spun lu' unchiu—tu, chiar acu' o să—i spun, iar el o să—mi dea cinci dolari pentru veste, şi—o să fie tare bucuros s—o afle !

Şi Roxy porni spre uşă, cu paşi repezi. Cuprins de panică, Tom o apucă de poala rochiei şi o imploră să mai aştepte.

—Păi, vezi ? ce—ţi spuneam eu ? rîse ea, întorcîndu—se cu faţa spre el.
—Tu ? Nu—mi amintesc nimic. Ce anume mi—ai spus ?
—Ţi—am spus că data viitoare cînd o să—ţi dau o şansă, o să cazi în genunchi şi—o s—o cerşeşti !

Tom rămase perplex o clipă, apoi bîigui, gîtuit de spaimă :
—Nu, Roxy, nu se poate să—mi ceri ceva atît de îngrozitor ! Nu se poate să vorbeşti serios !
—Acuşi—acuşi o să—ţi dai seama dacă vorbesc serios sau nu ! Cînd am venit aici, ca să te laud cu smerenie că te—ai făcut băiat mare şi frumos, şi ca să—ţi amintesc cum te—am crescut şi te—am îngrijit cînd erai bolnav şi n—aveai altă mamă în afară de mine, şi ca să te rog să—mi dai un dolar — că să—mi cumpăr ceva de mîncare — ai început să mă ocărăşti şi să m—ameninţi ! Ei bine, îţi mai dau o ultimă şansă, da' să ştii că n—aştept mai mult de—o jumate de secundă, auzi ?

Tom se lăsă în genunchi şi—ncepu să se milogească :

—Poftim, îţi cerşesc îndurare, şi zău că nu mă prefac ! Şi—acum, te rog să—mi spui, Roxy !

Moştenitoarea a două secole de umilinţe şi de ocări îl privi îndelung, vizibil satisfăcută, apoi îi răspunse :

—Un tînăr şi chipeş domn alb îngenunchind în faţa unei negrese ! E tot ce—mi doream să văz înainte să mă cheme Ăl de Sus ! Hai, Gabriele, sună din trîmbiţă, sînt gata... Scoală—te !

Tom se ridică în picioare şi spuse, spăşit :

—Nu mă mai pedepsi, Roxy ! Am meritat pedeapsa ta, dar fii bună şi iartă—mă! ?Nu te du la unchiul — hai, spune—mi, şi—ţi dau cinci dolari.

—Cred şi eu c—o să mi—i dai ! Şi nu doar atît. Da' n—o să—ţi spun nimic aici...

—Da' unde ?

—În casa cu stafii — ţi—e frică de ea, cumva ?

—Nu....

—Ei bine, vino acolo azi—noapte pe la zece sau un'ş'pe, urcă—te pe scara de frînghie, fiin'că aia de lemn e ruptă, şi—o să mă găseşti. Stau în casa aia fiin'că nu—mi pot îngădui să stau nicăieri altundeva.

Şi Roxy porni spre uşă, dar se opri ca să adauge :

—Dă—mi dolaru' ăla !

Tom i—l dădu. Roxy cercetă hîrtia, apoi spuse :

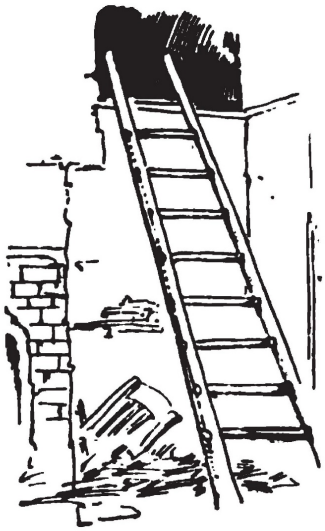

—Hm ! E limpede că banca a dat faliment ! Şi porni din nou spre uşă, dar se opri iarăşi :

—Al puţin whisky ?

—Da, am niţel.

—Adu—l încoace !

Tom dădu fuga sus, în odaia lui şi aduse o sticlă aproape plină. Roxy o duse la gura şi sorbi o duşcă. Ochii îi străluceau de satisfacţie.

—E fain, exclamă ea, vîrînd sticla sub broboadă. O iau cu mine !

Tom îi deschise uşa, cu smerenie, iar ea ieşi, dreaptă şi ţanţoşă ca un grenadir.

CAPITOLUL 9. TOM PRACTICĂ SYCOPHANCY

„De ce ne bucurăm la o naştere şi ne întristăm la o înmormîntare ? Pentru că nu—i vorba de noi."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„E uşor să găseşti cusururi, dacă ai această înclinaţie. A fost odată un om care, neputînd găsi vreun cusur cărbunelui, se plîngea că în compoziţia acestuia intraseră prea multe broaşte preistorice."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Tom se trînti pe canapea; prinzîndu—şi faţa în palme şi rezemîndu—şi coatele pe genunchi, începu să se legene încoace şi încolo, gemînd : „Am căzut în genunchi în faţa unei negrese ! Credeam că atinsesem ultimele trepte ale decăderii, dar ele nu—s nimic pe lingă umilinţa îndurată adineauri... Mă consolez totuşi cu gîndul că, de data asta, am atins fundul : mai jos nu mă pot prăbuşi !" Consolarea lui era, însă, pripită.

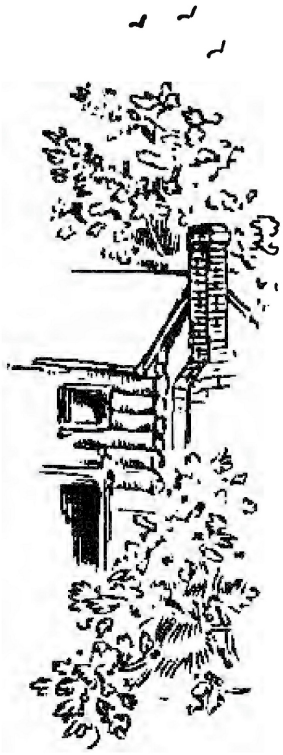

La orele zece în noaptea aceea, Tom — palid, fără vlagă şi nenorocit — se caţără pe scara de frînghie din casa bîntuită de stafii. Roxy îl aştepta la uşa uneia dintre încăperi, căci îl auzise venind.

Era o casă de lemn, cu două caturi, lăsată în părăsire cu vreo cîţiva ani în urmă, cînd se zvonise c—ar fi bîntuită. Nimeni nu mai voia să locuiască în ea, sau măcar să se apropie, noaptea, ba, unii o ocoleau chiar şi ziua. Fiind singura casă de acest fel, fusese poreclită cosa *cu stafii.* Se părăginise rău de tot, din pricină că nimeni nu se îngrijea de ea, de atîta vreme. Se afla cu vreo trei sute de iarzi mai departe de locuinţa lui Wilson Zevzecul, de care—o despărţea un teren viran ; era ultima casă din acea margine a tîrguşorului.

Tom o urmă pe Roxy în încăpere. într—un colţ al acesteia, Roxy îşi încropise un culcuş de paie curate, pe perete atîrnau cîteva rochii ieftine dar bine păstrate, un felinar de tablă îşi azvîrlea pe podea fluturaşii de lumină, iar ici—colo se vedeau nişte lădiţe şi lăzi de săpun, care serveau drept scaune. După ce se aşezară pe două dintre ele, Roxy îi vorbi astfel :

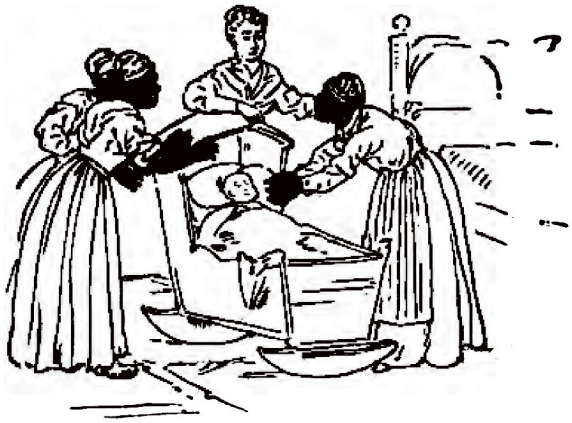

—Uite ce e, o să—ncep prin a—ţi spune taina şi abia după aia o să primesc banii. Nu mă grăbesc. Da' tu, ce crezi c—o să—ţi spun ?

—Păi, ştiu şi eu ?... Ah, Roxy, nu mă mai canoni atîta ! Spune—mi de—a dreptul, zi că ai descoperit în ce bucluc m—am vîrît prin păcatele şi nechibzuinţa mea !

—Lasă păcatele şi nechibzuinţa ! Nu, scumpişorule, nu despre asta e vorba ! Asta nu—i nimic, pe lîngă ce ştiu eu.

—Ce vrei să spui, Roxy ? o întrebă el, holbîndu—se.

Ea se ridică în picioare, aprigă ca o ursitoare pe cale de a—şi rosti solia.

—Vreau să—ţi spun atît — şi jur că—i adevărat — că nu eşti mai rudă cu dom' Driscoll decît sînt eu însămi! *Asta* vreau să—ţi spun !

Şi ochii i se luminară de bucuria triumfului.

—Cum ? !

—Da, scumpişorule ! Şi nu numai atît. Eşti un, *negru ! Te—ai născut* negru, şi *sclav !* Chiar în clipa asta eşti un sclav negru, iar dacă—o să i—o spun lu' dom' Driscoll, are să te vînză la vale pe rîu, pînă s—ajungi cu două zile mai bătrîn decît acu'.

—E—o minciună gogonată, palavragioaică bătrînă ce eşti !

—Nu—i nici o minciună, e adevăru' curat, aşa să—mi : ajute Dumnezeu ! Da, scumpişorule, eşti *fiul meu !*

—Diavoliţă !

—Iar băiatu' ăla nenorocit pe care l—ai cotonogit azi, e fecioru' lu' Percy Driscoll şi *stăpînu—tău !*

—Scorpie !

—Numele lui e Tom Driscoll, iar al tău Valet de Chambre, nume de familie nici n—ai, fiin'că negrii n—au nume de familie !

Tom sări în picioare şi, apucînd un retevei, îl ridică s—o lovească, dar maică—sa izbucni în rîs :

—Aşază—te la loc, puişorule ! Crezi că poţi să mă sperii ? Nu eşti în stare, unul ca tine nu mă poate speria. Ai putea, cred, să mă—mpuşti pe la spate, dacă ţi s—ar ivi prilejul, da, aşa ceva s—ar potrivi cu firea ta, te cunosc eu bine ! — numai că mie nu—mi pasă c—aş putea fi omorîtă, fiin'că toate astea sînt aşternute pe—o hîrtie, care—i în mîini sigure, în mîinile unuia care ştie la cine să se ducă, în caz că—s omorîtă. Nu, scumpişorule, dacă o crezi pe maică—ta la fel de neroadă ca şi tine, te—nşeli amarnic, aşa să ştii ! Şi—acu', stai liniştit şi poartă—te cum se cuvine — să nu te mai scoli în picioare pînă nu—ţi zic eu!

Tom se foi ce se foi, pradă unui vîrtej de gînduri şi simţăminte contradictorii, apoi spuse, cu un soi de convingere :

—Toate astea sînt aiureli. N—ai decît să te duci şi să faci ce vrei. Am isprăvit cu tine !

Roxy nu—i răspunse. Luînd felinarul, pomi spre uşă.

—Vino înapoi! o imploră el, năpădit de fiori de gheaţă. N—am vrut să spun asta, Roxy, îmi retrag cuvintele, şi n—o să le mai repet niciodată ! Vino înapoi, Roxy !

Femeia rămase o clipă locului, apoi rosti cu gravitate :

—Uite ce e, Valet de Chambre, încetează să—mi mai spui „Roxy", doar nu eşti de—o seamă cu mine ! Copiii nu le spun pe nume mamelor lor. Mie să—mi zici „mămico", sau „mamă" — măcar atunci cînd nu—i nimeni altcineva de faţă. Ia să te—aud !

Tom se strădui din răsputeri şi, pînă la urmă, izbuti să—i spună „mamă".

—În regulă. Vezi să nu mai uiţi, dacă vrei să—ţi meargă bine. Şi—acu', fiin'că—ai zis chiar tu că n—o să mai spui niciodată că—i o minciună, îţi atrag atenţia că dacă—o să mai spui aşa ceva, o să fie pentru ultima oară : căci dac—o să mai repeţi chestia asta, o să mă duc glonţ la dom' judecător şi—o să—i zic cine eşti, şi—o să—i aduc şi *dovada !* Mă crezi în stare ?

—O, nu numai că te cred, dar *ştiu* c—aşa e ! gemu Tom.

Roxy triumfase pe deplin. N—ar fi putut să dovedească nimic, nimănui, şi minţise afirmînd că lăsase totul în scris : ştia însă cu cine are de—a face, şi rostise ambele afirmaţii fără să se îndoiască nici o clipă de efectul pe. care—l vor produce.

Aşezîndu—se pe lada de luminări, pe care mîndria şi satisfacţia ei o transformau într—un tron, spuse :

—Şi acum, Chambers, destul cu prostiile, să trecem la treabă ! Întîi şi—ntîi o să—i dai mămichii o jumate din ăi cincizeci de dolari pe care—i capeţi pe lună. Scoate—i la iveală !

Tom, însă, n—avea decît şase dolari în buzunar. *I—i* dădu, făgăduindu—i să—i aducă, începînd din luna viitoare, jumătate din „pensia" lui.

—Chambers, cîte datorii ai ?

—Aproape trei sute de dolari, îi răspunse Tom, tremurînd.

—Şi cum ai de gînd să le achiţi ?

—Nu ştju. nu—mi pune asemenea întrebări îngrozitoare !

Dar Roxy stărui, pînă cînd Tom îi mărturisi că obişnuia să umble deghizat prin casele oamenilor,

şterpelind obiecte de mică valoare ; cu vreo două săptămîni înainte, cînd lumea îl credea plecat la Saint Louis, îşi prădase ceva mai mult concetăţenii, deşi se îndoia că obiectele furate Rar fi fost de—ajuns pentru achitarea datoriilor. Avînd în vedere starea de spirit aţîţată a oamenilor, se temea să întreprindă o nouă expediţie. Roxy se arătă înţelegătoare şi se oferi să—l ajute, ceea ce însă el îl cam sperie. Cu tremur în glas, îi spuse că s—ar simţi mult mai sigur şi mai la adăpost, dacă ea ar pleca din tîrguşor. I—ar fi explicat şi de ce, dacă Roxy nu l—ar fi întrerupt, spunîndu—i că—i gata să plece : îi era, cică, totuna unde anume va locui, I dacă—şi va primi regulat partea de bani.

—N—o să plec prea departe şi—o să vin aici o dată pe lună, după bani. Acu' nu te mai urăsc atîta, da' să ştii că te—am urît ani de—a rîndul — oricine te—ar fi urît ! Fiin'că, deh ! cu ce m—am ales după ce ţi—am schimbat locu' îri leagăn şi ţi—am dat un nume bun şi—o familie bună, de—ai ajuns un domnişor alb şi bogat, îmbrăcat în straie de oraş ? M—ai dispreţuit mereu şi m—ai ocărît în faţa oamenilor, nelăsîndu—mă să uit nici o clipă că—s o negresă... Şi Roxy izbucni în plîns.
—Dar ştiai că eu n—am habar că—mi eşti mamă ! Şi apoi...
—Lasă asta, acu'. Treacă de la mine. O să uit. Da' nu cumva să mă faci să—mi mai aduc aminte vreodată, c—o să—ţi pară rău, aşa să ştii ! adăugă ea pe un ton fioros.

La despărţire, Tom îi spuse pe tonul cel mai convingător de care era capabil :'
—Mamă, n—ai vrea să—mi spui cine—i tatăl meu ?

Îşi închipuise că pune o întrebare penibilă, dar se înşelase. Roxy îi răspunse, scuturând din cap cu mîndrie :
—Dacă vreau să—ţi spun ? N—am nimic contra. N—ai nici un motiv să—ţi fie ruşine de tată—tău, aşa să ştii ! Era ăl mai de soi bărbat din tîrguşoru' ăsta — din neamu' ăl vechi din Virginia. Din primele familii. Un neam la fel de cilibiu ca Driscoll şi ca Howard, mai cilibiu nici că se poate.

Şi, luîndu—şi un aer şi mai mîndru, adăugă răspicat :
—Îl mai ţii minte pe Colonelu' Cecil Burleigh Essex, care—a murit în anu' cînd a murit şi Driscoll, babacu' lui Tom, şi—a fost dus la groapă de toţi capii bisericii şi de toţi masonii, de—a fost o înmormîntare cum n—a mai pomenit tîrguşoru' ăsta ? Ei bine, *el* ţi—a fost tată !

Sub imperiul satisfacţiei pe care—o simţea, parcă întinerise, căpătînd o graţie şi o măreţie care—ar fi putut trece drept regeşti, într—un cadru ceva mai potrivit.
—Nu se află negru mai cilibiu ca tine în tîrguşorul ăsta. Şi—acu', du—te ! Şi ţine—ţi capu' sus, ai tot dreptu', ţi—o jur!

CAPITOLUL 10. NIMFA SE DESTĂINUIE

„Toţi se văietă că le vine greu să moara — stranie plîngere în gura unor oameni care au trebuit să trăiască."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„Cînd eşti furios, numără pînă la patru ; cînd eşti foarte furios, înjură !"
Calendarul lui Wilson Zevzecul

În noaptea aceea. Tom se trezi de nenumărate ori din somn, spunîndu—şi : „Ce bine că totul n—a fost decît un vis'!" Înainte de a adormi din nou, îşi spunea însă, gemînd : „Sînt un negru ! Un negru ! Mai bine—aş muri !"

Se trezi în zori, repetîndu—şi încă o dată acest gînd îngrozitor şi se hotărî să nu se mai lase în voia somnului, prea îl amăgea ! începu să reflecteze la soarta lui vitregă.

„De ce au fost făcuţi negrii şi albii ? se întreba. Ce crimă a săvîrşit cel dinţii negru, de şi—a atras blestemul pentru tot neamul lui ? Şi de ce această îngrozitoare deosebire între alb şi negru ?... Cît de grea îmi apare, în dimineaţa asta, soarta negrilor — şi totuşi, pînă aseară un asemenea gînd nici nu—mi trecea prin minte..."

Rămase aşa încă vreo oră, oftînd şi gemînd. Apoi „Chambers" veni să—l anunţe, cu smerenie, că micul dejun e aproape gata. „Tom" roşi pînă—n vîrful urechilor văzînd cum acest tînăr şi aristocratic alb se umileşte în faţa lui, a unui negru, şi i se adresează cu „stăpîne".

—Piei din ochii mei ! îl repezi el.

Iar cînd tînărul ieşi, îşi spuse : „Nu mi—a făcut nici un rău, nenorocitul ! Dar nu—l mai pot vedea în ochi, fiindcă—i Driscoll, stăpînul cel tînăr, iar eu sînt... ah, mai bine
muream !"

O erupţie gigantică, aidoma celei de acum cîţiva ani a vulcanului Krakatoa, însoţită de cutremure, furtuni marine şi nori de pulbere vulcanică, schimbă peisajul înconjurător, făcîndu—l de nerecunoscut, doborînd platourile înalte, ridicînd terenurile joase, înlocuind deserturile cu lacuri limpezi şi transformînd în deserturi cîmpiile verzi. Teribila catastrofă abătută asupra lui Tom îi schimbase cam în acelaşi fel peisajul moral. Unele din terenurile lui joase fuseseră înălţate la nivelul unor idealuri, iar unele din idealuri se prăbuşiseră în văi, unde zăceau grămadă, printre bulgării de lavă, cenuşă şi pucioasă.

Zile în şir, rătăci prin locuri pustii, reflectînd, încercînd să—şi găsească un echilibru. Cînd întîlnea vreun prieten, constata că deprinderile de—o viaţă se evaporaseră în chip misterios : braţul îi atîrna bleg, în loc să întindă maşinal mîna pentru a o strînge pe—a celuilalt. „Negrul" din el îşi proclama umilinţa, roşind, ruşinat. Acelaşi „negru" din el se arăta mirat cînd prietenul alb îi întindea sau pe trotuar, vreunui vagabond alb. Cînd Rowena — idolul pe care—l adora în taină — îl poftea în casă, „negrul" din el bîiguia o scuză, temîndu—se să intre şi să stea de vorbă, ca de la egal la egal, cu albii. Acelaşi „negru" se furişa de colo pînă colo, ca o umbră, închipuindu—şi că vede pe toate feţele zugrăvindu—se bănuiala sau poate chiar certitudinea identităţii lui ; la fel, şi în gesturile şi în vocile lor. Purtarea lui Tom era atît de stranie şi de nefirească, încît oamenii băgară de seamă : se întorceau să—l privească lung, ori de cîte ori trecea pe lingă ei, iar cînd el le înfrunta privirea — căci nu putea face altfel, oricît s—ar fi împotrivit ispitei — şi surprindea pe feţele lor acea expresie uimită, se simţea năpădit de o senzaţie de greaţă şi se grăbea să se facă nevăzut. Cu timpul, ajunse să se simtă urmărit şi să arate ca un om hărţuit, aşa că fugea mereu departe de tîrguşor, pe dealurile pustii, spunîndu—şi că—i însemnat cu pecetea lui Ham.

Nu se mai atingea nici de mîncare ; „negrul" din el se ruşina să stea la masă cu albii, temîndu—se să nu fie dat în vileag. Odată, cînd judele Driscoll îi spusese : „Ce—i cu tine ? Arăţi smerit ca un negru", se simţise întocmai «Cum se zice că se simte un asasin cînd acuzatorul exclamă : „Tu eşti făptaşul !" Tom îi răspunsese că nu se simte bine şi plecase de la masă.

Complimentele şi solicitudinea „mătuşii" sale deveniseră insuportabile, şi nu mai ştia cum să le ocolească.

În tot acest timp, ura împotriva „unchiului" crescuse în sufletul lui. „El e alb, îşi spunea, iar eu sînt sclavul lui, proprietatea lui personală, şi mă poate vinde, la fel ca pe cîinele lui."

Cam la o săptămînă după cele întîmplate, Tom ajunsese să creadă că însuşi caracterul lui suferise o schimbare radicală. Asta, însă, din pricină că nu se cunoştea în multe privinţe, părerile îi erau cu totul schimbate, şi n—aveau să mai fie vreodată la fel ca înainte, dar structura fundamentală a caracterului său nu se schimbase şi nu se putea schimba. Două—trei trăsături importante se modificaseră totuşi, iar cu timpul această modificare putea duce, eventual, la consecinţe destul de serioase. Sub influenţa acelei mari răsturnări mintale şi morale, caracterul şi deprinderile sale păreau să se fi schimbat cu desăvîrşire, dar ele începură să se aşeze din nou în vechiul lor făgaş, curînd după ce furtuna se potoli. Treptat, omul îşi recapătă vechile apucături frivole şi uşuratice, ca şi vechiul fel de a se purta şi de a vorbi, încît nimeni din preajmă n—ar fi putut desluşi în persoana lui ceva care să—l deosebească de nepăsătorul şi debilul Tom de odinioară.

Expediţia de jaf pornită împotriva tîrguşorului se soldă cu rezultate mai bune decît scontase el însuşi, îngăduindu—i să siringă suina necesară pentru achitarea datoriilor de la jocul de cărţi şi să scape de pericolul de a fi demascat de către unchiul său (care—ar fi fost în stare să anuleze din nou testamentul). Cu maică—sa ajunsese să se împace binişor. Cu toate că încă nu—l putea iubi, socotindu—l „un nimeni", firea ei dominatoare avea nevoie de ceva sau de cineva pentru a—şi impune autoritatea, şi un „nimeni" era mai bine decît nimic. Tăria ei de caracter, ca şi atitudinile ei agresive şi autoritare îi stîrneau admiraţia, în ciuda faptului că primea mai multe dovezi în acest sens decît ar fi avut nevoie. De obicei, însă, ea îi vorbea mai ales despre micile secrete ale principalelor familii (în ale căror bucătării se ducea ori de cîte ori poposea în tîrguşor, ca să le jumulească), iar Tom savura acest gen de conversaţie. Roxy îşi primea cu regularitate partea ei din pensie, adică jumătate, pe care Tom i—o aducea în casa cu stafii,

profitînd de ocazie pentru a sta de vorbă cu dînsa. Din cînd în cînd, ea îl vizita acolo şi în alte zile.

Uneori Tom se repezea pînă la Saint Louis, unde rămînea cîteva săptămîni în şir ; în cele din urmă, ispita puse din nou stăpînire pe el. Cîştigă o grămadă de bani, apoi îi pierdu, ba se mai şi îndatora, făgăduind însă că—şi vii achita grabnic datoriile.

În acest scop, puse la cale o nouă expediţie în tîrguşorul lui. În alte localităţi nu îndrăznea să „lucreze", căci se temea să pătrundă în casele ale căror intrări şi ieşiri nu le cunoştea, cum nu cunoştea nici deprinderile locatarilor lor. în miercurea de dinaintea sosirii celor doi gemeni, el veni în casa cu, stafii, după ce—i scrisese „mătuşii" Pratt că va sosi abia peste două zile — şi rămase ascuns acolo împreună cu maică—sa, pînă—n zorii zilei de vineri, cînd merse la locuinţa „unchiului". Intrînd pe uşa din dos, pe care—o deschise cu propria—i cheie, se furişă în odaia lui, unde se putea folosi de oglindă şi

de articolele de toaletă. Îşi pregătise un rînd de îmbrăcăminte femeiască pentru a se deghiza, iar acum purta o rochie de—a maică—si, cu voal şi cu mănuşi negre. Era gata să pornească în expediţie, cînd zări deodată silueta lui Wilson în fereastra casei de peste drum şi—şi dădu seama că şi Wilson îl observase. După ce—i oferi lui Wilson spectacolul unor gesturi şi mişcări graţioase, se făcu nevăzut şi—şi schimbă travestiul, îmbrăcîndu—se în rochia lui Roxy, apoi coborî şi ieşi pe uşa din dos, îndreptîndu—se spre tîrguşor pentru a face o recunoaştere la faţa locului.

Nu se simţea însă la largul lui. Îmbrăcase din nou rochia lui Roxy, adăugînd la acest travesti încovoierea unei femei bătrîne, pentru ca Wilson să nu dea atenţie unei babe care iese, în zorii zilei, pe uşa din dos a unui vecin, dacă se mai uita cumva în direcţia aceea. Dar dacă Wilson îl văzuse cumva ieşind şi—l luase la ochi, ba chiar îl urmărise ? Gîndul acesta îl făcu pe Tom să se înfioare. Renunţă la expediţie pentru ziua aceea şi se grăbi să se întoarcă la casa cu stafii, pe drumul cel mai întunecos.

Maică—sa era plecată, dar la un moment dat se întoarse, aducîndu—i vestea că în casa lui Patsy Cooper are loc o mare sindrofie, şi—l convinse că aceasta era o ocazie rară, anume trimisă de Pronie. Drept care, Tom o porni în expediţie, o expediţie încununată de un frumos succes, avînd în vedere că în casa lui Patsy Cooper se strînsese atîta lume. Succesul acesta îi dădu curaj, ba chiar idei îndrăzneţe, încît, după ce se întîlni cu Roxy pe o alee dosnică, pentru a—i înmîna prada, se întoarse la sindrofie pentru a adăuga prăzii niscaiva bunuri de preţ din casa lui Patsy Cooper.

După această lungă digresiune, să ne întoarcem la momentul în care—l lăsasem pe Wilson Zevzecul, adică în seara de vineri, cînd, aşteptînd sosirea gemenilor, medita la ciudata apariţie întrezărită în zorii acelei zile : cine putea fi fata aceea neruşinată din dormitorul tînărului Tom Driscoll?

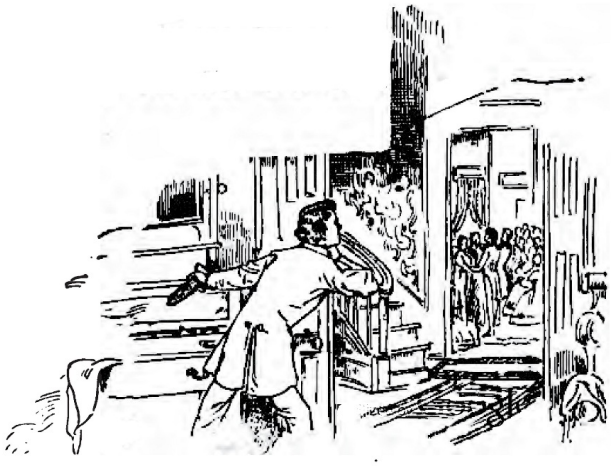

CAPITOLUL 11. SENZAȚIONALA DESCOPERIRE A ZEVZECULUI

„Există trei feluri de a—i face plăcere unui autor, toate trei alcătuind o scară a complimentelor, mereu suitoare: 1)să—i spui că i—ai citit una dintre cărţi ;2)să—i spui că i—ai citit toate cărţile ;3)să—l rogi să—ţi îngăduie să citeşti manuscrisul viitoarei sale cărţi. Numărul 1 îţi asigură stima lui ; numărul 2 îţi aduce admiraţia lui ; numărul 3 îţi deschide drumul spre inima lui."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

”Cît despre adjective : cînd ai îndoieli în privinţa lor, elimină—le !"
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Cei doi gemeni sosiră aşadar şi Wilson intră în vorbă cu ei. O conversaţie plăcută şi liberă, sub influenţa căreia prietenia dintre ei se întări. La rugămintea gemenilor, Wilson îşi scoase din buzunar calendarul şi citi cîteva pasaje, pe care gemenii le elogiară ; autorul se arătă atît de încîntat, încît acceptă

bucuros să le împrumute unele pagini din lucrarea sa, pentru o lectură la domiciliu. In cursul numeroaselor lor călătorii, cei doi gemeni descoperiseră că există trei feluri sigure de a cuceri simpatia unui autor ; acum, încercau felul cel mai eficace.

Deodată, convorbirea lor fu întreruptă de apariţia tînărului Tom Driscoll. Acesta pretindea că—i vede pentru prima oară pe distinşii oaspeţi, dar de fapt îi zărise în timpul sindrofiei, pe cînd jefuia casa. Cei doi gemeni observară că tînărul era destul de chipeş şi că avea nişte mişcări unduioase, pline de graţie. Dar, spre deosebire de Angelo, care nu găsea nimic bătător la ochi în înfăţişarea lui, Luigi avea impresia că tînărul e un om ascuns şi viclean. Felul lui de a vorbi i se părea plăcut lui Angelo, dar nu şi lui Luigi. Angelo îşi spunea că tînărul e destul de simpatic, dar Luigi nutrea unele rezerve. Prima contribuţie a lui Tom la conversaţia generală fu o întrebare pe care i—o pusese de—o sută de ori lui Wilson : o punea totdeauna pe un ton vesel, jovial, deşi era menită să răscolească o rană ascunsă ; de data asta, Wilson sări ca ars, deoarece erau de faţă cei doi.

—Cum mai merge avocatura ? Ai avut vreun client ! Wilson îşi muşcă buzele, dar răspunse, silindu—se să pară nepăsător :

—Încă nu.

În biografia lui Wilson prezentată celor doi gemeni, judele Driscoll omisese să pomenească detaliul profesiunii sale de avocat.

—Ştiţi, domnilor, zise Tom rîzînd, Wilson e avocat, dar pentru moment nu—şi practică meseria.

Deşi zeflemeaua îl cam ustura, Wilson se stăpîni şi spuse, fără pic de mînie în glas :

—E adevărat, nu o practic. E adevărat că n—am avut niciodată un client şi că am fost nevoit să—mi cîştig timp de douăzeci de ani o pîine amară muncind ca expert contabil într—un tîrguşor în care ocaziile de a pune ordine în registrele de contabilitate se ivesc foarte rar. Dar tot atît de adevărat e şi faptul că m—am pregătit temeinic pentru profesiunea de avocat. Cînd eram de vîrsta ta, Tom, mi—am ales o profesiune şi am dobîndit grabnic competenţa necesară.

Tom avu o tresărire nervoasă.

—Nu mi s—a ivit niciodată prilejul s—o practic şi s—ar putea să nu mi se ivească nici în viitor, urmă Wilson. Dar dacă mi se va ivi vreodată, mă va găsi pregătit, fiindcă în toţi aceşti ani mi—am împrospătat mereu studiile juridice.

—Asta zic şi eu, tărie de caracter! îmi place de dumneata. Mă bate gîndul să—ţi încredinţez toate afacerile mele. Afacerile mele şi avocatura dumitale s—ar cuveni să facă, zău, casă bună. Dave !

Şi Tom izbucni din nou în rîs.

Wilson era cît pe ce să—i răspundă, gîndindu—se la fata din dormitor : „Dacă mi—ai încredinţa afacerile tale murdare, s—ar putea să iasă ceva !" Se mulţumi însă să—i atragă atenţia că problema pusă de el nu prea avea legătură cu discuţia.

—Prea bine, zise Tom. Să schimbăm subiectul. Presupun că aveai de gînd să—mi mai dai un bobîrnac, aşa că, oricum, prefer să schimbăm vorba. Cum mai merge afacerea Marelui Mister ? Ştiţi, Wilson şi—a pus în gînd să cumpere toate geamurile din prăvălii pentru a le mînji cu amprente digitale. Ar cîştiga o avere, vînzîndu—le la un preţ uriaş capetelor încoronate din Europa, ca să—şi împodobească palatele. Hai, spune, Dave !

Wilson aduse trei din lamelele lui de sticlă şi începu să explice :

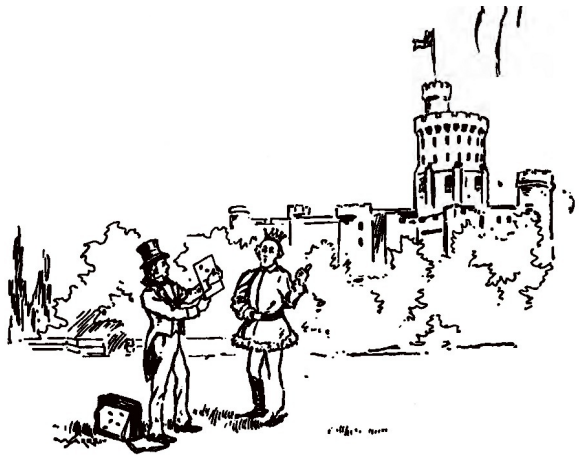

—Le cer oamenilor să—şi treacă prin păr degetele mîinii stingi, ca să li se impregneze cu un strat subţire de unsoare naturală, apoi îi pun să apese pe sticlă. Amprenta fină se păstrează, dacă nu intră în contact cu vreo substanţă capabilă s—o şteargă. începe tu, Tom !
—Păi, cred că mi—ai mai luat de vreo două ori amprentele.
—Aşa e, dar ultima oară erai un băieţaş în vîrstă de doisprezece ani.
—E adevărat. Fireşte, m—am schimbat cu desăvîrşire de atunci încoace. Şi apoi, capetelor încoronate le place, cred, varietatea.

Îşi trecu degetele prin părul tuns scurt, apoi le apăsă, pe rînd, pe lamela de sticlă. Angelo îşi lăsă amprentele pe o altă lamelă, iar Luigi pe o a treia. Wilson scrise numele şi data pe fiecare dintre lamele, apoi le puse deoparte.

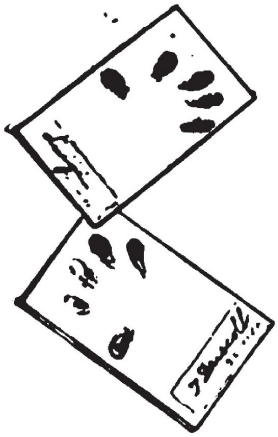

—N—aş fi zis nimic, rîse Tom, dar dacă ceea ce cauţi e varietatea, înseamnă că ţi—ai rost o lamelă. Amprenta unui geamăn e leit cu—a fratelui său.
—Oricum, îmi place să le am pe amîndouă, replică Wilson, întorcîndu—se la locul lui.
—Ascultă, Dave, zise Tom, parcă obişnuiai să le şi ghiceşti oamenilor atunci cînd le luai amprentele. Ştiţi, Dave e un geniu multilateral — da, domnilor, un geniu de mare clasă, un savant de valoare care se iroseşte în acest tîrguşor, un profet care se bucură de stima acordată îndeobşte profeţilor în ţara lor — fiindcă aici lumea nu dă doi bani pe ştiinţa lui şi afirmă că în loc de cap are—o fabrică de idei, nu—i aşa, Dave ? Dar nu—i nimic, o să vină o zi cînd o să—şi lase el amprenta — amprenta digitală, ha, ha ! Dar zău că merită să—l lăsaţi să vă citească şi—n palmă o dată — merită toţi banii, să ştiţi ! Păi, e—n stare să vă citească pînă şi—n zbîrciturile pielii, la fel de uşor cum ar citi într—o carte, şi să vă spună nu numai vreo cincizeci—şaizeci de lucruri care au să vi se întâmple, dar şi vreo cincizeci—şaizeci de mii de lucruri care n—au să vi se întîmple. Hai, Dave, arată—le acestor domni ce fel de savant atoateştiutor avem noi în acest tîrguşor, şi nici măcar nu ne dăm seama !

Wilson răbda în tăcere această ploaie de săgeţi, iar cei doi gemeni sufereau împreună cu el, şi pentru ei. Socotind că, acum, cel mai bun mijloc de a—l consola era să ia în serios afirmaţiile făcute în batjocură de Tom, Luigi spuse :

—Am asistat în peregrinările noastre la unele demonstraţii de chiromanţie şi ştim prea bine ce rezultate uimitoare poate da ea. Dacă nu—i o ştiinţă, ba chiar una dintre cele mai mari, nu ştiu care alta ar putea să fie. În Orient...
—Scamatoria asta, o ştiinţă ? il întrerupse Tom, cu un aer perplex. Nu cred că vorbeşti serios !
—Ba, cît se poate de serios. Acum patina ani un chiromant ne—a citit în palmă, ca—ntr—o carte.
—Vrei să spui că a ghicit unele lucruri adevărate ? îl întrebă Tom, ceva mai puţin incredul.
—Da, şi nu puţine—lucruri, răspunse Angelo. Ceea ce ne—a spus atunci în legătură cu caracterele noastre era perfect exact — nici măcar noi înşine n—am fi fost capabili de o caracterizare mai bună. Şi apoi, ne—a ghicit cîteva lucruri importante care ni se întîmplaseră în viaţă, şi de cave nimeni în afară de noi n—ar fi avut cum să ştie.

—Păi, asta—i curată vrăjitorie ! exclamă Tom, care devenise foarte interesat. Şi cum s—au dovedit a fi prezicerile sale de viitor ?

—În general s—au adeverit, răspunse Luigi. Două sau trei dintre lucrurile mai importante prezise de chiromant s—au întîmplat aievea, de atunci încoace ; lucrul cel mai important s—a întîmplat chiar în acel an. S—au adeverit şi unele din prezicerile mai mărunte ; altele, mărunte sau importante, nu s—au adeverit încă şi, firește, s—ar putea să nu se adeverească niciodată ; totuşi, m—ar mira mai mult dacă nu s—ar adeveri, decît dacă s—ar adeveri.

Tom părea profund impresionat.

—Dave, spuse el pe un ton spăsit, nici prin gînd nu mi—a trecut să minimalizez acea ştiinţă, am vrut doar să glumesc, mai bine zis m—a luat gura pe dinainte. Hai, citeşte—le în palmă, vrei ?

—Sigur că da, dacă doriţi, dar vă previn că n—am avut încă ocazia să mă exersez, şi nici nu pretind c—aş fi un expert. Sînt capabil să desluşesc lucrurile din trecut gravate puternic în liniile palmei, dar lucrurile mai puţin importante îmi scapă adesea — nu întotdeauna, firește — însă în ce priveşte ghicitul viitorului nu prea am încredere în mine. Vorbesc ca şi cum chiromanţia ar fi pentru mine un obiect de studiu de fiecare zi, dar nu e aşa. N—am cercetat nici măcar o jumătate de duzină de mîini în ultimii şase ani ; vedeţi şi dumneavoastră că lumea face glume pe socoteala mea, iar eu am renunţat la chiromanţie pentru a nu mai alimenta asemenea glume. Uite ce e, domnule conte Luigi : o să facem o încercare cu trecutul dumitale, iar dacă—o să reuşesc cît de cît... Nu, viitorul o să—l las la o parte, în seama experţilor! Şi spunînd acestea, apucă mîna lui Luigi.

—Aşteaptă ! exclamă Tom. Încă n—o cerceta, Dave ! Conte Luigi, uite hîrtie şi creion. Aşterne pe hîrtie lucrul acela despre care spuneai că e cel mai extraordinar dintre cîte ţi s—au prezis, şi care avea să ţi se întîmple în mai puţin de un an, şi dă—mi mie hîrtia, ca să văd dacă Dave ţi l—a citit sau nu în palmă.

Luigi scrise ceva pe hîrtie, apoi o îndoi şi i—o dădu lui Tom :

—O să—ţi spun cînd să te uiţi la ce—am scris, dacă va ghici.

Wilson începu să cerceteze palma lui Luigi — linia vieţii, linia inimii şi celelalte, observînd cu atenţie legăturile lor cu reţeaua de linioare şi şănţuleţe dîn jur ; pipăi pernuţa de carne din vîrful policarului, pentru a—i observa forma ; pipăi şi partea cărnoasă a mîinii între încheietură şi vîrful degetului mic, apoi cercetă cu luare—aminte degetele, observîndu—le forma, proporţiile şi poziţia normală în care se aşezau cînd se destindeau. între timp, cei trei spectatori urmăreau cu interes scena, cu capetele plecate peste palma lui Luigi, fără să scoată un cuvînt. Wilson mai examina o dată palma, apoi trecu !a expunerea observaţiilor sale.

Întîi, făcu o caracterizare a temperamentului şi a firii lui Luigi, a gusturilor, aversiunilor, înclinaţiilor, ambiţiilor şi ciudăţeniilor lui, într—un fel ce—l făcu pe come să tresară de cîteva ori, iar pe ceilalţi să rîdă ; dar am îndoi gemenii declarară că fişa era corectă şi, pe deasupra, artistic întocmită.

Wilson vorbi apoi de trecutul lui Luigi — acum se arăta şovăitor, cu băgare de seamă, mişcîndu—şi degetele încet de—a lungul liniilor mari ale palmei şi zăbovind din cînd în cînd la vreo „stea" sau la vreun alt semn, pentru a cerceta cu atenţie zona din jur. De cîteva ori pomeni de nişte întîmplări din trecut, pe care Luigi le adeveri. Deodată, Wilson exclamă, cu o expresie de uimire :

—Iată aici urma unei întîmplări pe care poate că n—ai dori s—o dezvălui...
—Dezvălui—o, îl îndemnă Luigi. Îţi făgăduiesc că nu voi fi stînjenit !

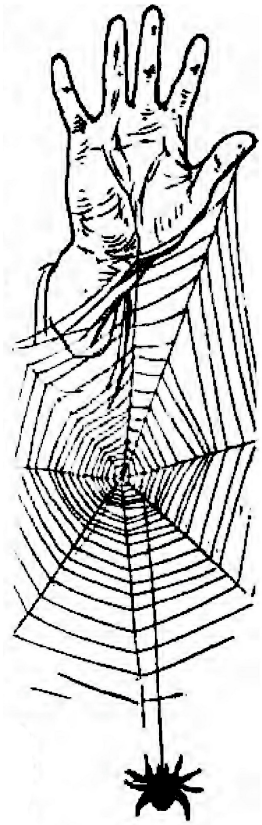

Dar Wilson continua să şovăie, cu aerul că nu prea ştie ce să facă. În cele din urmă spuse :
—Cred că—i o chestiune prea delicată, ar fi poate mai bine să o notez pe—o bucată de hîrtie sau să ţi—o şoptesc la ureche, pentru a—ţi da posibilitatea să hotărăşti singur dacă vrei sau nu s—o dai în vileag.
—Perfect, zise Luigi. Scrie—o !

Wilson mîzgăli ceva pe—o bucăţică de hîrtie, pe care i—o dădu lui Luigi ; acesta o citi în gînd, apoi îi spuse lui Tom :

—Domnule Driscoll despăturește hîrtia şi citeşte—o! Tom citi cu glas tare :
—*„Prezicerea era că voi omorî un om. Ea s—a adeverit în mai puţin de un an."* Dumnezeule ! exclamă Tom.

Luigi îi dădu lui Tom bileţelul primit de la Wilson :

—Citeşte acum şi bileţelul ăsta. Tom îl citi :
—*„Ai omorît un om, dar nu pot ghici dacă era bărbat, femeie sau copil."*

—O, zei ! izbucni Tom, uluit. Asta întrece orice închipuire ! înseamnă că omul n—are duşman mai înverşunat decît propria—i mînă ! Gîndiţi—vă : mîna unui om păstrează tainele cele mai ascunse ale vieţii sale, fiind gata să—l trădeze în faţa oricărui vrăjitor străin. Dar nu te înţeleg, ce—ţi veni să—l laşi să—ţi citească în palmă, cînd aceasta ascunde o asemenea grozăvie ?

—A, n—am nimic împotrivă, răspunse Luigi, cît se poate de calm. L—am ucis pe omul acela dintr—un motiv temeinic şi nu—mi pare rău.
—Care era motivul ?
—Păi, trebuia să fie ucis.

—O să vă spun eu de ce l—a ucis, dacă el nu vrea, interveni Angelo. L—a ucis ca să—mi salveze mie viaţa ! Aşa că a fost o faptă nobilă, nu una urâtă, pe care s—o ţină ascunsă.
—Aşa e, exclamă Wilson. A săvîrşi o asemenea faptă pentru a salva viaţa unui frate, este o dovadă de curaj şi de abnegaţie !

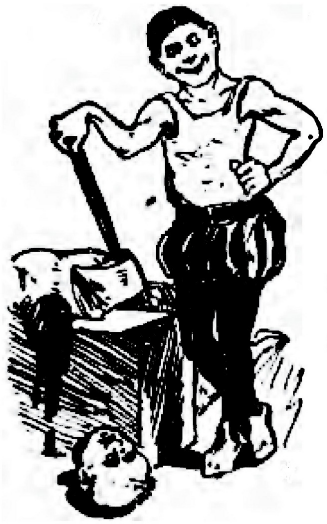

—E foarte plăcut să te—aud spunînd asemenea lucruri, dar în ce priveşte abnegaţia, sau eroismul, sau generozitatea, să ştii că nu poate fi vorba de aşa ceva, protestă Luigi. Uiţi un amănunt — dacă nu i—aş fi salvat viaţa lui Angelo, ce ar fi devenit propria—mi viaţă ? Dacă l—aş fi lăsat pe individul acela să—l omoare, nu m—ar fi omorît oare şi pe mine ? După cum vezi, mi—am salvat propria viaţă.

—Da, asta e versiunea ta, zise Angelo, dar te cunosc eu bine : nu cred că te—ai gîndit la tine în clipa aceea. Am păstrat arma cu care l—ai omorît pe omul acela — o să vi—o arăt şi vouă. E o armă interesantă şi îşi avea povestea ei, înainte de a ajunge în mîinile lui Luigi, o poveste ce—o face şi mai interesantă. Luigi a primit—o în dar de la un mare prinţ indian, *gaikowar—ul* din Baroda, a cărui familie o păstrase vreme de două—trei secole. Arma asta ucisese o mulţime de indivizi neplăcuţi, care le călcaseră hotarul într—un moment sau altul. Nu pare cine ştie ce, decît că n—are forma altor cuţite, sau pumnale, ori cum vreţi să—i ziceţi. Uite, o să vi—o desenez.

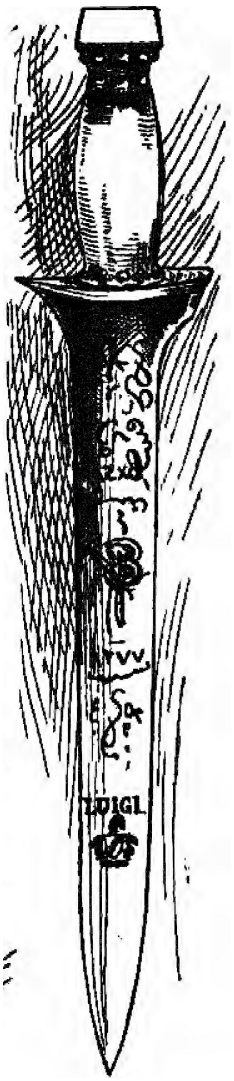

Şi Angelo desenă rapid pe o foaie de hîrtie un fel de cuţit.

—O lamă lată, cu muchiile ascuţite, ca ale unui brici, semnele gravate pe ea sînt monogramele sau numele numeroşilor săi posesori. Am gravat eu însumi şi numele lui Luigi, în litere latine, adăugînd şi blazonul nostru, după cum vedeţi. Observaţi ce mîner curios are ! E dintr—un fildeş tare, lustruit ca o oglindă, şi lung de cîţiva centimetri — rotund şi gros ca încheietura unei mîini, iar marginea i—e netedă, ca să—ţi poţi rezema policarul pe ea : cînd o apuci, îţi propteşti policarul pe marginea teşită şi, ridicînd—o în aer, izbeşti ! *Gaikowar—ul* ne—a arătat toate astea, cînd i—a dăruit arma lui Luigi, iar Luigi a folosit—o chiar în aceeaşi noapte, din care pricină *gaikowar*—ul a rămas fără ea. Teaca e împodobită cu juvaeruri de preţ. Fireşte, ea vi se va părea mai vrednică de privit decît arma însăşi.

„Mare noroc am avut că am trecut pe—aici ! îşi spuse Tom. Aş fi vîndut cuţitul ăsta pe—o nimica toată — credeam că juvaerurile sînt de sticlă."

—Spune—ne ce s—a mai întîmplat, îl îndemnă Wilson pe Angelo. Murim de curiozitate, vrem să aflăm ce—i cu omorul acela !

—Ei bine, pe scurt, cuţitul e de vină pentru tot ce s—a întîmplat. Un servitor de culoare s—a furişat noaptea în odaia noastră din palatul prinţului, ca să ne omoare şi ca să fure cuţitul, de dragul pietrelor preţioase, desigur. Luigi îl ascunsese sub pernă ; dormeam amîndoi în acelaşi pat. în încăpere ardea o candelă. Eu dormeam, dar Luigi era treaz ; deodată, i se păru că zăreşte o siluetă apropiindu—se de pat. Scoţînd cuţitul din teacă, rămase la pîndă, în patul acela, fără cearşafuri, fiindcă era prea cald ca să ne acoperim cu ceva. Deodată, servitorul se aplecă deasupra mea, cu mina dreaptă ridicată .şi cu un pumnal îndreptat spre gîtul meu ; Luigi însă îl apucă de încheietură şi—l trase în jos pe individ, înfigîndu—i în beregată propriu—i cuţit. Asta e tot.

Wilson şi Tom traseră adînc aer în piept. După ce mai făcură unele comentarii în legătură cu tragica întâmplare, Wilson îi spuse lui Tom, apucîndu—i mina :

—Nu m—am uitat niciodată la palmele tale. Ai poate şi tu unele secrete dubioase...

Tom îşi smucise mîna din strînsoarea lui Wilson,. cu un aer năuc.
—Ia te uită, a roşit ! exclamă Luigi.
Tom îi aruncă o privire urîtă, înainte de a—i răspunde pe un ton tăios :
—Dacă am roşit, nu—i din pricină c—am omorît un om !

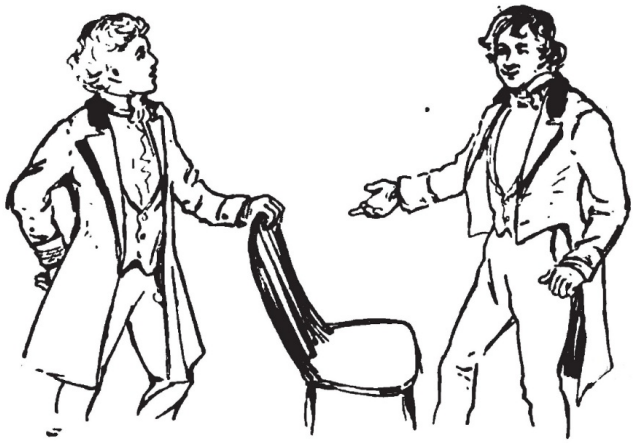

Faţa tuciurie a lui Luigi se împurpura, dar pînă să spună el ceva sau să facă Vreo mişcare, Tom adăugă, cu : nelinişte în glas :
—Te rog de—o mie de ori să mă scuzi ! N—am v ut să spun asta. Mi—a scăpat pur şi simplu, şi—mi pare foarte, foarte rău, iartă—mă !

Wilson îi veni în ajutor şi reuşi să dreagă lucrurile, cel puţin în privinţa celor doi gemeni, care erau mai tulburaţi de jignirea adusă de Tom lui Wilson prin ieşirea aceea nepoliticoasă, decît de insulta la adresa lui Luigi. Tom, însă, nu părea deloc împăcat, deşi se silea să fie calm : în ciuda aparenţelor, clocotea de ură împotriva celor trei martori ai descumpănirii sale. Era atît de pornit împotriva lor, încît aproape că uitase că el însuşi era de vină că se demascase în faţa lor. Totuşi, o mică ceartă . care izbucni între cei doi gemeni îl făcu să ee simtă din nou destul de bine şi să redevină aproape prietenos. Nu era chiar o ceartă în lege, dar se vedea limpede că cei doi erau enervaţi unul de celălalt. Tom era încîntat ; atît de încîntat, încît făcu tot ce—i stătea în putere pentru a le spori enervarea, pretinzînd în acelaşi timp c—ar fi minat de motivele cele mai nobile. Cu ajutorul lui, flacăra fu aţîţată, şi poate c—ar fi avut fericirea s—o vadă lăţindu—se într—un adevărat pîrjol, dacă nu s—ar fi auzit deodată o bătaie în uşă : întreruperea asta avu darul să—l tulbure pe Tom, însă îl mulţumi pe Wilson, care se duse să deschidă.

Noul venit era un irlandez de vîrstă mijlocie, simpatic, ageamiu şi energic, pe nume John Buckstone, care era în felul lui un mare politician local şi participa activ la viaţa obştească. în perioada aceea, una din principalele surse de agitaţie a tîrguşorului o constituia problema alcoolismului. Exista un puternic partid pro—alcoolic şi un puternic partid antialcoolic. Buckstone le ţinea partea pro—alcoolicilor, care—l trimiseseră la cei doi gemeni pentru a—i invita să asiste la o întrunire a respectivului partid. După ce—şi rosti solia, îi informă că lumea a şi început să se adune în sala cea mare de deasupra pieţii. Luigi acceptă bucuros invitaţia, iar Angelo ceva mai puţin bucuros, deoarece îi displăceau mulţimile şi nu obişnuia să consume puternicele băuturi americane. De fapt, era cîteodată un abstinent convins — cînd nu se putea altfel.

Cei doi gemeni plecară împreună cu Buckstone, iar Tom Driscoll li se alătură, fără să fie poftit.

Încă de la distanţă, putură zări un lung şir de torţe coborînd pe strada mare, şi auzi bubuitul tobelor, clinchetul cimbalelor, şi fluieratul cîtorva flaute, precum şi zvonul încă slab al uralelor. Coada acestui alai tocmai urca scările halei, în clipa cînd gemenii sosiră acolo ; cînd ei intrară în sală, aceasta era arhiplină, ticsită de oameni cu torţe fumegînde, zgomotoşi şi entuziaşti. Fură conduşi la tribună de Buckstone (Tom Driscoll, după ei !) şi lăsaţi în grija preşedintelui adunării, în mijlocul unor chiote şi aplauze de bun venit. Cînd gălăgia se mai potoli, preşedintele propuse ca „iluştrii oaspeţi să fie aleşi, prin aclamaţii, ca membri ai glorioasei noastre organizaţii, care este paradisul celor liberi şi pierzania sclavilor".

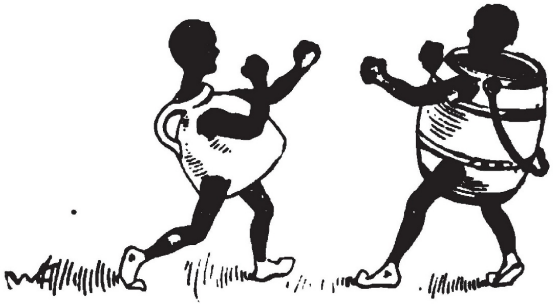

Această şarjă oratorică făcu să se deschidă din nou stăvilarele entuziasmului, iar cei doi oaspeţi fură aleşi cu o tunătoare unanimitate. Apoi se stîrni o furtună de zbierete :

—Să—i botezăm ! Să—i botezăm ! Daţi—le ceva de băut! Cei doi gemeni primiră cîte un pahar cu whisky.

Luigi îl ridică pe al lui şi—l duse la buze. dar Angelo îl lăsă neatins pe al său.

Se stîrni o nouă frutună de zbierete :

—Ce se—ntîmplă cu celălalt ? De ce ne sfidează ăla blondul ? Vrem explicaţii, vrem explicaţii !

Preşedintele raportă, după ce se interesă la cei în drept :

—Am comis o greşeală penibilă, domnilor. Constat că domnul conte Angelo Capello este împotriva

crezului nostru, fiind de fapt un abstinent convins şi nici nu intenţiona să ceară să se alăture organizaţiei noastre. El doreşte să reconsiderăm votul prin care a fost ales. Ce hotărăşte sala ?

Sala izbucni în hohote de rîs, subliniate de şuierături şi huiduieli, dar ciocănelul preşedintelui reuşi să restabilească oarecum ordinea. Apoi vorbi din mulţime un om, care ţinu să spună că, deşi regreta că s—a comis acea greşeală, era de părere că ea nu putea fi reparată la actuala întrunire. Potrivit statutului, sarcina asta revenea viitoarei întruniri : el, personal, nu făcea nici o propunere, mai ales că nici nu era nevoie, doar dorea să—şi ceară scuze, în numele întregii adunări, faţă de domnul conte, asigurîndu—l că organizaţia „Fiilor Libertăţii" se va strădui să—i facă cît mai plăcută prezenţa temporară în rîndurile sale.

Discursul acesta fu întîmpinat cu vii aplauze, amestecate cu exclamaţii :

—Bine zis ! Oricum, e—un băiat bun, chiar dacă—i abstinent ! Să bem în sănătatea lui ! Daţi—i un pahar plin, să—l bea pînă—n fund !

Se împărţiră din nou pahare şi toţi cei de la tribună băură în sănătatea lui Angelo, în timp ce sala cînta:

For he's a jolly good fellow...[30]

Tom Driscoll goli şi el paharul, al doilea — căci dăduse pe gît şi paharul lui Angelo în clipa cînd

[30] Literal : „E un băiat bun (engl.) ; refren al unui cîntec de petrecere.

acesta îl lăsase jos. Cele două pahare golite îl înveseliră, prosteşte, încît începu să participe intens la „activitatea" sălii, îndeosebi la fluierături şi la cîntece.

Preşedintele continua să stea la tribună, lîngă cei doi gemeni. Extraordinara asemănare dintre aceştia îi inspiră lui Tom Driscoll o glumă, pe care izbuti s—o plaseze, cu un aer serios, specific beţivilor, în timp ce preşedintele se pregătea să—şi ţină discursul :

—Băieţi, propun ca preşedintele să tacă şi să ne lase să—l ascultăm pe acest jumătate de iadeş.

Sala izbucni în hohote, la auzul acestei metafore bine găsite.

Sîngele meridional al lui Lugi începu să clocotească, din pricina insultei rostite în prezenţa a patru sute de necunoscuţi. Nu—i stătea în caracter să lase fără răspuns o asemenea insultă, sau să amîne răspunsul. Făcînd cîţiva paşi, se opri drept în spatele glumeţului, care nu bănuia nimic, şi—i trase un pumn atît de zdravăn, încît Tom se pomeni aruncat în aer, pe deasupra rampei, şi căzu peste Lele celor din primul rînd al „Fiilor Libertăţii".

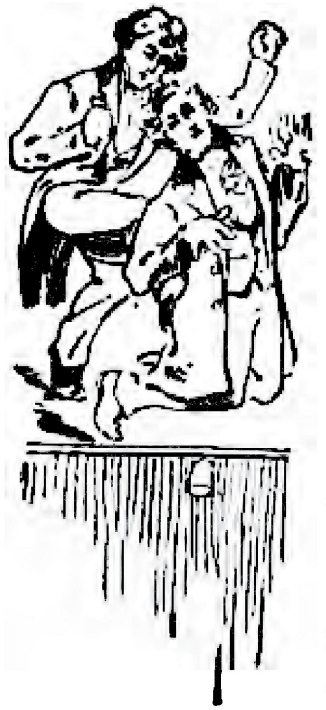

Chiar şi unui om treaz îi repugnă să se pomenească fără nici o vină cu cineva pe cap, dar un beţiv nu poate suporta o asemenea atenţie. Grupul de „Fii ai Libertăţii", în mijlocul cărora aterizase Tom Driscoll, nu cuprindea nici un om treaz — probabil că în întreaga sală nu se afla un asemenea exemplar. Driscoll fu azvîrlit prompt în rîndul al doilea, iar acesta îl trecu mai departe, spre rîndul al treilea, şi începu apoi să care la pumni celor din rîndul întîi, care li—l pasaseră. Acest ritual fu respectat cu stricteţe de toate şirurile, pe măsură ce Driscoll se apropia de usa, în zborul lui vertiginos, lăsînd in urmă un val din ce în ce mai lung de umanitate indignată, pusă pe bătaie şi înjurături. Torţele cădeau una după alta, pînă cînd, deasupra zgomotului asurzitor al glasurilor mînioase, al ciocănelului prezidenţial şi al băncilor ce se prăbuşeau, se înălţă strigătul : FOC !

Lupta încetă numaidecît ; înjurăturile conteniră ; preţ de un moment se aşternut tăcere de mormînt, un calm desăvîrşit, în locul unde bîntuise furtuna ; apoi, mulţimea se trezi din nou la viaţă, parcă minată de acelaşi impuls, şi se risipi care încotro, făcîndu—şi loc cu coatele şi cu pumnii, cei de la margine ieşind pe ferestre şi pe uşi, şi slăbind astfel presiunea din mijloc.

Pompierii nu se arătaseră niciodată mai prompţi ; e drept că, de data asta, n—aveau de străbătut nici cîţiva paşi, fiindcă—şi aveau sediul în fundul halelor. Pompierii erau organizaţi într—o brigadă a tulumbelor şi într—o brigadă a scărilor de frînghie. Jumătate din membrii fiecărei brigăzi erau pro—alcoolici. iar cealaltă jumătate erau abstinenţi, potrivit afilierilor morale şi politice care despărţeau pe vremea aceea în două comunităţile din tîrguşoarele de la frontieră. Se aflau de faţă destui antialcoolici pentru a putea pune în funcţiune tulumba şi scările. În decurs de două minute, îşi făcură apariţia. îmbrăcaţi în bluzele lor roşii, cu coifurile pe cap (nu se deplasau niciodată oficial într—o îmbrăcăminte neoficială), iar cînd participanţii la întrunirea de la etaj începură să sară pe ferestre şi pe acoperişul arcadei, pompierii îi întâmpinară cu un puternic şuvoi de apă, care—i trînti pe cîţiva de pe acoperiş şi fu cît pe ce să—i înece pe ceilalţi. Dar apa era preferabilă focului, aşa că oamenii continuara să iasă pe ferestre, şi să fie asaltaţi de apa necruţătoare, pînă cînd sala se goli ; atunci, pompierii intrară în sală şi o potopiră cu destulă apă, ca să stingă un foc de patruzeci de ori mai mare decît cel ce izbucnise acolo ; căci o companie rurală de pompieri nu are decît rareori ocazia de a arăta ce poate, iar cînd această ocazie se iveşte, o foloseşte la maximum. Cetăţenii mai isteţi şi mai chibzuiţi nu se asigurau împotriva focului, ci împotriva companiei de pompieri.

CAPITOLUL 12. RUŞINEA JUDECĂTORULUI DRISCOLL

„A avea curaj înseamnă să te împotriveşti fricii, să—ţi domini frica, nu să o ignori. Afară doar de cazul cînd cineva e laş din fire, nu—i nici un compliment să—i spui cuiva că—i viteaz — cuvîntul nu se potriveşte întocmai. Gîndiţi—vă la purice — fără doar şi poate, cea mai vitează dintre făpturile Domnului, dacă ignorarea fricii înseamnă curaj. El te atacă, fie că dormi sau eşti treaz, fără să se sinchisească de faptul că, prin dimensiuni şi putere, eşti pentru el ceea ce sînt armatele lumii întregi pentru un copil de ţîţă ; puricele trăieşte zi şi noapte, în toate zilele şi în toate nopţile, chiar în poala primejdiei şi în imediata vecinătate a morţii, şi totuşi nu—i mai înfricoşat decît omul care umblă pe străzile unui oraş lovit de cutremur cu zece veacuri în urmă. Cînd vorbim despre Clive, despre Nelson şi despre Putnam *ca despre nişte oameni «care nu cunoşteau frica», s—ar cuveni să adăugăm puricele — punîndu—l înfruntea alaiului."*
Calendarul lui Wilson Zevzecu'

În noaptea zilei de vineri, pe la orele zece, judele Driscoll se dusese la culcare, pentru ca sîmbătă, înainte de ivirea zorilor, să se trezească şi să meargă la pescuit împreună cu prietenul său Pembroke Howard. Copilăriseră amîndoi în Virginia, cînd acel stat încă mai trecea drept cel dintîi şi cel mai falnic dintre statele Uniunii, iar ei continuau să ataşeze numelui său mîndrul şi afectuosul adjectiv „Bătrîna", ori de cîte ori venea vorba despre Virginia, în Missouri, orice persoană sosită din „Bătrîna Virginie" era recunoscută ca superioară, iar această superioritate devenea o adevărată supremaţie cînd vreun ins cu o astfel de obîrşie putea dovedi că se trage din Primele Familii ale măreţei republici. Familiile Howard şi Driscoll făceau parte din acea aristocraţie. în ochii lor, era efectiv o aristocraţie nobiliară. Ea îşi avea legile nescrise, la fel de limpede definite şi la fel de stricte ca rînduielile înscrise în oricare corp de legi din această ţară. Un descendent al Primelor Familii era un gentleman din născare ; suprema lui datorie în viaţă era să vegheze asupra măreţei moşteniri şi s—o păstreze nepătată. Onoarea trebuia păstrată cu orice preţ. Legile acelea erau harta după care se călăuzea, o hartă pe care era însemnat itinerariul său ; dacă se

abătea măcar cu o iotă de la el, însemna să—şi terfelească onoarea, adică să abdice de la rangul de gentleman. Aceste legi cereau din parte—i anumite lucruri pe care religia lui poate i le interzicea : în acest caz, religia trebuia să cedeze, căci legile nu puteau fi slăbite pentru a le face să corespundă religiei sau vreunei alte instituţii. Onoarea mai presus de orice ! Iar legile defineau ce anume era onoarea şi prin ce se deosebea ea, în unele privinţe, de onoarea prescrisă de crezurile bisericeşti şi de legile şi *uzanţele* sociale din anumite zone ale globului care deveniseră prea aglomerate în momentul cînd sfintele hotare ale Virginiei erau abia trasate.

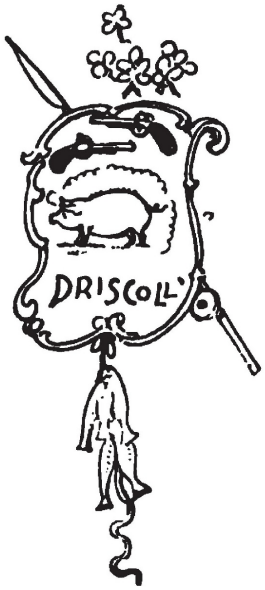

Dacă judele Driscoll era recunoscut ca primul cetăţean din Dawson's Landing, Pembroke Howard era lesne recunoscut drept cel de—al doilea. I se spunea marele om al legii", titlu pe deplin meritat. El şi Driscoll aveau aceeaşi vîrstă — vreo şaizeci de ani şi ceva.

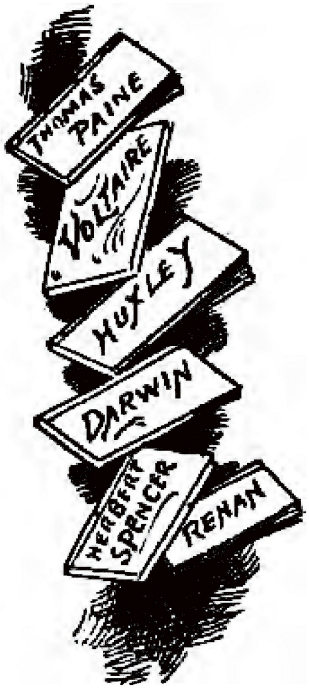

Cu toate că Driscoll era liber—cugetător, iar Howard un presbiterian convins, prietenia dintre ei nu avea de suferit de pe urma acestor deosebiri. Opiniile lor îi priveau personal, nefiind prin urmare supuse discuţiei, examenului sau criticii altora, fie măcar a amicilor comuni. După terminarea partidei de pescuit, se lăsară la vale în barca lor, discutînd despre politica naţională şi despre alte asemenea chestiuni înalte ; deodată întîlniră o barcă ce venea dinspre tîrguşor. Individul din această barcă avea chef de vorbă:

—Cred că ştiţi, dom'le judecător, că aseară unul din gemenii ăia i—a tras o bătaie zdravănă nepotului dumneavoastră...
—Ce—a făcut ?
—I—a tras o bătaie.

Buzele judecătorului păliră, iar ochii i se aprinseră. Simţi că se înăbuşă de mînie, dar izbuti să îngaime:

—Bine, bine, dă—mi amănuntele !

Omul i le dădu. La sfîrşit, judecătorul rămase tăcut preţ de un minut, întorcînd pe toate feţele imaginea penibilă a zborului lui Tom peste capetele oamenilor, apoi spuse, ca şi cum ar fi gîndit cu glas tare :

—Hm ! Nu pricep. Dormeam, la mine acasă. Nu m—a trezit. Şi—o fi zis că se poate descurca şi fără ajutorul, meu.

—Îmi place s—aud asta, Pembroke ! adăugă el cu un zîmbet de satisfacţie şi de mîndrie. Sîngele apă nu se face !

Howard scutură din cap aprobator, silindu—se să siirîdă, iar omul din barcă vorbi din nou :

—Tom a cîştigat procesul cu geamănul ăla. Judecătorul îl privi mirat.

—Proces ? Care proces ?

—Păi, Tom l—a adus în faţa judelui Robinson, învinuindu—l de agresiune.

Batonul se prăbuşi deodată, ca lovit de dambla. Howard se repezi la el şi—l prinse în braţe, apoi îl întinse pe spate în barcă şi—i stropi faţa cu apă.

—Pleacă de—aici, îi porunci el omului, care—l privea cu gura căscată. Nu cumva să te vadă, cînd o să—şi revină din leşin ! Ai văzut ce efect au avut asupră—i vorbele dumitale nesăbuite ! Ce rost avea să—i spui asemenea vorbe calomnioase ? Trebuia să te gîndeşti bine !

—Îmi pare foarte rău, domnule Howard, nu mi—am dat seama şi nu le—aş fi spus dacă—aş fi ştiut, dar zău că nu—i nici o calomnie, e chiar adevărul curat, zău aşa !

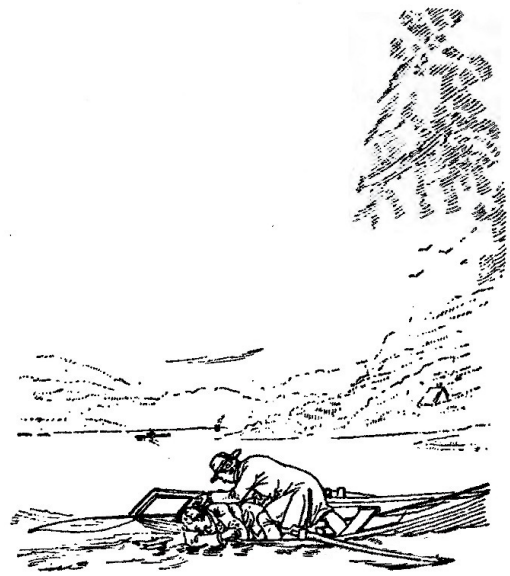

Şi omul se depărta, vîslind de zor. În curînd judele Driscoll îşi reveni din leşin şi murmură, aruncînd o privire jalnică spre faţa binevoitoare aplecată deasupra lui :

—Spune—mi că nu—i adevărat, Pembroke ! Spune—mi că nu—i adevărat !

Celălalt îi răspunse cu un glas tunător, ca de orgă :

—Ştii la fel de bine ca şi mine, prietene, că nu—i adevărat, în vinele lui Tom curge cel mai nobil sînge virginian !
—Dumnezeu să te binecuvînteze pentru vorbele astea ! exclamă bătrînul. Ah, Pembroke, ce lovitură !

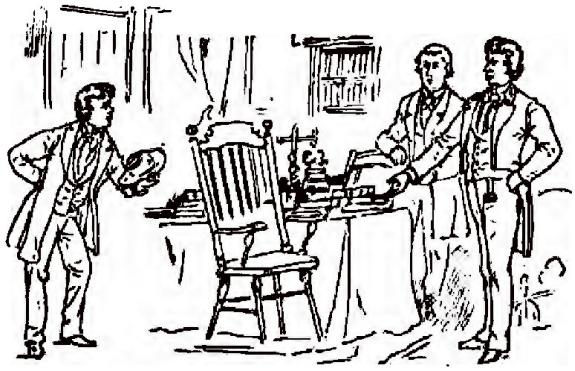

Pembroke rămase lîngă prietenul său, apoi îl conduse pînă acasă şi intră chiar înăuntru cu dînsul. Era întuneric, trecuse de ora cinei, dar judele Driscoll nici nu se gîndea să cineze : abia aştepta ca vorbele acelea calomnioase să fie dezminţite de către cel în drept, şi ca Howard să ia şi el notă. Trimise aşadar după Tom, care veni de îndată. Era plin de vînătăi şi arăta ca vai de lume. După ce unchiu—său îl pofti să ia loc, îi spuse :

—Am auzit de păţania ta, Tom, de la unul care a ţinut s—o şi înfrumuseţeze cu—o minciună gogonată. Fii bun şi spulberă minciuna aceea ! Ce măsuri ai luat ? Cum stau lucrurile acum ?
—Nu stau deloc, răspunse Tom cu un aer nevinovat. Totul s~a terminat. L—am dat în judecată şi am cîştigat procesul. Wilson Zevzecul l—a apărat — a fost primul lui proces, dar l—a pierdut. Judecătorul l—a condamnat pe nenorocitul ăla la o amendă de cinci dolari, pentru agresiune.

Howard şi judele Driscoll, care se ridicaseră în picioare la auzul primelor cuvinte ale lui Tom, se uitau perplecşi unul la celălalt Howard se aşează la loc, fără să spună un cuvânt, dar judele Driscoll izbucni, cuprins de furie :

—Ticălosule ! Laşule ! Canalie ! Vrei să spui că sîngele neamului meu e—n stare să îndure un asemenea afront şi să se tîrască în faţa unui tribunal pentru a cerşi dreptate ? Răspunde—mi !

Tom îşi plecă privirea şi tăcu. Unchiul lui îl privi cu o expresie de uimire amestecată cu ruşine, înainte de a—l întreba :

—Care din gemeni era ?

—Contele Luigi.

—L—ai provocat la duel ?

—N—nu ! hîigui Tom, pălind.

—O, să—l provoci chiar în seara asta ! Howard îi va duce provocarea.

Tom începu să se foiască, mototolindu—şi pălăria în mină, sub privirile din ce în ce mai întunecate ale unchiului său. In cele din urmă, spuse cu un glas jalnic :

—Nu—mi cere una ca asta, unchiule ! Te rog ! Omul ăla e un diavol ucigaş, n—aş putea să... mi—e frică de el !

Judele Driscoll deschise de trei ori gura şi o închise de tot atîtea ori, înainte de a putea rosti, cu patimă în glas :

—Un fricos în familia mea ! Un Driscoll fricos ! Ah, cu ce—am păcătuit ca să merit o asemenea umilinţă?

Şi, repezindu—se spre scrinul din colţul încăperii, scoase dintr—un sertar o hîrtie, pe care o rupse în bucăţele, încetişor, în vreme ce repeta aceleaşi cuvinte ; după ce risipi distrat bucăţelele de hîrtie prin încăpere, spuse, fără să—şi întrerupă plimbarea de colo pînă colo :

—Uite testamentul meu. rupt din nou în bucăţele ! Iar m—ai silit să te dezmoştenesc, fiu bicisnic al unui tată nobil ! Piei din ochii mei ! Pleacă, pînă nu te scuip !

Tinărul nu mai zăbovi nici o clipă. Judele Driscoll se întoarse spre Howard :

—Vrei să—mi ti martor, prietene ?

—Fireşte că da.

—Uite hîrtie şi condei. Redactează provocarea la duel, numaidecît !

—Contele, o va primi peste cincisprezece minute, îl asigură Howard.

Tom îşi simţea sufletul greu. Îi pierise pofta de mîncare, o dată cu pierderea averii şi a respectului de sine. Ieşind prin uşa din dos, porni pe aleea întunecoasă, cu mintea plină de gînduri negre şi întrebări chinuitoare în legătură cu viitorul. Exista oare vreo posibilitate de a redobîndi, printr—o purtare corectă, simpatia unchiului şi de a—l face să—şi scrie din nou testamentul, pe care—l văzuse rupt în bucăţele mai adineaori ? Tom ajunse la concluzia că exista o asemenea posibilitate. Ceea ce fusese posibil o dată, era posibil şi a doua oară. Da, se va pune pe treabă, cu întreaga energie de care era capabil, şi o va duce la bun sfîrşit, oricît de greu i—ar veni să renunţe la modul lui de viaţă frivol şi la libertatea de pînă atunci.

„Pentru început, îşi spunea, o să mă mulţumesc cu roadele expediţiei mele şi o să mă las de jocul de cărţi. E viciul cel mai periculos, fiindcă unchiul îl poate descoperi lesne, din pricina creditorilor mei. Odată, cînd a trebuit să achite două sule de dolari pentru mine, mi—a spus că—i o sumă prea mare. Prea mare ? Ha ! Păi, pe mine m—a costat o avere — averea *lui* ! Fireşte însă că el nu s—a gîndit niciodată la

asta. Aşa—s unii oameni, nu se pot gîndi decît la interesul lor. Dacă ar fi ştiut în ce situaţie mă aflu, şi—ar îi rupt testamentul, fără să mai aştepte şi ocazia duelului! Trei sute de dolari ! E o sumă ! Dar dumnealui n—o să afle niciodată de ea, slavă Domnului ! În clipa cînd o să achit şi datoria asta, o să fiu liber, şi n—o să mă mai ating niciodată de—o carte de joc. În tot cazul, atîta timp cit trăieşte unchiul, n—o să mă mai ating, o jur ! Şi o să mă ţin de cuvînt, căci e ultima ocazie pe care o am să mă—ndrept. Altminteri, s—a zis cu mine, o ştiu !"

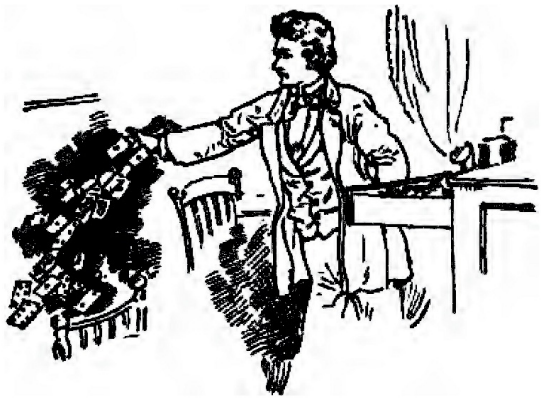

CAPITOLUL 13. TOM SE HOLBEAZĂ LA RUINĂ

„Cînd mă gîndesc că atîţia oameni antipatici s—au dus pe „lumea cealaltă, îmi vine să duc o altă viaţă."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„Octombrie. Aceasta e una din lunile cele mai periculoase pentru jocul de bursă. Celelalte sînt iulie, ianuarie, septembrie, aprilie, noiembrie, mai, martie, iunie, decembrie, august şi februarie."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Stăpînit de aceste gînduri negre, Tom trecu de casa lui Wilson Zevzecul şi continuă să meargă, printre gardurile dintre terenurile virane, pînă ce ajunse la casa cu stafii, apoi făcu cale întoarsă. Barem de—ar fi avut cu cine schimba o vorbă ! îşi spunea el, oftînd. Amintindu—şi brusc de Rowena, tresări, dar imaginea celor doi gemeni îl făcu să uite numaidecît de fată.

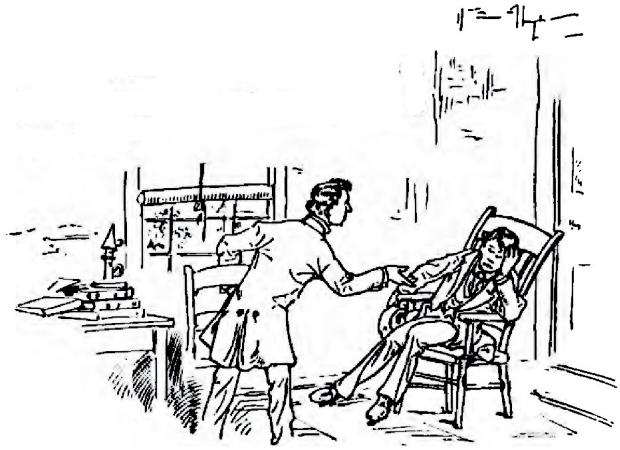

Cînd ajunse în dreptul părţii locuite a casei lui Wilson, observă că iatacul era luminat. Tom se hotărî să—l viziteze pe Wilson : spre deosebire de ceilalţi, în prezenţa cărora se simţea uneori stingherit, Wilson se arăta întotdeauna politicos faţă de el, iar politeţea te face să te simţi bine, chiar cînd nu—i un semn de bunăvoinţă. Wilson auzi paşi apropiindu—se de prag, apoi tuşea unuia care—şi dregea glasul.
—E gîscanul ăla dezmăţat şi capricios — nenorocitul nu prea mai are prieteni, după ce s—a făcut de ruşine chemîndu—l la judecată pe conte, sub acuzaţia de agresiune !

—Intră ! spuse el, după ce auzi o bătaie timidă în uşă. Tom intră în încăpere şi se prăbuşi pe un scaun, fără să spună un cuvînt. Wilson îi vorbi cu blîndeţe :
—Vai, băiete, dar plouat mai arăţi ! N—o lua aşa în tragic. încearcă să uiţi c—ai fost bătut !
—A, nu, nu despre asta e vorba, protestă Tom. E vorba de ceva de—o mie de ori mai grav, da, de ceva mult mai grav.

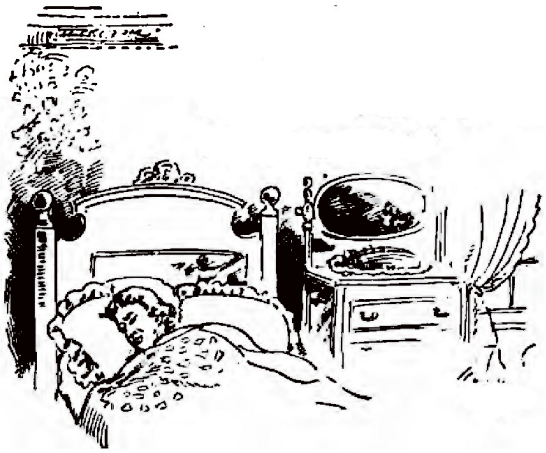

—Ce vrei să spui, Tom ? Nu cumva Rowena...
—Dacă ea m—a respins ? Nu, nu ea, ci bătrînul. Amintindu—şi de misterioasa femeie întrezărită deunăzi în dormitorul băiatului, Wilson îşi spuse în sinea lui :
—Aha ! DriscoDii or fi descoperit taina ! Apoi, cu glas tare, pe un ton solemn :
—Tom, să ştii că unele forme de dezmăţ...
—Lasă prostiile astea ! Nu e vorba de nici un dezmăţ Bătrînul ar fi vrut ca eu să—l provoc la duel pe afurisitul ăla de italian, iar eu n—am acceptat.

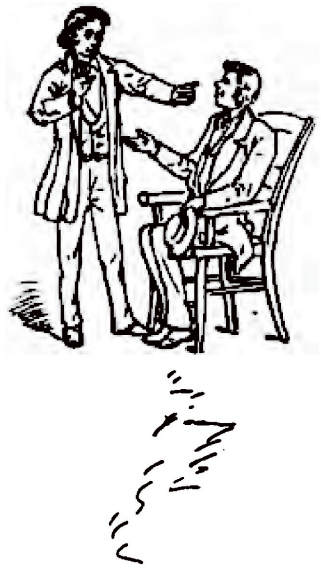

—Nu mă mir c—ar fi vrut aşa ceva, zise Wilson pe un ton meditativ. Ceea ce mă miră e că nu i—a venit încă de la—nceput ideea asta şi că te—a lăsat să apelezi la tribunal într—o asemenea chestiune, fie înainte fie după duel. Aşa ceva nu—i stă în caracter. Nu pot să pricep. Cum se face că te—a lăsat ?
—Păi, habar n—avea de toată povestea. Cînd m—am întors eu acasă, aseară, dumnealui dormea buştean.
—Şi nu l—ai trezit, Tom ? E oare cu putinţă ?
Tom nu se simţea în apele lui. După ce se foi cîteva clipe, răspunse :

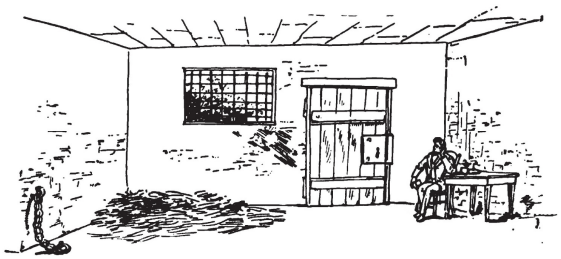

—N—am vrut să—i mărturisesc, asta e tot. Plecase la pescuit, in zori, cu Pembroke Howard, şi mă

gîndeam că dacă aş reuşi să—i bag la răcoare pe cei doi gemeni (eram aproape sigur că voi reuşi, în orice caz, eram convins că nu vor scăpa cu o mică amendă pentru o asemenea infracţiune), ei bine, mă gîndeam că unchiul nu va dori să se bată în duel cu nişte indivizi de teapa lor, şi nici nu va îngădui altora să—i provoace la duel..

—Tom, mi—e ruşine de tine ! Cum de—ai fost în stare să te porţi în felul acesta cu un unchi atît de cumsecade ? Eu îi sînt un prieten mai bun decît îi eşti tu, căci dac—aş fi ştiut ce se—ntîmplă, aş fi amînat procesul pînă cînd i—aş fi dat de ştire şi i—aş fi oferit astfel posibilitatea de a găsi o ieşire demnă de un gentleman.

—Ai fi făcut una ca asta ? exclamă Tom. uimit. Deşi era primul dumitale proces ? Doar ştii prea bine că nu l—ai fi căpătat dacă unchiul ar fi găsit o asemenea ieşire. Şi atunci, ţi—ai fi sfîrşit zilele în mizerie, în loc să fii, ca azi, un avocat celebru. Şi mai spui că ai fi făcut una ca asta ?

—Desigur.

Tom îl mai privi cîteva clipe, apoi spuse, clătinînd din cap cu o mutră mîhnită :

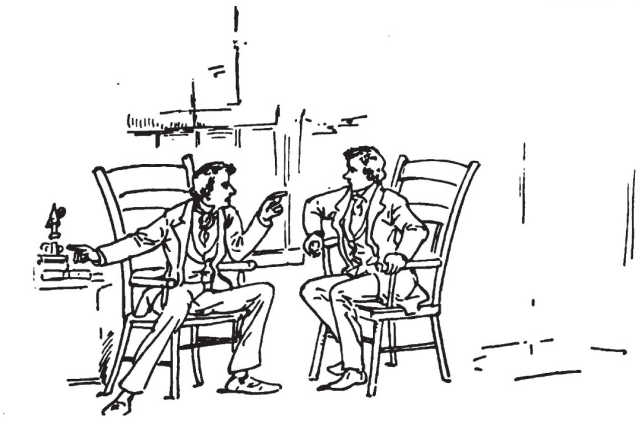

—Te cred, îţi jur că te cred. Nu ştiu nici eu de ce, dar te cred. Wilson Zevzecule, cred că eşti un prost fără pereche !

—Îţi mulţumesc.

—N—ai de ce.

—Vasăzică, unchiul ţi—a cerut să te baţi în duel cu italianul, iar tu ai refuzat. Vlăstar degenerat al unui neam nobil ! Mi—e ruşine de tine, Tom !

—Nu—mi pasă. Acum, cînd testamentul a fost din nou rupt, nu—mi mai pasă de nimic !
—Spune—mi cinstit, Tom, unchiu—tău nu ţi—a găsit nici o altă vină în afară de faptul că ai intentat acel proces şi că ai refuzat să te baţi în duel?

Wilson scrută faţa tânărului, dar aceasta era foarte calmă, ca şi vocea cu care răspunse la întrebarea avocatului :

—*Nu,* nu mi—a găsit nici o altă vină. Dacă ar fi avut ce găsi, ar fi tunat şi fulgerat încă de ieri, fiindcă era cu capsa pusă. După ce s—a întors acasă din plimbarea tăcută cu ăi doi ca să le—arate orăşelul, a constatat că—i lipseşte ceasul acela, bătrânesc, de argint, la care ţine atîta, deşi e o biată ceapă. Nu—şi mai putea aminti unde—l pusese, de vreo trei—patru zile nu—l mai văzuse ; cînd am sosit eu, unchiul îl căuta cu disperare, iar cînd i—am spus că ceasul fusese probabil furat, nu pierdut, s—a făcut foc de supărări: şi mi—a zis că—s un prost, ceea ce m—a convins că avusesem dreptate, şi că tocmai de asta se temea el, numai că nu voia să creadă, fiindcă un lucru pierdut are mai multe şanse de a fi găsit, decît unul furat.

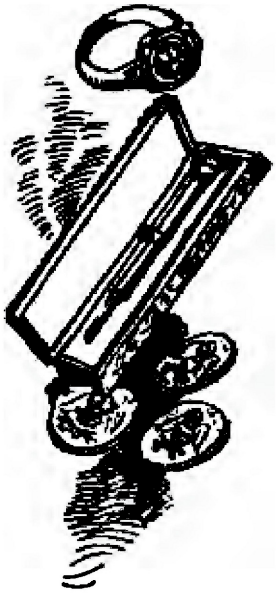

—Încă unul de adăugat pe listă ! exclamă Wilson.
—Ce anume ?
—Încă un furt !
—Furt ?
—Da, furt. Ceasul acela nu s—a pierdut, ci a fost furat. În tîrguşor a avut loc o nouă expediţie de jaf şi, după cum îţi mai aminteşti, s—a întîmplat exact acelaşi lucru misterios ca şi data trecută.
—Nu, zău,? !
—Chiar aşa cum îţi spun ! Ţie nu ţi—a lipsit nimic ?
—Nu. Adică,, de fapt mi—a lipsit ceva, şi anume penarul de argint pe care mi—l făcuse cadou de ziua mea., acum un an, mătuşa Mary. Pratt...

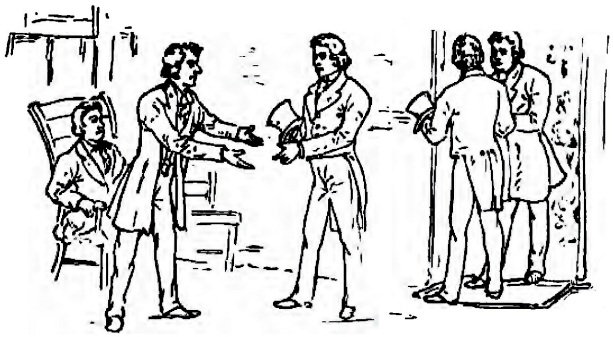

—O să vezi că lipsa lui se datoreşte unui furt.
—Imposibil ! Fiindcă, după ce i—am sugerat unchiului că ceasul i—a fost poate furat, iar el m—a repezit cum m—a repezit, m—am dus în camera mea şi, văzînd că—mi lipseşte penarul acela, l—am căutat şi l—am găsit.
—Eşti sigur că altceva nu—ţi lipsea ?
—Nimic de preţ. Am constatat că—mi lipseşte de pildă un ineluş de aur, în valoare de numai cîţiva dolari, dar sînt sigur c—o să apară şi el — o să mai caut.
—Eu cred că n—o să—l mai găseşti. A fost un jaf, îţi repet... Intră !

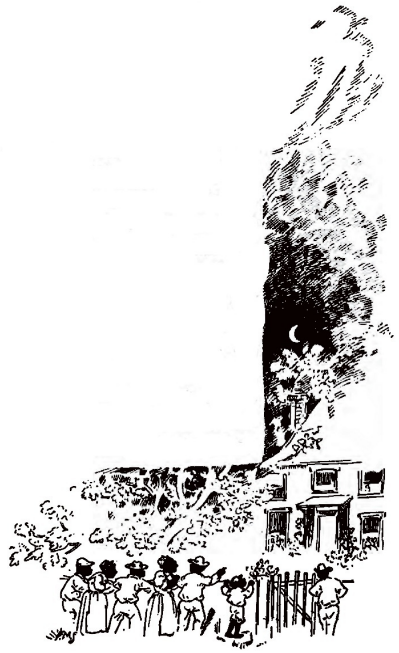

Judecătorul Robinson intră, urmat de Buckstone şi de Jim Blake, vardistul tîrguşorului. După ce luară loc şi discutară cîteva clipe despre vreme, Wilson le spuse :
—Să ştiţi că lista furturilor s—a mai lungit cu încă două obiecte : judele Driscoll a constatat dispariţia ceasului său de argint, iar Tom spune că i—a dispărut un inel de aur.

—Urîtă poveste, zise judecătorul. Din ce în ce mai urîtă. Familiile Hanks, Dobson, Pilligrew, Orton, Granger, Hale, Fuller, Holcomb, de fapt toate familiile care locuiesc în vecinătatea casei lui Patsy Cooper, au constatat dispariţia unor obiecte mărunte, ca de pildă linguri şi alte asemenea lucruri, uşor de transportat. E absolut clar că hoţul a profitat de recepţia dată de Patsy Cooper, la care au venit toţi vecinii, în timp ce toţi servitorii lor negri stăteau la garduri ca să vadă şi ei spectacolul — a profitat, pentru a jefui nestingherit casele oamenilor. Patsy se simte prost din pricina vecinilor şi mai ales din pricina celor doi străini — se simte atît de prost pe chestia asta, încît nici nu se mai gîndeşte la pierderile pe care le—a suferit ea însăşi.

—E acelaşi hoţ, îşi dădu cu părerea Wilson. Cred că în privinţa asta nu poate încăpea nici o îndoială.
—Domnul Blake nu e de aceeaşi părere.
—Da, cred că greşeşti, adeveri Blake. Data trecută fusese un bărbat : noi, cei de meserie, ştim precis asta, fiindcă au existat destule semne, deşi n—am putut pune mîna pe hoţ. Dar în cazul de faţă, e vorba de o femeie.

Wilson îşi aminti de fata aceea misterioasă, la care nu încetase de fapt să se gîndească în tot acest timp.

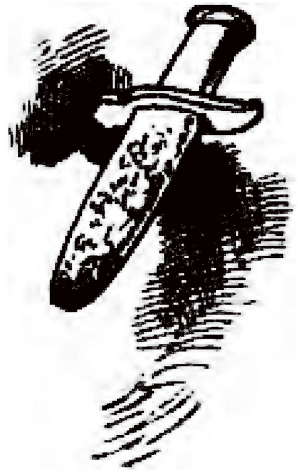

—E o bătrînă gîrbovită, continuă Blake. Am zărit—o *ieri,* cînd se urca la bordul feribotului, îmbrăcată în doliu, cu un văl negru pe faţă şi cu un coşuleţ în mină. Cred că locuieşte undeva în Illinois, dar nu—mi pasă unde anume locuieşte, o să pun eu mîna pe ea, de asta poate fi sigură !
—Ce te face să crezi că—i o hoaţă ?
—Păi, alta nu există.. Şi apoi, unii dintre căruţaşii negri care se aflau pe—acolo au zărit—o în timp ce intra sau ieşea din casele oamenilor, chiar ei mi—au spus—o, şi, ca un făcut, e vorba chiar de casele jefuite.

Ceilalţi căzură de acord că aceasta era o dovadă destul de grăitoare. Rămaseră pe gînduri cîteva clipe, dar Wilson rupse tăcerea :

—Totuşi, un lucru e sigur : n—o să poată vinde sau măcar da cu amanet pumnalul indian al contelui Luigi.

—Valeu ! exclamă Tom. A dispărut şi *ăla ?*

—Da.

—Asta pradă, zic şi eu ! Dar de ce să nu—l poată vinde sau da cu amanet ?

—Pentru că aseară, cînd gemenii s—au întors acasă de la întrunirea „Fiilor Libertăţii", vestea despre jaf s—a răspîndit pretutindeni, iar mătuşa Patsy i—a întrebat dacă nu cumva le lipsea şi lor ceva ? Căutînd pumnalul, au constatat că dispăruse, şi atunci au dat de ştire poliţiei şi caselor de amanet din împrejurimi. Da, a fost o pradă straşnică, dar bătrîna hoaţă n—o să scoată nimic din ea, fiindcă ar risca să fie prinsă.

—S—a oferit vreo recompensă ? întrebă Buckstone.

—Da, cinci sute de dolari pentru pumnal, şi alte cinci sute pentru hoţ.

—Ce idee idioată ! exclamă Blake. Hoţul n—o să se arate, şi nici n—o să trimită pe careva, fiindcă—ar fi prins numaidecît. Şi nu cred că vreun cămătar ar putea să scape ocazia de a...

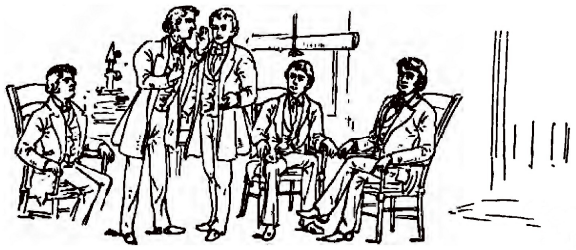

Dacă vreunul din cei prezenţi s—ar fi uitat la Tom în clipa aceea, ar fi remarcat că se făcuse verde la faţă şi ar fi rămas perplex, dar nimeni nu se uita la el. „S—a zis cu mine ! îşi spunea Tom. N—o să—mi pot achita niciodată datoriile. N—am cum să vînd sau să dau cu amanet prada O, s—a zis cu mine, ştiu ! De data asta, mi s—a înfundaţi E groaznic, şi nu ştiu ce să fac, nici încotro să—mi îndrept paşii."

—Uşurel, uşurel ! îi spuse Wilson lui Blake. Ieri la miezul nopţii m—am apucat să pun la cale un plan împreună cu cei doi gemeni, un plan care—a fost gata pe la orele două. Cînd ei îşi vor recăpăta pumnalul, vă voi dezvălui şi dumneavoastră planul.

Toţi cei de faţă părură foarte interesaţi, iar Buckstone vorbi în numele lor :

—Ne—ai aţîţat curiozitatea, Wilson, şi n—ar strica, zău, să ne comunici, confidenţial...
—A, nu, Buckstone, eu unul v—aş spune, dar de vreme ce m—am înţeles cu gemenii să nu pomenim deocamdată nimic, e mai bine aşa. Mă puteţi însă crede pe cuvînt că n—o să aşteptaţi nici trei zile. Cineva o să ceară foarte curînd recompensa aceea, iar eu o să vă arăt atunci şi hoţul şi pumnalul.
—Tot ce se poate, zise vardistul, cu un aer năuc şi plouat. Sper să fie aşa, dar zău dacă mai pricep ceva. E prea complicat pentru subsemnatul.

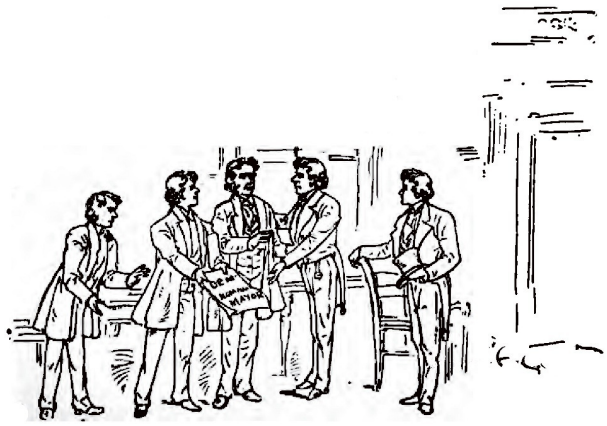

Subiectul părea epuizat, nimeni nu părea să mai aibe ceva de spus. După cîteva clipe de tăcere, judecătorul de pace îl informă pe Wilson că el, Buckstone şi vardistul veniseră la dînsul, împuterniciţi de partidul Democrat să—l roage să candideze pentru postul de primar — deoarece tîrguşorul urma să devină un oraş, iar primele alegeri se apropiau. Acesta era cel dinţii semn de atenţie primit de Wilson din partea vreunui partid — un semn destul de modest, dar care constituia totuşi o recunoaştere a *debutului* său în viaţa obştească ; era un pas înainte, şi foarte îmbucurător. Wilson acceptă aşadar propunerea, iar cei trei membri ai delegaţiei plecară, urmaţi de Tom.

DEMOCRATIC
NOMINATION
FOR
MAYOR

CAPITOLUL 14. ROXANA INSISTĂ ASUPRA RECONSTITUIRII

„Zămosul din Sud e un dar al naturii, şi nu unul de rînd. El este cea mai delicioasă dintre delicatesele acestei lumi. regele uns de Dumnezeu să domnească asupra tuturor roadelor pământului. Cine a gustat din el. ştie cu ce se hrănesc îngerii. Eva nu a furat un zamas din Sud : ştim asta, fiindcă ea s—a căit."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

În clipa cind Wilson îi conducea la uşă pe membrii delegaţiei, Pembroke Howard intra în casa vecină pentru a—şi da raportul. Îl găsi pe judele Driscoll instalat in fotoliu, cu o mutră posacă.
—Ce veşti aduci. Howard ? îl întrebă el, nerăbdător.
—Cele mai bune cu putinţă.
—Acceptă, nu—i aşa ? îl iscodi judecătorul, şi un licăr belicos i se aprinse în ochi.
—Dacă acceptă ? Păi, a sărit în sus de bucurie !
—Da ? Foarte bine ! Îmi place s—aud asta. Cînd o să ne batem ?
—Chiar acum, adică azi—noapte. E un tip admirabil, da, admirabil !

—Admirabil, zici ? E o dulceaţă de om. Şi—i o mare onoare, nu doar o mare plăcere să te masori cu un asemenea om. Hai, du—te şi pregăteşte totul — nu uita să—i dai complimentele mele cele mai sincere. Da, e un om fără pereche, un om admirabil, cum bine ziceai !

Howard plecă, nu însă înainte de a—i mai spune :

—O să—l aduc pe terenul viran dintre locuinţa lui Wilson şi casa cu stafii, şi—o să vin cu propriile mele pistoale, într—o oră putem începe.

Judele Driscoll începu să se plimbe de colo pînă colo, aţîţat ; deodată se opri, amintindu—şi de Tom, şi dădu să se apropie de scrin, dar se răzgîndi, spunîndu—şi :

„N—are rost să risc, poate că nu mai apuc ziua de mîine. Tom e un ticălos şi un nemernic, dar eu sînt de vină. Frate—meu mi l—a încredinţat înainte de—a muri, iar eu l—am răsfăţat, în loc să—l cresc cum se cuvine, ca să fac om din el. Mi—am călcat promisiunea către frate—meu şi nu vreau să—mi sporesc păcatele, abandonîndu—l pe Tom. L—am iertat eu o dată, şi l—aş mai ierta şi a doua oară, dacă aş supravieţui acestui duel, dar l—aş supune mai întîi unui lung şi sever examen. Totuşi, n—are rost să risc. Ba nu, trebuie să refac testamentul ! Dar, dacă supravieţuiesc, o să—l ascund bine şi n—o să—i spun nimic pînă nu se îndreaptă, şi—o să am grijă să se îndrepte definitiv !"

Judele Driscoll îşi redacta din nou testamentul, potrivit căruia nepotul său îi moştenea întreaga avere. În timp ce—şi termina testamentul, Tom intră tiptil în casă, ostenit de o nouă plimbare. Trecînd prin faţa uşii iatacului, se opri o clipă, dar se grăbi să se depărteze, căci în seara asta simpla vedere a unchiului îl umplea de frică. Totuşi, unchiul scria ceva — lucru neobişnuit la această oră tîrzie. „Ce—o fi scriind ? se întrebă Tom, cu un fior de nelinişte. Nu cumva, ceva în legătură cu mine ? Tare mi—e teamă că da ! Cînd încep să te pască ghinioanele, nu se mai isprăveşte cu ele !"

Tocmai îşi spunea că n—ar strica să arunce o privire asupra hîrtiei aceleia, cînd auzi paşi apropiindu—se, şi se ascunse ca să nu fie văzut. Era Pembroke Howard. Ce—o fi punînd la cale ?

Howard îi spuse judelui Driscoll, cu satisfacţie în glas :

—Totul e—n ordine. S—a dus pe cîmpul de luptă împreună cu martorul lui şi cu medicul, ba chiar şi cu frate—său. Am aranjat totul cu Wilson — Wilson e martorul lui. Veţi trage fiecare cîte trei focuri de armă.

—Straşnic ! Cum arată luna ?

—Luminează ca ziua. E perfect, pentru o distanţă de cincisprezece iarzi. Nu bate nici un pic de vînt. E cald şi linişte.

—Perfect ! Uite, Pembroke, citeşte ce—am scris, şi semnează ca martor.

Pembroke citi testamentul şi iscăli, apoi îi strînse cu putere mîna bătrînului judecător, spunîndu—i :

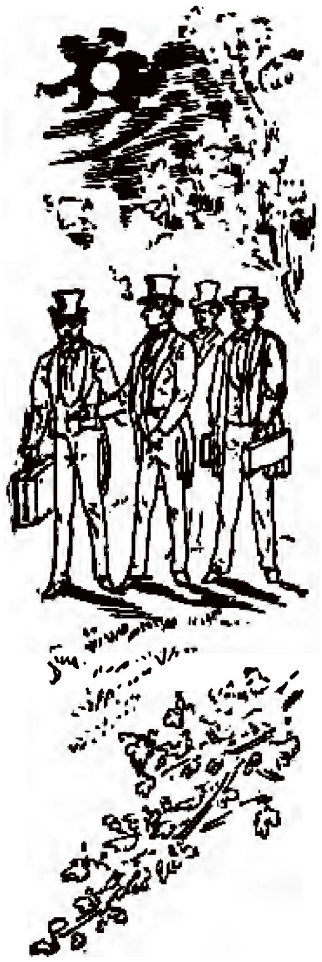

—E—n regulă, York, ştiam eu c—aşa o să procedezi. Nu—l puteai lăsa pe bietul băiat să se zbată în mizerie, fără nici o profesie, cu perspectiva sigură a înfrîngerii — ştiam că n—o s—o faci, măcar de dragul lui taică—său, dacă nu de dragul lui însuşi.
—Da, de dragul răposatului său tată, nu puteam face aşa ceva, doar ştii cît ţineam la bietul Percy. Numai că, ia seama, Tom nu trebuie să afle, decît dacă—o să mor în noaptea asta !
—Am înţeles. O să păstrez taina.

Judecătorul puse deoparte testamentul şi porni împreună cu Howard spre cîmpul de luptă. Nu trecu nici un minut, şi testamentul ajunse în mîinile lui Tom. În sufletul acestuia se petrecu atunci o schimbare formidabilă, care—l făcu să nu se mai simtă defel nenorocit. Punînd la loc testamentul în ascunzătoarea lui, îşi răsuci de trei ori pălăria pe cap, ca şi cum ar fi azvîrlit—o în aer, iar buzele i se lăţiră într—un zîmbet larg, fără să scoată un cuvînt. începu să monologheze în sinea lui, cuprins de o mare bucurie, ce—l făcea să—şi întrerupă gîndurile din cînd în cînd, cu cîte—o salvă de urale tăcute :

„Mi—am recăpătat averea, dar o să mă prefac că nul ştiu nimic. De data asta, o s—o păstrez intactă, n—o să mai risc, n—o să mai joc cărţi, şi n—o să mai beau, fiindcă... fiindcă nici n—o să mai calc prin locurile alea, unde poţi să joci cărţi sau să bei. E cel mai bun mijloc, cel mai sigur, aş fi putut să mă gîndesc la asta şi înainte, dac—aş fi vrut cu adevărat. De data asta, Insă, m—ara speriat de—a binelea, aşa că n—o să mai risc, nici măcar o dată ! Dumnezeule ! în noaptea asta m—am convins că—l pot duce lesne de nas pe unchiu—meu, deşi am unele îndoieli şi chiar unele mustrări de conştiinţă. Dacă—o să—mi vorbească despre chestia asta, e—n regulă, o să—i mărturisesc totul, dar dacă nu, o să mă prefac că nu ştiu nimic. Tare—aş vrea să stau de vorbă şi cu Wilson ; ba nu, n—are rost."

Se opri ca să mai chiuie o dată în gînd, apoi îşi spuse : „De data asta, o să mă—ndrept, pentru totdeauna !"

Şi dădu să—şi mai arunce o dată pălăria în aer, pe tăcute, dar, amintindu—şi că Wilson afirmase că pumnalul indian nu putea fi vîndut sau pus la amanet, şi că, din acest motiv, îl păştea din nou pericolul de a fi dat în vileag de către creditorii săi, porni abătut spre uşă, deplîngîndu—şi soarta vitregă. Se tîrî pe

scări şi, ajuns în odaia lui, rămase multă vreme acolo, pradă gînd urilor amare ce se învîrteau în jurul pumnalului indian al lui Luigi. în cele din urmă îşi spuse, oftînd :

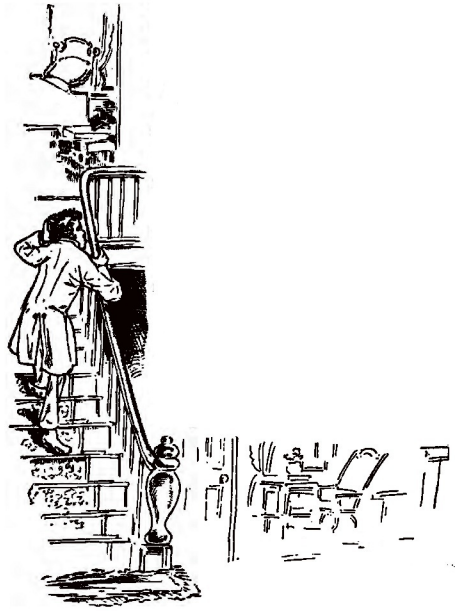

„Cînd mi se părea că pietrele astea sînt de sticlă, iar fildeşul e os, pumnalul nu mă interesa cîtuşi de puţin, fiindcă n—avea nici o valoare şi nu mă putea ajuta să ies din încurcătură. Acum, însă, mă interesează, vai ! foarte mult ; da, şi într—un fel care mă tulbură adînc ! E ca un sac cu aur, care s—ar fi prefăcut în pulbere şi cenuşă în mîinile mele. Deşi m—ar putea salva foarte lesne, mă văd nevoit să pier. E ca şi cum m—aş îneca, avînd la îndemînă un colac de salvare. Toate nenoroacele cad pe capul meu, în timp ce noroacele ies în calea altora — a lui Wilson Zevzecul, de pildă. Pînă şi el începe să facă, în sfîrşit, carieră, dar cu ce—a meritat—o, aş vrea să ştiu ? Da, Wilson şi—a croit un drum, şi nu se mulţumeşte cu asta, ţine morţiş să mi—l blocheze pe—al meu ! Ce lume egoistă, murdară ! Mai bine pieri!"

Tom privi în lumina luminării juvaerurile de pe teaca pumnalului, dar strălucirea lor n—avea nici un farmec în ochii lui, ci—i sporea, dimpotrivă, chinul.

„Nu trebuie să—i spun nimic Roxanei, e prea îndrăzneaţă, îşi urmă el gîndurile. Ar fi în stare să scoată pietrele şi să le vîndă, riscînd astfel să fie arestată, şi atunci pietrele ar duce la mine..."

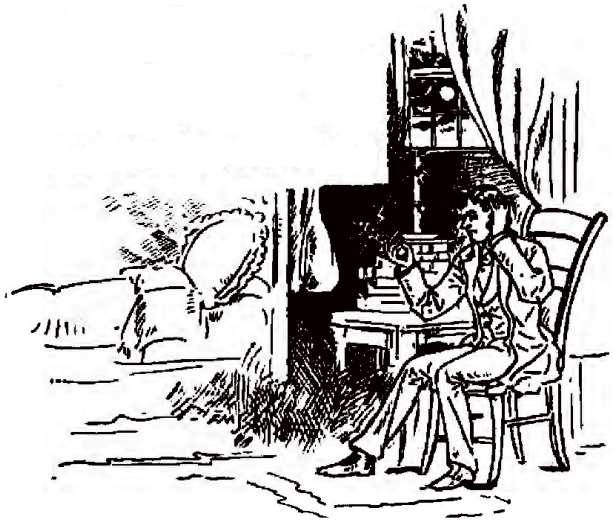

Gîndul acesta îl făcu să se înfioare. Ascunse bine pumnalul, tremurînd tot şi aruncînd priviri speriate în jur, întocmai ca un criminal care se şi vede în faţa procurorului.

Să încerce să doarmă ? A, nu, somnul nu se lipea de el : prea era mare necazul, prea chinuitor. Simţea nevoia să i—l împărtăşească cuiva. De pildă, Roxanei.

Între timp auzise nişte împuşcături, dar ele nu—l tulburaseră, fiindcă erau ceva oarecum obişnuit. Ieşi pe uşa din dos şi porni spre apus. Trecînd pe lîngă locuinţa lui Wilson, merse mai departe pe uliţă şi, deodată, zări mai mulţi oameni care se apropiau de casa avocatului, prin terenurile virane. Erau duelgiii care se întorceau de pe cîmpul de luptă ; i se păru că—i recunoaşte, dar cum n—avea chef de societatea albilor, se ghemui sub gard, pînă ce oamenii se depărtară.

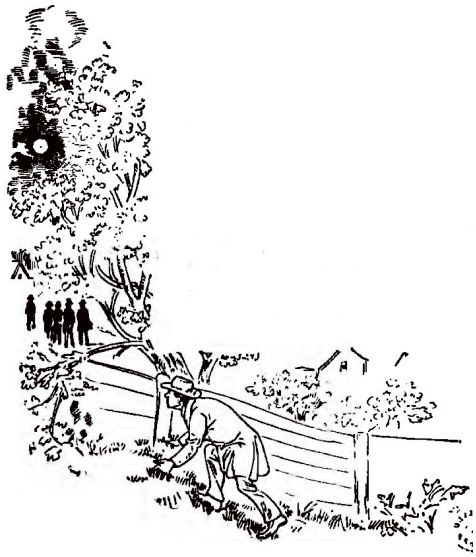

O găsi pe Roxy foarte bine dispusă.
—Unde—ai fost. copile ? îl întrebă ea. N—ai Cost şi tu acolo ?
—Unde, acolo ?
—La duel.
—Duel ? A fost vreun duel ?
—Sigur că da. Judele ăl bătrîn s—a bătut în duel cu unu' din gemeni.
—Dumnezeule ! exclamă Tom.

Apoi, în gînd : ..De asta şi—a refăcut testamentul ! Îşi spunea că poate—o să moară, aşa că s—a mai muiat în privinţa mea. De—aia erau, el şi Howard, aşa de agitaţi... Dacă a fost cumva omorît, atunci necazurile mele..."
—Ce tot bodogăneşti, Chambers ? Unde—ai fost ? N—ai ştiut c—o să fie un duel ?
—N—am ştiut. Bătrînul a—ncercat să mă convingă să mă bat în duel cu contele Luigi, dar n—a reuşit, aşa că s—o fi dus să spele singur ruşinea familiei.

Gîndul acesta îl făcu să rîdă. Îi povesti în amănunt Roxanei ce anume discutase cu bătrînul, şi cît de surprins şi de ruşinat se arătase acesta văzînd că avea un laş în familie. Cînd sfîrşi de povestit, ridică privirea şi rămase el însuşi surprins : pieptul Roxanei tresaltă de mînie, iar pe faţa ei se citea un dispreţ de nedescris.

—În loc să profiţi de ocazie şi să te baţi c—un tip care te—a lovit, tu refuzi ! Şi vii p'ormă la mine şi—mi spui asta, tocmai mie, care—am adus pe lume un iepure aşa fricos ! Pfui ! Mi se face scîrbă ! Partea ta neagră e de vină ! Treizeci şi una de părţi din tine sînt albe, şi doar o parte—i neagră, dar partea aia e *sufletu'* tău ! Un suflet care nu—i vrednic să fie mîntuit — nu—i vrednic nici măcar să fie aruncat la gunoi, într—un şanţ ! Ţi—ai făcut de ruşine neamu' ! Ce—ar crede taică—tu despre tine ? S—ar răsuci în mormîntu' lui !

Cuvintele astea îl scoaseră din sărite pe Tom, care—şi spuse că dacă taică—su ar mai fi fost în viaţă şi în pericol de—a fi asasinat, maică—sa ar fi putut să—şi dea seama grabnic cît de mult se simţea el îndatorat faţă de dînsul şi cît de dornic ar fi fost să—şi plătească datoria chiar cu preţul vieţii ; nu—şi rosti însă gîndul — era mai prudent să tacă, în faţa maică—si, care continua să—şi verse furia :

—Ce s—a ales din sîngele tău nobil ? Nu pot să pricep ! Şi nu mă gîndesc doar la sîngele ălora din neamu' Essex, ci la sîngele stră—stră—străbunicului meu şi—al tău, căpitanu' John Smith[31] — ăl mai nobil sînge care—a curs vreodată în Virginia — da, şi la sîngele stră—străbunicii lui, regina indiancă Pocahontas, care—avea ca soţ un rege negru din Africa ! Iar tu, poftim, te fereşti de—un duel şi—ţi faci de rîs tot neamu' ca un cîine fricos ! Da, partea ta neagră—i de vină !

[31] *John Smith,* explorator englez, ales preşedinte al coloniei din Virginia, pe la începutul secolului al XVII—lea. Capturat de indieni în timpul uneia din expediţiile sale, a fost salvat de prinţesa indiană Pocahontas, care avea să plece mai apoi în Anglia, convertindu—se la creştinism şi măritîndu—se cu un cetăţean englez, pe nume John Roite. Roxana amestecă desigur adevărul cu legenda, ca de altfel însuşi John Smith în cartea sa *Istoria generală a Virginiei* (1624).

Roxy se aşeză pe lada ei de luminări, cufundîndu—se în gînduri. Tom n—o tulbură ; era el lipsit de prudenţă, uneori, dar nu în asemenea împrejurări. Roxy se potoli treptat, deşi mînia nu i se stingea aşa uşor — chiar cînd părea să se fi potolit, izbucnea din nou, ca bolboroseala unui tunet. Bunăoară, acum: „N—are—n el destul sînge negru ca să se vază—n unghiile deştelor, da' are destul ca să—i înnegrească sufletu."

—Da, destul ca să înnegrească zece suflete ! exclamă ea deodată.

În cele din urmă încetă să bombăne, iar faţa i se însenină — semn bun pentru Tom, care, cunoscîndu—i hachiţele, ştia că, acum, Roxy era pe punctul să—şi recapete buna dispoziţie. Băgă de seamă că, din cînd în cînd, ea îşi ducea în neştire degetul la nas.

—Ce—i cu tine, mamă ? o întrebă el, privind—o cu luare—aminte. Ţi s—a jupuit vîrful nasului. Cum de s—a întîmplat ?

Roxy izbucni într—unui din hohotele acelea de rîs, pe care Dumnezeu ;le—a hărăzit doar îngerilor din ceruri şi sclavilor negri, obidiţi şi năpăstuiţi pe pământ, şi răspunse :
—Duelu' ăla afurisit e de vină. Am luat şi eu parte la el.
—Dumnezeule ! Un glonte ţi—a făcui figura ?
—Te cred şi eu !
—Ia te uită ! Dar cum de s—a întîmplat ?

—S—a—ntîmplat aşa : şedeam colea şi moţăiam pe întuneric, cînd deodată aud un *bang,* un foc de armă. Mă duc eu în celălalt capăt al casei, să văz ce se petrece, şi uia opresc la fereastra dinspre casa lui Wilson Zevzecu', fereastra aia fără cercevea — lasă, că nici una din ferestre n—are cercevele ! — mă opresc acolo şi mă uit pe—ntuneric, şi ce să vezi ? drept sub nasu' meu, în lumina lunii, stătea unu' din gemeni şi—njura, nu tare, dar înjura, fiin'că era rănit la umăr. Fratele ăla mai tuciuriu, el era. Iar doctoru' Claypool îi spăla rana, ajutat de Wilson Zevzecu', în timp ce judele Driscoll şi Pern Howard aşteptau într—o cămăruţă ca doctoru' să—l repare pe ăla, ca să reînceapă lupta. Nu trecu mult şi lupta începu din nou şi *bang !* pistoalele se porniră, iar geamănu' ăla scoase un geamăt, de data asta era rănit la mînă ! iar

glonţu' se izbi de butucii de sub fereastră. Mai traseră o dată, şi geamănu' mai scoase un geamăt, fiin'că glonţu' îl nimerise acum drept în obraz, înainte de—a sări pe fereastră şi a mă nimeri pe mine, julindu—mi nasu' — păi, dac—aş fi stat ceva mai încolo, mi—ar fi retezat tot nasu', pocindu—mă rău de tot ! Uite glonţu', l—am luat cu mine.

—Ai stat acolo tot timpul ?
—Ce întrebare ? ! Păi. ce altceva era să fac ? Nu—n fiecare zi ai ocazia să vezi un duel !
—Dar te aflai în bătaia gloanţelor ! Nu ţi—era frică ? Roxy îşi ţuguie buzele a dispreţ.
—Frică ? O Smith—Pocahontas nu cunoaşte frica şi, oricum, nu se teme de gloanţe !
—Da, cred că ălora din neamul Smith—Pocahontas nu le lipseşte curajul, le lipseşte doar mintea. Eu. unul, n—aş fi rămas acolo.
—Nu te învinuieşte nimeni !
—A mai fost rănit careva ?
—Da, toţi ne—am ales cu cîte o rană sau cu cîte o julitură, afară de geamănu' ăla blond, de doftor şi de martori. Judele n—a fost rănit, da' l—am auzit pe Wilson zicînd că glonţu' i—ar fi smuls nişte fire de păr.

Tom îşi spuse în sinea lui : ,,Ia te uită ! Era cît pe—aci să scap de necazuri, n—a lipsit decît atîtica. Acum, însă, unchiul o să afle totul şi—o să mă vîndă vreunui neguţător de sclavi — da, asta o să facă, numaidecît !"

Apoi, cu glas tare şi pe un ton grav :
—Mamă, am dat de belea !

Roxy înghiţi în sec, înainte de a—i răspunde :

—Copile, ce—ţi veni aşa, deodată ? Ce se—ntîmplă ?
—Uitasem să—ţi spun un lucru : cînd am refuzat să mă bat în duel, unchiu' a rupt din nou testamentul, şi...
—Acu' s—a zis cu tine ! exclamă Roxy, cu o faţă pămîntie. S—a isprăvit ! O să crăpăm de foame amîndoi!
—Lasă—mă să termin ! Cred că, atunci cînd s—a hotărît să se bată chiar el în duel, s—a gîndit că s—ar putea să fie omorît şi să nu mai aibă şansa de a mă ierta, aşa că şi—a refăcut testamentul, l—am văzut cu ochii mei. Numai că...

—A, slavă Domnului, am scăpat cu bine şi de data asta ! Da' ce—ţi veni să dai buzna aici şi să spui asemenea vorbe îngrozitoare ?
—Ai răbdare, lasă—mă să termin ! Prada n—o să fie de ajuns nici pentru o jumătate din datorii, aşa că

creditorii ăia... ştii bine ce—o să se—ntîmple.

Roxy îşi propti bărbia în piept şi—i ceru lui Tom s—o lase singură — voia să chibzuiască temeinic. Apoi îi spuse, cu gravitate :

—Trebuie sâ fii cu multă băgare de seamă, să ştii ! Unchiu' tău n—a fost omorît şi ar fi în stare să rupă iar testamentu' ăla, pentru *ultima oară,* dacă i—ai da un motiv, cît de mărunt ! Aşa că, ia seama la ce—ţi spun ! În zilele care vin, trebuie să faci tot ce poţi ca să—i cîştigi încrederea, şi chiar pe bătrîna mătuşă Pratt trebuie s—o îmbunezi, fiin'că ţi—e prietenă şi are—un cuvînt greu de spus în casa judelui. P—ormă, o să te duci la St. Louis, asta o să—i facă plăcere judelui. După aia, o să cazi la învoială cu oamenii ăia, o să le spui că judele nu mai are mult de trăit, şi chiar aşa este — o să le spui c—o să le plăteşti dobîndă, o dobîndă mare, zece la... cum îi zice ?

—Zece la sută. Adică, pe lună ?

—Întocmai. P—ormă o să—ţi vinzi marfa, cîte puţin, ca să poţi plăti dobîndă. Cam cît crezi c—o să

dureze?
—Cred că vreo cinci—şase luni.
—Atunci e—n regulă. Dacă n—o să moară—n răstimp de şase luni, tot aia e : Pronia o să aibă grijă. O să scapi cu bine, dac—o să te porţi cum trebuie.
Şi, aruncîndu—i o privire aspră, adăugă :
—Sînt sigură c—o să te porţi cum trebuie, nu—i aşa ? Tom rîse, şi—i făgădui că va încerca, dar Roxy nu păru deloc mulţumită :

—Nu—i de ajuns să încerci. O să te porţi cum trebuie de—adevăratelea. N—o să mai şterpeleşti nici măcar un ac, ar fi primejdios. Şi n—o să te mai înhăitezi cu nici un golan, nici măcar o dată, pricepi ? N—o să mai pui în gură nici un strop de băutură, şi n—o să mai joci nici măcar o partidă de cărţi. Asta o să faci, nu doar să încerci ! Sînt sigură c—aşa o să faci, şi uite de ce : o să te urmez eu însămi la Saint—Louis, şi—o să vii zilnic la mine, ca să te controlez, iar dacă—o să te—abaţi măcar cu o iotă de la tot ce ţi—am zis, îţi jur c—o să mă duc glonţ la judele Driscoll şi—o să—i spun că eşti un sclav negru, ba o să i—o şi dovedesc ! Mă crezi, Chambers ?

Tom avea mintea destul de trează.
—Da, mamă, îi răspunse el, cît se poate de serios. Acum, cînd m—am îndreptat — pentru totdeauna, ştiu bine că aşa va fi, nici o ispită nu mă mai poate abate din drum,

—Atunci, du—te acasă, şi pune—te pe treabă !

CAPITOLUL 15. TÎLHARUL JEFUIT

„Nimic nu poate fi mai urgent decît nevoia de a îndrepta moravurile altora."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„«Nu—ţi pune toate ouăle în acelaşi paner", zicea un nerod, vorba lui fiind oarecum şi un îndemn de a—ţi risipi banii şi atenţia ; dar înţeleptul spune aşa : «pune—ţi toate ouăle în acelaşi paner, şi PĂZEŞTE PANERUL !»
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Ce vremuri îi era dat să trăiască tîrguşorului Dawson's Landing ! El, care dormise toată viaţa, nu mai avea acum pic de răgaz, într—atît de grabnic se succedau marile evenimente şi surprizele : vineri dimineaţa, prima apariţie a Adevăratei Nobilimi, urmată de marea recepţie dată de mătuşa Patsy Cooper,

precum şi de un mare jaf ; vineri seara, dramatica bătaie administrată moştenitorului celui dintîi cetăţean al tîrguşorului, în prezenţa a patru sute de oameni ; sîmbătă dimineaţa, debutul ca avocat pledant al lui Wilson Zevzecul, pierdut multă vreme în umbra anonimatului ; sîmbătă noaptea, duelul dintre primul cetăţean şi nobilul străin.

Oamenii erau poate mai mîndri de duel, decît de toate celelalte evenimente puse laolaltă. Pentru tîrguşorul lor era un titlu de glorie să fie sediul unui asemenea eveniment. După ei, combatanţii atinseseră culmea onoarei omeneşti. Fiecare le omagia numele ; laudele înfloreau pe buzele tuturor. Pînă şi martorii duelgiilor se aleseseră cu o parte însemnată a aplauzelor publicului ; drept care, Wilson Zevzecul se pomeni dintr—odată un personaj de seamă. Sîmbătă seara, cînd i se oferise să candideze pentru postul de primar, riscase o înfrîngere, dar duminică dimineaţa era un om făcut, cu succesul asigurat.

Cei doi gemeni erau acum nişte oameni cu adevărat mari ; tîrguşorul îi adoptase cu entuziasm. Zi de zi şi noapte de noapte, erau invitaţi în casele oamenilor, la masă ori în vizită, toţi voiau să le fie prieteni, popularitatea lor creştea şi se întărea, mai ales că—i încîntau şi—i uimeau pe toţi cu performanţele lor muzicale, precum şi cu mostrele pe care le dădeau in privinţa posibilităţilor lor de a excela şi în alte domenii de activitate, pentru care erau înzestraţi într—un chip atît de ciudat. Ei înşişi erau atît de încîntaţi, încît luară hotărîrea de a—şi încheia zilele în acest loc minunat ; drept care, înaintară cererea reglementară, prin care solicitau cetăţenia în termen de treizeci de zile. Acesta a fost apogeul. Obştea

îneîntată se ridică ca un singur om şi aprobă cererea, iar cînd cei doi gemeni fură rugaţi să candideze pentru posturile de consilieri municipali, .şi se declarară de acord, obştea îi aplaudă frenetic.

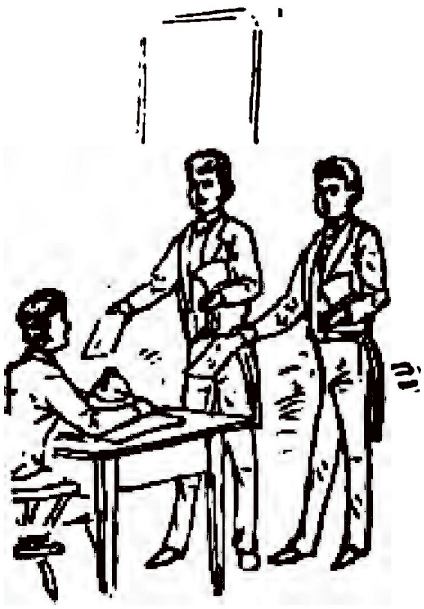

Tom Driscoll însă, nu era deloc mulţumit de aceste lucruri ; ele îl tulburau şi—l răneau adînc. Ajunsese să—l urască pe un geamăn pentru că—l bătuse, iar pe celălalt pentru că era fratele bătăuşului.

Din cînd în cînd, oamenii se întrebau de ce nu se auzea nimic despre hoţ, despre pumnalul furat şi despre celelalte obiecte dispărute, dar nimeni nu era în stare să aducă vreo lumină în legătură cu acest subiect.

Trecuse aproape o săptămînă, dar enigma rămînea nedezlegată.

Sîmbătă, vardistul Blake şi Wilson Zevzecul se întîlniră pe stradă, iar Tom Driscoll li se alătură la timp pentru a deschide discuţia.

—Nu arăţi prea bine, Blake. Îi spuse el vardistului. Parcă te—ar frămînta ceva. S—au încurcat cumva iţele în munca dumitale de detectiv ? Am impresia că te bucuri, pe drept cuvînt, de o bună reputaţie în branşa asta, nu—i aşa ?

Vorbele astea îl unseră la inimă pe Blake. dar Tom se grăbi să adauge :
—Ca detectiv de ţară...
Ceea ce îl făcu pe vardist să se simtă prost. si s—o arate, atît pe chipul lui, cît şi în glas :
—Da, dom'le, am o bună reputaţie, la fel de bună ca a oricărui detectiv, fie el de la Iară sau de la oraş.
—A, te rog să mă ierţi, n—am vrut să te jignesc. Voiam doar să le întreb ce—i cu femeia care a jefuit tîrguşorul — bătrîna aia gîrbovă, pe care ziceai c—o s—o prinzi. Eram convins c—o s—o prinzi, fiindcă treci drept lui om care nu se laudă niciodată... Ei bine, ai prins—o pe babă ?

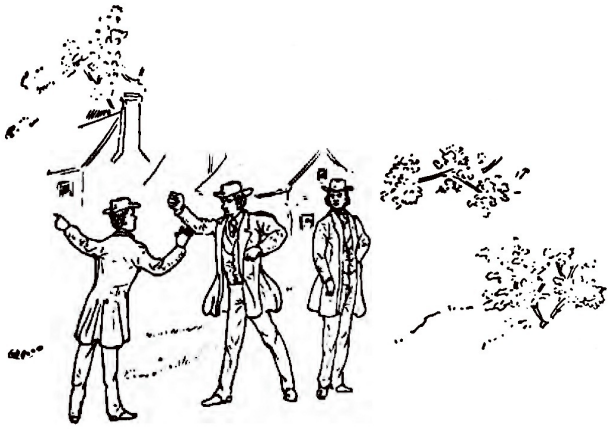

—Dă—o naibii de: babă !
— Nu cumva vrei să spui că n—ai prins—o ?
—N—am prins—o. Dacă putea cineva s—o prindă, eu sînt ăla, dar nimeni n—a fost în stare.
—Îmi pare rău, foarte rău — pentru dumneata, fiindcă dac—o să se afle că un detectiv care se arăta atît de sigur...
—Nu—ţi face griji pe chestia asta. Iar cît despre tîrguşor, nici el să nu—şi facă griji. Baba aia n—o să—mi scape, fii pe pace — sînt pe urmele ei. Am nişte indicii care...
—Excelent ! Dacă—ai putea aduce de la Saint Louis un detectiv veteran ca să te—ajute să interpretezi indiciile alea şi să vezi unde anume duc...

—Sînt destul de veteran eu însumi, şi n—am nevoie de " ajutorul nimănui. O s—o prind eu într—o săp... într—o lună.

—Presupun că asta e bine, da, foarte bine, zise Tom nepăsător. Dar am impresia că—i tare bătrînă, iar bătrinii nu prea supravieţuiesc urmăririi lente pe care—o întreprinde un detectiv profesionist, după ce şi—a pus cap la cap indiciile.

Faţa inexpresivă a lui Blake se împurpura, dar pină să poată el născoci o replică, Tom se şi întorsese spre Wilson, căruia îi spuse pe un ton placid :

—Cine—a căpătat recompensa, Zevzecule ?

Wilson avu o tresărire, dîndu—şi seama că—i venise şi lui rîndul să fie umilit.

—Ce recompensă ?
—Păi, recompensa pentru hoţ, şi recompensa pentru pumnal.
Wilson răspunse, vizibil stînjenit, cu un glas şovăitor :

—Păi... de fapt, încă n—a cerut—o nimeni.
—Zău ? se miră Tom.
—Da, chiar aşa. Şi ce dacă ? exclamă Wilson, enervat.
—A, nimic. Mă gîndeam că ţi—o fi venit poate vreo idee nouă şi c—ai născocit vreun plan menit să revoluţioneze metodele învechite şi ineficace ale...
Se opri şi, întorcîndu—se spre Blake (fericit că altcineva era pus acum pe jăratec), îl întrebă :

—Nu—i aşa, Blake, că a vrut să spună că nu mai trebuie s—o urmăreşti pe bătrînă ?
—A zis că în răstimp de trei zile o să pună mîna şi pe hoţ şi pe pradă, aşa a zis, acum vreo săptămînă. Iar eu am zis atunci că nici un hoţ şi nici un complice al hoţului n—o să încerce să vînză ori să amaneteze vreun lucru din pradă, ştiind că ăl de—ar cumpăra ar putea pune mîna pe amîndouă recompensele dacă l—ar prinde pe hoţ, cu pradă cu tot. A fost cea mai grozavă idee care mi—a venit vreodată !

—Ai vedea altfel lucrurile dacă ai cunoaşte planul în întregime, nu doar în parte, replică Wilson, cu iritare în glas.

—Oricum, zise vardistul, gînditor — mi s—a părut că planul ăsta n—o să meargă, şi pîn—acum nici n—a mers.

—Foarte bine, să fie aşa cum zici, dar te—aş ruga să—mi mai acorzi un răgaz. Planul meu s—a dovedit a fi cel puţin la fel de bun ca metodele dumitale.

Neavînd la îndemînă nici o replică, vardistul se mulţumi să—şi exprime nemulţumirea printr—un smiorcăit.

După noaptea în care Wilson îşi dezvăluise parţial planul în propria—i locuinţă, Tom se străduise, multe zile în şir, să ghicească restul, dar fără să izbutească. Năzărindu—i—se că Roxy ar putea ghici, cu mintea ei mai isteaţă, Tom îi pusese problema, prefăcîndu—se că vorbeşte de un Haz imaginar. Roxy se gîndise temeinic, înainte de a—şi rosti verdictul.

„A nimerit—o, cu siguranţă !" îşi spusese el. Acum, venise momentul să încerce acest verdict, pentru a vedea cum reacţionează Wilson, aşa că spuse, cu un aer gînditor.

—După cum am constatat de curînd cu toţii, nu eşti deloc un zevzec, Wilson. Planul dumitale, oricare ar fi el, are o logică, indiferent ce ar spune domnul Blake. Nu—ţi cer să ni—l dezvălui, dar aş vrea să ne imaginăm un caz — un caz care—ar putea servi drept punct de plecare pentru reconstituirea cazului real, asta e tot ce doresc. Vasăzică, ai oferit cinci sute de dolari pentru pumnal, şi cinci sute de dolari pentru hoţ. Să presupunem, de dragul discuţiei, că prima recompensă e anunţată public iar a doua e oferită E cămătarilor printr—o *scrisoare confidenţială...*

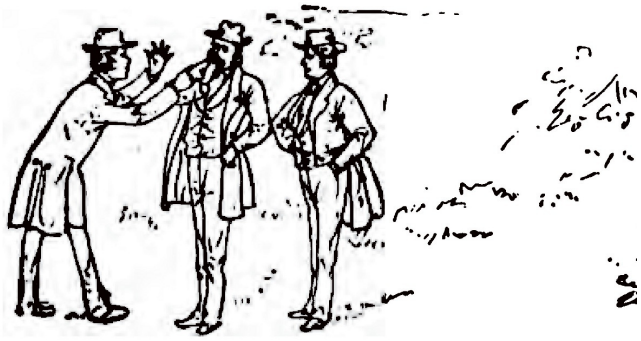

—Pe legea mea, Wilson, te—a ghicit ! exclamă Blake, lovindu—şi coapsele. Cum de nu mi—a trecut prin minte nici mie, nici altui dobitoc ?

Wilson îşi spuse în gînd : „Oricărui om cu scaun la cap i—ar fi trecut prin minte. Nu mă mir că Blake n—a fost în stare să ghicească, mă mir doar că Tom a fost în stare. E mai deştept decît îl crezusem."

—Foarte bine, zise Tom. Hoţul n—ar bănui că i s—a întins o cursă, şi ar aduce sau ar trimite pumnalul la muntele de pietate, spunînd că l—a cumpărat pe—o nimica toată, sau că l—a găsit pe drum, ori ceva asemănător, şi ar încerca să încaseze recompensa, riscînd astfel să fie arestat, nu—i aşa ?

—Aşa e, recunoscu Wilson.
—Da, nu încape nici o îndoială, spuse Tom. Ai văzut vreodată pumnalul ?
—Dar vreunul din amicii dumitale, l—a văzut ?
—Pe cîte ştiu, nu.
—Hm, încep să cred că înţeleg de ce planul dumitale a dat greş.
—Ce vrei să spui, Tom ? Ce insinuezi ? întrebă Wilson, cu o vagă nelinişte.
—Păi vreau să spun că un asemenea pumnal nu *există.*
—Uite ce e, Wilson, interveni Blake, Tom Driscoll arii dreptate, pun rămăşag pe—o mie de dolari, dacă i—aş avea.

Wilson simţea că începe să—i fiarbă sîngele în vine şi se întreba dacă nu cumva străinii aceia i—au tras o păcăleală — s—ar fi zis că—şi bătuseră joc de el. Dar ce—ar fi, putut cîştiga din asta ? se întrebă el cu glas tare.
—Să cîştige ? replică Tom. A, poate că nimic preţios pentru unul ca dumneata. Numai că dumnealor sînt nişte străini, care—şi croiesc drum într—o societate nouă. E oare un fleac pentru ei să devină, fără nici o cheltuială, un soi de favoriţi ai unui prinţ oriental ? E oare nimic pentru ei să rupă gura locuitorilor acestui tîrguşor nenorocit, fluturîndu—le pe dinaintea ochilor o recompensă de o mie de dolari — tot fără nici o cheltuială ? Da, Wilson, nu există un asemenea pumnal, căci dacă ar fi existat, planul dumitale l—ar fi scos la iveală. Sau, dacă există, înseamnă că e încă în posesia *lor*. Personal, cred că ei au văzut un asemenea pumnal, fiindcă Angelo l—a schiţat cu creionul, mult prea repede ca să—l fi putut născoci.

Fireşte, n—aş putea să jur că nu l—au avut niciodată, dar pun mîna—n foc că, dacă—l aveau în momentul sosirii în acest tîrguşor, îl mai au *şi* acuma.

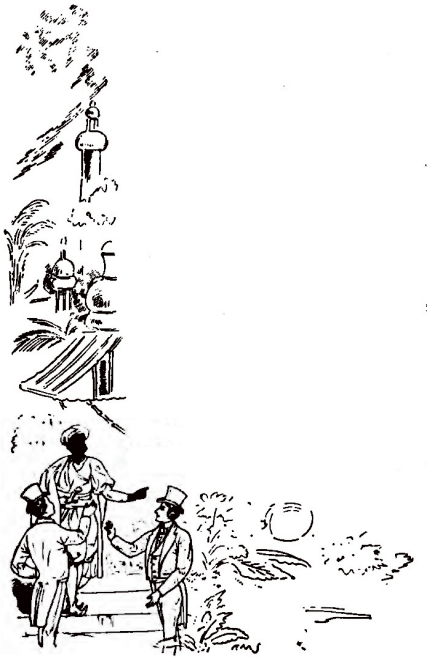

—Felul cum prezintă lucrurile Tom mi se pare foarte rezonabil, zise Blake. Zău aşa !
—Dumneata, Blake, îi spuse Tom dînd să plece, găseşte—o pe bătrîna aceea, iar dacă ea nu poate furniza pumnalul, du—te şi percheziţionează—i pe cei doi gemeni !

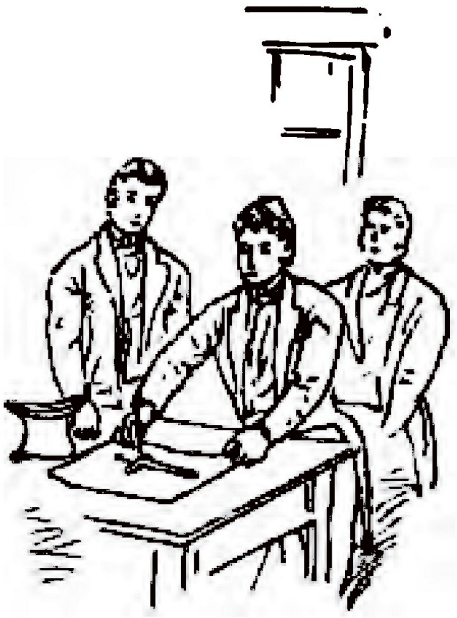

Şi Tom plecă. Wilson se simţea descumpănit, nemaiştiind ce să creadă. Nu voia să—şi piardă încrederea în cei doi gemeni, si era holărît să n—o facă sub presiunea unor „dovezi" neconcludente; înainte de a lua o hotărîre definitivă, se va gîndi temeinic.

—Dumneata ce părere ai, Blake ?

—Păi, dom'le Wilson, eu văd lucrurile cam aşa cum se vede Tom. Aia doi n—aveau pumnalul, sau. dacă—l aveau, îi mai au şi—acuma.

Şi plecă, lăsîndu—l singur pe Wilson.

„Eu cred că au avut pumnalul, îşi zise acesta. Iar dacă pumnalul le—a fost furat, planul meu ar fi dus la recuperarea lui. De aceea, sînt convins că pumnalul e încă în mîinile lor".

Tom n—avusese nici un gînd precis în momentul cînd îi întîlnise pe Wilson şi pe vardist. La început, vorbise doar cu intenţia de a le răscoli puţin fierea şi de a se distra pe socoteala lor. La urmă, însă, plecase bine dispus, căci îşi dădea seama că obţinuse, din întîmplare, şi fără nici o caznă, cîteva rezultate îmbucurătoare : îi atinsese pe fiecare dintre ei într—un punct sensibil, făcîndu—i să se zvîrcolească ; îl silise pe Wilson să—şi înlocuiască buna părere despre cei doi gemeni cu un gust amărui, de care nu va

putea să se lepede prea curînd ; şi, mai presus de orice, izbutise să—i coboare în ochii tîrguşorului pe gemenii aceia afurisiţi, fiindcă Blake avea negreşit să trăncănească, aşa cum trăncănesc de obicei detectivii, astfel încît peste vreo săptămînă tot tîrguşorul avea să—şi rîdă de gemeni pentru că oferiseră o recompensă atît de mare pentru un flecuşteţ pe care fie că nu—l avuseseră niciodată, fie că nu—l pierduseră. Tom era foarte mulţumit de el însuşi.

Toată săptămînă, purtarea lui Tom acasă fusese exemplară. Unchiul şi mătuşa lui erau de—a dreptul uimiţi : nu—i puteau găsi nici un cusur.

În seara zilei de sîmbătă, Tom îi spuse judecătorului :

—Unchiule, mă frămîntă un gînd şi nu mai pot răbda să nu ţi—l dezvălui, fiindcă plec şi s—ar putea să nu te mai văd niciodată. Te—am făcut să crezi că m—aş teme să mă bat cu aventurierul acela italian. A trebuit să evit duelul invocînd un pretext oarecare, poate că am ales un pretext prost, fiind luat pe neaşteptate, dar nici o persoană onorabilă nu ar fi consimţit să se bată în duel cu dînsul, ştiind ceea ce ştiam eu.

—Zău ? Ce anume ştiai ?
—Contele Luigi e un ucigaş, a recunoscut—o chiar el.
—De necrezut !
—E purul adevăr. Wilson i—a ghicit în palmă şi l—a acuzat de omor, încolţindu—l atît de zdravăn încît contele a fost nevoit să mărturisească ; dar amîndoi gemenii ne—au rugat în genunchi să păstrăm taina şi s—au jurat că vor duce o existenţă cinstită în tîrguşorul nostru — încât ni s—a făcut milă de ei şi ne—am dat cuvîntul de onoare că n—o să—i dăm în vileag dacă—au să—şi ţină făgăduiala. La fel ai fi făcut şi matale, unchiule !

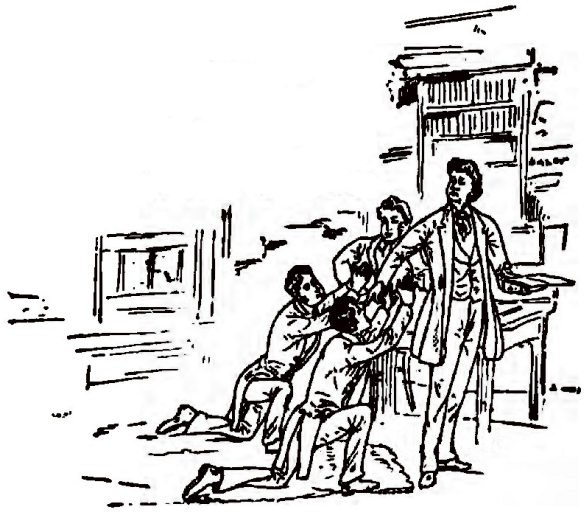

—Ai dreptate, băiete. Taina unui om îi aparţine personal, chiar după ce a fost dată în vileag pe neaşteptate. Ai procedat foarte bine, şi sînt mîndru de tine. Dar, adăugă el cu mîhnire în glas — aş fi vrut să fiu cruţat de ruşinea de a mă bate în duel cu un ucigaş !
—N—am avut încotro, unchiule. Dacă aş fi ştiut că—l vei provoca la duel, m—aş fi simţit obligat să—mi calc cuvîntul de onoare pentru a opri duelul, dar Wilson n—ar fi putut face altceva decît să tacă.
—A, nu, Wilson a procedat bine, el n—are nici o vină, săracul ! Tom, Tom, mi—ai luat o piatră de pe inimă! Nu pot să—ţi spun ce jignit am fost în adîncul sufletului, cînd mi s—a părut că descopăr un laş în familia mea !
—Poţi să—ţi închipui cît m—a costat *pe mine* să joc un asemenea rol, unchiule !

—Ştiu, băiete, ştiu bine. Şi pot înţelege cît de greu ţi—a fost să rămîi pînă—adineaori sub povara unui asemenea stigmat. Dar acum totul e—n ordine, bine că s—au lămurit lucrurile. Mi—ai redat liniştea sufletească, odată cu a ta. Destul am suferit amîndoi !

Bătrînul rămase o clipă cufundat în gînduri, apoi rosti, cu un licăr de satisfacţie în ochi :

—Cînd mă gîndesc că ucigaşul ăla a avut neobrăzarea de a mă lăsa să cred că—i un gentleman demn să se întîlnească cu mine pe cîmpul de onoare, — îmi vine să i—o plătesc, dar nu chiar acum, o să—l împuşc abia după alegeri, o să caut însă mai întîi un mijloc de a—i distruge pe amîndoi. Nici unul din ei nu va fi ales, voi avea grijă de asta ! Eşti sigur că vestea că—i un ucigaş nu s—a răspîndit ?

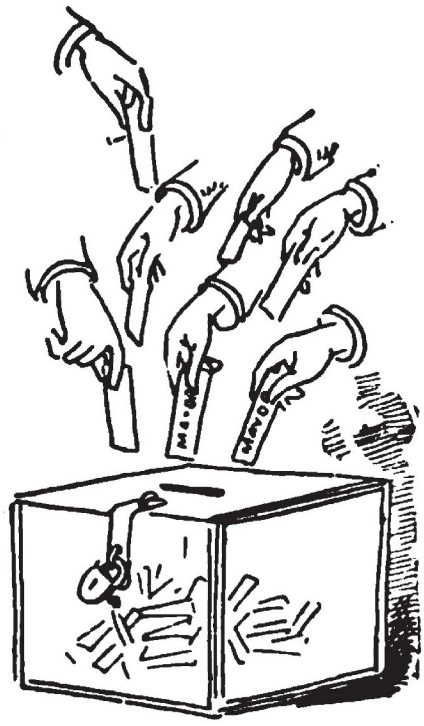

—Absolut sigur, unchiule.

—E un atu preţios. Voi arunca o aluzie de la tribună, în ziua alegerilor. Asta le va tăia craca de sub picioare, la amîndoi !

—Nu încape nici o îndoială : o să—i dea gata !

—Da, chestia asta, ca şi munca de lămurire dusă printre alegători, o să—i dea gata, cu siguranţă. Vreau

să te duci la oamenii aceia de rînd şi să—i lămureşti în taină, o să—ţi dau şi bani, ca să le—mparţi.

Tom era în culmea fericirii : gemenii aceia nesuferiţi erau pierduţi ! Era o zi mare pentru el. încurajat să azvîrle o ultimă săgeată împotriva aceleiaşi ţinte, nu scăpă ocazia:

—Ai auzit de pumnalul acela indian despre care cei doi gemeni au făcut atîta caz ? Ei bine, încă nu s—a găsit nici o urmă de pumnal, aşa că tîrguşorul a—nceput să rîdă şi să vorbească. Jumătate din oameni cred că gemenii n—au avut niciodată un asemenea pumnal, iar cealaltă jumătate cred că l—au avut şi—l mai au şi acum. Chiar azi am auzit vreo douăzeci de oameni vorbind aşa.

Da, după o săptămînă de purtări exemplare, Tom reintrase în graţiile unchiului şi mătuşii. Chiar şi maică—sa era mulţumită de el. în sinea ei, îşi spunea că începe să—l îndrăgească, dar nu i—o mărturisea.

—Du—te la Saint Louis, îi spuse, iar eu o să te urmez. Şi, spărgînd sticla se whisky, adăugă :

—Hai, Chambers, vreau să te fac să umbli po drumu' drept, aşa că n—o să—ţi ofer tocmai eu un exemplu

prost. Ţi—am mai zis să nu care cumva să te—nsoţeşti cu nişte oameni răi. Ei bine, o să te—nsoţesc eu însămi. Hai, ia—o din loc, ia—o din loc !

Tom se îmbarcă în noaptea aceea pe unul din vapoarele care poposeau la Dawson's Landing, luîndu—şi cu el şi prada, ascunsă într—un geamantan. El dormi somnul păcătoşilor, un somn mai adînc şi mai liniştit decît oricare altul, după cum ştim din istoria atîtor ticăloşi. Dar cînd se trezi a doua zi dimineaţa, constată că norocul se întorsese iarăşi împotriva lui : un alt tîlhar îl jefuise pe cînd dormea şi coborâse într—un port intermediar.

CAPITOLUL 16. VÎNDUT ÎN JOS PE RÎU

„Dacă aduni de pe drumuri un cîine hămesit şi—l îndopi cu mîncare, n—o să te muşte. Aceasta e principala deosebire între un cîine şi un om."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„Ştim totul despre obiceiurile furnicii, ştim totul despre cele ale albinei, dar nu ştim nimic despre obiceiurile stridiei. Pesemne că n—am ales momentul cel mai potrivit pentru studierea stridiilor".
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Cînd sosi Roxy, îl găsi pe fiul ei în aşa hal de disperat şi nenorocit, încît inima de mamă i se muie. Acum, Tom era iremediabil pierdut, ameninţat de o distrugere sigură, menită să facă din el un proscris, lipsit de speranţă şi de prieteni. Pentru o mamă, era un motiv suficient de puternic ca să—şi iubească odrasla ; Roxy îl îndrăgi aşadar, şi i—o şi spuse. La auzul vorbelor ei, Tom se înfiora : erau probele unei negrese ! Faptul că era el însuşi negru nu—l împăca nicidecum cu acel neam dispreţuit.

Roxy îl tot ogoia cu vorbe dulci, la care el răspundea cam în silă, căznindu—se să—şi ascundă simţămintele. Nu se putea lăsa consolat de—o negresă ! Nu trecu nici un ceas, şi începu să—şi facă curaj ca să—i ceară să renunţe la aceste vorbe de alint sau măcar să le tempereze, fiindcă nu le mai putea suporta. Îi era totuşi frică de ea ; şi apoi, ea însăşi făcu o pauză — încerca să pună la cale un plan de salvare. În cele din urmă, Roxy se ridică în picioare, pentru a—i spune că a găsit o ieşire, ceea ce—l umplu de bucurie pe Tom.

—Uite ce plan am scornit, un plan grozav ! Eu mi—s neagră, nimeni n—o să zică că nu—s, auzindu—mă cum vorbesc... Ia—mă şi vinde—mă, pe şase sute de dolari, şi plăteşte—ţi datoriile la cartoforii ăia.

Tom era uluit, nu—i venea să—şi creadă urechilor. Rămase mut cîteva clipe, apoi o întrebă :

—Vrei să zici că ai fi dispusă să te laşi vîndută ca sclavă, pentru a mă salva pe mine ?

—Păi, nu eşti tu copilu' meu ? Şi care mamă n—ar face orice pentru copilu' ei ? O mamă albă ar face orice pentru odrasla ei. Cine—a rînduit astfel ? Dumnezeu. Şi cine i—a făcut pe negri ? Tot Dumnezeu. Pe dinăuntru, toate mamele—s la fel. Dumnezeu le—a făcut aşa. Da, o să mă las vîndută ca sclavă, iar peste vreun an tu o s—o răscumperi din nou pe mămica ta. O să—ţi zic eu cum. Asta—i : planu' meu.

Tom simţea că—şi recapătă speranţa şi, odată cu ea.

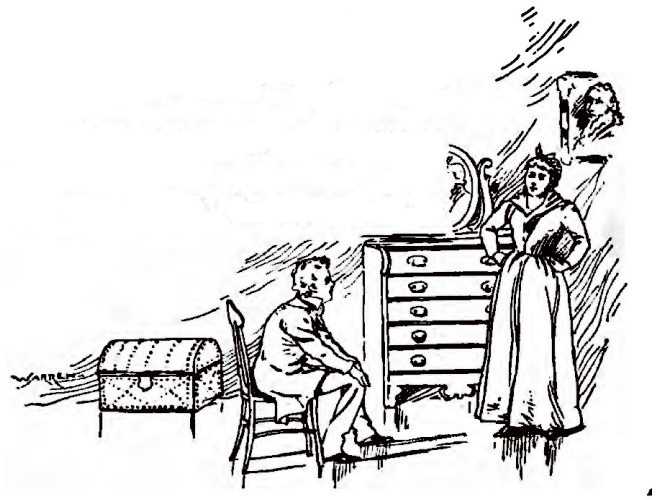

—E frumos din partea ta, mamă, e de—a dreptul...

—Mai spune—o o dată ! Spune—o mereu ! Altă răsplată nu—mi doresc pe lumea asta ! E de—ajuns ! Fii binecuvîntat, fiule — vorbele astea ale tale au să—mi aline suferinţa când o să mă chinui ca sclavă, undeva acolo, în miazăzi, da, o să pot îndura toate chinurile !

—O să—ţi spun de cîte ori vrei, mamă, dar cum o să te vînd ? Doar ştii bine că eşti liberă !

—Parcă e vreo deosebire ? Albii nu ţin seama de nimic. Legea poa' să mă vînză, dacă albii îmi dau poruncă să părăsesc Statu'n timp de şase luni, iar eu nu plec. Tu, pregăteşte—o hîrtie, un anunţ de vînzare, pune—o la vedere acolo, undeva, în Kentucky şi iscăleşte—o c—un nume, două, zicînd că mă

vinzi ieftin fiin' că eşti strîmtorat — o să vezi că n—o să fie deloc greu. Mă duci la o fermă şi mă vinzi — fermierii ăia n—au să pună nici o întrebare, dacă—i un chilipir.

Tom pregăti aşadar un anunţ şi o vîndu pe maică—sa pe vreo şase sute de dolari, unui plantator de bumbac din Arkansas. N—ar fi vrut să săvîrşească această infamie, dar întîmplarea i—l scosese în cale pe fermierul acela, aşa că făcu tîrgul, un tîrg care—l scutea de obligaţia de a cutreiera ţara în căutarea unui cumpărător şi de riscul de a răspunde la o mulţime de întrebări. Plantatorul se arătă atît de încîntat de Roxy, încît aproape că nu puse nici o întrebare, în afară de asta, el stărui ca Roxy să nici nu ştie unde anume se află, ca să se deprindă cu locul şi să fie mulţumită, în momentul cînd ar fi aflat. În sinea lui, Tom îşi spunea că era un avantaj enorm pentru Roxy să aibă un stăpîn atît de încîntat de dînsa. Tot căutînd argumente, ajunse chiar să creadă că—i face maică—si un mare hatîr, vînzînd—o „în josul fluviului", fără ca ea să bănuiască.

„E doar pentru un an, îşi spunea. Peste un an, o s—o răscumpăr, iar ea o să mă ierte pe chestia asta."

Da, micul vicleşug era inofensiv, totul avea să fie în ordine şi să se sfîrşească, oricum, cu bine. De faţă cu Roxy, Tom şi fermierul nu vorbiră decît despre ferma din „ţara de sus", ca despre un loc minunat, unde sclavii duceau un trai fericit — aşa că biata Roxy se lăsă lesne amăgită, căci nici nu şi—ar fi putut închipui că propriu—i fecior ar fi în stare s—o trădeze, pe ea, o mamă dornică să—şi vîre capul în jugul sclaviei, al oricărui soi de sclavie, fie ea olt de grea şi cît de îndelungată — făcînd astfel un sacrificu, în comparaţie cu care moartea însăşi ar fi fost ceva banal şi neînsemnat. Roxy vărsă lacrimi din belşug şi—l copleşi cu mîngîieri, apoi plecă împreună cu stăpînul ei — plecă cu inima zdrobită, dar totuşi mîndră de fapta ei, şi bucuroasă c—o putea săvîrşi de dragul băiatului.

Tom îşi plăti datoriile, hotărî să se îndrepte şi să nu mai pună niciodată în pericol testamentul acela. Îi mai rămîneau vreo trei sute de dolari. Potrivit planului maică—si, urma să—i pună deoparte, la loc sigur, şi să adauge lunar jumătate din pensia lui. În decurs de un an, va strînge destui bani ca s—o poată răscumpăra.

Timp de o săptămînă, nu putu să doarmă ca lumea, într—atîta îi chinuia zdreanţă de conştiinţă ticăloşia pe care—o săvîrşise împotriva maică—si ; după aceea, însă, începu să se simtă din nou bine şi să doarmă adînc, aidoma oricărui alt păgîn.

La orele patru după—amiază, Roxy se urcă la bordul vaporului care urma s—o ducă departe de Saint Louis. Aşezîndu—se la pupa, lîngă casa roţii cu zbaturi, îl privi printre lacrimi pe Tom, pînă cînd acesta dispăru în mulţimea de pe cheu. Rămase acolo ghemuită pe un colac de cablu, plîngînd pînă noaptea tîrziu. Cînd se duse în sfîrşit la locul ei, din colţul murdar rezervat pasagerilor de la clasa a pali a, printre maşinile zăngănitoare, nu se duse ca să doarmă, ci ca să aştepte ivirea zorilor, cu sufletul împovărat de durere.

Îşi închipuiseră că ea „n—o să ştie" şi c—o să creadă că merge în susul fluviului. Or, ea călătorise de—atîtea ori cu vaporul, ani şi ani de—a rîndul !

În zori, se trezi şi ieşi tiptil pe punte, ca să se aşeze din nou pe colacul de sîrmă. Vaporul trecea pe lîngă numeroase stînci, unde valurile se spărgeau într—un fel care i—ar fi putut frânge inima dacă s—ar fi uitat într—acolo, fiindcă ar fi văzut atunci că apa curge în aceeaşi direcţie ca şi vaporul — dar gîndurile ei erau în altă parte, aşa că nu băgă de seamă nimic. în cele din urmă, vuietul unor valuri mai mari şi mai apropiate o trezi din visare şi, privind cu ochiul ei expert, nu mai avu nici o îndoială asupra înţelesului acelui vuiet. O clipă, privirea ei rămâne împietrită, apoi îşi lăsă capul pe piept şi izbucni :

—Doamne, Dumnezeule, fie—ţi milă de păcătoasa de mine ! *M—a vîndut la vale, pe rîu !*

CAPITOLUL 17. JUDECĂTORUL PRONUNȚĂ ÎNFRICOSĂTOAREA SENTINȚĂ

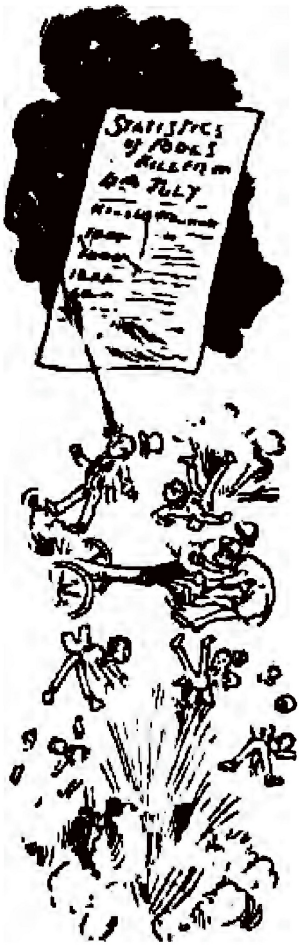

..Chiar şi popularitatea poate întrece măsura. La Roma, cel puţin la început, iţi pare rău că Mtchelangelo a murit : dar, cu timpul, ajungi să regreţi că n—ai fost ele faţă la moartea lui".
Calendarul lui Wilson Zevzecul

..Ziua de 4 iulie. Statisticile arată că în această zi se prăpădesc mai mulţi neghiobi decât în toate celelalte zile ale anului, la un loc. Ceea ce, avînd în vedere numărul celor rămaşi în viaţă, dovedeşte că o singură zi de 4 iulie nu mai e de ajuns, căci ţara s—a dezvoltat intens."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Săptămînile de vară trecură foarte încet, apoi se deschise campania electorală — se deschise la o

temperatură destul de înaltă, pentru a se încinge şi mai mult, de la o zi la alta. Cei doi gemeni se aruncară în această campanie cu tot sufletul, fiind în joc însăşi iubirea lor de sine. Popularitatea lor, atît de mare la început, scăzuse după aceeea — mai ales din pricină că fuseseră *prea* populari, ceea ce făcea inevitabilă o reacţie. Şi apoi, oamenii îşi repetau în şoaptă remarca lansată de un intrigant abil, că pumnalul acela minunat nu ieşise la iveală — lucru curios, ba chiar foarte curios : o fi fost oare pumnalul chiar atît de preţios, sau o fi existat măcar o dată cu şoaptele, se înteţiră şi chicotelile şi ochiadele, iar cînd oamenii chicotesc, îşi dau cu coatele şi—şi aruncă ochiade, asemenea gesturi nu rămîn fără efect. Gemenii socoteau că un succes în alegeri îi va repune în drepturi, pe cînd o înfrîngere le—ar putea aduce daune ireparabile. De aceea, se străduiau din răsputeri, nu însă mai mult decît se străduiau judele Driscoll şi Tom să—i discrediteze, mai cu seamă în ultimele zile ale campaniei. De două luni încoace, Tom avea o conduită atît de exemplară, încît unchiu—său nu numai că—i încredinţa banii meniţi să—i convingă pe alegători, dar îl lăsa să şi—i ia singur din seif.

Discursul de încheiere a campaniei fu rostit de judele Driscoll, care profită de ocazie pentru a—i ataca pe cei doi străini, într—un mod nimicitor. Vorbele batjocoritoare cu care—i copleşi — un adevărat potop de vorbe — stîrniră rîsetele şi aplauzele mulţimii. Taxîndu—i drept aventurieri, şarlatani, saltimbanci de bîlci, „numere de circ" şi alte asemenea, îşi bătu joc de titlurile lor nobiliare — nu erau, cică, decît nişte frizeri deghizaţi în conţi, nişte precupeţi îmbrăcaţi în straie boiereşti, nişte flaşnetari lipsiţi de maimuţa ce—i însoţeşte de obicei pe flaşnetari. Deodată, se opri, aşteptînd ca oamenii să se potolească şi, în tăcerea ce se lăsa, îşi azvîrli săgeata cea mai mortală — o azvîrli cu sînge rece şi gravitate, apăsînd pe cuvintele de la sfîrşit :

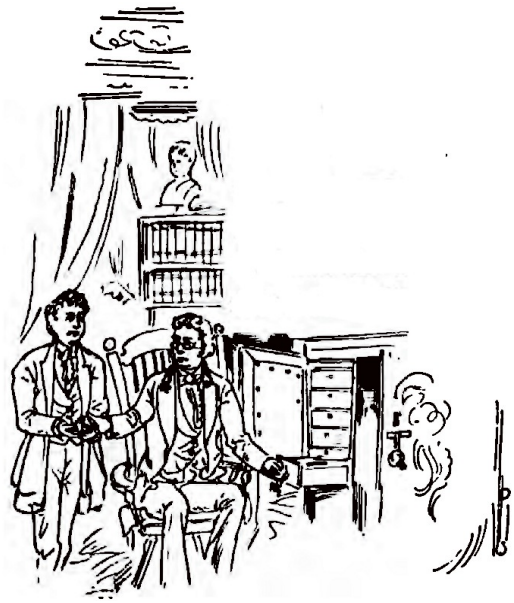

—Cred că recompensa oferită pentru pumnal a fost o vorbă aruncată—n vînt, ca să—i înşele pe oameni, şi că posesorul pumnalului ar şti unde să—l găsească, dacă ar avea prilejul de a *ucide pe cineva.*

Şi spunînd acestea, coborî de la tribună, într—o linişte de rnormînt, care contrasta cu obişnuitele aplauze şi zbierete electorale.

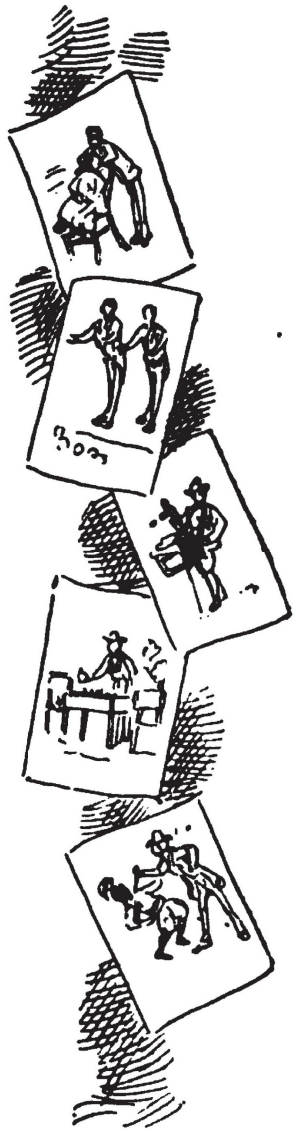

Strania lui remarcă făcu înconjurul tîrguşorului, stârnind o adevărată senzaţie. Toată lumea se

întreba: „Ce—o fi vrut să spună ?" Dar în zadar se descoseau unii pe alţii, fiindcă judecătorul afirmase doar că ştie ce spune, nimic mai mult. Tom însuşi răspundea că n—are habar ce voise să spună unchiu—său. Iar cît despre Wilson, ori de cîte ori i se cerea să—şi spună părerea, riposta la întrebare, întrebînd el însuşi :

—Dar dumneata ce crezi c—o fi vrut să spună judecătorul ?

Wilson fu ales, gemenii fură învinşi — mai bine zis zdrobiţi, şi rămaseră fără prieteni, iar Tom se întoarse fericit la Saint Louis.

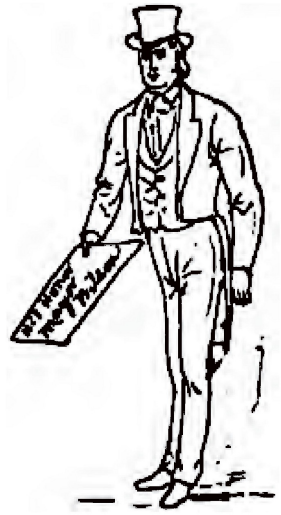

Tîrguşorul Dawson's Landing se putu bucura de o săptămînă de odihnă, dar o odihnă relativă, căci în aer pluteau zvonuri despre un nou duel. Eforturile depuse în campania electorală îl epuizaseră pe judele Driscoll, dar se spunea că, de îndată ce se va restabili îndeajuns pentru a putea face faţă unui duel, va obţine o provocare din partea contelui Luigi.

Cei doi fraţi se retraseră cu totul din viaţa obştească, pentru a—şi vindeca rănile în singurătate. Se fereau de oameni şi nu ieşeau din casă decît noaptea târziu, cînd puteau să se plimbe în tihnă, pe străzile pustii.

CAPITOLUL 18. ROXANA COMANDĂ

„Gratitudinea şi trădarea nu sînt decît cele două extremităţi ale aceluiaşi alai. După ce fanfara şi oficialităţile împopoţonate părăsesc tribuna, nu mai merită să rămîi, fiindcă nu mai e nimic de văzut".
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„Ziua Recunoştinţei. Fiecare să—şi aducă prinosul de mulţumiri smerite şi sincere, fiecare şi toţi, în afară de curcani. Pe insula Fiji, nu sînt folosiţi curcanii, ci instalatorii. Ar fi o necuviinţă să rîdem de Fiji".
Calendarul lui Wilson Zevzecul

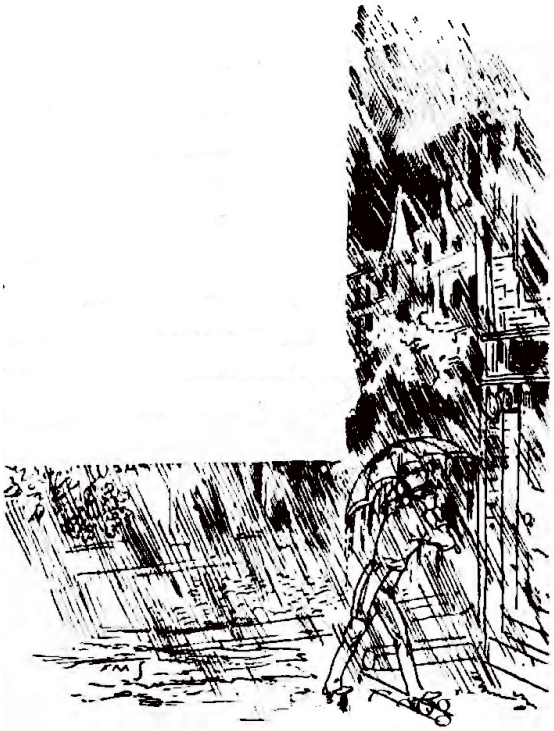

În prima vineri de după alegeri, la Saint Louis plouă toată ziua. O ploaie deasă, care se străduia parcă din răsputeri să spele oraşul acela negru de funingine, bineînţeles fără să izbutească. Către miezul nopţii, Tom Driscoll se întoarse de la teatru pe ploaie şi, închizîndu—şi umbrela, intră pe uşa locuinţei lui ; dar cînd să închidă uşa, constată că mai era cineva acolo, de bună seamă un alt locatar. Acesta închise uşa şi pomi pe scări, în spatele lui Tom. Tom îşi găsi pe bîjbîite uşa camerei sale şi, păşind înăuntru, se grăbi să aprindă gazul în sobă. Cînd se întoarse cu faţa, fluierînd încetişor, zări spinarea unui om, care tocmai

încuia uşa cu zăvorul. încetă numaidecît să mai fluiere, cuprins ,de o vie nelinişte. Omul îşi arătă faţa — o faţă neagră, sub o pălărie ponosită, ca şi straiele ude şi flenduroase în care era îmbrăcat. Tom era speriat de—a binelea. Încercă să—l dea afară pe individ, dar nu găsi cuvintele, iar celălalt i—o luă înainte cu vorba :

—Stai liniştit, sînt maică—ta ! îi şopti.

Tom se prăbuşi pe un scaun şi abia izbuti să îngaime :

—Ştiu, m—am purtat ca un ticălos, dar îţi jur c—am avut intenţiile cele mai bune !

Roxana îl privi o clipă în tăcere, lăsîndu—l să se zvîrcolească de ruşine şi să bîiguie nişte vorbe fără şir, în care autoacuzarea se amesteca cu încercări jalnice de a da explicaţii şi de a—şi micşora vina ; apoi se aşeză şi—şi scoase pălăria, de sub care i se revărsară spre umeri pletele încîlcite şi negre.

—Nu—i vina ta că păru' ăsta e încă negru şi n—a albit, îi spuse, cu mîhnire în glas.

—Ştiu, ştiu, sînt un ticălos ! Dar îţi jur c—am avut cele mai bune intenţii. A fost o greşeală, desigur, *da:* crezusem c—o să fie bine, zău aşa !

Roxy începu să plîngă încetişor, apoi lăsă să—i scape, printre suspine, aceste vorbe, mai degrabă jalnice decît mînioase :

—Să vinzi un om la vale pe rîu — *la vale* pe *rîu !* — cică pentru binele lui ! Păi, eu nu i—aş face nici unui cîine una ca asta ! Acu' sînt fără pic de vlagă—n mine, nu mai am puterea să mă zbat şi să mă bat, ca atunci cînd eram călcată—n picioare şi umilită. Nu ştiu ce să cred, da' aşa mă simt. Am îndurat atîtea, că—mi vine mai uşor să bocesc decît să mă bat !

Cuvintele astea ar fi trebuit să—l înduioşeze pe Tom Driscoll, dar chiar dacă l—ar fi înduioşat, efectul lor ar fi fost şters de un gînd mai puternic — un gînd care—i alungă teama din suflet şi care—i umplu acest suflet meschin cu un simţămînt de uşurare, redîndu—i chiar curajul. Fu însă destul de prudent ca să tacă. Preţ de cîteva minute, nu se auzi nimic altceva decît ploaia, care bătea în geamuri, zbuciumul vîntului şi, din cînd în cînd, suspinele înăbuşi le ale Roxanei. Aceste suspine se auzeau din ce în ce mai rar şi, pînă la urmă, conteniră.

—Fă lampa mai mică îi porunci ea. Mai mică. Mai ! Un om hărţuit nu suferă lumina. Aşa. Acu—i bine. Te văd, şi mi—e de—ajuns. O să—ţi povestesc totu' — cît o să pot mai scurt, şi după aia o să—ţi spun ce să faci. Omu' ăla care m—a cumpărat nu—i un om rău, ba—i chiar destul de bun, pentr—un plantator ; iar dac—ar fi fost după dînsul, aş fi putut să mă simt bine ca slugă—n casa lui ; numai că nevastă—sa, o yankee cam slută, s—a luat de la—nceput de mine, aşa că m—au trimis să stau cu negrii de rînd, care lucrează pe cîmp. Da' nici asta n—o mulţumea pe cucoana aia, musai să—l întărite pe supraveghetor contra mea, aşa era de afurisită şi de pizmaşă ! Drept care, supraveghetoru" ăli mă punea să mă scol cu noaptea—n cap şi să muncesc toată ziulica, pînă să se—ntunericească. Şi mă bătea cu biciu' fiin'că nu puteam munci la fel ca ăi mai puternici. Era şi el yankeu, un yankeu din Noua Anglie — orice om din miazăzi îţi poate spune ce—nseamnă asta. Păi, ăia se pricep să scoată sufletu' dintr—un negru şi să—l ciomăgească, pînă i se albeşte spinarea, ca o scîndură de spălat rufe. La—nceput, stăpînu' punea cîte o vorbă bună pentru mine, dar asta o întărită şi mai abitir pe nevastă—sa, aşa că supraveghetoru' mă caftea fără milă, de cîte ori i se ivea prilejul.

Tom era furios — furios pe nevasta acelui plantator —şi—şi spunea :

—Dacă n—ar fi fost dobitoaca aia, totul ar fi mers strună !

Şi o înjură în gînd.

Faţa lui schimonosită de furie i se dezvălui Roxanei în clipa cînd un fulger spulberă întunericul din odaie. Îi plăcu această expresie, îi plăcu şi fu chiar recunoscătoare, socotind că era o dovadă că fiul ei era în stare să sufere pentru chinurile îndurate de maică—sa şi *să* se înfurie pe prigonitorii ei. Nutrise unele îndoieli în această privinţă. Dar fericirea ei nu ţinu decît o clipă şi se stinse întocmai ca fulgerul, lăsîndu—i în întuneric sufletul.

„M—a vîndut la vale pe rîu, îşi spunea acum. Nu—i în stare să simtă ceva pentru maică—sa, o să—i treacă şi furia.

Apoi îşi reluă firul povestirii.

—Acu' vreo zece zile îmi ziceam că n—o mai duc mult, aşa de prost mă simţeam din cauză de muncă şi de bătăi. Da' nu—mi mai păsa, mai bine să mor decît să trăiesc mereu aşa. Cînd te frămîntă asemenea gînduri, nu—ţi pasă ce se—ntîmplă cu tine. Era acolo o fetiţă neagră şi cam bolnăvicioasă, în etate de zece ani, care se purta frumos cu mine, era orfană de mamă sărăcuţa de ea, şi mă iubea, iar eu o iubeam la rîndu—mi ; într—o zi a venit la mine pe cîmp c—un cartof copt şi a—ncercat să mi—l paseze — ştia că supraveghetori ăla nu—mi dădea destulă mîncare şi—şi luase cartofu' de la gura ei, sărăcuţa, da' supraveghetoru' a prins—o şi i—a tras una—n spate cu ciomagu' lui gros ca o coadă de tîrn, de—a căzut sărăcuţa, ţipînd şi tăvălindu—se—n ţărînă ca un păianjen strivit. Am simţit că nu mai pot să rabd. Tot focu' drăcesc din mine mi s—a aprins în suflet, şi—am apucat ciomagu' din mîna ăluia şi l—am pocnit, de l—am trîntit la pămînt. Nemernicu' zăcea acolo gemînd şi înjurînd, ca ieşit din minţi, iar negrii stăteau cu moartea—n suflet şi se uitau la el. S—au strîns în juru' lui ca să—l ajute, iar eu am sărit atunci pe calu' lui şi—am pornit—o spre rîu, cît ara putut mai repede. Ştiam ce mi—ar face ăla dacă m—ar prinde. De îndată ce s—ar pune pe picioare m—ar omorî în bătăi, dacă l—ar lăsa stăpînu—su, şi chiar dacă nu m—ar omorî, m—ar vinde şi mai la vale pe rîu, ceea ce—i totuna. Aşa că mă gîndeam să mă—nec, ca să scap de necazuri. Era către seară. Am ajuns la rîu după vreo două minute. Văz eu o barcă şi—mi zic că n—are rost să mă—nec, pîn—ajung la barca aia : leg calu' undeva la marginea pădurii şi mă sui frumuşel în barcă, şi pe—aci ţi—e drumu', pe sub malu' înalt, rugîndu—mă să se lase cît mai grabnic întunericu' ca să mă ocrotească. Aveam un avans bunicel, fin'că între rîu şi casa aia mare erau vreo trei mile, iar acolo n—aveau decît nişte catîri de samar, pe care—i puteau călări doar negrii, caii n—aveau să se grăbească — din contra, m—ar fi lăsat să scap. Pîn' să poată merge careva la casă şi înapoi, s—ar fi întunericit de—a binelea şi pîn—a doua zi dimineaţa n—ar fi putut nimeni găsi calu' şi vedea încotro am luat—o — iar între timp negrit i—ar fi îmbrobodit cu tot felu' de minciuni.

Ei, şi s—a lăsat seara, iar eu coboram pe rîu la vale. Am vîslit mai bine de două ceasuri şi m—am liniştit, aşa că m—am lăsat dusă de curent, fără să mai vîslesc, gîndindu—mă ce—aş putea să fac dacă nu mă mai înec. Am făurit niscaiva planuri, în vreme ce pluteam aşa. Trecuse, cred, de miezu' nopţii şi coborîsem la vale vreo cin'şpe sau douăzeci de mile, cînd am zărit deodată luminile unui vapor încremenit lîngă ţărm, într—un loc unde nu erau nici case, nici *cherestigerii.* În curînd am deslușit coşurile vaporului pe ceru' plin de stele şi era să—mi sară inima din piept de bucurie : era ditamai *Marele*

Mogul, pe care fusesem cameristă timp de opt sezoane, între Cincinnati şi New Orleans ! Am trecut cu barca pe lîngă vapor — nu se vedea nici ţipenie de om, da' auzeam cum ciocănesc meşterii în sala maşinilor — era limpede că se stricaseră nişte maşini. Am coborît pe mal undeva mai jos de vapor şi am dat drumu' bărcii, apoi am venit la vapor şi, văzînd o pasarelă, m—am suit. la bord. Era cald al naibii, aşa că marinarii dormeau claie peste grămadă la *teugă.* Al doilea secund, un anume Jim zis şi Tămbălău, dormea şi el pe—o bintă, cu capu—n jos — aşa fac secunzii ăştia cînd sînt de *cart* ! Dormea şi Billy Boca—port, paznicu' ăl bătrîn, trîntit pe scara dintre punţi. Îi cunoşteam pe toţi, arătau grozav ! Tare—aş vrea să—l văz pe stăpînu' ăla venind aici, ca să—ncerce să mă ia înapoi — îmi spuneam. Acu' sînt între prieteni, slavă Domnului ! M—am strecurat aşadar printre ei şi m—am dus la pupa, în cabina pentru femei, unde m—am simţit ca acasă, la fel de fericită cum mă simţisem de—atîtea ori acolo ! După vreun ceas am auzit clopotu' — tii, ce gălăgie făcea ! A sunat şi gongu'. „Daţi—i drumu', îmi spuneam, cunosc eu muzica asta !" Încă o bătaie de gong. „Prova, 'nainte !" îmi ziceam. „Acu' ne—ndreptăm spre Saint Louis, iar eu am scăpat şi n—o să mă mai înec !" Ştiam prea bine că *Marele Mogul* lucra acu' pe linia Saint Louis. Se luminase de ziuă cînd am trecut pe lîngă plantaţia aia, c—am putut vedea o ceată de negri şi de albi cutreierînd malu' încolo şi—ncoace, mă căutau pesemne, da' eu nici nu mă sinchiseam de ei. Deodată, Sally Jackson, care fusese ajutoarea mea dar ajunsese—ntre timp cameristă—şefă, ieşi la vedere pe punte. Tii, ce s—a mai bucurat să mă vază, şi ofiţerii lajfel ! Le—am zis că fusesem răpită şi vîndută ca sclavă la vale pe rîu. Dumnealor au strîns atunci vreo douăzeci de dolari şi mi i—au dat, iar Sally m—a—mbrăcat în straie faine. Cînd am ajuns aici m—ara dus glonţ la casa unde stăteai tu de obicei, apoi m—am dus la locuinţa asta, unde mi—au zis că eşti plecat, da' că te—aşteaptă să te—ntorci din zi în zi, aşa că n—am mai plecat la vale pîn' Ia Dawson's Landing, fiin'că nu voiam să—mi scapi. Ei bine, lunea trecută mă plimb eu prin Strada a Patra, în locu' unde se lipesc afişele alea cu negri fugari, şi mă pomenesc drept în faţa stăpînului de mă cumpărase ! Să leşin de spaimă, nu altceva ! Stătea cu spatele la mine şi vorbea c—un tip şi—i dădea nişte afişe d—alea, cu negri fugari — eu eram fugara neagră ! Făgăduia o răsplată ăluia de m—ar prinde, nu crezi ?

Stăpînit de groaza ce—l cuprinsese treptat, la auzul vorbelor ei, Tom îşi spunea :

,,Sînt pierdut, orice s—ar mai întîmpla ! Omul ăla mi—a zis din capul locului că vînzarea i se părea suspectă. A primit, cică, o scrisoare de la un pasager de pe *Marele Mogul,* care—l anunţa că Roxy se urcase la bord şi că toată lumea de pe vas ştia de povestea ei. Faptul că Roxy a venit aici în loc să fugă în vreun stat liber nu—mi făgăduieşte nimic bun ; de aceea, mi—a zis el, ar fi bine să i—o găsesc pe Roxy, cit mai grabnic, altminteri o să facă tărăboi. N—am crezut în povestea asta, n—am crezut c—ar fi în stare să vină—ncoace, călcîndu—şi pe inima de mamă, fără să—i pese că m—ar putea vîrî într—un asemenea bucluc. Şi totuşi, iat—o aici ! Iar eu am făcut prostia să—i jur omului ăluia c—o să—l ajut s—o găsească, închipuindu—mi că nu mă costă nimic ! Dacă m—aş încumeta să i—o dau pe Roxy, ea... ea... Dar ce—aş putea face ? Trebuie s—o predau, sau, de nu, să plătesc banii, şi de unde să—i iau ? Totuşi, dacă ăla ar făgădui c—o să se poarte bine eu ea pe viitor — chiar ea recunoaşte că—i un om bun — şi ar jura că n—o să mai îngăduie să fie pusă la munci grele sau subalimentată, sau..." Lumina unui fulger dezvălui faţa livid şi muncită de gînduri a lui Tom. Roxy se răsti la el, cu un glas plin de teamă :

—Aprinde lumina ! Vreau să te văz mai bine la faţă ! Aşa, ia să te vedem. Ce—i cu tine, Chambers, eşti alb ca şi cămaşa asta a ta ! Nu cumva l—ai văzut pe omu' ăla ? A venit la tine ?
—Mda.
—Cînd ?
—Luni la prînz.

—Luni la prînz ? ! îmi găsise urma ?
—Păi, credea că da. Adică, nădăjduia că ţi—a găsit—o. Uite afişul pe care l—ai văzut.
Şi scoase din buzunar afişul.
—Citeşte—mi—l !

Gîfîia de aţâţată ce era, iar în ochi avea o lucire sumbră, pe care Tom n—o putea interpreta în termeni clari, dar care părea, oricum, ameninţătoare. Pe afiş se putea vedea obişnuita xilogravură, înfăţişînd o negresă cu turban pe cap, cu picioarele la spinare şi cu o bocceluţă înfiptă pe—un băţ atîrnat pe umăr, iar

deasupra stătea scris, cu litere de—o şchioapă : 100 DOLARI RECOMPENSA. Tom citi cu glas tare textul — în orice caz, partea în care erau descrise semnalmentele Roxanei şi era indicat numele stăpînului ei, precum şi adresa lui din Saint Louis şi adresa agenţiei de pe Strada a Patra — omise însă pasajul în care se menţiona că solicitanţii recompensei se puteau adresa şi domnului Thomas Driscoll.

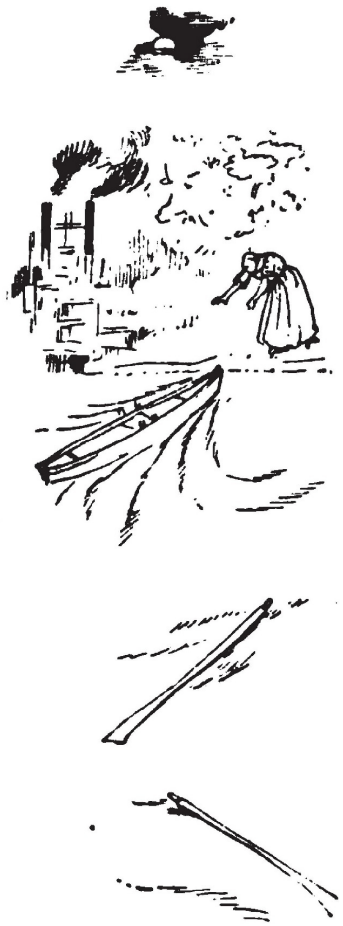

—Dă—ncoace afişu' !

Tom îl împăturise, ca să—l vîre la loc în buzunar.

—Afişul ? îngînă el cu nepăsare în glas, deşi simţea fiori de gheaţă pe şira spinării. Păi, la ce ţi—ar folosi? tot nu ştii să citeşti ! Ce vrei să faci cu el ?

—Dă—mi afişu' !

Tom i—l dădu, în silă, cu o silă pe care nu şi—o putu ascunde pe de—a—ntregul.

—Mi l—ai citit tot ? îl iscodi ea.

—Sigur că da.

—Ridică mîna şi jură !

Tom jură, iar Roxy îşi vîrî în buzunar afişul, fără să—l slăbească din ochi pe Tom, apoi spuse :
—Minţi !
—Ce rost ar avea să te mint ?

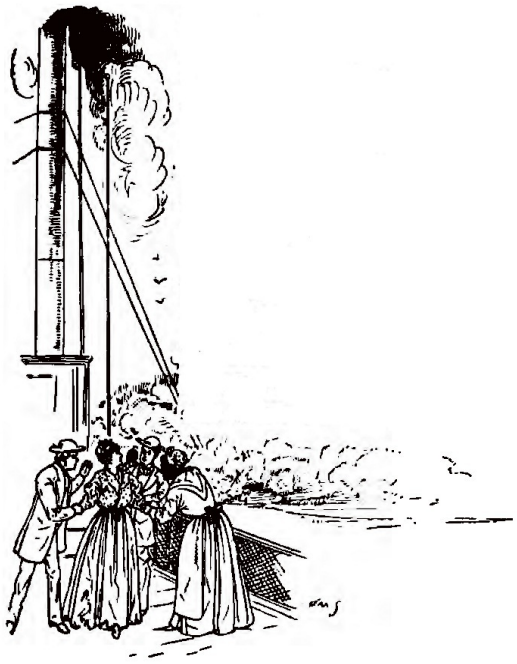

—Nu ştiu, dar minţi ! Eu una aşa cred. Dar să lăsăm asta. Cînd l—am zărit pe omu' ăla eram aşa de speriată că abia m—am putut tîrî pîn' acasă. I—am dat un dolar unui negru pentru ţoalele astea şi, de atunci încoace n—am mai călcat într—o casă de om. Mi—am smolit faţa şi am stat ascunsă în pivniţa unei case părăsite după ce luase foc. Asta, ziua, iar noaptea mă duceam pe cheu, ca să şterpelesc vreo căpăţînă de zahăr sau vreun ştiulete de porumb din sacii de—acolo, nu—ndrăzneam să cumpăr ceva de mîncare şi mi—era o foame grozavă, îmi mai e şi—acum. N—am avut curaju' să m—apropii de locu' ăsta pînă azi—noapte, cînd am văzut că străzile—s pustii din pricina ploii. Am aşteptat pe—ntuneric, încă de la căderea serii, doar doar o să te—arăţi. Şi iată—mă—s !

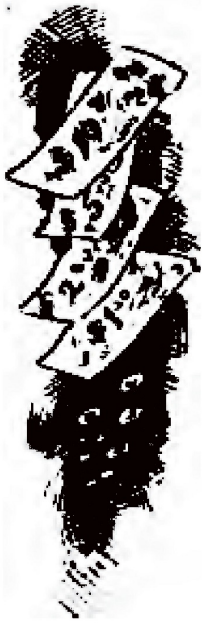

Rămase o clipă pe gînduri, apoi îl întrebă :
—Zici că l—ai văzut pe omu' ăla, luni la prînz ?
—Da.
—Iar eu l—am văzut tot luni, târziu după—amiază. Te—a căutat, nu—i aşa ?
—Da.

—Tot atunci ţi—a dat şi afişu' ?
—Nu, încă nu era tipărit.
Roxy îi aruncă o privire bănuitoare:
—L—ai ajutat să—l scrie ?

Tom îşi blestemă zilele că—l luase gura pe dinainte, dar încercă s—o dreagă pretinzînd că, acum, îşi amintea că totuşi omul îi dăduse afişul luni la prînz.
—Iarăşi minţi ! exclamă Roxy şi adăugă, ridicînd un deget ameninţător : O să—ţi pun o întrebare şi tare—aş vrea să ştiu cum o să răspunzi. Va' zică ştiai că ăla era pe urmele mele ; dac—ai şterge—o, în loc să rămîi aici ca să—l ajuţi, ăla ar mirosi că ceva nu—i în regulă şi s—ar apuca să întrebe de tine şi s—ar duce la unchiu—tău, care—ar citi atunci afişu' şi—ar vedea c—ai vîndut un negru liber, la vale pe rîu, şi doar îl cunoşti bine pe unchiu—tău ! Ar fi în stare să rupă—n bucăţi testamentu' şi te—ar da afară din casă ! Şi—acu' să—mi răspunzi la întrebarea asta : nu cumva i—ai spus omului ăluia că o să vin aici şi c—o să—l ajuţi să—mi întindă o capcană ?

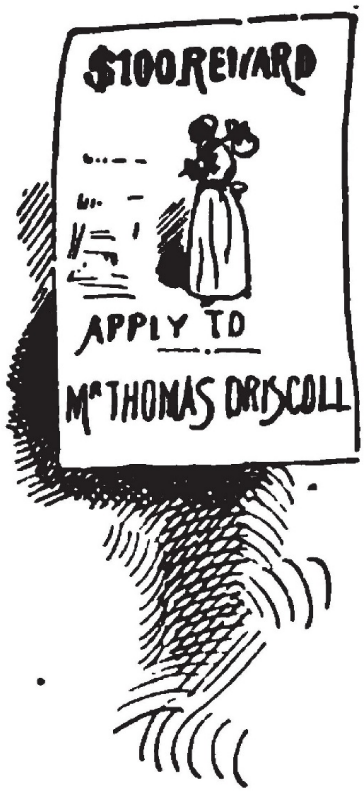

Tom îşi dădu seama că nici un argument şi nici o minciună nu—l mai puteau ajuta să iasă din încurcătură — era prins ca—ntr—o menghine, al cărei şurub se strînsese peste el, nemailăsîndu—i loc să se mişte. Se întunecă la faţă şi spuse, mai bine zis mîrîi, cu o căutătură rea :

—Păi, ce puteam să fac ? Vezi bine şi tu că mă avea la mînă şi că nu puteam scăpa din strînsoarea lui !

Roxy îi răspunse, fulgerîndu—l cu o privire dispreţuitoare:

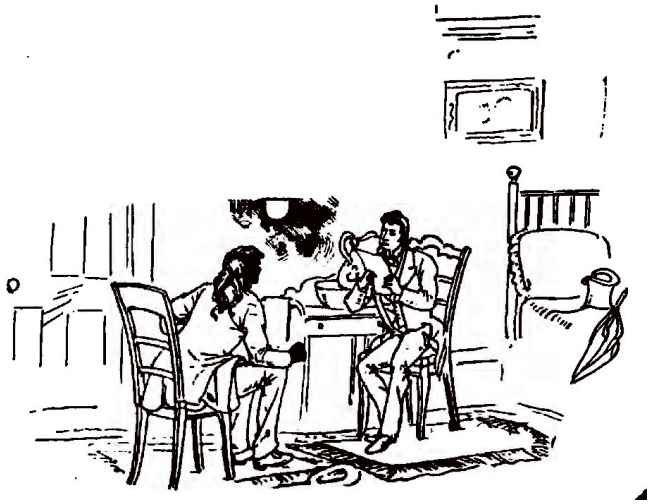

—Ce puteai să faci ? Puteai să te porţi ca o iudă cu propria—ţi mamă, ca să—ţi scapi pielea, şi ai făcut—o ! E de necrezut, dar aşa e. Nici măcar un cîine n—ar fi făcut una ca asta ! Eşti o jigodie cum nu s—a mai pomenit, iar eu sînt vinovată că te—am adus pe lume !

Şi Roxy îl scuipă în faţă.

Tom nu schiţă nici un efort pentru a riposta. Roxy rămase o clipă pe gînduri, apoi spuse :
—Şi acu', uite ce—o să faci. O să—i dai omului ăluia banii puşi deoparte şi—o să—i spui s—aştepte pînă te duci la unchiu—tău ca să iei de la el restu' de bani pentru răscumpărarea mea.
—Ei drăcie ! Ce—ţi trece prin cap ? Să mâ due să—i cer trei sute de dolari, dacă nu şi mai mult ? Şi mă rog, pentru ce anume, ce să—i spun ?

—O să—i spui că m—ai vîndut ca să—ţi plăteşti datoriile de la jocu' de cărţi, îi răspunse Roxy cu o voce egală, potolită. Şi—o să—i mai spui că m—ai minţit ca un nemernic şi că eu ţi—am cerut să faci rost de banii ăia ca să mă răscumperi.

—Ai înnebunit de—a binelea ! Păi, ar rupe numaidecît testamentul, nu—ţi dai seama ?
—Ba dă.
—Atunci, crezi că—s destul de tîmpit ca să mă duc la el ?
—Nu cred nimic, *ştiu* însă. Ştiu, fiin' că ştii şi tu că, dacă n—o să faci rost de bani o să mă duc chiar eu la unchiu—tău, iar dumnealui o să te vînză la vale pe rîu, ca să vezi şi tu ce—nseamnă !

Tom se ridică tremurînd de enervare, cu o lucire rea în ochi şi porni spre uşă, sub cuvînt că simte nevoia să iasă o clipă din atmosfera aceea înăbuşitoare, ca să—şi limpezească gîndurile, afară, la aer, înainte de a lua o hotărîre. Dar uşa nu se deschidea. Roxy îi spuse, cu un zîmbet maliţios :

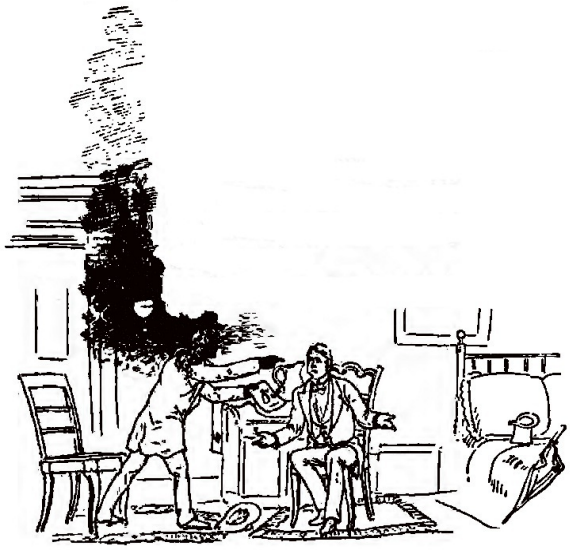

—Cheia—i la mine, puişorule. stai jos ! Nu—i nevoie să—ţi limpezeşti gîndurile ca să afli ce trebuie să faci — ştiu *eu* ce trebuie să faci !

Tom se aşează şi începu să—şi treacă degetele prin păr, cu un aer neajutorat şi deznădăjduit.

—Omu' ăla e—n casă, aici ? îl întrebă Roxy.

—Cine ţi—a mai dat şi ideea asta ? exclamă Tom, cu o expresie de uimire.

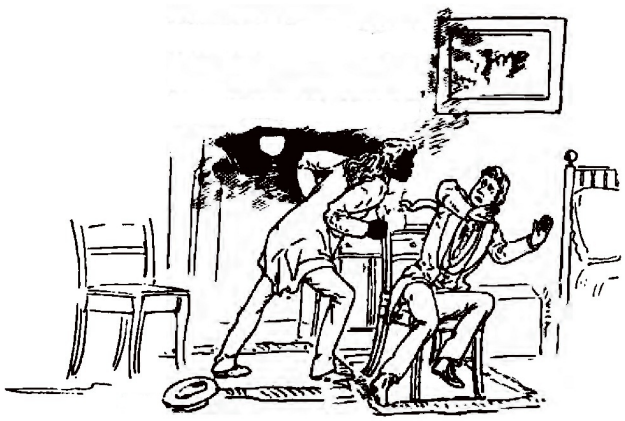

—Chiar tu ! Hm ! Cică să—ţi limpezeşti gîndurile ! Întîi şi—ntîi, n—ai ce să—ţi limpezeşti, şi—n al doilea rînd chiar mutra ta te—a trădat ! Eşti o jigodie cum nu s—a mai pomenit — dar ţi—am mai spus

asta. Vasăzică azi e vineri.

O să—i spui omului ăluia că te duci să faci rost de restu' de bani şi c—o să te—ntorci cu ei marţea viitoare, sau poate miercuri. Ai priceput ?

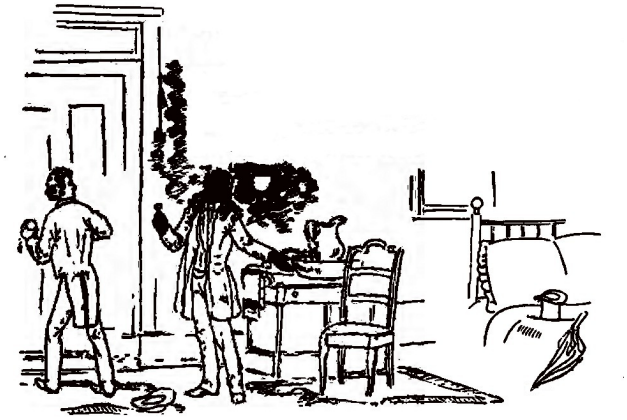

— Da, răspunse Tom, posomorît.
—Cînd o să ai afişu' ăl nou prin care mă vinzi mie însămi, să mi—l trimiţi cu poşta la domnu' Wilson, scriind pe plic ca să mi—l păstreze pînă sosesc la dînsul. Ai priceput ?
—Da.
—Asta—i tot. Ia—ţi umbrela şi pune—ţi pălăria !

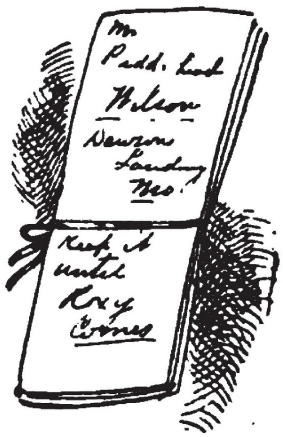

—De ce ?
—Fiin'că o să mă conduci pîn' la cheu. Vezi cuţitu' ăsta ? îl port cu mine din ziua cînd l—am văzut pe omu' ăla şi—am cumpărat ţoalele astea. Dacă m—ar prinde, m—aş omorî cu cuţitu' ăsta. Şi—acu', ia—o

din loc, mergi încet, iar eu te urmez. Da' să nu care cumva să faci vreun semn cuiva aici în casă, ori pe stradă, fiin'că bag cuţitu—n tine. Mă crezi, Chambers ?

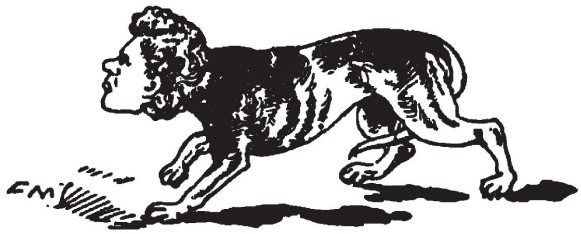

—N—are nici un rost să mă mai întrebi. Ştiu prea bine că te ţii de cuvînt.
—Da, nu ca tine 1 Stinge lampa şi ieşi — uite cheia ! Nu—i urmări nimeni. Tom tremura ori de cîte ori vreun trecător întîrziat le ieşea în cale — aproape că se aştepta să simtă oţelul rece înfigîndu—i—se în spate. Roxy îl urma ca o umbră, la un pas de el. După ce străbătură vreo milă, ajunseră la un teren viran de pe cheul pustiu, unde se despărţiră în noaptea ploioasă.

Tîrîndu—se înapoi spre locuinţa lui, Tom avea capul doldora de gînduri negre şi planuri năstruşnice. în cele din urmă, însă, îşi spuse ostenit :

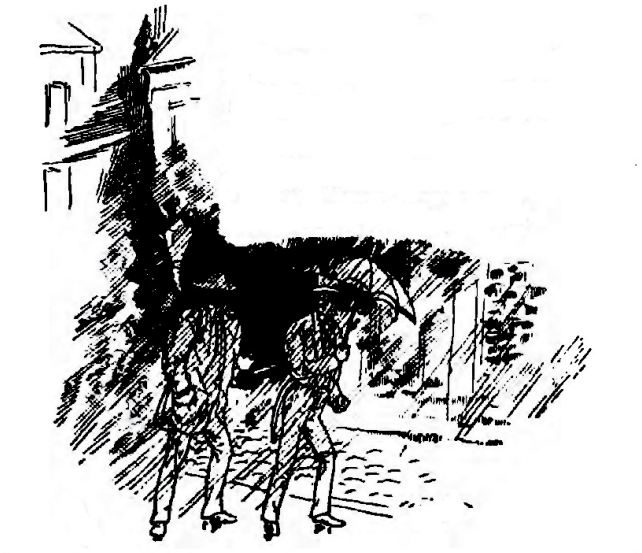

„Nu poate fi decît o ieşire. Trebuie să mă supun planului ei. Dar cu o mică modificare : n—o să cer

banii, ci o să—l jefuiesc pe zgîrcitul ăla — altfel m—aş ruina ?"

CAPITOLUL 19. SE REALIZEAZĂ SENTINȚA

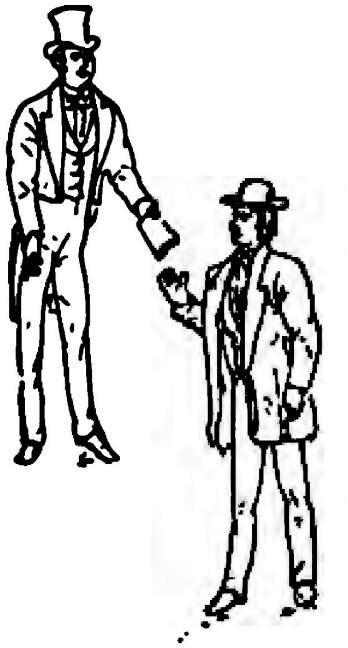

„Cu puţine lucruri te poţi împăca mai greu decît cu lehamitea pe care ţi—o provoacă un exemplu bun."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„N—ar fi deloc bine dac—am gîndi cu toţii la fel : tocmai deosebirile de vederi asigură buna desfăşurare a curselor de cai."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Dawson's Landing îşi încheia în tihnă sezonul de somnolenţă, aşteptînd cu răbdare duelul. Contele Luigi aştepta şi el, dar, ziceau oamenii, fără răbdare. Veni şi duminica, iar Luigi stărui să—şi trimită provocarea la duel. Wilson fu cel care o aduse judecătorului Driscoll. Acesta, însă, refuză să se bată cu un ucigaş.

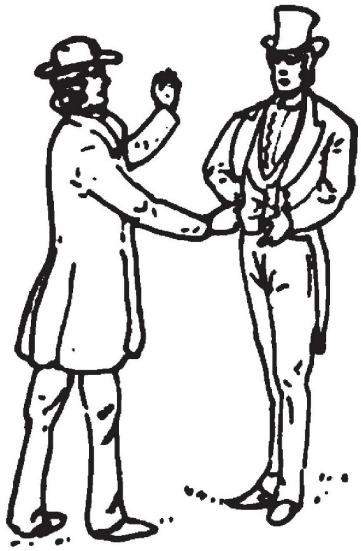

—Adică, pe cîmpul de onoare, adăugă el, cu tîlc. Oriunde altundeva, ar fi fost, firește, dispus să se bată.

Wilson încercă să—l convingă că, dacă ar fi fost de față în ziua cînd Angelo povestise despre omuciderea comisă de Luigi, n—ar fi văzut în fapta acestuia nimic condamnabil ; dar bătrînul judecător nu se lăsă înduplecat.

Wilson se întoarse la Luigi şi—i raportă despre eşecul misiunii sale. întărîtat, Luigi îl întrebă cum se face că bătrînul acela, de fel greoi la minte, socotea că vorbele şi insinuările fluşturaiicului său nepot sînt mai de preţ decît mărturia lui Wilson.

—E cît se poate de simplu, rîse Wilson. Explicaţia stă în faptul că eu nu sînt păpuşa lui răsfăţată, pe cînd nepotul său este ! Judecătorul şi răposata lui soţie n—au avut niciodată copii : trecuseră amîndoi de jumătatea vieţii cînd le—a picat în poală comoara aceea de băiat. Se cuvine să recunoaştem forţa unui instinct patern lăsat să flămînzească timp de douăzeci şi cinci sau treizeci de ani. După atîta amar de vreme, instinctul cu pricina e hămesit, şi—i în stare să se sature cu orice îi vine la îndemînă ; i s—a tocit gustul, aşa că nu mai poate deosebi un guvid de—o scrumbie. Un diavol de copil e recunoscut ca diavol de către părinţii săi naturali, după un timp oarecare, dar un diavol adoptat de nişte oameni în vîrstă le apare ca un înger, şi aşa ră—mîne orice s—ar întîmpla. Tom e un astfel de înger pentru bătrînul judecător, care—i nebun după el. Tom e—n stare să—l convingă de nişte lucruri, de care alţii nu l—ar putea convinge — nu vreau să spun orice fel de lucruri, dar destule, mai cu seamă acel gen de lucruri care pot stîrni sau, dimpotrivă, anula în mintea bătrînului prejudecăţile sau preferinţele personale. Bătrînul vă simpatiza pe amîndoi. Tom a ajuns să te urască pe dumneata. Asta a fost destul, pentru a—l face pe bătrîn să—ţi întoarcă numaidecît spatele. Pînă şi prietenia cea mai veche şi mai puternică trebuie să cedeze, cînd un asemenea copilaş adoptat tîrziu aruncă în ea cu o piatră.

—Ciudată filozofie, spuse Luigi.

—Nu—i nici o filozofie, e un fapt. Un fapt întrucîtva patetic, şi nu lipsit de oarecare frumuseţe. Cred că nimic nu poate fi mai patetic decît priveliştea pe care—o oferă un asemenea cuplu îmbătrînit şi lipsit de copii, ataşîndu—se de o menajerie întreagă de căţei lătrători ; la care mai adaugă apoi nişte papagali care înjură şi cîrîie, cîte un *"ara"* cu glas de măgar, pe urmă vreo sută—două de sticleţi şi canari, niscaiva iepuri şi cobai puturoşi, şi un harem de pisici. E o încercare zadarnică, făcută orbeşte şi în deplină ignoranţă, de a construi dintr—un metal de rînd — din fiare vechi, ca să zic aşa, ceva care să poată înlocui acea comoară de aur ce le—a fost refuzată de Natură, adică un copil. Dar m—am abătut de la subiect. Legea nescrisă a acestui ţinut îţi cere să—l ucizi pe judecătorul Driscoll la prima ocazie — el însuşi, şi întreaga obşte se aşteaptă la un asemenea gest din partea dumitale, deşi, firește, le—ar conveni să—ţi pierzi chiar dumneata viaţa. Ia seama, aşadar ! Eşti pregătit ?

—Da, îi voi acorda prilejul rîvnit. Dacă mă atacă, voi riposta.

Înainte de a pleca. Wilson îi spuse lui Luaţi :

—Judecătorul e încă niţeluş cam obosit de campania lui electorală, aşa că n—o să iasă din casă o zi—două, dar dumneata fii gata !

Pe la orele unsprezece noaptea cei doi gemeni ieşiră să facă puţină mişcare, plimbîndu—se în lumina voalată a lunii.

Tom Driscoll debarcase, cu vreo jumătate de ceas mai înainte. într—un loc pustiu, numit „Hackett's Store", situat cu vreo două mile mai jos de Duwson's Landing. Era singurul pasager care coborîse acolo; mergînd pe mal, intră în casa judecătorului fără să fi întîlnit pe nimeni, nici pe drum nici in casă.

Trăgînd obloanele din camera lui, aprinse o luminare, îşi lepădă haina şi pălăria şi începu să se pregătească. După ce—şi descuie cufărul, scoase din el straiele femeieşti de sub costumul bărbătesc şi le puse pe pat. Îşi înnegri apoi faţa cu o bucată de dop ars, pe care—o vîrî după aceea în buzunar. Ideea lui era să se strecoare în odaia unchiului, de la parter, să treacă în dormitor, să fure cheia seifului din hainele bâlrinului şi să descuie seiful, pentru a—l jefui, Apucă deci luminarea, ca să pornească la atac. Curajul şi încrederea — destul de mari pînă acum — începură să se cam clatine. Dacă—o si facă zgomot, din greşeală, de pildă în clipa cînd o să descuie seiful ? N—ar strica poate să ia o armă cu el. Scoase aşadar din ascunzătoare pumnalul indian, ceea ce—i dădu senzaţia plăcută că—şi recapătă întru—cîtva curajul. Coborî pe furiş scările înguste, simţind că i se ridică părul în cap şi că i se opreşte inima în piept, la cel mai slab scîrţîit. Ajuns la jumătatea scărilor, observă cu nelinişte o dîră de lumină pe palierul de jos. Ce putea să fie ? Nu cumva unchiul mai era încă treaz ? Nu, aşa ceva nu era eu putinţă ; îşi lăsase probabil lumînarea aprinsă, cînd se dusese la culcare. Tom se tîrî mai departe, oprindu—se la fiecare pas, ca să tragă cu urechea. Găsind uşa deschisă, aruncă o privire înăuntru.. Ceea ce văzu îi făcu o deosebită plăcere : unchiul dormea pe canapea ; pe o măsuţă de la capătul acesteia ardea o lampă cu flacără moaşă, iar lîngă măsuţă se afla micul sipet de bani al bătrînului, un sipet de tablă, închis. Alături de sipetul acesta, un teanc de bancnote şi o foaie de hîrtie acoperită cu cifre în creion. Uşa seifului nu era deschisă. Bătrînul obosise pesemne calculîndu—şi finanţele, şi se odihnea.

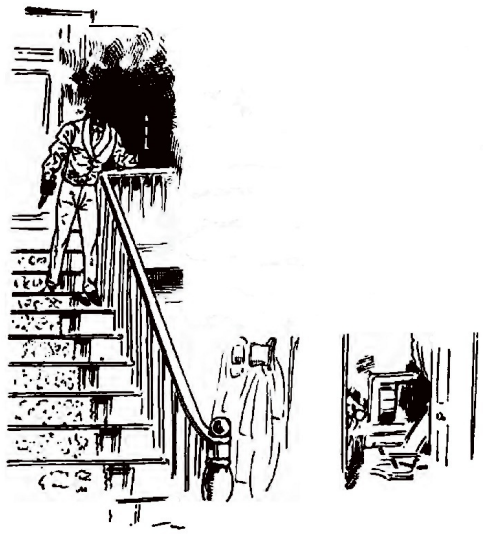

Tom îşi puse luminarea pe scară şi începu să se tîrască spre teancul de bancnote, cu spinarea încovoiată. Cînd trecu pe lîngă bătrîn, acesta se foi în somn, iar Tom se opri locului, scoţîndu—şi din teacă pumnalul. Inima îi bătea să se spargă în timp ce—şi aţintea ochii asupra binefăcătorului său. După cîteva clipe se încumetă să pornească din nou — făcu un pas şi, întinzînd mîna spre pradă, o apucă, lăsînd să—i cadă teaca pumnalului. În aceeaşi clipă simţi mina bătrînului încleştîndu—se pe a lui şi auzi strigătul : „Ajutor ! Ajutor" — gata să—i spargă timpanul. Fără să şovăie, înfipse pumnalul în trupul bătrînului. Acum era liber ! Cîteva bancnote îi căzură din mîna stingă, în băltoaca de sînge de pe podea. Lepădă pumnalul, ca să le adune de pe jos, şi o luă la fugă, trecîndu—şi bancnotele în mîna stingă şi apucînd din nou pumnalul, cu dreapta : dar, venindu—şi în fire puţin, azvîrli cît colo pumnalul — era tun martor prea periculos ca să—l ia cu el !

Se repezi spre piciorul scării şi închise uşa în urma lui : cînd îşi luă lumînarea şi o zbughi în sus, liniştea nopţii fu sfâşiată de zgomotul unor paşi grăbiţi ce se apropiau de casă. Peste cîteva clipe ajunse în odaia lui, tocmai cînd ce: doi gemeni se aplecau îngroziţi deasupra cadavrului !

Tom îşi puse haina, îşi prinse pălăria sub ea, apoi îmbrăcă la repezeală rochia, îşi lăsă voalul peste faţă, stinse lumina. Încuie uşa prin care intrase, îşi vîrî cheia în buzunar, ieşi pe cealaltă uşă în vestibulul din dos, încuie şi uşa aceasta, cu o cheie pe care de asemenea o vîrî în buzunar, apoi mergînd pe întuneric, coborî pe scara de serviciu. Era convins că nu va întîlni pe nimeni, deoarece atenţia tuturor era aţintită asupra celeilalte părţi a casei. Socoteala lui se dovedi corectă. în clipa cînd el trecea prin curtea din dos, doamna Pratt, slugile ei şi vreo duzină de vecini îmbrăcaţi numai pe jumătate, se alăturaseră celor doi gemeni şi cadavrului, iar alţi curioşi continuau să sosească la intrarea principală.

În timp ce Tom, tremurînd ca un paralitic, ieşea pe poartă, trei femei o zbugheau pe uşa casei de peste drum. Trecînd pe lîngă el, îl întrebară ce se întîmplă, dar nu aşteptară răspunsul lui. Tom îşi spuse în gînd: „Fetele astea bătrîne au stat să se îmbrace. La fel au făcut şi în noaptea cînd a ars casa lui Stevens, lipită de—a lor."

După cîteva minute, ajunse în casa cu stafii. Aprinzînd o luminare, îşi scoase rochia de pe el ; toată partea stîngă era mînjită cu sînge, de sus pînă jos, iar mîna dreaptă era înroşită de petele lăsate de bancnotele însîngerate culese de pe podea. în rest, nu existau alte dovezi ale crimei. Îşi curăţă mîna frecînd—o de nişte paie, apoi îşi spălă faţa de funingine. După ce puse pe foc straiele bărbăteşti şi femeieşti, şi le împrăştie cenuşa, se deghiza în zdrenţele unui vagabond, stinse luminarea, coborî: la parter şi porni pe drumul de lîngă fluviu, cu intenţia de a folosi unul din trucurile Roxanei. Găsi o barcă şi vîsli la vale, lăsîndu—şi barca să plutească în timp ce zorii se apropiau ; coborî pe mal şi merse pînă la satul următor, unde rămase ascuns pînă ce un vas în trecere poposi acolo ; se îmbarcă pe acest vas, cu destinaţia Saint Louis. Abia după ce tîrguşorul Dawson's Landing rămase în urma lui, se linişti, spunîndu—şi : „Acum, nici un detectiv din lume n—ar mai putea să—mi dea de urmă ; nu există nici un fel de indiciu ; omorul acela îşi va ocupa locul printre enigmele veşnice, iar oamenii nu vor înceta să încerce a—i ghici taina, vreme de cincizeci de ani."

A doua zi dimineaţă, la Saint Louis, citi în ziare această scurtă depeşă, din Dawson's Landing :

„Judecătorul Driscoll, un cetăţean vîrstnic şi respectai, Ea fost asasinat aici, pe la miezul nopţii, de către un italian nelegiuit, de origină nobilă sau de profesie frizer, în urma unei certe izbucnite în cursul recentelor alegeri. Asasinul va fi probabil linşat."

„Unul din gemeni ! îşi spuse Tom. Ce noroc pe mine ! Pumnalul ăla i—a făcut figura ! Nimeni nu poate şti cînd anume o să—i iasă norocul în cale. Şi eu, care—l blestemasem în gînd pe Wilson Zevzecul pentru că—mi zisese că n—o să pot vinde pumnalul ! Îmi iau înapoi blestemul."

Acum, Tom era bogat şi independent. După ce se înţelese cu plantatorul, îi trimise prin poştă lui Wilson noul afiş, care anunţa vînzarea Roxanei către sine însăşi. Apoi îi telegrafie mătuşii Pratt :

„Citit în ziare groaznica veste, zdrobit de durere. Pornesc azi cu vaporul. Încercaţi să răbdaţi pînă sosesc."

Cînd ajunse în casa îndoliată şi află de la doamna Pratt şi de la cei adunaţi acolo amănuntele de care putuseră lua cunoştinţă, Wilson prelua comanda în calitate de primar şi dădu ordin să nu se atingă nimeni de nimic, pentru ca totul să rămînă aşa cum era, pînă la sosirea judecătorului Robinson, care avea să ia măsurile de rigoare, ordonînd o anchetă. Wilson îi pofti afară pe toţi, cu excepţia lui însuşi şi a celor doi gemeni. în curînd îşi făcu apariţia şeriful, I care—i duse pe gemeni la închisoare ; Wilson îi îndemnă însă să nu—şi piardă curajul, şi le făgădui că va face tot ce—i va sta în putinţă în apărarea lor, cînd va începe procesul. Judecătorul Robinson sosi, în sfîrşit, împreună cu vardistul Blake, şi amîndoi cercetară temeinic încăperea. Găsiră pumnalul şi teaca, iar Wilson observă nişte amprente digitale pe minerul pumnalului, ceea ce—l bucură, deoarece gemenii ceruseră primilor veniţi să le examineze mîinile şi hainele, şi nici oamenii aceia, nici Wilson însuşi nu descoperiseră vreo pată de sînge. Nu cumva gemenii spuseseră adevărul, cînd afirmaseră că—l găsiseră mort pe judele Driscoll, intrînd în casă la auzul strigătelor lui de ajutor ? îi veni numaidecât în minte fata aceea misterioasă. Dar ; nu era o treabă în care să poată fi amestecată o fată. Totuşi, odaia lui Tom Driscoll trebuia cercetată cu luare—aminte.

După ce juraţii—anchetatori examinară cadavrul şi locul din jurul lui, Wilson le propuse să cerceteze şi odăile de la etaj, şi—i însoţi acolo. Anchetatorii forţară uşa odăii lui Tom, dar nu găsiră, firește, nimic.

Anchetatorii constatară aşadar că omuciderea fusese săvîrşită de Luigi, cu complicitatea lui Angelo.

Orăşelul spumega de furie împotriva acestor nefericiţi care, mai ales în primele zile de după omor, riscau tot timpul să fie linşaţi. Marele juriu sfîrşi prin a—i pune sub acuzaţie pe Luigi pentru crimă de gradul întîi şi pe Angelo pentru complicitate la crimă. Cei doi gemeni fură transferaţi de la puşcăria tîrguşorului la închisoarea districtuală, în aşteptarea procesului.

Examinînd amprentele digitale de pe mînerul pumnalului, Wilson îşi spunea : „Nici unul din gemeni n—a lăsat aceste amprente. Asta înseamnă că la mijloc se află o altă persoană, care acţionase fie în propriu—i interes, fie ca ucigaş plătit. Dar cine putea să fie ?" Iată ce trebuia să încerce Wilson să afle. Seiful nu fusese deschis, iar sipetul era închis şi conţinea suma de trei mii de dolari. Însemna că mobilul crimei nu fusese jaful, şi răzbunarea. Ce alt duşman în afară de Luigi, avusese omul asasinat ? Luigi era singurul om din lume care—i purta pică judelui Driscoll.

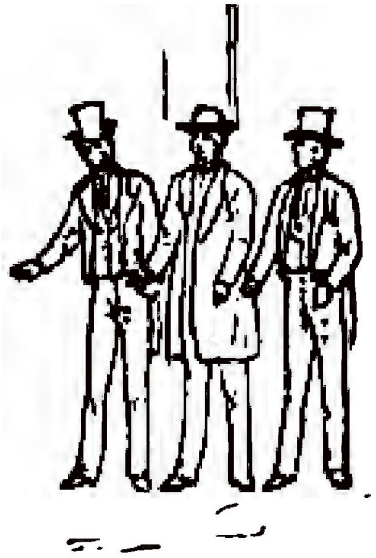

Dar fata aceea misterioasă ? Ea îi dădea multă bătaie de cap lui Wilson. Dacă mobilul ar fi fost jaful, fata aceea ar fi putut să fie făptaşa, dar nici o fată n—ar fi putut dori să—i ia viaţa bătrînului, ca să se răzbune. Judecătorul Driscoll era un gentleman, care n—avea treabă cu fetele.

Wilson luase amprentele digitale de pe minerul pumnalului. Colecţia lui de lamele cuprindea o sumedenie de amprente de fete şi de femei, amprente adunate în ultimii cincisprezece sau optsprezece ani, dar în zadar le cercetă : ele rezistau la orice examen, refuzînd să—i furnizeze un duplicat al amprentelor de pe pumnal.

Prezenţa pumnalului la locul crimei era pentru Wilson Jun element neliniştitor. Cu numai o săptămînă în urmă, acceptase ideea că Luigi avusese o asemenea armă, şi că încă o mai avea, în ciuda pretenţiei lui că i—ar fi fost furată. Şi iată că pumnalul fusese găsit acolo, ca dealtfel şi gemenii ! Jumătate din tîrguşor spunea că gemenii minţiseră afirmînd că—şi pierduseră pumnalul. „Păi, nu—ţi ziceam eu ? !” jubilau aceşti oameni.

Dacă amprentele gemenilor ar fi fost găsite pe minerul pumnalului... Dar acum nu mai avea rost să—şi pună I asemenea întrebări, fiindcă amprentele *nu erau* ale lor, "asta era limpede.

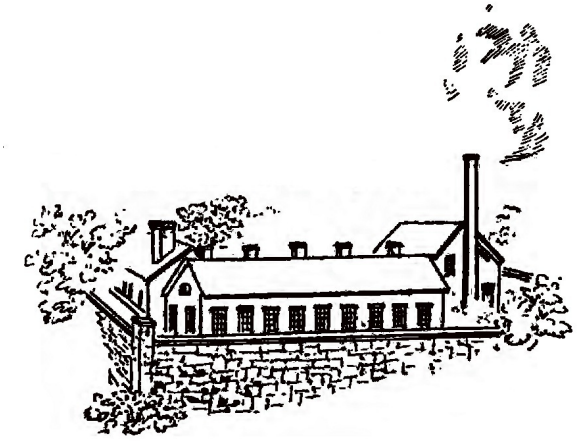

Wilson refuza să—l suspecteze pe Tom : în primul rînd, Tom n—ar fi fost în stare să omoare pe cineva — nu avea I destul caracter pentru aşa ceva ; în al doilea rînd, dacă ar fi fost totuşi capabil de o crimă, n—ar fi ales ca victimă tocmai persoana binefăcătorului său, care—i era şi ruda cea mai apropiată; în al treilea rînd, nu era în propriul lui interes să—şi omoare unchiul : cît timp acesta era în viaţă, Tom putea fi sigur de sprijinul său financiar şi se putea aştepta ca el să refacă testamentul distrus — o posibilitate pe care n—ar mai fi avut—o dacă unchiul murea. E adevărat că testamentul fusese refăcut, după cum se constatase ulterior, dar Tom n—ar fi putut să ştie acest lucru — dacă ar fi ştiut, ar fi vorbit despre asta, fiind guraliv de felul lui. In sfîrşit, Tom se afla la Saint Louis in momentul crimei şi citise în ziare despre ea, aşa cum reieşea din telegrama pe care—o trimisese mătuşii.

Aceste speculaţii erau mai degrabă nişte senzaţii vag decît nişte gînduri articulate, şi Wilson ar fi rîs de idee; că între Tom şi crimă ar putea exista vreo legătură.

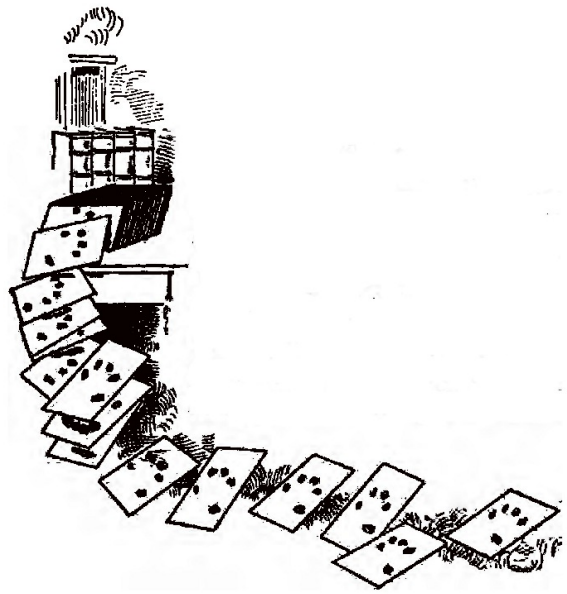

Wilson socotea că gemenii erau într—o situaţie disperată, fără ieşire şi—şi spunea că, dacă nu se va găsi un juriu federal, juriul ales în Missouri îi va spînzura, cu siguranţă : şi chiar dacă se va găsi un juriu federal, situaţia lor nu va fi mai bună, căci un asemenea juriu nu va face altceva decît să—i ofere şerifului ocazia de a mai spînzura un om. Cei doi gemeni nu puteau fi salvaţi decît prin descoperirea unui făptaş în stare a fi săvîrşit crima din motive strici personale — ceea ce părea imposibil. Şi totuşi, persoana care lăsase amprentele pe pumnal, trebuia găsită. Gemenii puteau foarte bine să nu fi avut de—a face cu acea persoană, dar cu siguranţă că existenţa ei îi privea direct.

Wilson medita aşadar, zi şi noapte, făcînd fel de fel de presupuneri şi ipoteze, dar nu ajungea nicăieri. Ori de cîte ori întîlnea vreo fată sau vreo femeie pe care n—o cunoscuse pînă atunci. îi lua amprentele digitale, sub vreun pretext sau altul : iar cînd se—ntorcea acasă, ofta dezamăgit că nici aceste amprente" nu corespundeau cu cele de pe minerul pumnalului.

Cît despre fata aceea misterioasă, Tom se jura că nu avea habar de existenţa unei asemenea persoane şi nu—şi amintea să ti văzui vreodată o fată îmbrăcată în straiele descrise de Wilson. Recunoştea că nu—şi încuia totdeauna camera şi că uneori slugile uitau să încuie uşa de la intrare : dar, după părerea lui, fata aceea n—ar fi putut veni de prea multe ori, căci ar fi fost descoperită. Cînd Wilson încercă să stabilească o legătură între fată şi expediţia de jaf, adăugind că fata ar fi putut să fie complicea bătrînei, dacă n i cii iar hoţul însuşi, deghizat într—o femeie bătrînă, Tont păru atît de uimit, şi de interesat. Încît îi făgădui că va sta la pîndă ca s—o găsească pe acea persoană sau acele persoane, deşi se temea că ea sau ele erau prea şirete ca să mai calce vreodată într—un tîrguşor unde toată lumea avea să stea cu ochii la pîndă multă vreme de aci înainte.

Toţi îl compătimeau acum pe Tom, fiindcă părea atît de tăcut şi de îndurerat, ca şi cum ar fi resimţit adînc marea pierdere suferită. El juca un rol, deşi nu era în întregime un rol. Imaginea aşa—zisului său unchi, aşa cum îl văzuse ultima oară, îi revenea deseori în minte pe întuneric, cînd era treaz, ba chiar în vise, cînd dormea. N—ar fi călcat nici să—l pici cu ceară în odaia în care avusese loc tragedia. Iar faptul acesta o încînta pe bătrîna doamnă Pratt, care—şi „dădea seama în sfîrşit" ce suflet simţitor şi delicat avea scumpul ei Tom, şi cît de mult îl iubise pe sărmanul său unchi.

CAPITOLUL 20. CHICOTELILE CRIMINALULUI

,,Pînă şi dovezile cele mai clare şi mai concrete pot fi, la urma urmelor, neconcludente şi trebuie privite, de aceea, cu multă circumspecţie. Luaţi cazul unui creion, al oricărui creion, ascuţit de o femeie : dacă aveţi martori, veţi afla că ea l—a ascuţit cu un cuţit ; dar dacă veţi lua în considerare doar aspectul creionului, veţi spune că l—a ascuţit cu dinţii."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Săptămînile se scurgeau încet ; nimeni nu—i vizita la închisoare pe cei doi gemeni, în afară de avocatul lor şi de mătuşa Patsy Cooper. Sosi în sfîrşit şi ziua procesului — cea mai grea zi din viaţa lui Wilson, căci, în ciuda strădaniilor sale neobosite, nu descoperise nici o urmă lăsată de complicea dispărută. „Complice" era termenul pe care—l folosea de mult, în gînd, în legătură cu acea persoană — nu pentru că ar fi fost termenul cel mai potrivit, ci pentru că putea.să fie cel mai just, deşi personal nu era în stare să înţeleagă de ce gemenii nu fugiseră, aşa cum făcuse complicea, în loc să rămînă lîngă omul asasinat şi să se lase prinşi acolo.

Sala tribunalului era, firește, ticsită şi avea să rămînă astfel pînă la sfîrşitul procesului, deoarece nu numai oamenii din tîrguşor, ci şi cei din împrejurimi nu discutau despre altceva decît despre proces. Doamna Pratt, îmbrăcată în doliu, şi Tom, cu o bentiţă neagră la pălărie, se aşezaseră alături de Pembroke Howard, procurorul public, iar în spatele lor stăteau o mulţime de prieteni ai familiei. Cei doi gemeni nu aveau decît un singur prieten capabil să ridice moralul avocatului lor, şi anume, sărmana lor proprietăreasă. Ea şedea, abătută, lîngă Wilson. Chambers luase loc în „colţul negrilor" ; Roxy, la fel, îmbrăcată în straie curate şi avînd în buzunar afişul privitor la vînzarea ei : era bunul ei cel mai de preţ, de care nu se despărţea nici o clipă. Tom îi acordase o pensie lunară de treizeci şi cinci de dolari, din momentul cînd intrase în posesia averii familiei — îi spusese chiar că amîndoi trebuiau să le fie recunoscători gemenilor pentru că—i ajutaseră să devină bogaţi ; Roxy, însă, îi făcuse o asemenea scenă la auzul acestor vorbe, încît Tom nu mai cutezase să le repete. Roxy era de părere că bătrînul judecător se purtase cu fiul ei de o mie de ori mai bine decît merita, şi că nu—i făcuse niciodată vreun rău ei însăşi; de aceea îi ura pe aceşti diavoli străini care—l omorîseră, şi n—o să închidă un ochi pînă n—o să—i vadă spînzuraţi pentru fărădelegea lor. Acum, venise să asiste la proces, dornică să scoată măcar un chiot de bucurie la auzul verdictului, chiar cu riscul ea judecătorul districtual s—o condamne la un an de puşcărie.

—Cînd o s—aud verdictu' ăla, o să chiui de—o să smulg acoperişu' ! exclamă ea, scuturîndu—şi capul încununat de un turban.

Pembroke Howard rosti un rechizitoriu destul de concis. El începu prin a spune că va demonstra, printr—un şir de probe concludente, lipsite de orice viciu de formă, că principalul împricinat săvîrşise crima, parte din dorinţa de a se răzbuna, parte din dorinţa de a—şi salva propria—i piele, şi că fratele său fusese, prin însăşi prezenţa lui, complice la crimă — cea mai abominabilă crimă cunoscută în analele fărădelegilor omeneşti, adică un asasinat. Acest asasinat, conceput de o minte întunecată si săvîrşit de o mînă laşă, a zdrobii inima unei surori iubitoare, a distrus fericirea unui tînăr nepot pe care răposatul îl îndrăgise ca pe un fiu, şi a sădit jale în sufletele multor prieteni neconsolaţi, stîrnind totodată consternarea întregii obşti. Pedeapsa supremă cerută de legea ultragiată, va fi desigur aplicată împotriva

împricinatului. Procurorul îşi rezerva dreptul de a mai interveni în dezbateri, înainte de a—şi spune ultimul cuvînt.

Era foarte emoţionat, ca întreaga asistenţă de altfel ; doamna Pratt şi multe ale femei plîngeau cînd procurorul se aşeză la loc, şi numeroşi ochi plini de ură se aţintiră asupra nefericiţilor deţinuţi.
Fură chemaţi, rînd pe rînd, martorii, şi supuşi unui interogatoriu încrucişat, care însă nu dură prea mult. Wilson ştia că aceşti martori nu—i puteau aduce clientului său nimic preţios. Oamenilor le părea rău de bietul Wilson : cariera lui abia începută, avea să fie grav compromisă de acesta.

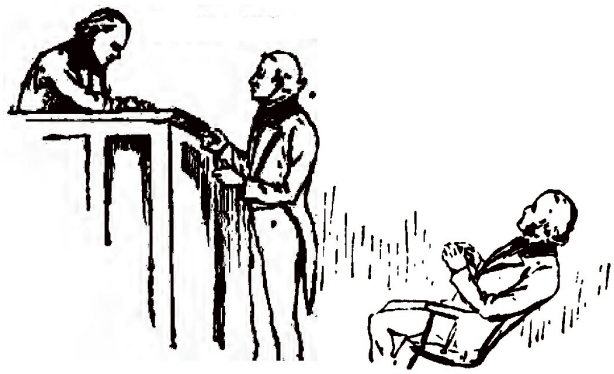

Mai mulţi martori jurară că—l auziseră pe judele Driscoli spunînd în discursul lui electoral că gemenii au să—şi regăsească pumnalul pierdut, cînd au să aibe nevoie de el pentru a ucide pe careva. Nu era ceva nou, dar acum vorbele astea aveau un sunet profetic şi lugubru, încît la auzul lor asistenţa fu străbătută de un fior de groază.

Procurorul public se ridică şi spuse că, dintr—o convorbire avută cu. judele Driscoll în ultima zi a vieţii acestuia, aflase că avocatul apărării îi adusese o provocare la duel din partea persoanei acuzate acum de omor, şi că judele refuzase să se bată cu un asasin declarat — „adică, pe cîmpul de onoare", precizase judele, adăugind însă, în chip semnificativ, că—i va sta la dispoziţie în orice alt loc. Probabil că persoana acuzată acum de omor a fost avertizată că va trebui să ucidă sau să fie ucisă, la prima ocazie cînd îl va întâlni pe judele Driscoll. Dacă avocatul apărării acceptă ca adevărate aceste afirmaţii, el, procurorul, nu—l va mai chema în boxa martorilor. Domnul Wilson răspunse că nu contestă aceste afirmaţii. (Murmure în sală : „E din ce în ce mai rău pentru Wilson !'")

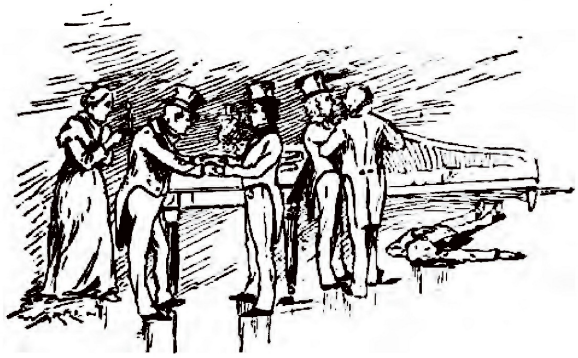

Doamna Pratt declară în mărturia ei că nu auzise nici un ţipăt şi că nu ştia ce anume o făcuse să se trezească, poate doar paşii repezi ce se apropiau de uşa de la intrare. Sărise din pat şi se repezise în vestibul, cu capotul pe ea, si auzise atunci paşii celor care urcau treptele de la intrare şi care o zbughiseră apoi pe urmele ei, în timp ce alerga spre iatac. În iatac, îl găsise pe împricinat stînd deasupra fratelui ei ucis. (Aici, izbucni în plîns. Senzaţie în rîndurile asistenţei.) Persoanele care intraseră pe urmele ei, continuă doamna Pratt, erau domnul Rogers şi domnul Buckstone.

Interogată de Wilson, ea declară că gemenii i—au spus că erau nevinovaţi şi că tocmai se plimbau, cînd un strigăt de ajutor, atît de puternic încît îl auziseră de la mare distanţă, îi făcuse să se repeadă spre casă, unde o rugaseră pe ea şi pe cei doi domni pomeniţi adineauri, să le examineze mîinile şi hainele — ceea ce şi făcură, fără a descoperi vreo pată de sînge.

Rogers şi Buckstone depuseră mărturie, confirmînd spusele doamnei Pratt.

Pumnalul fu adus în instanţă pentru verificare, odată cu anunţul care—l descria cu precizie şi oferea o recompensă celui care—l va găsi ; pumnalul corespundea întocmai acestei descrieri. Procurorul public puse la punct cîteva detalii mărunte, după care dădu cuvîntul apărării.

Wilson începu prin a spune că avea trei martori, şi anume, domnişoarele Clarkson, care — cu cîteva minute înainte de a se auzi strigătele de ajutor — văzuseră o tînără femeie cu faţa voalată ieşind pe uşa din dos a casei judecătorului Driscoll ; mărturiile acestor domnişoare, laolaltă cu anumite probe concludente asupra cărora îşi va permite să atragă atenţia curţii, o vor convinge că există încă o persoană implicată în omor, dar nedescoperită pînă—n prezent ; după părerea lui, se cuvenea ca tribunalul să—şi suspende lucrările pînă la găsirea acelei persoane, căci altfel ar fi fost nedrept pentru clienţii săi. Şi, fiind tîrziu, Wilson ceru permisiunea de a amîna pînă a doua zi dimineaţa interogatoriul celor trei martore.

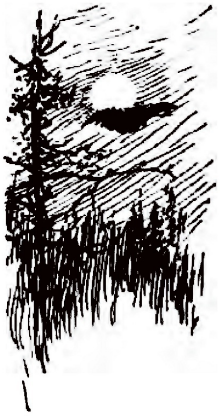

Mulţimea ieşi din sala tribunalului, depărtîndu—se în grupuri şi perechi aţîţate, care discutau cu vioiciune şi interes despre cele întîmplate în cursul procesului ; fiecare — părea să fie bucuros de ziua petrecută în tribunal — numai avocatul, împricinaţii şi bătrîna lor prietenă nu împărtăşeau această

satisfacţie. Le lipsea nu doar bucuria, ci şi speranţa.

Despărţindu—se de cei doi gemeni, mătuşa Patsy încercă să le ureze „noapte bună" pe un ton vesel, dar vocea i se frînse.

Cu toate că se socotea absolut la adăpost, Tom urmărise cu o vagă nelinişte fazele iniţiale ale procesului, fiind sensibil din fire pînă şi la cele mai neînsemnate motive de alarmă ; dar din clipa cînd slăbiciunea şi şubrezenia poziţiei lui Wilson fură scoase la iveală în faţa tribunalului, redevenise calm, ba chiar triumfător. Ieşi aşadar din sală, compătimindu—l pe Wilson. „Domnişoarele Clarkson, îşi spunea el, sarcastic, au văzut cică o femeie necunoscută pe uliţa din dos ! Pe *asta* se bizuie dumnealui ! I—aş acorda un secol, ba chiar şi două, ca s—o găsească. O femeie care nu mai există, şi ale cărei straie femeieşti au fost arse, cenuşa lor fiind azvîrlită în cele patru vînturi — da, da, sigur c—o s—o găsească !"

Gîndul acesta îl făcu să admire, pentru a suta oară, ingenioasele stratageme prin care se asigurase că nu va fi dat în vileag, sau măcar bănuit.

„Aproape întotdeauna în asemenea cazuri, există cîte un detaliu sau două la care nu te—ai gîndit, vreo mică urmă lăsată din neatenţie, şi care duce la demascare ; în cazul de faţă, însă, n—a rămas nici un fel de urmă. La fel cum o pasăre care zboară noaptea—n văzduh, nu lasă în urma ei nimic, nici o dîră. Doar un om care—ar fi în stare să dibuie pasărea aceea pe întuneric, urmărind—o în zbor, ar putea să—mi găsească urma şi să—l prindă astfel pe asasinul judecătorului. Şi cînd mă gîndesc că misiunea asta i—a revenit taman lui Wilson Zevzecul, nu altcuiva, mi se face milă de el ! O să mă amuz grozav văzîndu—l cum bîjbîie în căutarea acelei femei inexistente, cînd făptaşul real se află tot timpul sub nasul lui !"

Cu cît se gîndea mai mult, cu atît mai hazlie îi apărea întreaga situaţie. În cele din urmă îşi spuse: ”O să pomenesc mereu de femeia aceea. De cîte ori o să mă nimeresc lîngă el, o să—l întreb, cu candoarea afectuoasă care—l irita atîta cînd îl întrebam cum îi mai merge cu avocatura : «I—ai dat de urmă, Zevzecule ? "

Îi venea să rîdă, dar nu se făcea, fiindcă erau destui oameni în preajmă, iar el purta, chipurile, doliu

după unchiu—său. Se hotărî, totuşi, să—şi îngăduie chiar în noaptea aceea distracţia de a—l privi pe Wilson frămîntîndu—se din pricina procesului, şi de a—l scoate din sărite cu cîte un cuvînt de simpatie şi compătimire.

Wilson renunţă să cineze, căci îi trecuse pofta de mîncare. Scoţînd din colecţie toate amprentele digitale ale fetelor şi femeilor, le cercetă cu un aer posac, vreme de o oră sau chiar mai mult : încerca să se convingă că amprentele acelei fete misterioase existau undeva, şi că trecuseră neobservate pînă atunci. Dar în zadar. Îşi trase înapoi jilţul şi, încleştîndu—şi mîinile deasupra capului, se lăsă pradă gîndurilor.

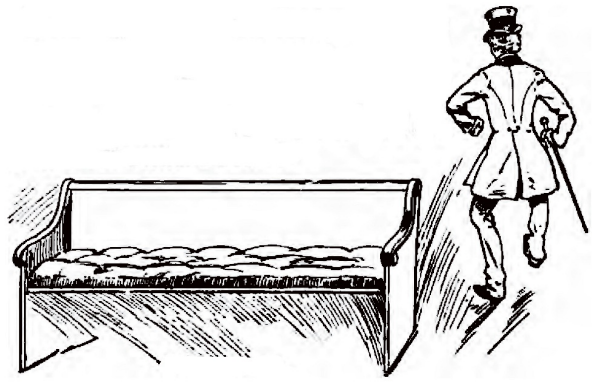

La vreo oră după căderea întunericului, îşi făcu apariţia Tom Driscoll, care—i spuse, rîzînd, în timp ce se aşeza pe un scaun :

—Vasăzică ne—am întors la distracţiile din vremea cînd nu ne băga nimeni în seamă şi n—aveam ce face?

Şi apucînd o lamelă, o ridică în lumină, ca s—o privească.

—Hai, bătrîne, vino—ţi în fire, n—are nici un rost să—ţi pierzi cumpătul şi să te—ntorci la joaca asta de copii, numai din pricină că pata asta îţi întunecă soarele nou—nouţ şi strălucitor. O să treacă, şi—o să—ţi fie iar bine !

Lăsă jos lamela şi adăugă :

—Credeai că poţi cîştiga mereu ?

—A, nu, oftă Wilson, nu mă aşteptam la aşa ceva, dar i nu pot crede că Luigi ţi—a omorît unchiul, şi mi se rupe inima de mila lui. Ai simţi la fel, Tom, dacă n—ai fi atît de pornit împotriva celor doi gemeni.

—Nu ştiu despre ce vorbeşti, replică Tom, întunecîndu—se la faţă, căci îşi amintise de bătaia primită. Avînd în vedere felul cum m—a tratat în noaptea aceea geamănul cel negricios, nu le datorez nici un pic de bunăvoinţă. Pornit sau nu contra lor, nu—mi sînt deloc pe plac, Zevzecule, şi n—o să mă găseşti printre cei care vor plînge la moartea lor, atît de meritată.

Deodată, exclamă, apucînd o altă lamelă :

—Ia te uită ! Asta poartă numele lui Roxy ! Ai cumva de gînd să împodobeşti palatele regale chiar şi cu

amprentele unor labe de negri ? Potrivit datei scrise aici, eu aveam şapte luni în momentul cînd ai luat amprentele astea, iar Roxy mă creştea, pe mine şi pe copilaşul ei negru. Văd o linie de—a curmezişul amprentei degetului ei mare. Ce mai e şi asta ?

Şi Tom îi întinse lui Wilson lamela

—E ceva destul de obişnuit, îi răspunse Wilson, obosit, îndeobşte cicatricea unei tăieturi sau a unei zgîrîieturi.

Şi, ridicînd spre lampă lamela, o privi cu nepăsare. Deodată, tot sîngele păru să i se scurgă din obraji, mîna începu să—i tremure, iar ochii i se aţintiră asupra lamelei, sticloşi ca ai unui cadavru.

—Dumnezeule ! exclamă Tom. Ce—i cu dumneata, Wilson ? Nu cumva leşini ?

Şi se repezi să—i aducă un pahar cu apă, dar Wilson se trase înapoi, scuturat de—un fior.

—Nu, nu ! Ia—l de aici ! murmură el, tremurînd tot! Pieptul îi sălta, iar capul i se bălăbănea mereu, ca al tmui om năucit de o lovitură.

—O să mă simt mai bine cînd o să mă bag în pat, spuse în cele din urmă. A fost o zi grea pentru mine, m—am obosit peste măsură, da, de fapt nu doar azi, ci multe zile în şir.

—Atunci, te las să te odihneşti. Noapte bună, bătrîne ! Dar, înainte de a pleca, Tom nu se putu opri să—i mai arunce o vorbă usturătoare :

—N—o lua aşa în tragic. Nu poţi cîştiga de fiecare dată. Lasă, c—o să vină vremea să spînzuri pe careva!

Wilson îşi spuse în gînd :

„Zău că—mi pare rău că trebuie să încep cu tine, măcar că eşti o jigodie nenorocită !"

După ce bău un pahar cu whisky rece, se puse din nou pe treabă. Nu compară noile amprente lăsate fără voia lui de Tom pe lamela Roxanei, cu acelea lăsate pe minerul pumnalului — nu era nevoie s—o facă (ajungea că le privise, cu ochiul lui experimentat) ; se ocupă de cu totul altceva, şoptindu—şi din cînd în cînd : „Mare neghiob am fost ! Musai să mă gîndesc la o *fată,* dar un bărbat în straie de fată nu mi—a trecut niciodată prin minte !"

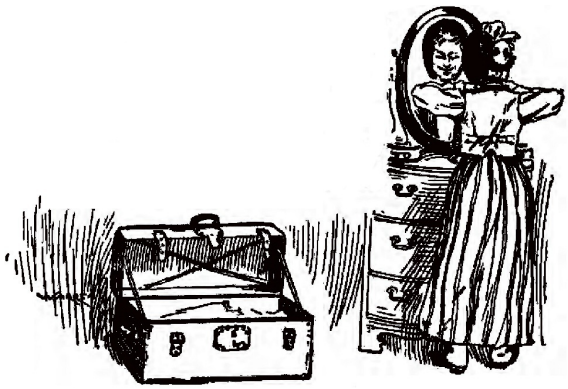

După ce scoase lamela cu amprentele degetelor lui Tom la vîrsta de doisprezece ani, scoase şi lamela cu amprentele lăsate pe cînd era un prunc în vîrstă de şapte luni ; puse aceste două lamele alături de lamela cu urmele proaspete, lăsate în neştire de Tom.

—Acum, seria e completă, îşi spuse Wilson cu satisfacţie şi se aşeză să cerceteze amprentele.

Dar bucuria lui nu ţinu mult. Privind îndelung cele trei lamele, rămase perplex.

—Nu pricep nimic ! bombăni el, punîndu—le jos. La naiba ! amprentele pruncului nu se potrivesc cu celelalte !

Se plimbă vreun ceas prin încăpere, meditînd la această enigmă, apoi scoase la vedere alte două lamele.

Se aşeză şi le cercetă cu luare—aminte un timp, spunîndu—şi mereu :

—Degeaba, nu pot pricepe. Nu se potrivesc, şi totuşi pot să jur că numele şi datele sînt corecte, aşa că *ar trebui* să se potrivească. În viaţa mea n—am pus o etichetă greşită pe vreo lamelă. Aici se ascunde o taină nemaipomenită !

Era frînt de oboseală, mintea începuse să i se înceţoşeze. Trebuia să doarmă ca să—şi împrospăteze puterile şi să vadă ce—i de făcut cu această enigmă. Dormi cam o oră, un somn agitat şi chinuit, din care se trezi buimac.

„Ce—a fost visul ăsta ? se întrebă, încercînd să şi—l amintească. Ce—a fost visul ăsta, care parcă mi—ar fi dezlegat taina..."

Sări în mijlocul încăperii, lăsîndu—şi neterminată fraza şi se repezi să aprindă lampa. După ce aruncă o privire grăbită lamelelor, exclamă :

„Asta e ! Dumnezeule, ce revelaţie ! Şi nimeni n—a bănuit nimic, timp de douăzeci şi trei de ani !"

CAPITOLUL 21. OSÎNDA

„Pe pământ nu—i de nici un folos. S—ar cuveni să stea sub pământ, ca să inspire verzele."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„1 aprilie : Ziua cînd ni se aminteşte ce sîntem în celelalte trei sute şi şaizeci şi patru".
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Wilson se îmbrăcă la repezeală şi se puse pe treabă, sub mare presiune. Se trezise de—a binelea. Orice urmă de oboseală fusese alungată de marea şi înviorătoarea lui descoperire. După ce făcu nişte copii exacte şi amănunţite ale unui număr de amprente, le mări de zece ori, cu ajutorul pantagrafului. Pe aceste reproduceri mărite, făcute pe coli de carton alb, se apucă să întărească şi să sublinieze cu cerneală fiecare din liniile labirintului de spirale, curbe sau bucle care alcătuiau „desenul" unei amprente. Pentru un ochi neavizat, toate amprentele lăsate de degetele omeneşti pe lamelele astea de sticlă arătau cam la fel ; reproduse însă la o scară de zece la unu, ele semănau cu fibrele unui copac tăiat de—a curmezişul cu ferăstrăul, încît chiar şi ochiul cel mai tocit putea vedea dintr—o privire, şi de la o distanţă de cîţiva paşi, că nici un „desen" nu semăna cu altul. Cînd Wilson îşi sfîrşi treaba anevoioasă şi fastidioasă, îşi rîndui rezultatele într—o ordine ascendentă, apoi adăugă mai multe reproduceri mărite la pantagraf, pe care le făcuse sporadic, de—a lungul anilor.

Noaptea trecuse, iar soarele răsărise demult. Pe la orele nouă, după ce înfulecă la repezeală ceva, Wilson porni spre tribunal. Cu douăsprezece minute mai tîrziu, se afla la locul lui cu colecţia lui de amprente.

Tom Driscoll le zări şi, înghiontindu—şi vecinul, îi şopti :

—Zevzecul e un adevărat geniu al afacerilor : de vreme ce nu—i în stare să cîştige procesul, crede că trebuie să profite măcar de ocazia de a—şi face reclamă, pe gratis, pentru podoabele lui aristocratice.

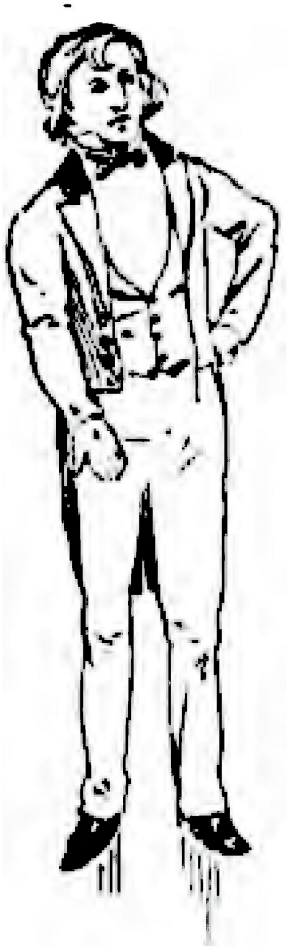

Wilson fu informat că martorii lui vor sosi în curînd, dar se ridică pentru a spune că nu le va folosi, probabil, mărturia. (În sală se auziră rîsete : „E clar că dă bir cu fugiţii ! S—a lăsat păgubaş !")

Am o altă mărturie, una mult mai bună ! adăugă Wilson.

(Vorbele acestea treziră interes şi stîrniră murmure de uimire, dar şi de dezamăgire).

—Dacă am aerul că mă năpustesc în ultimul moment asupra tribunalului cu această mărturie, o fac cu scuza că am descoperit existenţa ei abia noaptea trecută, foarte tîrziu, şi că de atunci încoace, pînă acum vreo jumătate de ceas, am fost ocupat cu examinarea şi clasarea documentelor. Vi le voi oferi de îndată, dar aş dori mai întîi să spun cîteva cuvinte, Onorată instanţă, afirmaţia principală, formulată în chipul cel mai stăruitor, cel mai viguros şi, aş putea spune, cel mai agresiv şi mai sfidător de către acuzare, este aceasta : că persoana a cărei mînă a lăsat amprentele acelea însîngerate pe minerul pumnalului indian, ar fi însăşi persoana care a săvîrşit crima.

Wilson făcu o pauză de cîteva clipe, pentru a sublinia şi mai mult importanţa cuvintelor pe care avea să le rostească, pe un ton foarte calm :

—*Acceptăm această afirmaţie.*

Sala păru electrizată. Nimeni nu se aşteptase la o asemenea recunoaştere. Un murmur de uimire se stârni in sală, şi unii îşi dădură cu părerea că avocatul, prea surmenat, îşi pierduse minţile. Pînă şi experimentatul judecător, deprins cu capcanele juridice şi cu tunurile camuflate ale procedurii penale, avu impresia că nu auzise bine, aşa că—l întrebă pe avocat ce anume spusese. Pe faţa impasibilă a iui Howard nu se citea nimic, dar părea să—şi fi pierdut şi el cumpătul şi placiditatea.

Wilson îşi continuă pledoaria :

—Nu numai că acceptăm afirmaţia aceea, dar o salutăm şi subscriem pe deplin la ea. Lăsînd deocamdată această chestiune, ne vom ocupa acum de alte aspecte ale cazului, pe care ne propunem să le stabilim cu ajutorul unor probe sigure, urmînd a plasa şi chestiunea cu pricina la locul ce—i revine în întregul lanţ.

Wilson se hotărîse să încerce să umple cu cîteva presupuneri îndrăzneţe golurile din imaginea pe care şi—o făcuse în legătură cu origina şi mobilul crimei — presupuneri ce ar fi putut contribui la o clarificare, dacă s—ar fi dovedit a fi adevărate, şi care n—ar fi adus nici un prejudiciu, în caz contrar.

—După opinia mea, anumite circumstanţe ale cazului judecat de onorata instanţă par să sugereze că omorul a avut un alt mobil decît cel invocat cu atîta stăruinţă de către domnul procuror. Sînt încredinţat că mobilul nu a fost răzbunarea, ci jaful. S—a pretins că prezenţa celor doi fraţi gemeni în fatidica încăpere, curînd după ce li s—a adus la cunoştinţă că unul dintre ei va trebui să aleagă între a lua viaţa judecătorului Driscoll şi a şi—o pierde pe a sa în duel, ar fi un indiciu clar că instinctul de autoconservare i—ar fi îndemnat pe clienţii mei să se ducă într—ascuns acolo şi să—l ucidă pe adversarul contelui Luigi, pentru a—l salva pe acesta. Dacă aşa stau lucrurile, de ce au rămas acolo după săvîrşirea crimei ? Deşi doamna Pratt, trezindu—se abia cu cîteva clipe mai tîrziu, n—a auzit strigătul de ajutor, ea a alergat spre încăperea aceea, unde i—a găsit pe cei doi gemeni, care nu făceau nici un efort ca să scape. Dacă ar fi fost vinovaţi, ar fi trebuit să fugă din casă chiar în clipa cînd dumneaei dădea buzna în încăpere. Dacă ar fi fost minaţi de instinctul lor de autoconservare să—l ucidă pe acel om neînarmat, n—ar fi trebuit ca acelaşi instinct să se manifeste cu şi mai multă forţă acum ? Ar fi rămas oare vreunul dintre noi.acolo ? Să nu ne denigrăm inteligenţa într—o asemenea măsură. S—a pus ,aici accentul pe faptul că acuzatul a oferit o foarte substanţială recompensă pentru cuţitul cu care a fost săvîrşit omorul ; că nici un hoţ nu s—a prezentat pentru a revendica acea extraordinară recompensă — ceea ce ar constitui o dovadă concludentă că afirmaţia privitoare la furtul cuţitului ar fi mincinoasă ; s—a mai spus că toate aceste detalii, puse în legătură cu memorabilele şi, aparent, profeticele cuvinte rostite de răposat cu privire la pumnalul acela, precum şi descoperirea aceluiaşi pumnal în încăperea fatală, în care, în momentul crimei, nu se afla nimeni altcineva decît proprietarul armei şi fratele său — ar constitui un indestructibil lanţ de probe, stabilind vinovăţia acestor nefericiţi străini. Dar voi declara, sub prestare de jurămînt, că s—a oferit şi pentru *hoţ* o mare recompensă ; că ea a fost oferită în ascuns, fără nici o publicitate ; şi că acest fapt a fost menţionat în treacăt — sau măcar recunoscut în chip tacit — în împrejurări presupuse a fi sigure, deşi s—ar putea să nu fi fost sigure. S—ar putea ca hoţul să fi fost de faţă el însuşi.

Tom Driscoll, care pînă atunci nu—l slăbise din ochi pe vorbitor, îşi plecă privirea la auzul acestor cuvinte.

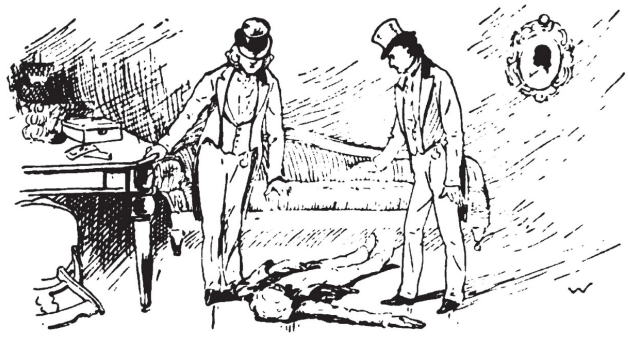

—În acest caz, urmă Wilson, hoţul ar fi trebuit să păstreze pumnalul, neîndrăznind să—l ofere spre vînzare sau să—l amaneteze. (În rîndurile publicului din sală, unii scuturară din cap, în semn de admiraţie pentru această „lovitură" dată de avocat.) Voi dovedi, spre deplina satisfacţie a juriului, că în încăperea judecătorului Driscoll s—a aflat şi o altă persoană, cu cîteva minute înainte de apariţia împricinatului. (Vorbele acestea stîrniră o adevărată senzaţie ; acum, pînă şi cei care încă mai moţăiau îşi ciuliră urechile.) Dacă se va socoti necesar, voi dovedi cu ajutorul domnişoarelor Clarkson că au întîlnit o persoană — aparent o femeie cu voal, care tocmai ieşise pe uşa din dos, cu cîteva minute după strigătele de ajutor. Persoana aceea nu era o femeie, ci un bărbat deghizat în straie femeieşti. (Din nou senzaţie. În clipa cînd lansă această presupunere, Wilson îl privi ţintă pe Tom, pentru a vedea ce efect are asupra lui. „L—am nimerit în plin", îşi spuse el, satisfăcut.) Scopul urmărit de acea persoană nu era omorul, ci jaful. E adevărat că seiful nu era deschis, dar pe masă se afla o casetă de tablă, conţinînd trei mii de dolari. E uşor de presupus că hoţul era ascuns în casă, că ştia de existenţa acelei casete şi de obiceiul proprietarului ei de a—şi număra banii şi de a—şi încheia socotelile în fiece noapte — dacă avea cumva acest obicei, ceea ce, firește, nu afirm cu certitudine. Hoţul a încercat să ia caseta în timp ce posesorul ei dormea, dar a făcut zgomot şi a fost prins, aşa că a trebuit să facă uz de pumnal pentru a

scăpa ; el a fugit fără a—şi lua prada, deoarece a auzit nişte paşi apropiindu—se. Am terminat cu ipoteza mea şi voi trece la probele pe care îmi propun să vi le înfăţişez pentru a—i dovedi temeinicia.

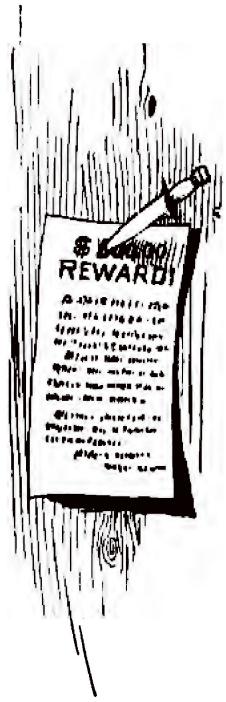

Şi Wilson scoase Ia iveală o parte din lamelele lui de sticlă. Cînd oamenii recunoscură aceste obiecte familiare, care le aminteau de vechea şi copilăroasa lui manie, feţele lor îşi pierdură expresia de încordare şi de aţîţare morbidă ; întreaga sală izbucni în hohote de rîs, şi însuşi Tom păru să ia parte la veselia generală. Wilson, însă, nu se arătă deloc descumpănit. După ce—şi rîndui „arhiva" pe masa din faţa lui, spuse :

—Rog onorata instanţă să—mi îngăduie a da cîteva explicaţii în legătură cu unele probe pe care le voi aduce, şi pe care vă voi cere să—mi permiteţi a le verifica, sub jurămînt, în boxa martorilor. Fiece om poartă cu sine, din leagăn pînă—n mormînt, anumite semne fizice care nu—şi schimbă structura, şi prin care poate fi oricînd identificat — fără umbră de îndoială. Aceste semne sînt iscălitura lui, autograful lui fiziologic ca să zic aşa, un autograf cu neputinţă de contrafăcut; omul nu poate deghiza sau ascunde acest autograf, care nu devine ilizibil cu trecerea timpului. Iscălitura aceasta nu e faţa lui — care poate deveni de nerecunoscut, cînd îmbătrîneşte ; nu e nici părul lui, care poate să—i cadă ; nu e nici statura lui, care se poate regăsi şi la alţii ; nu e nici silueta lui, de asemenea uşor de regăsit şi la alţii, pe cînd iscălitura despre care vorbesc îi aparţine exclusiv fiecărui om în parte, nu există nici un duplicat al ei în întreaga populaţie a globului pămîntesc ! (Din nou senzaţie în sală !) Acest autograf constă din liniile şi încreţiturile delicate pe care Natura le înscrie în palmele mîinilor şi—n tălpile picioarelor. Acei dintre voi care aveţi privirea ageră, dacă vă veţi uita atent la buricele degetelor voastre veţi observa că aceste linii fine se împletesc strîns, aidoma acelora care indică pe hărţi marginile oceanelor, şi că ele formează diverse desene clar conturate, ca de pildă, arcuri, cercuri, curbe lungi, spirale etc. — desene ce diferă de la un deget la altul. (Toţi cei prezenţi îşi ridicară mîinile în lumină şi, lăsîndu—şi capetele pe umeri, începură să—şi examineze atent buricele degetelor. „Aşa e ! exclamară unii. N—am mai băgat de seamă pînă—acum !") Desenele de pe mîna dreaptă nu sînt la fel cu acelea de pe mîna stîngă. („Da, aşa e !") Desenele de pe degetele fiecăruia dintre voi diferă de cele de pe degetele vecinului. (Oamenii începură

să—şi compare degetele — pînă şi judecătorul şi juraţii păreau absorbiţi de această ciudată îndeletnicire.) Desenele de pe degetele mîinii drepte ale unui geamăn nu sînt la fel cu desenele de pe degetele mîinii lui stingi. Desenele de pe degetele unui geamăn nu sînt identice cu acelea ale fratelui său geamăn — domnii juraţi vor constata că desenele de pe buricele degetelor împricinatului nu se abat de la această regulă. (Mîinile celor doi gemeni fură numaidecît examinate.) Aţi auzit adeseori vorbindu—se de cazurile unor gemeni într—atît de asemănători, încît, atunci cînd erau îmbrăcaţi la fel, nici măcar părinţii lor nu—i puteau deosebi. Şi totuşi, nu a existat niciodată pe pămînt vreun geamăn care să fie lipsit, din leagăn pînă—n mormînt, de acest misterios şi minunat autograf din născare, prin care poate fi identificat fără greş. Din clipa cînd luaţi cunoştinţă de acest autograf al unui frate geamăn, celălalt frate nu vă poate înşela, dîndu—se drept primul.

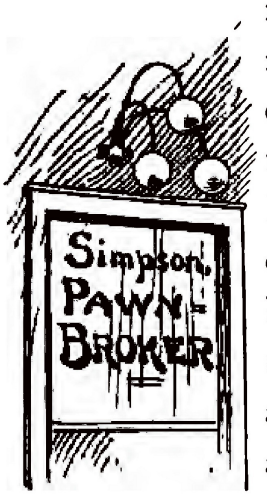

Wilson rămase tăcut cîteva clipe. Neatenţia moare repede cînd un orator recurge la o asemenea pauză: ea reprezintă un fel de avertisment dat sălii, că urmează ceva important. Toate palmele şi degetele fură lăsate în jos, toate spinările se îndreptară, toate capetele se înălţară, toţi ochii se aţintiră asupra lui Wilson. Acesta mai aşteptă cîteva clipe, ca să îngăduie pauzei să—şi desăvîrşească efectul miraculos asupra sălii ; apoi, cînd putu să audă, prin liniştea adîncă, ticăitul ornicului din perete, întinse mîna şi, apucînd de tăiş pumnalul indian, îl ridică în aer, pentru ca toţi să poată vedea petele de sînge de pe mîneru—i de fildeş.

—Pe acest mîner, rosti el cu o voce egală, stă scris autograful ucigaşului — scris cu sîngele bătrînului neajutorat şi nevinovat, care vă iubea şi pa care—l îndrăgeaţi cu toţii ! Pe întreg pămîntul există un singur om a cărui mînă poate lăsa această amprentă sîngerie (aici, Wilson făcu o mică pauză, ridicîndu—şi privirea spre ornicul care—şi mişca pendulul încolo şi—ncoace), iar eu vă asigur că vi—l voi arăta pe acel om, în această sală, înainte ca ornicul să bată de amiază, aşa să—mi ajute Dumnezeu !

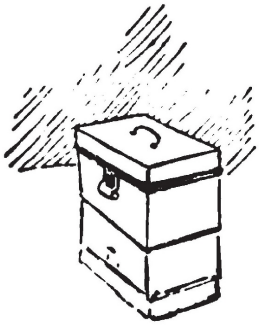

Uluită, buimăcită, nemaiştiind ce face, sala se ridică în picioare, ca şi cum s—ar fi aşteptat să—l vadă pe asasin apărînd în prag, şi începu să murmure, de parcă s—ar fi stîrnit un vînt, din senin.
—Linişte ! Aşezaţi—vă ! exclamă şeriful.

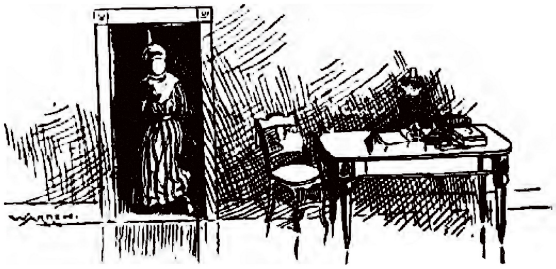

Oamenii se supuseră şi se făcu din nou tăcere. Wilson aruncă o privire spre Tom, spunîndu—şi : „Acum dă semne de nelinişte. Pînă şi oamenii care—l dispreţuiesc îi plîng de milă ; îşi închipuie că unui tînăr care şi—a pierdut binefăcătorul într—o împrejurare atît de cumplită, trebuie să—i fie tare greu să audă asemenea lucruri — şi nu se înşeală."

—Timp de peste douăzeci de ani, continuă el, m—am amuzat colecţionînd aceste iscălituri ciudate în tîrguşorul dumneavoastră, în care eram osîndit la inactivitate. Posed sute şi sute de asemenea iscălituri în locuinţa mea. Fiecare poartă o etichetă cu numele şi data respectivă — etichetă pusă nu a doua zi, sau

măcar cu o oră mai tîrziu, ci chiar în momentul cînd era luată amprenta. Cînd voi intra în boxa martorilor, voi repeta sub jurămînt lucrurile pe care ple afirm acum. Posed amprentele judecătorilor, ale şerifului, ale fiecărui jurat. Nu cred că există în această sală vreo persoană, albă sau neagră, a cărei semnătură natală să nu o pot scoate la vedere, şi nimeni nu—i în stare să se deghizeze în aşa fel încît să nu—l pot depista dintr—o mulţime de semeni şi identifica fără greş prin mîinile sale. Aş putea s—o fac chiar dacă persoana respectivă şi eu însumi am ajunge să c trăim o sută de ani ! (Publicul era din ce în ce mai aţîţat). Am cercetat atît de mult unele din aceste semnături, încît am ajuns să le cunosc la fel de bine cum cunoaşte un casier de bancă iscălitura celui mai vechi client al său. Mă voi întoarce cu spatele şi vă voi ruga pe cîţiva dintre dumneavoastră să fiţi atît de buni şi să vă treceţi degetele prin păr, apoi să le apăsaţi pe unul din geamurile ferestrei de lîngă juriu. O dată cu dumneavoastră, să—şi lase amprentele şi cei doi împricinaţi. Şi vă mai rog ca tot dumneavoastră să vă lăsaţi amprentele pe un alt geam, laolaltă cu amprentele acuzaţilor, dar nu în acelaşi raport sau în aceeaşi ordine ca pe primul geam, deoarece există o şansă ca o persoană la un milion să ghicească din întîmplare, o *dată,* amprentele cuiva, iar eu aş dori să fiu pus de două ori la încercare.

Şi, întorcîndu—se cu spatele, aşteptă pînă cînd cele două geamuri fură acoperite cu desenele ovale ale unor amprente fine, vizibile doar celor care le—ar fi privit pe un fundal întunecos, bunăoară frunzişul unui, copac. Apoi, la cererea oamenilor, Wilson merse la fereastră, cercetă amprentele şi spuse :

—Aceasta e mîna dreaptă a contelui Luigi ; cu trei semnături mai jos, e mîna lui stîngă. Aici e mîna dreaptă a contelui Angelo ; ceva mai jos, mina lui stingă. Şi acum. să trecem la celălalt geam : aici sînt amprentele contelui Luigi, iar acolo cele ale fratelui său. Corect ? Răspunsul fu o rafală de aplauze.

—E un adevărat miracol ! exclamă preşedintele tribunalului.

Wilson se întoarse la fereastră şi spuse, arătînd cu degetul :

—Aceasta c semnătura domnului judecător Robinson. (Aplauze.) Aceasta e semnătura sergentului Blakc. (Aplauze.) Aici, aveţi semnătura lui John Mason, membru al juriului. (Aplauze.) Aici, semnătura şerifului. (Aplauze.) Nu—i pot numi pe ceilalţi, dar posed, amprentele lor la mine acasă, cu numele şi datele respective şi i—aş putea identifica pe toţi cu ajutorul colecţiei mele de amprente.

Şi spunînd acestea, Wilson se întoarse la locul lui, într—o furtună de aplauze, căreia îi puse capăt şeriful. Tot el îi sili pe oameni să se aşeze, fiindcă se ridicaseră în picioare, dornici, fireşte, să vadă minunea. Preşedintele, juraţii, şeriful şi toţi ceilalţi fuseseră prea absorbiţi, de spectacolul oferit de Wilson, pentru a mai fi atenţi la altceva.

—Şi acum, urmă Wilson, am aici autografele natale a doi copii, mărite de zece ori faţă de original cu ajutorul pantagrafului, astfel încît oricine poate vedea dintr—o singură ochire deosebirile. Îi vom numi pe aceşti copii ,,A" şi „B". Iată amprentele digitale ale lui „A", luate cînd avea cinci luni. Iată—le din nou, luate la vîrsta de şapte luni. (Tom tresări !) După cum vedeţi, sînt la fel. Iată acum amprentele lui „B", cînd avea cinci luni, şi apoi şapte luni. Şi ele sînt identice, dar au un desen destul de diferit faţă d£ desenul din amprentele lui „A", după cum puteţi observa, Mă voi mai referi în curînd la ele, dar deocamdată să le întoarcem pe cealaltă faţă. Aveţi aici, mărite de zece ori, autografele celor două persoane acuzate de uciderea judecătorului Driscoll. Am făcut aceste copii la pantagraf ieri noapte şi voi jura că spun adevărul. Rog pe domnii juraţi să compare aceste amprente cu amprentele digitale lăsate ide împricinaţi pe geamurile ferestrei, pentru a comunica instanţei dacă ele sînt sau nu aceleaşi.

Şi Wilson îi întinse primului jurai o lupă puternică.
Juraţii apucară pe rînd lupa şi cartonul şi făcură comparaţia cerută.
Apoi primul jurat îi comunică preşedintelui tribunalului.

—Excelenţă, sîntem cu toţii de acord că amprentele sînt identice.
Wilson i se adresă din nou primului jurat :

—Vă rog să întoarceţi cu faţa în jos cartonul acesta, şi să—l luaţi pe cel pe care vi—l dau acum, pentru a compara, la lupă, semnătura de pe el cu semnătura fatală de pe mînerul pumnalului, şi a comunica apoi instanţei constatările dumneavoastră.

Membrii juriului cercetară cu luare—aminte şi raportară.

—Excelenţă, ele sînt perfect identice.

Wilson se întoarse cu faţa spre procuror şi spuse, pe un ton grav, în care se desluşea limpede un avertisment :

—Onorată instanţă, acuzarea a afirmat, cu tărie şi în chip stăruitor, că amprentele pătate de sînge de pe minerul pumnalului ar fi fost lăsate de asasinul judecătorului Driscoll. M—aţi auzit acceptînd această afirmaţie, ba chiar salutînd—o. Comparaţi amprentele digitale ale acuzatului cu amprentele lăsate de asasin şi raportaţi, adăugă el adresîndu—se juraţilor.

Aceştia trecură la examinarea amprentelor. în sala tribunalului se aşternu o tăcere mormîntală, în aşteptarea rezultatului ; iar cînd, în cele din urmă juraţii rostiră : *„Nici măcar nu seamănă",* se auzi un ropot de aplauze şi întreaga sală se ridică în picioare. Cu chiu cu vai izbuti şeriful să restabilească ordinea, cu ajutorul oamenilor săi. Tom îşi schimba mereu poziţia, dar nu reuşea să—şi găsească locul. Cînd Wilson văzu că sala a redevenit atentă, rosti cu gravitate, arătînd cu degetul spre cei doi gemeni :

—Oamenii aceştia sînt nevinovaţi. Nu mai am nici o treabă cu ei. (Sala începu din nou să aplaude, dar forţele de ordine o readuseră la tăcere.) Acum vom încerca să—l găsim pe vinovat. (Ochii lui Tom ieşiseră din orbite. «Da, îşi spuneau oamenii, sărmanul de el a avut o zi foarte grea !») Să ne întoarcem la autografele din pruncie ale lui „A" şi „B". îi rog pe domnii juraţi să examineze aceste copii mărite după amprentele lui „A" de la vîrsta de cinci şi, respectiv, şapte luni. Corespund ele ?

—Perfect ! răspunse primul jurat.
—Examinaţi acum această copie pantagrafiată după amprentele luate la vîrsta de opt luni şi marcată de asemenea cu litera „A". Corespunde ea cu celelalte două ?

Răspunsul fu rostit cu uimire :
—Nu, există o mare deosebire între ele !
—Aveţi dreptate. Luaţi acum aceste două copii mărite după autografele lui „B" la vîrsta de cinci şi, respectiv, şapte luni. Corespund ?

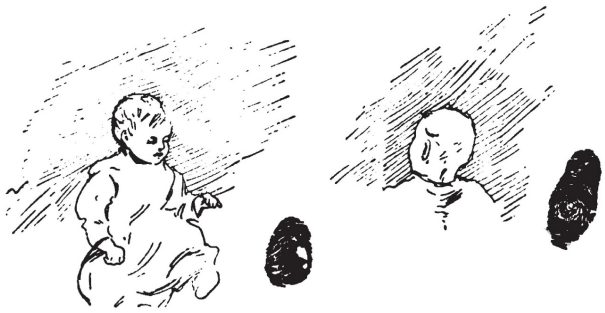

—Perfect.
—Luaţi şi această a treia copie mărită, după autograful lui „B" la vîrsta de opt luni. Seamănă ea cu celelalte două ?

—Nicidecum !
—Ştiţi cum se explică aceste deosebiri stranii ? O să vă spun eu cum. Dintr—un motiv necunoscut nouă, dar probabil egoist, cineva i—a schimbat în leagăn pe aceşti copii.

Vorbele lui Wilson stârniră, bineînţeles, senzaţie. Roxana rămase cu gura căscată, dar nu păru tulburată : a ghici schimbarea copiilor în leagăn era una, dar a ghici cine anume făcuse această schimbare, era cu totul altceva. Wilson Zevzecul era, firește, în stare de multe lucruri, dar nu şi să facă minuni. Roxv se simţea la adăpost, aşa că zîmbi în sinea ei.

—Între vîrsta de şapte luni şi vîrsta de opt luni, urmă Wilson, copiii aceştia au fost schimbaţi unul cu celălalt în leagăn.

Şi adăugă, după una din pauzele pe care le făcea de obicei, pentru a—şi pregăti efectul :
—Iar persoana care i—a schimbat se află în această sală.

Roxy simţi că inima încetează să—i bată. Oamenii, parcă electrizaţi, se ridicară în picioare, ca şi cum ar fi vrut să vadă persoana. Tom rămăsese fără,vlagă, ca un om din care viaţa se scurge încet.

—„A" a fost pus în locul lui „B", urmă Wilson. „B" a fost transferat la bucătărie şi a devenit un sclav negru. (Senzaţie, strigăte mînioase.) Dar el vi se va înfăţişa peste un sfert de oră ca un om alb şi liber ! (Ropote de aplauze, curmate de oamenii şerifului.) De la vîrsta de şapte luni şi pînă astăzi, „A" a fost un uzurpator ; în colecţia mea de amprente, el apare sub numele de „B". Iată o copie mărită după amprentele lui la vîrsta de doisprezece ani. Comparaţi—le cu iscălitura asasinului de pe minerul pumnalului. Se potrivesc ?

Primul jurat răspunse :

—*Întocmai !*

Wilson spuse, pe un ton solemn :

—Ucigaşul prietenului meu şi al dumneavoastră — generosul şi inimosul York Driscoll — se află în mijlocul nostru. Valet de Chambre, sclav negru, purtînd falsul nume ! de Thomas a Becket Driscoll, lasă—ţi pe geam amprentele digitale care te vor duce în ştreang !

Tom îşi întoarse spre Wilson faţa pămîntie, care cerşea îndurare şi, mişcîndu—şi neputincios buzele livide, se prăbuşi fără vlagă pe podea.

Wilson rupse tăcerea sălii îngrozite, cu cuvintele :

—A mărturisit. Nu mai e nevoie de altceva.

Roxy se lăsă în genunchi, îşi acoperi faţa cu palmele şi bîigui, printre suspine :

—Dumnezeu milostivească—se de păcătoasa de mine !

Orologiul bătu ora douăsprezece.

Preşedintele tribunalului suspendă şedinţa. Noul deţinut, cu cătuşe la mîini, fu evacuat.

ÎNCHEIERE

„Adesea un om care nu—i în stare să mintă, îşi închipuie că—i cel mai în măsură să aprecieze valoarea unei minciuni."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„12 octombrie. Descoperirea. E minunat că a fost descoperită America, dar şi mai minunat ar fi fost să nu fie."
Calendarul lui Wilson Zevzecul

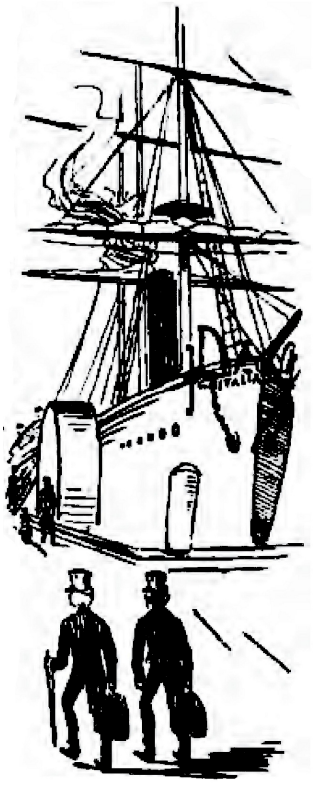

Cetăţenii tîrguşorului rămaseră treji toată noaptea, pentru a discuta despre uimitoarele întîmplări din ajun şi a emite presupuneri în legătură cu data procesului lui Tom. Rînd pe rînd, ei se perindau la locuinţa lui Wilson pentru a—i cînta o serenadă şi a—i cere să vorbească — iar cînd el consimţea, răguşeau de atîta entuziasm, fiindcă toate vorbele lui deveniseră de aur, toate erau admirabile. Lunga lui luptă cu ghinionul şi prejudecăţile luase sfîrşit ; era un om făcut, pentru totdeauna.

Şi în timp ce cîte o ceată de entuziaşti gălăgioşi se depărta de locuinţa lui, se găsea vreun cetăţean să—şi ridice glasul pentru a spune :

—Tocmai acesta e omul pe care noi toţi l—am poreclit „Zevzecul" vreme de peste douăzeci de ani ! A demisionat din acest post, prieteni!

—Da, dar postul n—a rămas vacant : îl ocupăm noi înşine !

Cei doi gemeni, pe deplin reabilitaţi, deveniseră nişte eroi de roman. Dar, sătui de aventurile lor în vest, ei plecară numaidecît în Europa.

Roxy era distrusă. Tînărul pe care—l osîndise la douăzeci şi trei de ani de sclavie continuă să—i plătească pensia lunară de treizeci şi cinci de dolari, pe care—o căpătase de la falsul moştenitor, dar inima ei era prea zdrobită pentru a se putea lecui cu ajutorul banilor ; ochii îi erau stinşi, ţinuta marţială îi

părăsise trupul, iar rîsul încetă să i se mai audă. Nu—şi mai găsea mîngîiere decît în biserică.

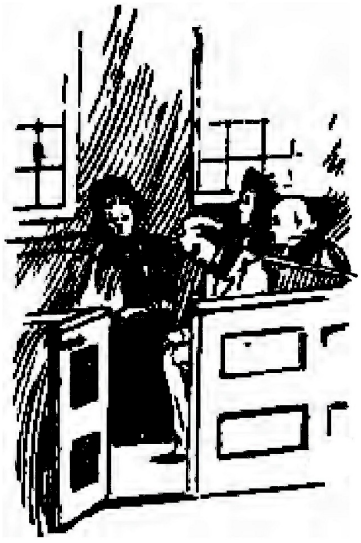

Adevăratul moştenitor se pomeni dintr—odată bogat şi liber, dar într—o situaţie cît se poate de penibilă.. Nu ştia carte, şi vorbea în cel mai vulgar dialect negru. Ţinuta, gesturile, atitudinile, felul cum rîdea — toate erau vulgare şi necioplite ; manierele lui erau cele ale unui sclav. Banii şi îmbrăcămintea elegantă nu puteau remedia sau acoperi aceste cusururi, ci dimpotrivă le scoteau şi mai mult în relief, un relief patetic. Bietul băiat nu putea îndura spaimele ce—l năpădeau în saloanele albilor, şi nu se simţea liniştit şi la largul lui decît în bucătărie. Strana familiei era un chin pentru el, şi totuşi nu putea intra în „galeria negrilor" — acest liman de linişte îi era interzis pentru totdeauna. Dar nu putem să—i urmărim soarta ciudată — ar fi o poveste prea lungă.

Falsul moştenitor făcu mărturisiri complete şi fu condamnat la închisoare pe viaţă. Se ivi însă o complicaţie. Proprietăţile lăsate de Percy Driscoll se aflau într—o stare atît de jalnică la moartea lui, încît creditorii nu—şi putură scoate decît şaizeci la sută din datorii prin punerea lor în vînzare. Creditorii se plîngeau însă că, întrucît printr—o eroare de care *ei* nu erau vinovaţi, falsul moştenitor nu fusese trecut în inventar laolaltă cu restul bunurilor, suferiseră o mare pagubă. Drept care, afirmau cu îndreptăţire că „Tom" era proprietatea lor, de opt ani încoace şi că pierduseră şi aşa destul, fiind lipsiţi de serviciile lui în acest lung răstimp, ca să li se mai ceară să piardă ceva în plus ; dacă el le—ar fi fost predat la timp, l—ar fi vîndut, aşa că „Tom" n—ar mai fi putut să—l omoare pe judecătorul Driscoll — de aceea, nu el săvîrşise de fapt crima : vinovat era inventarul greşit întocmit. Toată lumea socoti logic acest raţionament ; căci dacă „Tom" ar fi fost alb şi liber, ar fi fost fără îndoială drept să fie pedepsit — nu ar fi însemnat pentru nimeni o pierdere ; dar a—l închide pe un sclav de preţ pentru toată viaţa, asta era altă căciulă.

De îndată ce guvernatorul înţelese situaţia, el îl grafie pe Tom, iar creditorii îl vîndură în josul fluviului.

FINIS